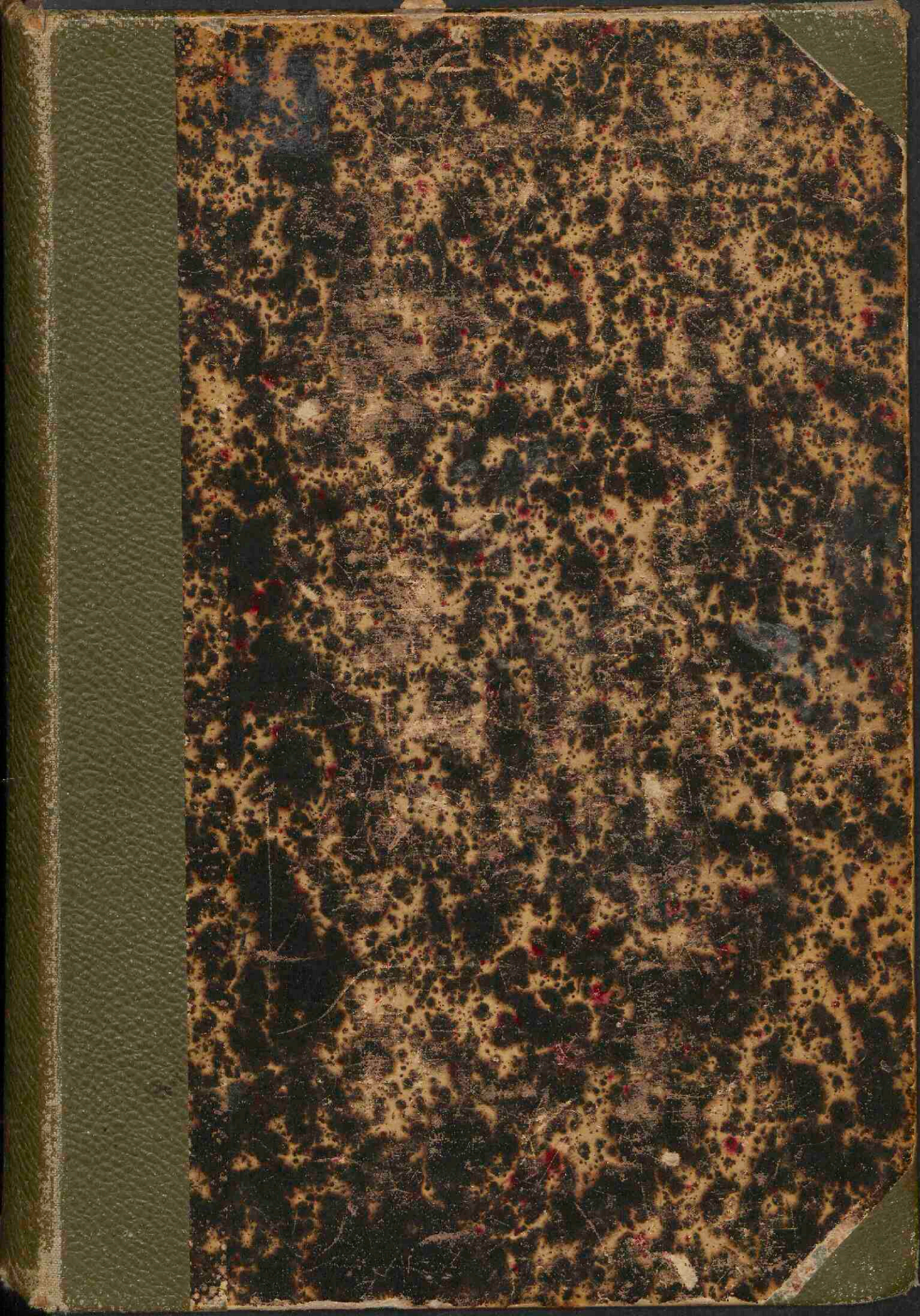

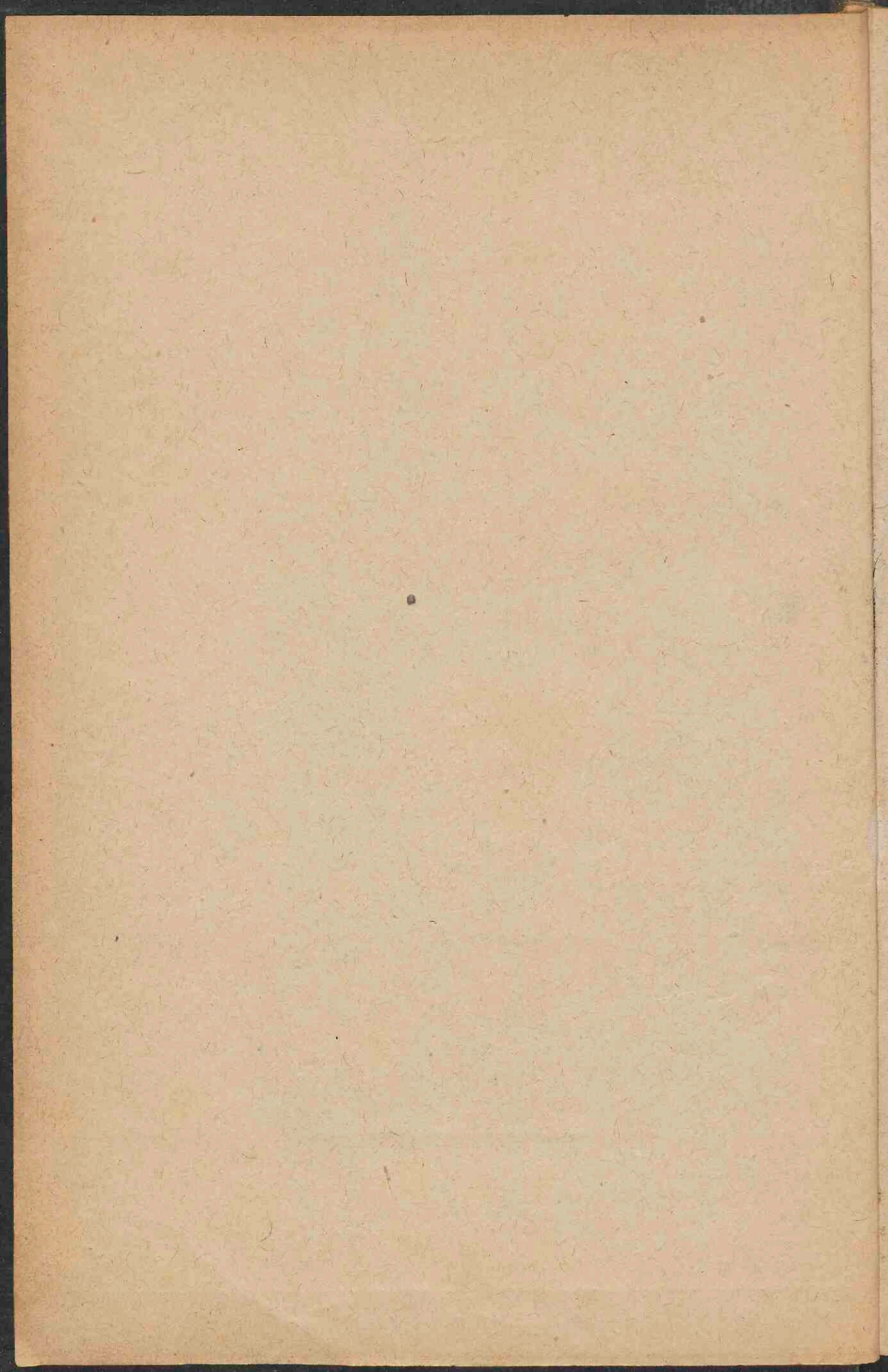

**Uit alle werelddeelen: schetsen en tafereelen uit de natuur en
het volksleven, nihilisme, Jodenvervolging, emigratie, enz.
enz.**

<https://hdl.handle.net/1874/237383>

1222/1

Uit alle Werelddeelen.

Merkwaardige Ontmoetingen, Ontdekkingen en
Uitvindingen, Schetsen en Tafereelen uit de Natuur en
het Volksleven, Nihilisme, Jodenvervolging,
Emigratie, enz. enz.

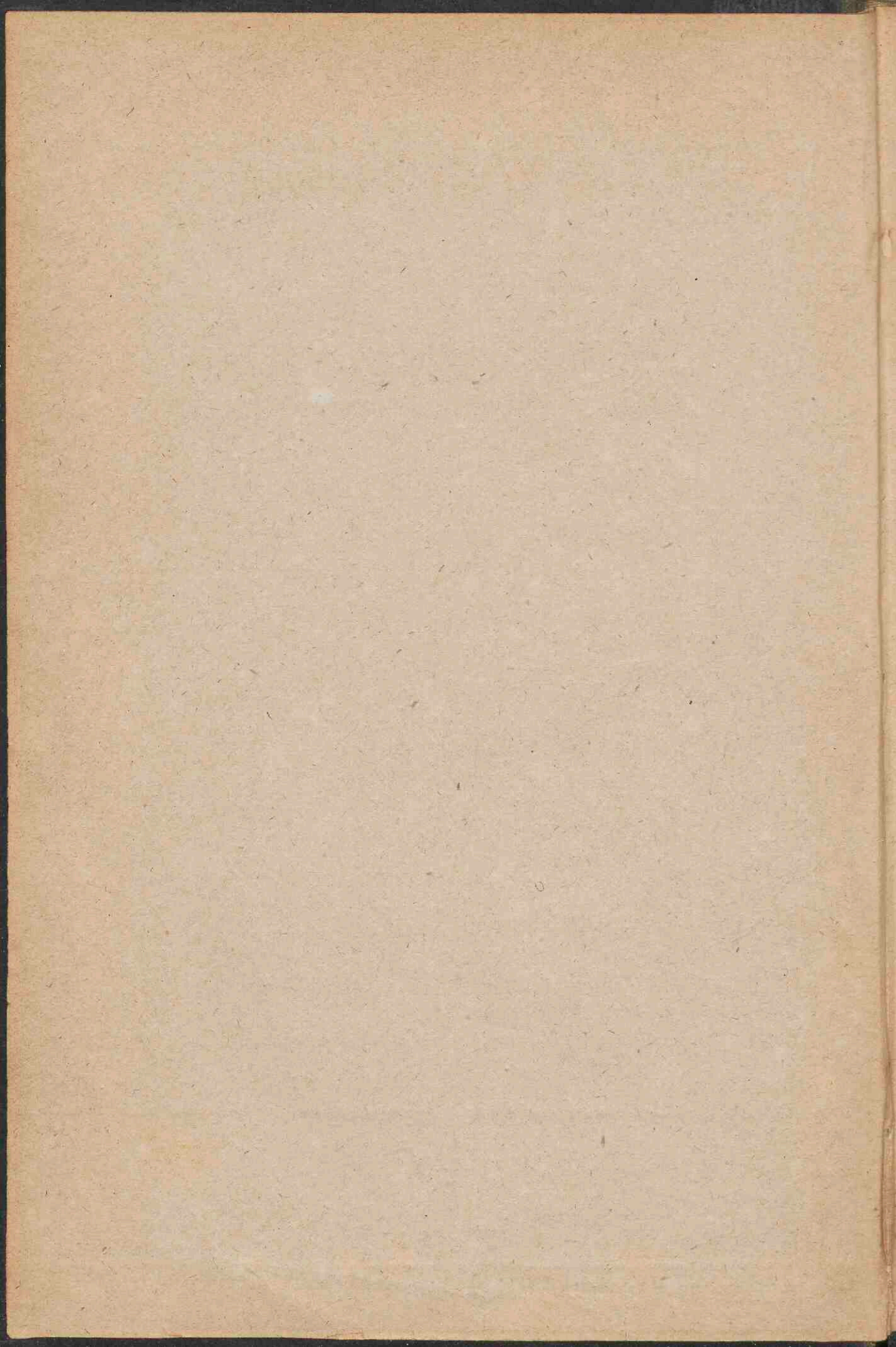
VERZAMELD EN BEWERKT

DOOR

Dr. S. P. HERINGA.

TWEEDE DEEL.

AMSTERDAM,
A. AKKERINGA.
1883.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL.

	Bladz.
Naar Siberië	1
Ballingschap van graaf Witkiewitz	8
Bezoek in de gevangenis	17
Een bezoek bij de Kirgizen	32
De natuur van Siberië	38
Het noorderlicht	52
De bewoners van Siberië	56
1. De Samoieden	57
2. De Ostiaken van Obdorsk	60
3. De Jakoeten	63
4. De Tongoezen	66
5. De bewoners aan de Noordelijke IJszee in Oost-Siberië	70
6. De Tjocktsjen	75
7. De Kamtsjadalen	78
Een sledevaart in Kamtsjatka	80
Irkoetsk	84
Een gevaarlijke tocht op het Baikal-meer	89
Dicksonhaven	94
Reis naar den Noordpool met den luchtballon	105
Reis door de Noordelijke IJszee	107
Lotgevallen van de bemanning der Jeannette	108
Het dagboek	122
Novaja Zemla (Nova Zembla)	127
Reis door de Barentszee	132

	Bladz.
Natuurschoonheden van Spitsbergen	144
Het dierenrijk op Spitsbergen. Ontmoeting met een beer	152
IJsland	160
Reis naar Groenland	178
De natuur van Groenland	180
Onder de Eskimo's.	182
De Squatters of Vrijboeren in Labrador.	194
De kabeljauwvisserij op New Foundland	200
Canada	204
Een dag in de prairie	212
Een brand in de prairie.	220
Het hondendorp.	222
De buffeljacht	224
De Roodhuiden	229
Minnesota	236

NAAR SIBERIË.

De namen »Siberië” en »Siberische reis” brachten in vroeger tijd de akeligste schrikbeelden voor den geest. Het land stelde men zich grootendeels voor als een koude, onherbergzame ijsvlakte, de reis daarheen als gevaarlijk en met de grootste ongemakken en ontberingen vergezeld. Deze voorstelling beantwoordt niet meer aan de werkelijkheid. Ofschoon Siberië, evenals elk land, zijn verschrikkingen heeft, ofschoon de reis geen eigenlijk pleziertochtje kan genoemd worden, hopen wij toch in den loop van ons verhaal den lezer te overtuigen, dat het zoozeer miskende land iets beters te aanschouwen geeft dan men tot nog toe heeft gemend. Thans verbindt ook in die noordelijke gewesten een gemakkelijke spoorweg de beide werelddeelen Europa en Azië. Tot Jekaterinenburg, aan de aziatische helling van het Oeral-gebergte gelegen, loopt de trein van Moskou langs Niczjni-Nóvgorod, Kazàn, Perm en Koengoer. En als de russische regeering haar voornemen ten uitvoer legt, dan zal deze lijn binnen een niet te lang tijdvak tot in het hart van Siberië doorgetrokken zijn, en een reis over Tobolsk, Tomsk naar Irkoetsk en het schoone Baikal-meer of door de Kirgizen-steppe naar Barnaul en het prachtige en grootsche Altaï-gebergte gemakkelijker wezen dan een tocht naar New-York of Chicago.

In blijde verwachting van dien beteren tijd, die komen zal — en waarmee Siberië een schoone toekomst zal te

gemoet gaan — maken wij van de gelegenheid gebruik die ons vooralsnog aangeboden wordt en stappen te Petersburg óf Moskou in den trein, stoomen voorbij de gezegde plaatsen naar het doel onzer reis, het Oeralgebergte te gemoet. Daar niettemin de tocht ook zoo nog tamelijk lang is, houden wij halt bij de stad Toengoer aan deze zijde van genoemd gebergte om de beroemde ijsgrot te bezichtigen. De stad is lief gelegen tegen de helling van een bergrug aan de uitwatering van twee in elkander loopende rivieren. De ijsgrot is op korten afstand daarvan gelegen.

Achttien vademmen boven den waterspiegel, in den uit gips en kalksteen bestaanden bergrug, is de nauwe ingang van het hol te vinden. Met fakkels en een lang afgerold snoer — een waar Ariadne-koord — stijgt men naar den ingang. Het voorhof, waar men de fakkels aansteekt, vormt een gewelf, dat achterin naar een enge opening leidt. Hierdoor gekropen, bereikt men de eerste belangrijke afdeeling, 21 vademmen lang. Donker welft zich hier het grauwe dak, de bodem is overal met rotsblokken bedekt en wijde spleeten gapen u van beide zijden aan. Eenige schreden verder komt men door een hollen weg in een tweede gewelfde ruimte, waar men zich verplaatst waant in een tooverpaleis uit de »Duizend en één Nacht.» Als met ontelbare kristallen weerkaatsen dak en wanden het licht. Ook hier heerscht de kleur van het noorden, het eentonig wit, maar dat hier in millioenen gekleurde stralen gebroken wordt. Waarheen men zich wendt, men ziet er het gesteente bedekt met een dikken rijm in den vorm van sierlijk geordende naalden en scherpe punten en blaadjes van het zuiverste ijs. 't Zijn wonderlijke figuren, uit ijskristallen zoo heerlijk, zoo kunstig, zoo fijn samengesteld, dat geen menschelijke hand ze vermag na te bootsen.

Maar het verwonderlijkste komt nu eerst. Uit dit voortrek van het onderaardsche ijspaleis komt men door

een nieuwen engen gang in een derde afdeeling, die, 108 voet lang, als een geweldige dom zich verheft. Hier schijnt de onderaardsche wintergod zijn troon opgeslagen te hebben, want alles verstijft hier tot ijs; een hooge ijsberg, door het stil en langzaam druppelend water gevormd, verheft zich hier, die, in weerwil dat daar buiten op de aarde de zomer heerscht, een gletscher gelijk, allen invloed der temperatuur weerstaat. Hier in den schoot der aarde is het rijk der verstijving, der koude, der eenzaamheid en des doods. Men moct hier niet lang blijven staan, of men zou vreezen zelf in ijs te veranderen. Is men dezen ijsberg voorbij gegaan, dan komt men in een vierden grot van nog grootere afmetingen. Prachtige slanke ijspilaren rijzen hier loodrecht van den grond op tot aan het dak en schijnen dit tot steun te dienen; verder wandelt men tusschen groote steen- en ijsblokken en vernielde rotslagen over spiegelgladde ijsvlakten, en 300 voet verder komt men in nieuwe zalen eveneens gevormd. Op dezen weg welft zich het dak soms tot eene aanmerkelijke hoogte, en op twee plaatsen vertoonেন zich nieuwe wegen, waarvan het einde niet is aftezien. Eindelijk geraakt men, 3750 voet van den ingang verwijderd, bij een meer, dat zich ver onder de rotsgewelven uitstrekt. Ook dit meer is tot ijs verstijfd, en 720 voet verder ontmoet men een tweede meer. — Geen wonder, dat men ten laatste weer naar lucht, licht, warmte en vrijheid verlangt. Gelukkig dat men den Ariadne-draad in handen houdt; want zonder deze zou men den ingang niet terug vinden en ligt verdwalen van wege de menigte zijwegen, hollen en gangen tusschen de neergestorte rotsblokken.

Vervolgen wij nu onze reis door het Oeral-gebergte. Het is een rijke en tevens een in de geschiedenis vermaarde bodem, waarover wij ons voortspoeden. Evenals het Altaï-gebergte, dat zijn naam »goudgebergte" niet te vergeefs draagt, heeft ook de Oeral zijne kostbare stoffen en zijne mijnen, waarin de naar Siberië ge-

vangenen overvloed van werk vinden. Behalve een ontzachelijke hoeveelheid lood-, zilver-, koper- en ijzererts, goud, platina, steenkolen en de wereldberoemde graphiet, levert hier de bodem allerlei edele steenen: jaspis in honderde variëteiten, smaragd, onyx, granaat, lazuursteen, opaalsteen, de tourmalien, een soort van steen welke, verwarmd, elektriek wordt, en de alexandriet, die bij avond groen schijnt, maar bij dag een gansch andere kleur vertoont. Voorts heeft men op verschillende plaatsen in den Oeral goud- en zilverwasscherijen. Tot de merkwaardigheden die hier te vinden zijn behoort ook de magnetische berg Blagodad, welke aan den russischen staat jaarlijks 700,000 poed erts oplevert, waarvan 57 procent ruw ijzer. Eenige van deze schatten, vooral edelgesteenten, liggen thans bewaard in de beroemde musea te Petersburg, en onder deze een topaas van 1 cM. 3 mM. breed en 9 cM. 3 mM. lang, ter zwaarte van zes pond, en het zeldzame dioptra-kristal.

Doch wij gaan al deze schatten voorbij en spoedden ons naar het einde van onze spoorwegreis, de hoofdstad van den Oeral, Jekaterinenburg, vanwaar onze eigenlijke »Siberische reis" een aanvang zal nemen met de ouderwetsche vervoermiddelen. Deze stad vertoont ons nog geheel en al het europeesch karakter. Op heuvelen gebouwd tegen de helling van een rotsachtig gebergte — op welks top een voor magnetische waarnemingen bestemde sterrenwacht zich verheft — levert zij met hare sierlijke gebouwen en groote fabrieken, hare met torens en koepels gekroonde kerken en kloosters een indrukwekkenden aanblik op. Ziet gij gindsche partikuliere huizen, als paleizen zoo groot en zoo prachtig, met wijsche zalen en pronkkamers, waaraan beeldhouwer en schilder hun beste talenten besteed hebben? Welke fraaie tuinen, parken en broeikasten met de zeldzaamste tropische gewassen! Hun eigenaars zijn wellicht gewezen lijfeigenen, die zich door den bergbouw rijk gemaakt hebben. In de straten der

stad zien wij heeren en dames wandelen, naar de nieuwste parijsche mode gekleed. Hebt gij het voorrecht ten eten gevraagd te worden — want de menschen zijn hier bijzonder gastvrij — dan wordt er rijkelijk voor u opgedischt, vooral de wijn wordt niet gespaard, champagne wordt in overvloed geschonken en de avond besloten met kaartspel. Zijt gij bij geval 's avonds doornat, koud en hongerig van de reis gekomen, dan gaat ge het eerste deftige huis, waar ge aankomt, maar binnen; het is hier de gewoonte, dat men u op de vriendelijkste wijze ontvangt. Eerst wordt voor u een russisch bad in gereedheid gebracht om u van uwe vermoeidheid en verdere ongemakken te herstellen, daarna maakt men voor u de thee klaar, en eindelijk, al is het nog zoo laat in den avond, wordt u een maal aangeboden, bestaande uit vleesch- en vischpasteien, wild, vruchten en gebak. Er heerscht in deze stad — dit kunt gij hieruit zien — een gezellige en vriendschappelijke toon. Moge deze warme toegenegenheid van menschen, die u overigens vreemd zijn, u verkwikken en sterken voor uwe reis door Siberië! Gij hebt nu altans een goeden dunk van het land en zijne bewoners opgevat. En daar de eerste indruk meestal blijvende is, zult gij moedig uw weg vervolgen, ook wanneer de reis niet met die gemakken gepaard zal gaan, als waaraan gij in Europa gewend zijt.

Veelal wordt de reis door Siberië in den winter gedaan, omdat dan de hard bevroren sneeuw den weg eerst recht goed maakt. Wilt ge dan maar plaats nemen in de slede, die daar voor u gereed staat? Daarmee vangt ge uwe tocht door het laagland van West-Siberië aan. Hortend en stootend door de vele gaten in den weg glijdt uw vaarttuig over de vlakke; maar de paarden in harden galop en vliegende vaart voeren u over alle hinderpalen heen. In alle weer en wind, bij dag en bij nacht gaat het steeds voort met dezelfde snelheid: van Oeral naar Tobolsk, van hier over Para, Kaïnsk en Tomsk naar Bar-

naul door de Borobinskische steppe 1500 wersten lang. Natuurlijk, dat van tijd tot tijd van postpaarden verwisseld moet worden; ook wilt gij op deze lange reis nu en dan wel eens uitstappen òf uwe vermoeide leden doen uitrusten op een gemakkelijker ligplaats. Daarvoor bestaat ook ruimschoots de gelegenheid. Op bepaalde afstanden langs den weg zijn huizen gebouwd, waar ge uw intrek kunt nemen en tevens een nachtverblijf bekomen. Maar gij zult u een weinig moeten schikken en het voor goed nemen, als ge hier de gemakken van een europeesch hôtel te vergeefs zoekt.

De posthuizen dienen in Siberië voor logementen. De kamer voor de vreemdelingen bestemd bevat niets dan eene tafel, een stoel, een kandelaar, een bed òf liever eene bank, die vaak niet eens opgevuld is, een heiligenbeeld, een spiegel en eenige affiches aan den muur, waarop het tarief aangeteekend staat van eene menigte spijzen en dranken. Maar men zou zich zeer vergissen, als men meende, dat die ook te verkrijgen waren. Voor geen geld ter wereld! Het geval is eenvoudig dit. De russische regeering geeft aan elken postmeester verlof, logementhonder te zijn en daarbij over te leggen een tarief van de prijzen, die hij zou nemen b. v. voor een glas madera òf iets anders, indien hij die artikelen had; maar bij ongeluk heeft hij ze niet. Kokend water en zwart brood is het eenige waarop ge rekenen kunt. Als ge toevallig nog wat mager gevogelte òf een stuk ranzig spek kunt bekomen voor zeer hoogen prijs, dan kunt ge van geluk spreken.

Als ge in den zomer de reis door Siberië doet en b. v. den grooten handelsweg, de zoogenaamde Siberische tract wilt gaan tot Irkoetsk en nog verder tot Kjachta aan de chineesche grenzen, dan reist gij bij afwisseling per rijtuig of stoomboot. Het ongemak van uren achtereen, dag aan dag geschud en gehotst te worden in een wagen zonder veeren (tarantas) wordt weggenomen

door windkussens, en tegen de dichte zwermen van muskieten beschermt ge u door lederen hoofd- en nekbedsels, die voor het gezicht een fijn vlechtwerk van paardehaar hebben, òf door 't gelaat en de handen met kruidnagelolie te besmeren. Dan ook zijt gij bewaard tegen een veel grooter ramp, die buiten den eigenlijke zomertijd hoogst lastig voor den reiziger is: de wjoega.

Op nevensgaande plaat ziet ge een troep menschen, die in een hevigen sneeuwstorm zich voort bewegen. Het zijn »ballingen op reis naar Siberië," die twee aan twee aan elkander gebonden onder militaire geleiding voorttreden. Op alle stations, 30 wersten van elkander gelegen, zijn op de hoofdstraat houten, van palissaden omgeven huizen gebouwd, waarin de verbannen den nachten doorbrengen en den vierden dag rustdag houden. Dit is volstrekt noodig, daar zij anders de vreeselijk lange reis tot diep in Siberië niet uithouden. Geen wonder, dat er van de vrouwen en meisjes onder weg bezwijken, vooral als de verschrikkelijke wjoega haar overvalt.

De eigenlijke wjoega komt slechts om de 10 òf 12 jaren voor; hij is de verschrikkelijkste van de drie soorten van stormen, welke de Rus onderscheidt. De minst geweldige is de mjatjel, die ook in de andere deelen van Europa voorkomt. De samjot is al een halve orkaan, toch is daarvan nog redding mogelijk, binnen 's huis is men goed geborgen, en onderweg kan men zich tegen hem beschermen achter een wagenburg òf een andere sterke beschutting. Maar den wjoega weerstaat niets. Gelukkig kondigen onbedriegelijke kenteekenen zijne komst dagen te voren aan. Niemand durft dan op reis gaan, zelfs niet naar het naaste dorp. Met dwarsbalken tracht men de huizen te steunen. De paarden vluchten naar de bosschen, ook de runderen en schapen zoeken naar een schuilplaats. Wat op het open veld overvallen wordt, menschen, dieren, karavanen, alles is reddeloos verloren. Met een verschrikkelijke sneeuwjacht vangt de storm aan.

Redt men daarbij het leven, dan heeft men daarna een nog zwaarder strijd met de ruk- en wervelwinden, waardoor alles als stroo hoog in de lucht opgenomen wordt. Eindelijk volgt een allerverschrikkelijkste orkaan, deze ontwortelt boomen, slingert daken en torens loodrecht in de hoogte of draagt ze eenige wersten ver. Meerma-
leu gebeurt het, dat gansche veestallen met al het vee er in opgenomen en een eind ver weg geslingerd worden. Zulk eene wjoega kan dagen lang duren.

In het volgende hoofdstuk verhalen wij de ware geschiedenis van een balling, die door den natuurkundige van Humboldt gered werd.

BALLINGSCHAP VAN GRAAF WITKIEWITZ.

Graaf Iwan Witkiewitz was de eenige zoon van een naar Siberië gebannen, en aldaar gestorven Poolsch edelman. Hij woonde, toen zijn vader op zoo droeve wijze zijn onverdienden straftijd eindigde, te Petersburg bij zijne moeder, die al hare hoop op den veel belovenden jongeling gevestigd had. Op twintigjarigen leeftijd trad hij volgens bevel des keizers in dienst van den staat, niet als militair, maar, om hem onder het wakend oog der regeering te houden, aan het ministerie van financiën onder den staatsraad Nowossilzof. Hij gedroeg zich echter in deze betrekking zoo uitstekend, dat hem de gewichtigste zaken werden opgedragen. Hoe verblijdde zich daarover zijne moeder, die in hare verbeelding de schitterendste loopbaan voor haren zoon zag weggelegd. Helaas! dat gewaand geluk zou dien zoon den ondergang

BALLINGEN OP REIS NAAR SIBERIË BIJ SNEEUWSTORM (WJOEGA.)

Lith. Emrik & Bingol.

bereiden. Een der onschatbaarste eigenschappen van den jongen Iwan was zijn onomkoopbaar rechtvaardigheidsgevoel. Nu wilde het geval, dat Nowossilzof door een kolossale bedriegrij, welke hij in zijn post gemakkelijk kon begaan, zich op eens tot een rijk man wilde maken. Millioenen stondne op het spel; maar hij had voor dit bedrog aan den staat en aan den keizer de medehulp òf althans het medeweten van Iwan noodig. De staatsraad beloofde hem een groot deel van den winst en bood hem bovendien de hand zijner dochter aan. Doch Iwan wees beide af. De staatsraad hierover in woede ontstoken, ziende dat de gelegenheid voor hem voorbij ging, besloot zich te wreken.

Eens, kort na middernacht, wordt de moeder wakker door een geklop tegen de deur. Een vreeselijke gedachte vloog haar door het hoofd. Bliksemsnel springt zij op, werpt zich in hare kleeren, ijlt naar de kamer van haar zoon... en... zinkt aan den drempel met een kreet van vertwijfeling neer... want... in hetzelfde oogenblik voeren gewapende manschappen haar zoon weg. »Moeder, moeder!» — is zijn uitroep — »leef gelukkig voor eeuwig!»

Met het aanbreken van den morgen spoedt zich de moeder tot Nowossilzof. Maar deze houdt zich verrast en doet alsof hij van niets weet. Daarna snelt zij naar 't paleis des keizers; doch dáar wordt zij afgewezen. Zij wierp zich op de knieën, zij wierp het goud met volle handen... alles te vergeefs! Er werd bevel gegeven haar niet toe te laten. In hare vertwijfeling wendde zij zich tot onderscheidene invloedrijke personen; doch niets mocht baten. Acht dagen later leest zij in de koerant: »Wegens hoogverraad naar Siberië verbannen en bij de kozakkenliniën als gemeen soldaat ingelijfd: Graaf Iwan Witkiewitz, oud 20 jaar.»

Vier jaren lang verkeert de moeder in onzekerheid omtrent het lot van haar zoon. Deze was al dien tijd in dienst bij de kozakken in de Kirgizen-steppe. Een

reeks van kleine en groote vestingen en versterkte plaatsen, met de noodige militaire macht bezet, zich uitstreckende van de chineesche grens tot aan de Kaspische zee. 3350 wersten lang beschermt het russische rijk in Azie tegen de invallen van vijandelijke horden. Om echter van de invallen der omwonende vijanden terstond bericht te ontvangen, zijn tusschen die vestingen houten wachttorens, soogenaamde majaks opgericht. Het zijn van balken samengevoegde, van boven afgeplatte piramieden, waarop men langs trappen die van buiten zijn aangebracht komt. Daar bovenop worden wachten uitgezet, die van daaruit de steppe ver overzien kunnen en van alle voorkomende gebeurtenissen aan de naastbij zijnde vestingen der lijn door vuursignalen kondschap geven moeten. Twee mannen worden telkens, van de noodige voedingsmiddelen voor zich en hun paarden voorzien, voor driemaal 24 uren op zulk een majak uitgezet.

Op het tijdstip waarvan wij hier spreken is juist de post afgelost; twee andere kozakken hadden haar betrokken, nu twee uren geleden. De een zit boven op den hoogen wachttoren en slaat onverschrokken zijn eene been over de dunne borstwering. De ander zit met de beenen en armen over elkaar op de bovenste trede der trap. Beide staroogen stilzwijgend in de verte naar een klein punt, dat aan den verren horizon meer en meer verdwijnt. Het zijn de beide vertrokken kameraden, wien men op de zandvlakte op hun terugreis een geducht eind vernemen kan. Doodelijke stilte heerscht overal. Geen geluid, zelfs niet het geringste, laat zich hooren in de steppe. Geen boom, geen heuvel, geen grashalm is te zien. Slechts twee saiga-antilopen jagen in de verte over de vlakte, maar ook zij zijn in een oogenblik verdwenen. Daarop is alles weer geheel eenzaam en stil.

Nog altijd zwijgen de beide mannen op den wachttoren, nog altijd staren hun blikken glansloos voor zich heen, maar hun smart zwijgt niet die in hun binnenste woont;

de namelooze, de ontzettende smart, die hen telkens weer aangrijpt bij de gedachte: voor altijd van hun geliefden gescheiden, van hun geliefden die zelve wellicht reeds van zielepijn bezweken zijn! Zij zijn immers beiden levende dood! Zij zijn immers, als zoovelen hunner lotgenooten, begraven in het vreeselijke graf der siberische woestijn!

»Nikitas!» sprak hij die op de borstwering zat, wiens bleek gelaat edele en fijne trekken droeg, »ik ga een rit in de steppe doen!»

»Wat, Iwan,» antwoordde deze, »uw post verlaten? Daar staan honderd knoetslagen op!»

»Wij zijn alleen!»

»Maar als de duivelsche kommandant...»

»Dan hebben wij in de verte verdachte punten gezien, en ik ben daarheen gevlogen om verkenningen te doen.»

»En zult gij terug komen?» vraagt Nikitas.

»Ja,» antwoordde Iwan, »morgen vroeg.»

»Morgen eerst?» roept Nikitas verschrikt uit.

»Morgen,» antwoordt Iwan op kalmen toon, »er hangt van dezen rit veel van uwe en mijne vrijheid af.»

»Zoo rijd dan met God!» sprak Nikitas. »Zijt gij nog niet terug op het uur, dat wij afgelost worden, 't is mij ook goed, dan mag mijn gebeente hier beneden verbleeken, als dáar het rif van het kameel. Beter hier als een aas vergaan, dan door den knoet dood geranseld te worden.»

»Zóo ver zal 't, naar ik hoop, niet komen!» riep Iwan, en maakte zich gereed naar beneden te gaan.

Nikitas volgde hem zwijgend, maakte, toen zij beneden waren, het paard van zijn vriend los, drukte Iwan nog eenmaal de hand, en binnen weinige minuten vlogen ros en ruiters over de steppe. Het was een fraai kozakkenpaard, dat Iwan bereed, hij zat als gemetseld op het klein, gedrongen, maar snelvoetig en onvermoeid dier. Voort snorde het als over de ongebaande vlakte, en toch

bestuurde de ruiter met ligte hand den loop. Het was een eenzaam gelegen kalksteenrif, ternauwernood een manslengte hoog, dat zich diep in de steppen verloor, waarheen hij zijn weg nam. Toen hij het uiterste einde van dit rif bereikt had, hield hij op en sprong uit den zadel; maar het kleine kozakken paard zag hem met vurige oogen aan, hief den kop in de hoogte en liet een vroolijk gehinnik hooren, als wist hij reeds wat hier gebeuren zou. Iwan klopte hem vriendschappelijk op den hals, daarna boog hij snel eenig struikgewas, dat tegen den oplopenden wand groeide, achterwaarts, stak zijne hand in een kleine holte en bracht daaruit een bundeltje kleeren voor den dag; laarzen van bontkleurig leder, zooals zij in Kazán gemaakt en door aanzienlijke Kirgizen gedragen worden, een kaftan van fijn donkerkleurig doek, een gestreken broek, een Kirgizische muts van groen pels en zelfs een kokor met pijlen, een boog en een langen dolk.

Geen tien minuten waren verlopen, of Iwan, de gemeene kozak, was in een Kirgies van rang veranderd. Hoe fraai stond hem dit kostuum, hoe geheel anders kwamen nu de edele trekken van den jongeling uit! Zelfs zijn trouw dier scheen dit te bevallen, want het hinnikte vroolijk met opgericht kop. Een droevig lachje vloog over Iwans gelaat; maar hij had geen tijd te verliezen. Snel bindt hij zijne kozakken kleeren samen en verbergde ze in de holte der rots. Met één sprong zit hij in den zadel, en weer gaat het als een pijl van den boog over de steppe. Een troep vluchtende saiga-antilopen, door een koningstijger achtervolgd, snorde hem voorbij, verder zag hij geen levend schepsel... slechts het dof en schor gebrul van een Irleis-panther hoorde hij nog, die in de aan leven zoo arme steppe half verhongerd naar buit zocht. Anders niets... geen geluid... geen beeld!

Den volgenden morgen, na zijn bezoek bij zijne geliefde onder de Kirgizen afgelegd te hebben, neemt hij de te-

rugreis aan. Hij komt weer op dezelfde plek bij het kalksteenrif en, na zich weer van kleeren verwisseld te hebben, spoedt hij zich naar zijn vriend terug vol van blijdschap, dat hij voor hem en voor zichzelf gereed gekomen is met het plan zich te redden en te vluchten. Zijne onderhandelingen met den khán der Kirgizen hadden geleid tot het besluit, dat hij en zijn vriend in de horde zouden opgenomen worden, en hij met de dochter van den khán, die hij vurig beminde en door wie hij wederkeerig bemind werd, in 't huwelijk zou treden.

Intusschen zit zijn vriend Nikitas op den hoogen majak naar hem uit te zien. »Wat is 't, dat zich daar in de verte beweegt?» — zegt deze bij zichzelf. — »Nu eens komt het achter de zandheuvelds te voorschijn, dan weder is het daar achter verborgen!» — Hij denkt slechts aan Iwan. Maar meteen springt hij op en, terwijl hij scherper toeziet, roept hij uit: »Mijn God! dat moeten kozakken zijn!... zie!... drie!... zes!... negen!... twaalf!... en een officier!... de hoofdman zelf!... mijn en Iwans ergste vijand! En Iwan is nog niet terug! Snel hem een teeken gegeven!»

In zijn gordel steken twee pistolen... hij haalt ze te voorschijn... een schot dondert door de lucht en weerklinkt ver over de steppe.

»Red u, Iwan!» roept Nikitas. »Red u in de haven der vrijheid, mijn vriend!... Uw Nikitas gaat u voor!»

Een tweede schot!... De kogel heeft het hart doorboord!... Nikitas stort achterover van den majak!

.....
 Maar Iwan Witkiewitz?.... »Voort, voort, mijn dier!» — roept deze in vroolijke stemming zijn paardje toe, dat in gestrekten loop zoo hard draaft, als zand en steppe slechts veroorlooven. »Voort, voort, mijn jongen! Gij brengt den vriend vrijheid en leven, vreugde en hoop!.... Voort! voort! voordat 't verdriet hem 't hart verteert!»

En voort ging het, snel als de wind!... eerst over de weiden der Kirgizen, die den aul omgeven... verder door de steppe... dan door het gulle zand... dan — reeds was het volle dag — recht op den majak af.

»Hoera!» roept nu Iwan weer, »daar doemt de majak in de verte op. Wat zal Nikitas met ongeduld op mij wachten! Nu nog maar een weinig geduld, en uw lijden is uit. Iwan brengt u de gulden vrijheid!»

Maar waarom geeft Nikitas hem geen teeken? Plotseeling verschrikt hij. Zijn blik stoot op een voorwerp, naast het skelet van het kameel. — Dat kan geen steen zijn. Hij komt naderbij. Een gier vliegt van de plaats op.

»Wonderlijk!» denkt Iwan en rijdt naar die plaats toe. Op eens laat hij een vreeselijk geschreeuw hooren: »Nikitas!» klonk het door de steppe. Met één sprong van het paard werpt hij zich op zijn vriend. — Het was een lijk, dat hij omhelsde.

»O vriend! vriend!» roept Iwan op 't diepst bewogen. — »Waarom hebt gij dit gedaan? Waarom hebt gij mijne terugkeer niet afgewacht? Nu juist bracht ik u vreugde, hoop, leven, vrijheid!... en... gij zijt dood!... hebt u zelf....

Op eens houdt hij op.

»Maar wat is dit?» — zegt hij nu — »waarom is Nikitas uitgekleeft? Zou hij overvallen, beroofd, vermoord geworden zijn?... Ik zag hem daareven immers nog op den majak... hel en hemel!»

En Iwan wilde opspringen... maar op eens voelt hij zich aangegrepen en aan armen en beenen gekneveld. Woedend werpt hij zijn hoofd achterover en ziet... in het satanische gelaat van... zijn hoofdman. Tien kozakken omsingelen en houden hem vast. Iwan weet nu alles en weet ook dat hij verloren is.

»Zoo hebben wij u dan gegrepen, deserteur en landverrader!» sprak de hoofdman. »Waar zijt gij geweest?»
Ik was bij de Kirgizen in de naastbijzijnde aul om

voor mij en mijn vriend Nikitas de vrijheid te verwerpen," antwoordt Iwan.

»Vrijheid!" — zegt de hoofdman — »ik zal je vrijheid leeren! — Op het paard gebonden!" beveelt hij aan eenige kozakken. En binnen weinige minuten is Iwan — als eens Mazeppa — ruggelings op het paard gelegd, stevig met handen en voeten daaraan vastgebonden.

Den volgenden dag zou de straoefening plaats hebben — tweehonderd knoetslagen!

Hoofdman Kyschtim, die zich door drank had opgewonden, stelde zich daarvan alle genoegens voor.

Iwan Witkiewitz is voorgebracht. Hij staat nu midden tusschen twee reien kozakken, maar trotsch, zich ver verheven gevoelende boven zijne tirannen en pijnigers. Den hoofdman, dit ziende, stijgt het bloed van drift naar het hoofd. Met zeker welgevallen leest hij het vonnis voor. — Iwan verbleekt een oogenblik, want hij denkt aan zijn vader, zijne moeder, zijne geliefde, aan Nikitas; maar daarop antwoordt hij rustig: »ik kom!"

Den hoofdman zwellen de aderen van het voorhoofd van woede.

»Aan den paal met de schurk!" schreeuwt hij.

Daarop rukken twee kozakken Iwan de kleeding van het lichaam en binden hem met saangebonden handen aan den paal vast. Nadat zij dit gedaan hebben nemen zij den knoet op.

Het was een vreeselijk oogenblik. Iwan wist uit ervaring van andere ongelukkigen, aan welke ontzettende en onbeschrijfelijke smarten en kwellingen hij zou overgegeven zijn. En Kyschtim was een echte satan. Hij wist dat de oogenblikken vòor den knoetslag de vreeselijksten zijn. Daarom, toen een der kozakken op zijn bevel den knoet in de hoogte hield, gereed om toe te slaan, riep hij »halt!" en beval aan den anderen ondergeschikte eerst de deur der kazerne te sluiten. Maar toen deze daarheen snelde, hoorde men een luid geschreeuw. Vier kozak-

ken, een overste met zijne minderen kwamen aangereden.

»Overste Sotoff!» roept Kyschtim verwonderd.

»Ja!» antwoordt de overste. »Maar wat geschiedt hier... de knoet?»

»Om u te dienen!» zegt Kyschtim met een heesche stem. — »Een deserteur en landverrader!»

»Hoeveel?»

»Tweehonderd.»

»Dat is erg.»

»De krel is een verbannene.»

»Zoo!» — zegt de overste op onverschilligen toon — »dan is het goed. Ik zal wachten tot hij zijne slagen heeft. Daarna heb ik eene dépêche afgegeven ook aan een verbannene.»

Hoofdman Kyschtim beeft en roept zijn bediende.

»En wie is de man daar aan den paal?» vraagt de overste verder.

De hoofdman toornig dat zijn bediende nog niet toesloeg, zweeg eerst; maar andermaal door den overste gevraagd, stotterde hij: »Woloff Stranak!»

»Sla dan maar toe!» kommandeerde de overste en maakte zich gereed verder te gaan. Een duivelsche vreugde blonk in Kyschtim's oogen. Maar juist toen de eerste slag zou vallen, klonk het van de kant van den paal: »Hij liegt, 't is Iwan Witkiewitz!»

»Wat!» schreeuwde op 't zelfde oogenblik de overste, en vóór de reeds opgeheven knoet op Iwan's rug neerkwam, had de overste den dienaar van achter in zijn kraag gepakt en hem van zich af op den grond geslingerd.

»Wie is de veroordeelde?» schreeuwde nu nog eens de overste tot den hoofdman.

»Iwan Witkiewitz,» zegt deze van woede schuimbekkend, en verontschuldigt zich dat hij bij vergissing den naam van den eenen veroordeelde met dien van een ander verwisseld heeft.

Met toornigen blik ziet nu de overste hem aan, geeft onmiddelijk bevel Iwan los te laten en hem zijne kleeren te geven. Tegelijk geeft hij den hoofdman een klap in zijn gezicht, zoodat deze van woede knarsetandde, en duwde hem toe: »hoe durft gij mij zoo voorliegen?»

»Iwan Witkiewitz!» — zeide hij nu tot den jongeling — »gij zijt vrij, zie hier het keizerlijk handschrift!» en een papier ontvouwende, las hij:

»Iwan Witkiewitz, naar Siberië verbannen en levenslang tot gemeen kozak veroordeeld, wordt door den keizer onvoorwaardelijk en zonder tegenwerping van welke zijde ook, vrij verklaard. Wel is 't hem voor 's hands verboden naar Petersburg te gaan; daarentegen wordt hij bij de grenskommissie te Orenburg aangesteld. Ook aan den verbannene Nikitas wordt hetzelfde toegestaan.»

Later werd hij door de regeering bij het russische gezantschap van Perzië als tolk met den rang van hoofdman aangesteld en leefde gelukkig met zijne Kirgizische vrouw in de heerlijke dalen van Grusië aan de zuidzijde van den Kaukasus.

BEZOEK IN DE GEVANGENIS.

Bovenstaand verhaal beschreef ons den toestand der verbannenen, zoo als die was eene halve eeuw geleden; sedert is daarin een groote verandering gekomen. De gevangenen worden tegenwoordig humaner behandeld dan vroeger. Eigenlijke staatsmisdadigers, die overigens een groot deel der schrale bevolking van Siberië uitmaken,

worden, behalve misschien eenige nihilisten, in de gevangnissen niet gevonden; zij zijn meestal geplaatst in landbouw- of jagerkoloniën. De gevangnissen zijn voor 't grootste deel bevolkt door misdadigers van de grofste soort: moordenaars, dieven, falsarissen, brandstichters enz. En ook hun straffen, bestaande in arbeid in de mijnen of bij de zoutbereiding (salinen) of nog ligter werk, zijn geregeld naar de mate der misdrijven door hen gepleegd; maar zelfs bij dezen gaat de opgelegde taak de gewone menschelijke kracht niet te boven. Dit houde de lezer in het oog bij het hier volgend verhaal, dat uit de pen gevloeid is van een misdadiger, Goriantchik of genaamd, die om een moord aan zijne vrouw gepleegd in een der gevangnissen in West-Siberië nabij de Irtysj doorgebracht heeft en na een verblijf van eenige jaren op vrije voeten gesteld werd.

Men heeft — zegt de Engelsche reiziger Lansdell, die, nu drie jaren geleden, de Siberische gevangnissen bezocht en het geheele land doorreisde — de wreedheden overdreven, die door de russische regeering aan de banelingen zouden zijn gepleegd. Menigeen zal zich misschien verwonderen als hij verneemt, dat de russische galeiboeven goed gevoed worden beter zelfs dan de veroordeelden in Engeland, dat zij niet altijd geketend zijn en, in plaats van overmatig werk te moeten verrichten, veeleer door gebrek aan werk zich vervelen; lichamelijke straffen worden alleen toegepast bij zware vergrijpen; zij die zich goed gedragen mogen bij hun familie wonen en verkeerden in een staat van halve vrijheid; eindelijk de gevangnissen zijn er zoo goed ingericht, dat zij gelijk zijn of zelfs beter dan de europeesche. Deze verklaring van een ooggetuige moge het vooroordeel wegnemen, dat men tot heden van het russische strafstelsel gekoesterd heeft, evenals ook de ongunstige meening aangaande den toestand van het land van Siberië (doch daarover straks nader) door betere kennismaking aanmerkelijke wijziging ondergaat. Te Tobolsk

had men den heer Lansdell allerlei schrikbeelden voorgelaten van den droeven staat der gevangenen. Maar op de plaatsen aangekomen, die men hem genoemd had, trof hij in eene gevangenis een Pool aan, die hem verzekerde dat hij zich volstrekt niet te beklagen had, noch over de cipiers die hem tot het werk niet dwongen, noch over het bestuur der gevangenis, noch over de dagelijkse kost, die in drie pond brood en een half pond vleesch bestond. In een andere gevangenis maakte hij kennis met een Jood, een politiek gevangene van hooge geboorte, die in den zomer werken moest van 's morgens zes tot 't avonds zeven uur, maar in den winter niets te doen had. Zijne vrouw woonde bij hem in de buurt en mocht hem tweemaal in de week bezoeken; zijne cel had een behoorlijke ruimte, zag er netjes uit en was van goede lucht en licht voorzien; onder het mobilair maakte een kleine bibliotheek een goed figuur, het venster, waardoor men uitzicht had over de geheele vallei, grensde aan den grooten weg, zoodat de gevangene alles wat voorbij kwam zien kon.

't Is ook wel te begrijpen, dat de russische regeering hare gevangenen humaner behandelt. Immers zij heeft ze noodig als arbeiders, die in Siberië niet in overvloed voorhanden zijn. Niet, dat de direktors der gevangenis- en allen engelen zijn. Daar zijn er die zich, als zoovele russische ambtenaren, voor geld laten omkopen. — Men verhaalt van een beul te Moskou, die zóo handig was in 't gebruik van de geesels, dat hij een sigarette tegen een glasruit geplaatst door midden kon slaan en toch het glas niet brak, en dat hij met denzelfden geesels een plank van één duim dik verbrijzelde. Zoo iemand kon dus, ook al diende hij den veroordeelde het vereischte getal slagen toe, zeer zacht of zeer wreed te werk gaan. Het eerste deed hij, als men hem er voor betaalde. En zoo had hij langzamerhand zooveel geld bijeen weten te krijgen, dat hij zijne dochter die

trouwen ging een huwelijksgift van 60,000 roebels kon meegeven. — Eveneens is het met vele ambtenaren in Siberië, ongelijkmatig en willekeurig is hun toezicht, Maar de behandeling der gevangenen is er behoudens uitzonderingen minder hard dan in andere landen, zelfs in Engeland.

Doch laat ons nu het verhaal vernemen van den balling Goriantchikof.

Ik trad — dus vangt hij aan — het bagno binnen op een mistigen December-morgen. Onze gevangenis stond op den wal en grensde onmiddellijk aan de vesting. Ik zag niets dan een klein hoekje van den blauwen hemel, een hooge schuins afloopende verschansing, en op deze verschansing liepen schildwachten dag en nacht heen en weer; ik wist, dat ik jaren lang ditzelfde eentonige uitzicht hebben zou.

Stel u voor een groot plein 200 voet lang en 150 voet breed in den vorm van een regelmatigen zeshoek, omringd door een palissaadwerk bestaande uit hooge van boven gepunte balken, die diep in den grond steken en door planken aan elkander verbonden zijn. Een stevig gebouwde poort, maar die nacht en dag door schildwachten bewaakt wordt, geeft toegang naar buiten, zij wordt alleen geopend om de bannelingen, die naar hun werk gaan, uit te laten. Zoodra men van buiten komende door deze poort binnen getreden is, ziet men aan beide zijden van het breede plein twee reien kazerne's staan van éene verdieping, waarin de gevangenen zijn opgesloten; daar achter bevindt zich de keuken, nog iets verder de wagenhuizen, de spijskamers en de schuren. Het middengedeelte van het plein vormt een vrij groote ledige ruimte, waar elken morgen en avond de namen der gevangenen afgelezen worden. De ruimte tusschen de gebouwen en het palissaadwerk dient tot wandelplaats.

Toen de avond viel, sloot men ons in de kazerne's op. De zaal, waarin ik den nacht zou doorbrengen, herbergde vijftig menschen. Te midden van een afmosfeer van ta-

baksrook en den walm van kaarsen hoorde ik het rammelen der ketenen van de gevangenen, nu en dan overstemd door de vloeken en verwenschingen van deze slecht gekleede lieden. 's Morgens werd reveil geslagen en verscheen een onderofficier om de deuren te openen. De gevangenen stonden nu van hun kribben op om, huijverende van de kou, bij het flauwe licht eener kaars zich aan te kleeden. De meesten waren stil en rekten zich geeuwende uit, eenigen maakten een kruis en zeiden hun gebeden op, anderen waren vroolijk en schertsten met elkander. Uit een groote tobbe met water gevuld, waar zij om heen stonden, schepten zij in kleine bakken hun aandeel, dronken er van en waschten zich er mee. Volgens de regelen van het huis wordt voor iedere afdeeling éen gevangene gekozen, die voor het huishoudelijk werk moet zorgen. Van het gewone werk ontslagen, moet hij zorgen de vertrekken zindelijk te houden, de vloeren te vegen, de kribben in orde te brengen, het vuile water weg te doen en twee tobben, éene met drinkwater en de andere met waschwater, te voorzien. Dikwijls strekken de gevangenen te gelijk hun handen uit naar de nap om te drinken, wat soms aanleiding geeft tot hooggaande twisten, waarbij hij, die een nieuw scheldwoord weet uittedenken en het geestigste is in het uitvinden van beledigende woordjes bij de anderen hoog aangeschreven staat. Maar tot vechten komt het zeer zelden. Dit zou ook aanleiding geven tot nieuwe beschuldigingen en straffen en voor allen niets dan last veroorzaken, waarom de galeiboeven er zelve voor zorgen, dat zoo iets niet gebeurt.

Er bestaat een groot onderscheid tusschen de gevangenen, wat hun doorgaande gemoedsstemming betreft; sommigen zijn neerslachtig, anderen opgewekt en vroolijk of houden zich althans zoo. Een kenmerk van de gevangenen is, dat zij volstrekt geen berouw gevoelen; hun ongeluk wijten zij niet aan zichzelf, maar aan het lot;

zij achten zich in hun rechten te kort gedaan. Vertrouwelijkheid onder elkander komt zelden voor; men mag gesteeld, geroofd of een moord begaan hebben, er over spreken willen zij niet, en elke toespeling op de vroeger bedreven misdaden wordt door hen aangemerkt als gebrek aan goeden smaak. Onverschilligheid is den meesten eigen, niets wekt de verbazing dezer ruwe menschen, die vertrouwd zijn geworden met allerlei misdaden. Daarentegen verraden zij een groote mate van verwaandheid, die zij in alles, vooral in hun ongebonden leefwijze aan den dag leggen. Tegen hun zin onderwerpen zij zich aan den verplichten arbeid; maar de lange winteravonden besteden zij aan liefhebberij-werk, wèl te verstaan in hun eigen voordeel, daar zij de door hen vervaardigde voorwerpen in de naburige stad verkoopen en zoo eenig geld verdienen. De gevangenen van fatsoenlijke afkomst hebben een hard lot te verduren, daar zij van de anderen veel te lijden hebben. Slechts weinigen in getal, worden zij door de overgroote meerderheid van minder allooi met een kwaad oog aangezien. De onbekwaamheid in handwerk van genen vervult dezen, die daarin juist uitmuntten, met geen geringe mate van trots.

Des morgens, nadat er appèl gehouden is, worden de werkzaamheden onder de dwangarbeiders verdeeld. Mij — zegt Goriantchikof — was opgedragen met een twintigtal anderen oude schuiten te sloopen, die in het ijs van den Irtysj vastgevroren waren. Het was geen zeer belangrijk werk, daar er brandstof genoeg was en het hout zoo goed als niets kostte; maar bij gebrek aan ander werk wees men ons dit aan. De gevangenen echter waren daarmee niet tevreden, zij houden niet van overbodig werk, tenzij zij er in slagen zich een bepaalde taak te laten geven, in dit geval zetten zij zich met buitengewonen spoed aan den arbeid, want als zij dien volbracht hebben, mogen zij naar de kazerne terugkeeren en aan hun eigen bezigheid gaan. Het lauwe en mistige weer deed de sneeuw

bijna smelten, en het gerammel van onze ketenen weerklonk bij elken stap, dien wij deden. Onder weg ontmoetten wij een man, die ons wenkte en staan bleef; een der gevangenen naderde hem met den hoed in de hand en ontving van hem een aalmoes, bedankte en sloot zich vervolgens weer bij den trein aan. Toen wij aan den oever der rivier gekomen waren, verwachtte ik dat men terstond de karrewei zou beginnen. Maar hoe verwonderd was ik, toen ik hen op de schuit zag plaats nemen; zij haalden hun pijpjes voor den dag en gingen bedaard zitten rooken. De soldaten met de verveling op het gelaat stonden om ons heen. — »Ik zou wel eens willen weten,» sprak er een, «wie het sloopen van deze schuit uitgevonden heeft.» — «Men heeft zeker spaanders noodig,» antwoordde een ander daarop. — «Waar gaat, dat volk naar toe?» zeide een derde na lang stilzwijgen. — Aller oogen richtten zich nu naar den kant, van waar eenige boeren kwamen, die zich met moeite een weg door de sneeuw baanden. Zoo ging weer eenige tijd verloren. Intusschen kochten zij van een bakker, die daar aankwam, eenige broodjes voor de kopeken, welke zij van den man ontvangen hadden, en deelden die gelijkelijk onder elkander. Eindelijk verscheen een oppasser, die order gaf om met het werk te beginnen. Onwillig en traag gingen nu de gevangenen opstaan en met sleependen tred begaven zij zich naar de rivier. Maar in plaats van dadelijk te beginnen, hadden zij allerlei aanmerkingen op het werk dat gedaan moest worden, en riepen en schreeuwden door elkaar. Een goed half uur ging op deze wijze verloren. De oppasser, ongeduldig geworden, begon hen te bestraffen; maar het onnutte hiervan inziende, trok hij brommende zijne schouder op en keerde naar de vesting terug. De gevangenen staken nu op nieuw hun pijpjes aan en bleven op de schuit zitten, totdat, na verloop van omtrent één uur, de opzichter kwam. Deze hoorde naar de grieven en bedenkingen der gevangenen en wees daarop ieder een vrij gemak-

kelijke taak aan. Dit miste zijne uitwerking niet. Op eens waren de traagheid en de onkunde verdwenen van hen, die zoo even nog beweerd hadden niet te weten hoe het werk aantevatten, in een ommezien was ieder aan den arbeid. Reeds een half uur vóór den bepaalden tijd traden zij de kazerne weer binnen, vermoeid wel is waar, maar toch tevreden dat zij nog eenige minuten uitgewonnen hadden.

De volgende ontmoetingen, die Goriantchikof had, doen ons het leven in de gevangenis nog nader kennen. Een zijner slaapkameraden was Akimovitch. Deze was lang onderofficier geweest in den Kaukasus, toen hij op eens bevorderd werd tot kommandant eener kleine vesting. Hij was dáár nog maar korten tijd, toen het hoofd van een naburigen stam, die in vrede met Rusland heette te leven, de vesting in brand poogde te steken. De onderneming mislukte en de andere vijandelijke bureu kregen er de schuld van. Maar Akimovitch kende den waren schuldige, hoewel hij zich hield alsof hij het niet wist. Eenige dagen daarna noodigde hij den prins ten zijnen huize. Deze, niets kwaads vermoedende, verscheen. Akimovitch ontving hem met alle eerbewijzingen aan zijn rang verschuldigd, daarna verweet hij hem zijne misdaad, hield hem de plichten voor die elk stamhoofd tegenover zijne naburen heeft, en liet hem staande deze bijeenkomst dood schieten. Trotsch op deze heldendaad verwittigde hij onmiddelijk zijne chefs van het gebeurde. Maar hoe stond hij verbaasd, toen hij kort daarna, als belooning voor zijne in eigen oogen schitterende daad, de gunst verkreeg naar Siberië verbannen te worden! — Van dezen gevangene nu vernam Goriantchikof een ongunstig oordeel over den majoor, den chef der gevangenis. Deze was een zeer ongeschikt mensch, die zijne 250 gevangenen met wreedheid behandelde. Dikwijls bezocht hij de kazernen des nachts, en als hij (nl. de majoor) iemand zag liggen op zijn rug of op zijne linker zij, werd de ongelukkige onbarmhartig wakker ge-

schud en hem een straf opgelegd voor den volgenden dag; want zijne orders luidden, dat al de gevangenen op hunne rechter zij slapen moesten. — Dit monster in menschelijke gedaante ontsnapte eens aan een moordaanval, die door een der gevangenen tegen hem beraamd was. De schuldige was iemand, die voor een nederig en vroom mensch bekend stond, en op wien altijd als op een voorbeeld van gehoorzaamheid en volgzzaamheid gewezen werd. Zijne vrije uren besteedde hij gewoonlijk aan het lezen van den bijbel; 's nachts klom hij op den steenen oven en verdreef den slaap uit zijne oogen door bij het licht van een waskaarsje, dat hij gekocht had, zich in zijn lektuur te verdiepen. Op zekeren morgen weigerde hij naar het werk te gaan. De majoor, hiervan onderricht, begeeft zich tot den schuldige. Deze loopt op hem toe, gewapend met een grooten steen, dien hij hem naar het hoofd slingert; doch hij mist, wordt gegrepen, gekneveld en na een kort onderzoek met den knoet gestraft. Drie dagen later bezweek hij in het hospitaal aan de gevolgen van de geeseling, die hem toegediend was. Even voor hij den laatsten adem uitblies, verklaarde hij geen andere beweegredenen voor zijne daad te hebben gehad dan het verlangen om straf en lijden te verdienen. Hij stierf tevreden, overtuigd dat hij het paradijs verdiend had voor de geeseling, welke hij pas had ondergaan, en sedert is hij bij de ballingen in gezegend aandenken gebleven.

De tweede slaapkamerraad, die aan de andere zijde van Goriantchikof lag, was Aleï van Daghestan, een jongeling met een fraai en innemend uiterlijk. Eens hadden zijne broeders hem gezegd, dat hij zijn dolk moest nemen, te paard stijgen en hen volgen. Eerbied voor ouderen en blinde gehoorzaamheid aan hun bevelen is een karaktertrek der bewoners van den Kaukasus. Ook Aleï dacht er niet over zijne oudere broeders naar de reden te vragen. De onderneming, die het berooven van een rijk Armenisch koopman ten doel had, gelukte; maar het geheim werd ontdekt, de

schuldigen aangehouden en veroordeeld tot verbanning naar Siberië. Aleï ontving slechts vier jaren dwangarbeid. Zijne beide broeders waren in dezelfde gevangenis, hingen hem met teedere liefde aan, en hun sombere gelaats-trekken verhelderden, telkens als zij hun jongsten broeder bezochten, met wien zij als een kind omgingen.

Een derde, dien Goriantchikof in de gevangenis ontmoette, was iemand, wiens innemend voorkomen hem met belangstelling vervulde en hem deed vragen, waaraan dat zachte en bescheiden jong mensch, die weinig sprak, niet dronk en zich in alle opzichten gunstig van de overige gevangenen onderscheidde, toch wel zijne verbanning verdiend mocht hebben. Op zekeren avond — zóo verhaalt hij — lagen wij naast elkander in het hospitaal, en deed hij mij tegen zijne gewoonte de volgende vertrouwelijke meedeeling. Toen hij tot den vereischten leeftijd gekomen was, had hij zijne moeder moeten verlaten en soldaat worden; maar de dienst stond hem niet aan, hij kon zich niet aan de militaire tucht, nog veel minder aan zijne omgeving gewennen. »Ik was éen jaar in mijn bataillon, en toen heb ik mijn chef vermoord.» — »Hoe is 't mogelijk, dat gij een moord kondt begaan?» — »Ik kon hem niet uitstaan.... hij moest weg.» — »Maar hoe stellen anderen het dan?.... Uwe moeder heeft u zeker verwend.» — »Mijne moeder?.... zij hield veel van mij, het is waar... Men heeft mij verteld, dat zij zich na mijn vertrek te bed begeven heeft en niet weer is opgestaan. Mijn chef had een vooringenomenheid tegen mij opgevat, hij legde mij gedurig straffen op. Ik verzeker u dat ik het niet verdiende... ik volbracht de mij opgegeven orders... ik bedronk mij niet. Mijne kameraden toonden weinig medelijden met mij, nooit éen enkel woord van deelneming spraken zij tot mij. Meermalen verborg ik mij in een hoek om te weenen. Eens in den nacht, toen ik de wacht had, was ik wanhopend en besloot op de vlucht te gaan. De herfstwind woei

geweldig en drong door mijne kleeren heen; het was zóo donker, dat mijne oogen er zeer van deden. Ik legde den loop van mijn geweer tegen mijne borst, maar het schot ging niet af... ik onderzocht mijn wapen, beproefde het andermaal... maar het gaf wederom niets. Toen besloot ik eene misdaad te begaan, opdat er tenminste eene verandering in mijn toestand komen zou, die een einde zou maken aan mijn soldatenleven... De kommandant kwam een half uur daarna bij mij en berispte mij op strengen toon. Ik wachtte tot hij onder mijn bereik was en toen doorstak ik hem met mijn bajonet. Dit is de oorzaak mijner verbanning”.

Gevallen van dronkenschap komen, spijt het toezicht, zeer dikwijls onder de gevangenen voor. Behendig weten zij den drank binnen te smokkelen. Zij maken daartoe afspraak met lieden, die buiten de gevangenis wonen; dezen brengen de dranken op een aangewezen plaats, dan komen de gevangenen, vullen daarmee eenige koe-darmen, die zij om hun middel binden, en verschalken zoo de oppassers. Soms tijds echter ontdekt de oppasser, die de gevangenen bij de poort moet onderzoeken, het bedrog; de wijn wordt dan verbeurd verklaard en de drager afgeranseld. Maar meestal loopt dat onderzoek gemakkelijk af, òf wel, de oppassers laten zich voor geld omkopen om de smokkelaars door te laten. De slemp-partijen hebben plaats òf bij gelegenheid van de hooge kerkelijke feesten òf op de verjaardagen der gevangenen. In 't laatste geval staat de held van 't feest vroeg op, plaatst een aangestoken waskaars voor de heiligenbeelden, trekt zijn beste plunje aan en bestelt een middagmaal naar zijn smaak. Bijna nooit noodigt hij iemand uit. Op het eten volgt het drinkgelag. De jubilaris drinkt en al drinkende bezoekt hij de kazerne's, terwijl hij een jongen Pool voor zich uit laat spelen op de viool. De dronkaard boezemt den gevangenen geen afschuw, maar sympathie in, en daarom is hij ook altijd zeker,

dat zijn kameraden hem zullen beschermen; zij waken over hem en zorgen dat hij geene dwaasheden begaat in zijn eigen nadeel. Dit toezicht der vrienden is tevens eene geruststelling voor de onderofficiers en de invaliden, dat de orde zal worden bewaard, en om deze reden zijn zij van hunne zijde gaarne bereid met den dronkaard wat door de vingers te zien. Nauwelijks zijn de gevangenen in hun nachtkwartier gekomen, of ieder van hun steekt eene kaars aan en zet zich aan zijn werk, zonder zich te bekommeren om den soldaat, die de wacht heeft en dáar alleen is om de orde te bewaren. Zijn tegenwoordigheid hindert echter niet, en hij veroorlooft zich slechts van tijd tot tijd eenige aanmerkingen te maken, meer om zijn eigen geweten gerust te stellen dat hij zijn plicht doet, dan dat hij denkt gehoorzaamd te zullen worden. Eenige liefhebbers van het spel zitten bij elkander op een stuk kleed op den grond uitgespreid, een spion wordt in het voorhuis op den uitkijk geplaatst. Want de majoor komt nu en dan onverwacht huiszoeking doen en, om niet door hem overvallen te worden, geven zij vijf kopken aan iemand, die dáar den geheelen nacht, rillende van de koude, de wacht houdt om te luisteren naar elk verdacht geluid, dat buiten plaats heeft.

De vrees voor geeseling heeft op den gevangene een geduchten invloed. In den regel zijn de gevangenen rustig, onderwerpen zich zonder tegenstreven aan de voorgeschreven tucht en zijn zeer gevoelig voor elke vriendelijkheid van hun overste. Maar een geheele omkeering heeft bij hen plaats, als zij een geeseling te wachten zijn. In zulke omstandigheden is zelfs de zachtzinnigste mensch in staat den eerste den beste dien hij ontmoet te vermoorden, enkel met het doel om de noodlottige strafuittestellen door eene daad, waarop een nieuwe veroordeeling moet volgen. Een zekere Doutoff was veroordeeld tot twee jaren dwangarbeid zonder verlies van zijn burgerrecht. Toen de twee jaren om waren, ging hij in

dienst bij een regiment van de linietroepen. Maar de gevangenis had hem bedorven, binnen drie weken maakte hij zich aan diefstal met inbraak schuldig. De strenge straf, die hem dientengevolge opgelegd werd, maakte hem zoo bevreesd, dat hij 's morgens van den dag voor de geeseling bepaald den officier van dienst trachtte te vermoorden. Doch zijne hand beefde zoo zeer, dat het niet eens tot een verwonding kwam. Hij wist zeer goed, welk een verzwaring van straf daaruit voor hem zou voortvloeien; maar 't was hem alleen om uitstel te doen. — Een ander, zekere Orlof, overwon in een soortgelijk geval zijne vrees, maar bezweek toch tengevolge van de straoefening, die op hem toegepast werd. Na de eerste geeseling werd hij op zekeren avond naar het hospitaal gedragen. Hij was buiten kennis, zijn rug was opengereten van de slagen. Zijne medegevangenen echter gingen naar hem toe en brachten den ganschen nacht over met hem te verplegen. Den volgenden dag ter nauwernood tot zich zelf gekomen, ging hij reeds opstaan en het vertrek twee, drie malen afloopen. Hoe was het mogelijk, zou men zeggen, dat deze mensch, die den vorigen dag zoo goed als halfdood was, nu reeds alleen liep! Nog slechts de helft der hem opgelegde slagen waren hem toegedeeld, geen enkele zucht had hij geslaakt, en op raad van den geneesheer had men de geeseling gestaakt. In weerwil van de doorgestane marteling herstelde hij spoedig. »Als ik de andere slagen ontvangen zal hebben,» sprak hij, »word ik naar Nertchinsk gezonden, en dan zal ik onderweg ontvluchten.» Toen Goriatnchikoff bij hem het berouw wilde opwekken, zag hij hem met verachting aan en lachte hardop. Na verloop van vijf dagen kreeg hij verlof het hospitaal te verlaten, hoewel zijn rug nog maar voor de helft genezen was. Maar den volgenden dag onderging hij de tweede helft der geeseling en stierf ten gevolge van de straoefening, die voor zijne krachten al te zwaar was geweest.

In Siberië neemt het publiek een levendig aandeel in het lot der gevangenen. Door het geheele land, te Ekaterinenburg, Tomsk en Irkóetsk hebben zich plaatselijk komité's gevormd om het lot der ballingen te verzachten en hun geld, boeken en kleine versnaperingen te bezorgen, hun kinderen te kleeden en te voeden en hun vrouwen bij haar werk behulpzaam te zijn. Geen arme die hun niet geeft van 't weinige dat hij heeft, geen koopman die altans niet eenige roebels aan hen afstaat. Uit de naburige dorpen komen er gedurig bezendigen van meel en kruidenierswaren voor de gevangenen, de ingezamelde giften worden in manden voor de deur der gevangenis geplaatst, en op hooge feesten, b. v. paschen, schenkt men hun paascheieren. Het russische volk is veel humaner voor de gevangenen dan eenig ander volk. Maar dit komt ook voort uit zijn ligtzinnigen aart. De Slaaf laat zich door zijne hartstochten meeslepen, hij is geen meester van zichzelf. Van den misdadiger zegt hij: »hij heeft een ongeluk gehad'', de ballingen zijn zooveel als ongelukkigen. Naar onze begrippen gaat zijne humaniteit jegens de gevangenen te ver. De boeren b. v. in den omtrek der mijnen wonende leggen spijzen neer, opdat de ontvluchte gevangenen ze kunnen nemen. De gouverneurs staan aan de gevangenen toe, dat zij uit hun eigen midden een starosta kiezen, die zich belast met het inzamelen der giften, het betalen en omkopen der ondergeschikte ambtenaren, zij zijn de bankiers en de proviandmeesters; de keizerlijke ambtenaren staan deze regeling toe en ontslaan de starosta's van allen arbeid.

Goriantchikof verhaalt nog een treffende ontmoeting, die hij gehad heeft. In de stad nabij zijne gevangenis woonde eene deftige weduwe met name Nastasia Mikhaïlovna, die ons, zegt hij, onophoudelijk de bewijzen gaf van hare liefderijke zorg. Zij was niet rijk, en toch ging er haast geen dag voorbij, waarop zij ons niet het een en ander zond, eetwaren, tabak enz. Ook bezorgde

zij ons de nieuwsbladen uit Petersburg, waarop wij hoo- gen prijs stelden. En dit gedurende al de jaren, die ik in het bagno heb doorgebracht. Niemand van ons kende haar. Toen ik — zóo gaat hij voort — uit de gevange- nis ontslagen werd, bracht ik haar een bezoek met mijn kameraad, die ook de gevangenis voor goed verliet. Nas- tasia Mikhaïlovna ontving ons als hare broeders, liet voor ons opdisschen van het beste, dat zij had; en zoo zij ooit leed gevoeld had, dat zij geen fortuin bezat, dan was 't op dien dag, omdat zij hare schatten niet met ons deelen kon. Zij wist maar niet, hoe zij hare vreugde over ons bezoek aan den dag zou leggen, zij zag ons met teeder- heid aan, lachte als wij lachten, en knikte goedkeurend bij alles wat wij zeiden. Was zij jeugdig, schoon?..... Ik weet het niet; ik zag niets anders als hare groote oogen, waaruit ons een engelachtige goedheid toesprak, die een heerlijken glans over haar gelaat verspreidde. Toen wij afscheid namen, liet zij ons met zekere beschoomd- heid uit als om zich te verontschuldigen over het gering geschenk, dat zij ons aanbood: twee sigarenkokers van bordpapier met een geteekend prentje er op, zeker het werk van haar eigene hand; zij verzocht ons nederig dit te willen aannemen. Men beweert — zóo besluit onze verhaler — dat naastenliefde toch eigenlijk niets als zelf- zucht is; ik vraag: waar was de zelfzucht in de toegene- genheid eener vrouw ons gansch onbekend?

Als de maand April gekomen is met hare schoone zon- nige dagen, dan neemt het lijden der gevangenen toe. Bij de vreugde, welke zij smaken over de lente die nu aanbreekt, doet zich een ongeduldig verlangen gevoelen, die rampzalig werkt op hun prikkelbaar gemoed. Zij smachten dan naar vrijheid; het gezicht der eindeloze steppen aan gene zijde der Irtysj houdt hen in gespannen verwachting. De lente is de tijd, waarin de gevangenen wegloopen en naar de bosschen vluchten, er zich maanden lang verbergen en er een kommervol, maar vrij leven leiden.

Zij lijden er ellende en honger, maar zij zijn bevrijd van de afschrikkende werkzaamheden, ontslagen van hun bewakers en van de ketens. Dagen kunnen voorbij gaan, dat zij geen brok brood tusschen de tanden krijgen; maar, trots al de moeiten en gevaren van hun avontuurlijk leven, keeren zij die het kennen er altijd weer naar terug. De volkomene vrijheid, welke zij dáar alleen vinden, heeft zooveel aantrekkelijks voor hen, dat zij zich vrijwillig onderwerpen aan het centonige daaraan verbonden. Niet zelden verdwijnen op eens rustige kolonisten, die een bestaan, vrouw en kinderen hebben; zij kunnen geen weerstand bieden aan het vurig verlangen naar het wilde leven in de bosschen. In den herfst, als de koude dagen komen, worden al deze ongelukkigen weer achterhaald, of wel, zij geven zichzelf in handen der policie.

EEN BEZOEK BIJ DE KIRGIZEN.

De Kirgizen, die het uitgestrekte steppenland van West-Siberie bevolken, wonen dáar in tenten. Deze tenten, jurten genaamd, bestaan uit een cirkelrond recht opstaand traliewerk van hout, ongeveer eene manslengte hoog, dat van boven in een afgeknotten kegel samenloopt en daar een plat dakje vormt. Van binnen wordt het gebouw door palen ondersteund, van boven is eene opening, die tot venster en tevens tot schoorsteen dient. Het geheel is bedekt met een vilten overtrek, alleen de opening of deur is vrijgelaten, waarvoor een veelkleurig vilten kleed is gehangen. De inrichting van binnen is recht eenvoudig overeenkomstig de nomadische leefwijze. Als men de

jurte binnen treedt, ziet men rechts een lederen vat, dat door middel van een paal aan het traliewerk is vast gemaakt. Dit vat is van onderen wijd, maar in het midden nauw. De opening van boven is bedekt met een stuk ongeloooid dierenhuid; de andere opening van onderen is door een houten stop gesloten. In dezen lederen zak, turssuk genaamd, bewaren de Kirgizen en de Kalmukken de melk van allerlei dieren, koeien, geiten en paarden door elkander. Natuurlijk verzuurt zij daardoor te eerder, waarbij nog komt, dat dit vat nooit zuiver uitgewasschen wordt en zodoende de geronnen melk bevat, die van den eenen tot den anderen dag overgebleven is. Elke bewoner der jurte, ook de gast, zoo hij niets te doen heeft, gaat naar de turssuk en roert den inhoud met een stok om, zoolang het hem bevalt òf tot hij moe wordt. Deze gestremde melk maakt het voornaamste voedsel der Kalmukken en der Kirgizen uit. — Verder staan er in de hut nog meer vaten, voor 't bewaren van de melk bestemd; ook melkimmers uit leder vervaardigd, en nog een tweede lederen vat, die den vorm van een maag heeft en tot bereiding dient van den kumis, de uit paardemelk gedistilleerde brandewijn. Op elkander golegde viltten vormen de zit- en slaappleatsen, terwijl tegenover den ingang allerlei soorten van dierenvelen open gestapeld liggen. Het geweer, de jachttasch en de overige gereedschappen van den bewoner hangen links van den ingang; daarnevens staan eenige lammeren en geiten, die twee- òf driemaal daags gemolken worden. In 't midden der jurte is de haardstee, eenvoudig uit steenen opgericht. Een vroolijk vuur flikkert daarop, terwijl op den ijzeren driehoek een ketel staat, waarin nu juist de theesoep heerlijk staat te koken. Gerookte kazen aan snoeren gebonden hangen rondom tot sieraad aan de balken.

Op dit oogenblik wordt de geborduurde viltten voorhang van den ingang weggeschoven, en een man treedt bin-

nen, groot en krachtig van gestalte, in de volle kracht zijner jaren. Men kan het hem aanzien, dat hij moedig, ondernemend en van een krachtige gezondheid is. Van het hoofd tot de voeten in een huid van een wilden bok gestoken, met een spitse muts van recvel op het hoofd, een lederen gordel om het middel, met buks, spies en mes gewapend, ziet de man met zijn herkulische gestalte er wild en woest uit.

Iedereen herkent terstond in hem een van die Swjerschtschiki, d. i. »dierenvangerson (van swjer, »een wild dier»), die jaren lang alleen in de verst afgelegen wouden, in de holen of op de alpen van het Altaï-gebergte leven om de zoo kostbare pelsdieren van dit gebergte: beeren, wolven, vossen (roode, witte, blauwe en de zeldzame zilver-vossen), sabels, marters, hermelijnen veelvraten, lossen, elandieren, siberische roeën en zelfs tijgers te jagen. Hoogst zelden dalen deze avontuurlijke menschen naar de woningen der andere stervelingen af. In hun eenzaam natuurleven, diep in de wildernis van het Altaïgebergte, verwilderen zij, zoodat zij den omgang met menschen schuwen. Zij zoeken hen daarom ook alleen op, als zij hun pelswerk tegen andere noodzakelijke levensbehoef ten willen inruilen; en ook dan gaan zij nooit tot aan de steden, maar handelen liever met de rondtrekkende Kirgizenhorden.

Deze man echter, in weerwil van zijn woest uiterlijk en zijn gebruind gelaat, was blijkens de uitdrukking zijner oogen van geen woeste inborst. Zijn komst in de jurte verwekte geen schrik, maar een uitroep van vroolijke verrassing.

»Timkowski!» riep de Kirgizen-vrouw op blijden toon, en vergat voor eenige minuten hare theesoep, en »Timkowski!» weerklonk het op denzelfden toon van de lippen van haar echtgenoot.

»Ja, daar is hij!» antwoordt de binnengekomene in het russisch. »Nog niet door de beeren opgevreten, noch door den baran verwaaid.»

»Nog altijd de oude!» zegt de vrouw, met welgevallen de krachtige gestalte bewonderend.

»En toch is 't al twee jaren geleden, dat wij elkander zagen.» spreekt de diervanger. »Uwe aul stond toen noordelijk van Buchtarminsk.»

»Zoo is 't,» zegt de heer der jurte en werpt zijne vrouw uit zijne levendige oogen een schuinschen blik toe; want de koop, welken hij toen met Timkowski gesloten had, was voor hem zeer voordeelig geweest. Bij de herinnering daarvan vindt nu de diervanger een uiterst vriendelijke ontvangst, en weldra ligt hij op het vilten dek uitgestrekt naast den heer der jurte en slurpt met genoegen zijn kumis.

Eenvoudige natuurmenschen gaan bij alles wat zij doen snel en recht op hun doel af. Spoedig is dan nu ook bij deze mannen de handel in gang, waarom de diervanger den hoogen Altaï verlaten heeft. Hij heeft op den rug van zijn oud, half lam geworden paard prachtig pelswerk meegebracht, en zoekt nu daarvoor andere dingen in ruil terug te bekomen, daaronder vooral een nieuw Jakoetpaard.

Te weten, de Jakoetpaarden gaan voor de besten in Siberië door. Ze zijn groot, sterk van gebeente, tegen sterke inspanning bestand, en hebben nog dit voordeel, dat zij, als zij in den winter gebruikt worden, met hun pooten de sneeuw wegkrabben om het gras daaronder weg te vreten. Ze zijn voor een strengen winter als geschapen; want zoodra de herfst komt, wordt hun huid dikker, ja in den winter is die haast zoo dik en lang als een berenhuid.

Maar de handel ging niet vlug van de hand. De Kirgizen zijn een listig, diefachtig en roofzuchtig volk. Handel is over 't algemeen hun zaak niet; wanneer zij zich daarmee inlaten, moeten zij een grooten winst maken.

De mannen stappen nu naar buiten. De eigenaar der jurte neemt een fluitje, dat hem aan een riem om den

hals hangt, en fluit. Plotseling komen een dozijn Jakoetpaarden uit de naaste weide rennen, snel als de wind, en blijven dan op eens als een muur voor hun heer staan, die hun een stukje suiker voorhoudt. De Altaïjager kiest er één uit; maar de handel begint nu op nieuw, totdat de diervanger toegeeft en de sluwe Kirgizer met zijn platten neus en kleine oogen zijne vrouw weer triumerend toeknikt. O, zij zijn slim die natuurkinderen! — Op de mis te Nieznii-Novgorod zeide eens een oud koopman, een duitsch-Rus, die de geheele wereld doorreisde en met allerlei menschen zaken gedaan had: »Bovenaan in de reider spitsboeven en bedriegers staan de Armeniërs, daarna komen de Grieken, dan de Chinezen, vervolgens de Kirgizen en eindelijk de Russen.» — Toen de handel afgelopen was, bracht men bij de theesoep, bestaande uit thee, melk, vet en zout, met gebraden lamsvleesch en kumis den dag feestelijk door.

Wij laten deze lieden feestvieren en bezoeken een andere jurte, eveneens ingericht als die wij verlaten hebben. Slechts eenige lammeren en schapen met vetstaarten vermeerderen de patriarchale huishouding. De familie, wier gastvrijheid wij genieten, bestaat uit vijf personen. De huisheer, een oud manneke, in een van kameelwol vervaardigden, door een rooden gordel saamgebonden kافتان gehuld, is juist bezig zijne laarzen te herstellen; want hier is ieder nog zijn eigen handwerksman, kunstenaar en koopman. Zijn zoon, een bedaard jong mensch met echte chineesche oogen, zit gedekt met een pelsmuts, die het grootste gedeelte van zijn gelaat bedekt, als een kraag over zijne schouders afhangt en als een toren boven zijn hoofd uitsteekt. Zulk een muts is het beschermende dak van den herder, als hij in het vrije veld zijne kudde weidt. Twee jonge meisjes met den rug naar ons toe gekeerd houden haar gelaat onafgewend naar den tegenovergestelden muur gericht, om het aan het oog van ons

vreemdelingen te onttrekken, opdat ons hart niet in liefdevuur zou ontsteken. De moeder echter ziet ons onbevreesd in 't gelaat, zonder evenwel den vuistdikken knoop los te maken, welke den veelvuldig om hals en voorhoofd gewonden sluier over den zetel van vroegere schoonheid vasthoudt. Zij draagt over een rooden broek een lang blauw gewaad, onder een korten, blauwen kaftan met bloemen. Rondom aan de muren hangen perzische tapijten, met bloemen versierde kastjes, watervaten in verschillende diervormen, lederen flesschen en de met boter en kaas gevulde magen van verschillende huisdieren.

Wij trachten de gunst der vrouwen te winnen, en gaan daartoe het eerst tot de bezige huismoeder, hangen haar een parelsnoer om den hals en leggen heel voorzichtig de meisjes, die nog altijd met den rug naar ons toegekeerd staan, eenige fraaie doeken om hals en schouders.

't Is aardig om te zien, hoe dezen nu opeens, met vergeten van de wet van den profeet, haar allerlieft lachend gelaat naar ons toekeeren.

Aanstands ontvangen zij van de moeder bevel brood te kneden, 't geen zij, daar het deeg reeds klaar gemaakt in den trog staat, met inderdaad sierlijke bedrijvigheid doen, terwijl hare vurige blikken vol verrukking en dankbaarheid nu eens op hun werk, dan weer op de doeken of op de vriendelijke gevers gericht zijn. Als het brooddeeg tot ronde koeken gevormd is, worden deze op droge, gloeiend gemaakte mest geroosterd. De oude vrouw mengt melk, vet en zout in de theesoep en reikt ze ons in een houten schaal toe. Moeielijk kunnen wij, om de vriendelijkheid en vertrouwelikheden, waarmee ze ons aangeboden wordt, dezen anders voor ons walgelijken drank afwijzen.

Maar iets aangenaams volgt nu. Na den maaltijd heffen de vader, moeder en zoon op eens een eigenaardig gezang aan, terwijl de meisjes een tartaarschen dans uitvoeren, waarbij de eene, die in 't midden staat, een man voorstelt. De andere drukt met de grootste nauwkeurig-

heid verschillende hartstochten uit. De armen omhoog heffend, de handen naar beneden, het hoofd een weinig ter zijde gebogen, de voeten naar binnen gekeerd, het lichaam ligt bewegend werpt zij nu en dan uit hare schelm-sche oogen een teederen blik naar hare zuster; langzamerhand openbaart zij meer warme gevoelens: eerst den vurigen liefdegloed, den wilden hartstocht, vervolgens het lijden en den angst van versmade liefde, ja zelfs de woede van den wraak, totdat zij eindelijk in de vertwijfeling der jaloezie met losse, vliegende haren uitgeput op den grond zinkt.

Verrast, dat wij hier kunst en natuur zoo schoon vereenigd vonden, verlieten wij de jurte, na aan al de leden der familie onze laatste geschenken te hebben aangeboden.

DE NATUUR VAN SIBERIË.

In Siberië reiken de heete en de koude luchtstreek elkander vriendelijk de hand. De tijger houdt zich vaak op in de woudstreken, waar de noordsche beer zijn winterslaap slaapt. Bij Nertschinsk wast de perzikboom naast den blanken siberischen den. In de omstreken van het Baikal-meer bekampen de inheemsche en de tropische dieren en planten elkander. Deze snelle overgang van het eene in het andere klimaat laat zich verklaren door de gesteldheid van den bodem en den krachtigen, snel werkenden zomerzon. Tusschen den verwarmden bovengrond en de daaronder gelegen aardlaag bevindt

zich een ijsmuur, bij Jakoétsk, de koudste bewoonde streek, 200 meter dik, die in den zomer slechts één meter ontdooit, maar verschillende graansoorten voortbrengt. Onder dien ijsmuur worden warme bronnen gevonden, die zich naar boven dringen en de wortels van boomen en planten besproeien. De engelsche reiziger Atkinson kwam in het dal van den donkeren Jakoet in een diepe, geheel met sneeuw gevulde kloof, waaruit hooge populieren met hun sierlijken groenen lover zich verhieven, schoon de stammen acht meter diep in de sneeuw en het ijs staken. Maar dicht daarom heen was de sneeuw ter breedte van 25 c. M. opgedooit, zoodat zij in het water stonden. Dikwijls zag hij heerlijke schoone bloemen, witte sneeuwkllokjes, frisch en vroolijk in hun bonte zomergevaad door de sneeuwbedekking heen dringen. Zij schijnen zich te haasten, want de zomer komt hier even snel als hij verdwijnt. Fabelachtig snel! Atkinson kwam eens in een bosch, waar hij vijf weken te voren niets dan een glad, kaal en hard bevroren sneeuwdek gevonden had. In dit bosch groeide venkel, welke in die vijf weken ruim drie meter hoog uit het ijskleed, nu in een groen veldtapijt veranderd, opgeschoten was. Menigmaal hadden de planten om hem heen, als hij een tijdlang had zitten teekenen en schetsen maken van het hem omringende landschap, een grooteren omvang gekregen. — Maar de winter dringt den zomer ook even snel terug, als deze gekomen is. Meermalen gebeurt het, dat men zich op een schoonen zomerschen avond onder schaduwrijke boomen te slapen legt en des morgens ontwaakt onder bladeloze takken, met een 15 tot 25 c.M. dikken sneeuwlaag bedekt. Eene week later, en het bloeiende groene landschap ziet er kaal en doodsch uit, vernield door de woedende en vernielende siberische stormen.

Voor al het bergland heeft zijn verheven schoon. In den winter met zijne langdurige glinsterende nachten kleurt de laag schijnende zon alles met de prachtigste

gouden, blauwe en oranje verwen, des zomers sieren de siberische cederbosschen en de rijk begroende weiden het gebergte. Aanschouwt die rivieren, stroomen en water-vallen! Stroomen, door den plotseling invallenden zomer tot zeeën geworden, sleepen ijskasteelen in menigte met zich voort donderend, krakend, mijlen ver hoorbaar, over vlakten, door bosschen, over dalen en heuvels, en stui-ven deze reuzengevaarten dertig meter dik — drijvende gletschereilanden, den schrik der schepen — naar de Noorde-lijke IJszee voort.

Verplaatsen wij ons nogmaals aan het Baikal-meer, op grond eener Kristus-sage het »heilige meer» genaamd. In 't laatst van Augustus verdwijnen daar reeds de bloem-bedden aan de oevers der murmelende beken, en zijn de hooge oevers met sneeuw bedekt, de stormen zweepen nu meer dan in andere tijden van het jaar het watervlak, en op zijne wit gepluimde golven durft zich geen vaartuig vertoonen. De nachtvorsten bedekken nu en dan reeds de vochtige gewassen met rijm, en langza-merhand daalt de winter naar de vlakten af. Maar ook in zijn gevolg zien wij verhevene natuurschoonheden. Wij plaatsen ons in den zuidwestelijken oosthoek van het Bai-kalmeer, waar het dal beschermd wordt door steile ber-gen. De wind treft ons hier niet, hij ruischt door de doodsche toppen der oude siberische dennen en ontbladerde lorkenboomen. In het dal is alles stil, men hoort slechts het geklop van een specht, die af en toe zijne korte fluitende tonen laat hooren. Hoog in de lucht boven ons hoofd fladderen en spelen bloedvinken. Aan de donkere dennen, die op sommige plaatsen bij de beek zóo dicht bijeen staan, dat geen zonnestraal door de duisternis dringt, hangen van den eenen tot den an-deren tak guirlande's gewijze witgroene draden, die als met een vlechtwerk het kolossaal geboomte van den top tot den wortel bedekken. In deze dicht begroeide plaats hoort men het knabbelen en pikken der mees, een tal

van eksters komt aangevlogen onder vroolijk gescheeuw, en ruischend aan de voeten der boomen zendt de beek haar water den dampenden Baikal te gemoet. Een omgevallen boomstam dient den marter tot brug over de beek, men ziet zijn spoor in de sneeuw, waar hij een eekhoorntje vervolgde. In 't berkenboschje zingt de vlasvink, en op de dunne ijsschotsen vlak aan den rand van 't water loert onbewegelijk de waterlijster op zijn buit.

Wij verlaten het stille dal, onder welks schutdak het gevogelte des winters gaarne zijn toevlucht neemt en klouderen den bergwand op. Koepelvormig buigen zich de bergen voorover, wij slaan een blik in de diepte, maar wij kunnen daarvan niet veel zien van wege het dicht geboomte; onduidelijker worden de omtrekken der voorwerpen, ten laatste gaat alles in een eentonig grauw over, waaruit echter de donkere dennenaalden zichtbaar worden. Vos en ree lieten hun sporen in de sneeuw achter, brokken sneeuw die door den wind van de takken der boomen naar beneden gewaaid zijn hebben ligte indrukken gemaakt in den grond. Het schemert. De sneeuwuil verlaat zijn verborgen schuilhoek en dringt met zachten onhoorbaren vleugelslag het woud in om een korhoen te verschalken. Wij zetten onze wandeling voort naar den kant van het naastbij gelegen dorp. Uit de eenzaamheid van het woud komen wij op de opene zandvlakte van het meer, in welks stille watervlak maan en sterren zich spiegelen. Uit het flikkerend roode licht der vensters van gindsche hut en uit het klokgelui van het posthuis maken wij op, dat wij het doel van ons tochtje nabij zijn. Al wacht ons daar slechts een arm, door den rook zwart geverwd vertrek, wij zijn toch verheugd, dat wij daar binnen eens uitrusten kunnen na een voetreis van eenige dagen.

Maar niet altijd vertoont ons de Baikal des winters zulk een schoone natuur. Na verloop van eenige dagen hebben wij een geheel ander tooneel voor ons. Zware sneeuwlawinen hebben de boomen bedekt, een hevige

wind blaast door het geboomte. Na eerst de kleine massa's sneeuw van de harde onderlagen losgemaakt te hebben, doet hij ze bij het vallen tot zeer kleine kristallen verstuiven, en de sneeuwwolken volgen nu elkander onophoudelijk op. Het geheele woud staat letterlijk in rook, want onafgebroken herhaalt zich 't vallen en 't verstuiven der sneeuw. Er heerscht een felle koude, van tijd tot tijd hoort men de stammen der boomen bersten en kraken. De sneeuwmassa's vliegen voor den wind uit, de zon blikst met een schitterenden rand omlijst door het eentonige grauwe des hemels. Het sneeuwen neemt toe. Komt het van den hemel of stuift het van den grond opwaarts? Ten laatsten bevinden we ons midden in den Siberischen sneeuwstorm. De smalle voetpaden worden onkenbaar, gelukkig vindt de verwonderde jager te rechter tijd een soort van planken beschot, door eenige omgevallen pijnboomen van nature gevormd, waar hij bij een flikkerend vuur het einde van den storm afwacht. Dikwijls legt zich de stormwind eerst na verloop van eenige dagen. De zon breekt door en verlicht de sneeuwtoppen der bergen, waarheen het wild en tevens zijn vervolger, de wolf, gevlucht is. Daar de kloven en hellingen der bergen met sneeuw gevuld en voor menschen ontoegankelijk zijn, bieden de bergkammen het groot wild, den eland en het hert, een veilige schuilplaats voor den winter aan, maar door hen aangetrokken ook het roofgedierte: losch, wolf, beer en veelvraat.

Zooals bekend is, levert het Siberische woudgebied zijne schatten aan den wereldberoemden russischen handel in pelswaren. Van al de pelsdieren is het sabeldier het meest gewaardeerd. De jacht op dit dier wordt voornamelijk in 't begin van den winter gehouden, als men zijn spoor met honden volgen kan. Gewoonlijk vlucht het schuchtere beest in een boom en wordt dan met het geweer geschoten. Als de sneeuw hoog opgestapeld ligt of het ijs glad is, zoodat de honden zijn spoor niet vinden kunnen,

plaatsen de jagers, die daarbij op sneeuwschoenen gaan, op plaatsen, waar sporen dezer dieren gevonden worden, bogen. Als nu de sabel dezen weg langs komt en het koord van den boog, die onder de sneeuw verborgen ligt, aanraakt, dan vliegt de pijl af en doodt het dier. Maar deze wijze van ze te vangen blijft zeer onzeker. Men vangt ze daarom liever op andere wijze, met vallen en strikken. Een ijverig jager, als hij niet door de hooge sneeuw of andere hindernissen tegengewerkt wordt, kan met goede honden 30 tot 40 stuks vangen, maar met een gelegden boog ter nauwernood tien in al de vijf wintermaanden.

De sabel is een zeer wild dier, dat zich op grooten afstand van het bewoonde land ophoudt, zoodat de pelgrims zich dikwijls 60 duitsche mijlen van hun woonplaats verwijderen. Zij nemen op hun handsleden levensmiddelen voor de gansche reis met zich, verdeelen zich in de bosschen in troepen en richten houten hutten op om des nachts een onderkomen te vinden. Op een gemeenschappelijke vereenigingsplaats vinden zij elkander terug. Men berekent de jaarlijksche opbrengst van sabels in Siberië op ongeveer 100,000 stuks, die een waarde vertegenwoordigen van $2\frac{1}{2}$ millioen gulden. De sabel is een slim, vlug dier, met een scherp gehoor; hij leeft veelal aan de oevers der rivieren, bij voorkeur in het dichtste houtgewas, waar geen zonnestraal doordringt. Hij woont in gaten of holle boomen, vreet gaarne boomvruchten, vooral de sorbebes, maar voedt zich ook met visschen en 's winters met het vleesch van eekhorens, hazen en ander klein wild. Ook op vogels maakt hij jacht, hij verslindt met graagte hun eieren. Hij gelijkt in dit opzicht en in zijn gansche voorkomen op onzen marter, behalve dat hij iets kleiner is dan de boommarter; hij heeft een rond lijf, breeden kop, korten hals, lage pooten met vijf scherpe klauwen, een ruigen staart half zoo lang als het dier zelf. De mannetjes hebben den schoonsten pels. De in den handel zoo hoog gewaardeerde sabelvellen munten

uit door hun fijn, zacht en glanzend haar. De beste soort sabeldieren wordt in Oost-Siberië gevonden. De stad Barguzin, eenigzins binnenwaarts aan den oostelijken oever van het Baikal-meer gelegen, is van wege hare sabels beroemd. Nergens ter wereld worden schooner pelzen gevonden, zij munten uit door de zachtheid, lengte en dichtheid van het haar, dat een donkerblauwe schakeering heeft, als ook door hun grootte en stevigheid; de hoogste waarde hebben die, waarvan de langste haren witte punten hebben en die men daarom »zilverkleurige sabels» noemt. Atkinson zag eens zulk een sabelvel door een jager voor 216 gulden verkoopen. De prijzen verschillen zeer; 18 gulden kosten de minste, 250 gld. en nog meer de beste. In het gebergte aan de west- en oostkust van het meer wordt de sabel schaarser en ontbreekt hier en daar geheel, veel meer komt hij voor aan de noord- en zuidwestzijde. Sommige jachtvelden aan de zuidzijde hebben russische jagers in jaarlijksche pacht van de Tongoezen.

Een andere bron van bestaan voor de bevolking rondom het Baikalmeer leveren de steur en de zalm. Het zuivere, heldere en koele water van het meer, zijn steenachtige bodem en de talrijke beken, die van het gebergte daarin uitloopen, zijn niet weinig bevorderlijk zoowel voor de ontwikkeling der soorten als voor de ruime opbrengst van dezen visch. Vooral aan de monden van de Selenga en de Angara heeft jaarlijks een aanzienlijke vangst plaats. De vischvangst verlevendigt het tooneel in de soms een-tonige natuur van Siberië.

Verplaatst u, mijne lezers, eenige oogenblikken met mij in het dorpje Tschertowkina, een half uur bezijden den grooten straatweg aan den oever der Selenga, dicht bij hare uitwatering in het Baikalmeer. Ge ziet daar een rei houten kramen, opgevuld met allerlei waren; boeren in menigte, die zich hier jaarlijks eene maand lang ophouden, drentelen op en neer en koopen schier alles

wat hier gevonden wordt. 't Is nu midden in den zomer, in 't laatst van Juli en in 't begin van Augustus, de tijd dat de zalmen het meer gaan verlaten en zich spoeden naar de Selenga om er kuit te schieten. In dezen tijd stroomt hier een menigte menschen heen om zich met de vischvangst onledig te houden. Dan is de gansche oever met schepen, barken en booten van allerlei grootte als bezaaid, de visschers wonen er in, om dat in het dorp geen onderkomen te krijgen is. In de straten dringen de gonzende menschenmassaas bijeen; hier en daar ziet men strooien hutten opgeslagen, waarin de vreemde familie's gehuisvest zijn. Een vroolijk en lustig leven wordt hier geleid; goochelaars en potsemakers verhoogen de vreugde, er wordt gedronken, gespcceld, gezongen en onder al deze bedrijven door veel gekocht en verkocht; ruwe mannenstemmen, vroolijke liedjes aanheffende, overschreeuwen de zingende en jolende kinderen. — Doch plotseling zwijgen allen, slechts een stil gefluister wordt vernomen, dat klinkt als het gegons der bijen. In verschillende groepjes op den grond neergevleid, rijzen zij nú in eens zonder onderscheid van leeftijd op en buigen zich eerbiedig, ter zijde uitwijkende. Want ziet, daar verschijnt een man, wien allen vreezen. Het is de opzichter, die met een indrukwekkend voorkomen en met afgemeten stappen, door eenige kozakken begeleid, voorwaarts treedt. Hij ziet allen met een trotschen en verachtelijken blik aan, trekt de wenkbrauwen samen om zich een voorkomen van gewicht te geven en beantwoordt slechts even met een ligt hoofdknikje hun eerbiedigen groet. Hij is hier zooveel als alleenheerscher, allen kruipen voor hem; want van zijne beslissing hangt het af, wie aan de vischvangst mag deelnemen, wie niet. Ook kan hij straffen uitdeelen aan hen, die naar zijn meening al te rumoerig zijn of zich bedrinken. Eindelijk heeft hij zijne inspektie ten einde gebracht, hij verwijdert zich tevreden over zichzelf, en nu herneemt de vroolijkheid van zooveel hare rechten.

De siberische zalm gelijkt eenigzins op onzen schelvisch. De visschers weten nauwkeurig wanneer de zalmen zich in beweging zetten, als namelijk een menigte meeuwen en waterraven zich boven het water vertoonen. Maar vooral wanneer een fijne regen, »de zalmregen», eenige dagen geduurd heeft, weten zij, dat nu de visch in aantocht is. Nu groepeeren zij zich op de verschillende plaatsen, waar de netten moeten uitgeworpen worden; de Selenga wordt met booten bedekt, de visschers varen van het eene vaarwater in het andere om uit te kijken, wanneer de visschen komen. Ook steekt men des nachts op de schepen lantarens aan, zoodat de rivier verlicht schijnt als voor een feest. Eindelijk, als de tijding komt dat de visch in aantocht is, zijn allen verblijd; maar de vreugde mag zich niet luid doen hooren, want gedruisch en geschreeuw zouden den visch verschrikken en op de vlucht drijven. De zalmen trekken in gesloten gelederen en in de volmaakste orde voort. Nu gaan allen ijverig aan het werk, zonder dat de stilte verstoord wordt. Sommigen zeilen uit om netten uit te werpen, anderen keeren reeds met rijk beladen schuiten terug en verkoopen terstond hun vangst aan de wachtende kooplui. Ook vrouwen en kinderen zijn ijverig in de weer, de laatste halen den visch uit de booten, de eerste leggen ze in vaten en zouten ze in. Om de orde te bewaren heeft de regeering op tien wersten afstand van den mond der Selenga de grens vast gesteld, beneden welke niet gevischt mag worden. De visschers deelen zich in gezelschappen, 100 tot 150 in getal, die ieder drie tot vier netten van 1000 voet lengte uitwerpen. Zij verkrijgen van den opzichter een biljet, waarop behalve de toestemming tot het visschen het getal en de grootte der netten geschreven staan. Het gezelschap, dat het eerste biljet verkreeg, werpt zijne netten vooraan bij de grensscheiding, iets verder de tweede en zoo voorts. In één trek haalt men gewoonlijk zooveel visch op, dat men er twintig tot der-

tig vaten mee vullen kan, elk vat kan 1300 tot 1500 stuks bergen. De ingezouten en in de vaten gepakte visch wordt naar de afgelegendste deelen van het gouvernement Irkoetsk vervoerd. Daar echter het zout, dat men daarvoor gebruikt, bitter is, zijn de zalmen op de tafels der rijken niet zeer gezocht; maar voor de armen zijn ze onmisbaar, daar dezen in den vasten tijd geen ander voedsel hebben. — Ook aan steuren en robben ontbreekt het in het Baikalsee niet, bij name zijn het de Boerjaten op het eiland Olchon, die zich ook met de robbenvangst afgeven.

Dit eiland, het grootste van het Baikalsee, deelt het in een noordelijke en zuidelijke helft. Een zeer vriendelijken indruk geven de aan den noordoostelijken oever gelegen russische kloosters, ze zijn allen in een schoone omgeving met veel smaak gebouwd. Voor de wegen rondom het meer en voor het onderhoud van den grooten handelsweg, die door het Selengadal loopt, is in de laatste vijftig jaren veel gedaan. Maar dit is voor den handel ook van het grootste belang; want over dezen weg worden van de russisch-chineesche grensplaatsen: Kiachta en Maimatschin de waren, inzonderheid de thee, getransporteerd, en door dezelfde streek loopt ook de weg naar het nieuw veroverde Amoergebied.

Tot nog toe hebben wij ons opgehouden in het bergland. Maar wij zouden Siberië niet kennen, indien wij de laagvlakte niet in oogenschouw namen, die — om met von Humboldt te spreken — als een vervaarlijke arm van het reuzenlichaam, dat Rusland heet, zich uitstrekt van het westelijkste punt, den Oeral, tot het oostelijkst gelegen Kamtsjatka en ten zuiden van den voet der bergen afloopt tot aan de Pool- of noordelijke IJsee. Midden door deze laagvlakte loopt het grootste bosch der aarde, een woud, dat zich bijna onafgebroken van den Oeral tot aan de zee van Okhotsk en van den 58sten of 59sten breedtegraad tot ver benoorden den

poolcirkel, d. i. ongeveer 1000 kilometer van 't noorden naar 't zuiden en viermaal zoover van 't oosten naar 't westen uitstrekt. Het is een kolossaal oerwoud, door omvangrijke bosschen naaldhout bedekt, die naar 't noorden langzamerhand overgaan in dwergachtige boomen en laag struikgewas, waartusschen in 't voorjaar nog gras en bloemen ontluiken.

In 't zuiden gaat deze woudstreek over in de steppen en in bouwland. Dit laatste is een echte humusgrond. Voor 't grootste deel in de gematigde luchtstreek gelegen, is het uitnemend geschikt om een goed bebouwd en bevolkt land te worden. Tegenwoordig echter is dit uitstekende bouwland nog uitermate dun bevolkt. Nordenskiöld, die vóór eenige jaren dit land in de omstreken van de Jenisei bezocht, roemt het als het vaderland der europeesche bloemen (een »bloemensteppe”) en als het grootste tot bebouwing geschikte veld, dat in oppervlakte en vruchtbaarheid waarschijnlijk zijns gelijke niet heeft, en uit welks zwarte aarde men zonder bemesting en met buitengewoon geringe moeite jaar in jaar uit de rijkste oogsten zou kunnen verkrijgen.

In 't noorden gaat de woudstreek over in de woudlooze toendra, een woord van siberischen oorsprong, dat »moerasweide” beteekent. Het is een reusachtig moeras, slechts door een dun moskleed bedekt, dat zich boven den poolcirkel langs de Noordelijke IJszee uitstrekt, waarop dieren en menschen zich niet zouden kunnen bewegen, zoo niet de grond eenige voeten diep bevroren bleef en zelfs in de heetste zomers ter nauwernood één voet diep ontdooide. Onafzienbare sneeuwvelden en met ijs bedekte rotsen begrenzen hier den horizon. Het leven is er een voortdurende strijd met ontberingen en met de verschrikkingen der koude en des hongers. 't Is of hier de natuur haar graf gevonden heeft, waarin zij nog slechts het gebeente eener andere wereld bewaart. De menschen en zelfs de sneeuw dampen hier uit, en onmiddellijk wor-

den hunne uitwasemingen in ijsnaalden veranderd, die een wonderlijk geluid geven. De doodsche stilte van dit verschrikkelijke eenzame oord wordt slechts afgebroken door 't geschreeuw van tallooze trekvogels en het verschijnen van enkele troepen rendieren, die door de muggenzwermen der zuidelijke bosschen en steppen hierheen verdreven worden en zich tegen elkander aandringen om zich te verwarmen. De stammen der dikste boomen breken onder luid gekraak, rotsmassaas worden van hun plaats gerukt, de bodem der dalen schcurt wijd open en uit den gapenden afgrond springt het onderaardsche water naar boven en wordt terstond in ijs veranderd. De atmosfeer drukt zwaar, de sterren verduisteren. De honden voor de hutten wentelen zich in de sneeuw, en hun gehuil breekt de stilte. Gelukkig zijn deze gewesten, in weerwil dat de zon er langen tijd verborgen blijft, niet in volslagen duisternis gehuld. De buitengewone glans der sterren en het stralende wit der sneeuw vormen een soort van schemering, die door het heerlijke schijnsel van het noorderlicht nog verhoogd wordt.

In zulk een ongastvrij oord te reizen is een groote kunst. In hun pelzen gedoken, met groote mutsen op het hoofd, waarvan het vel naar buiten is gekeerd, in laarzen van rendierhuiden, die schier tot aan den gordel reiken, van maskers en halsbanden voorzien zitten de reizigers onbewegelijk in hun hooge jakoetsche zadels. Allen zwijgen. De lucht is donker en zwaar, de karavaan trekt door een donkeren nevel. Breekt de dag aan, dan vertoont zich een bloedroode streep aan den rand van den horizon. De zon gaat op als een vurige kogel, en plotseling vertoonen zich een menigte regenbogen op de sneeuw en op de berijmde grassprietjes en struiken. De schaduwen der boomen, door den nevel terug geworpen en vergroot, nemen allerlei fantastische gedaanten aan van torens, zuilen en koepels. Een prachtig schouwspel, maar voor een oogenblik slechts! De zon daalt neer, en met haar ver-

dwijnt de betoovering; op nieuw verbergt zich het doode veld onder het sneeuwen lijkkleed. Geen enkel vogeltje is te zien, geen geluid wordt gehoord, verschrikkelijker dan het graf! — — Eindelijk is, naar sommige kentee-kenen te oordeelen, de rustplaats niet ver meer verwij-derd. De karavaan herleeft. De drijvers sporen hun paarden aan. Zwartgebruinde boomstruiken steken uit de sneeuw — dit is de stookplaats. De voorste ruiters stijgen af, anderen ontlasten de paarden en laten ze loopen naar de weide, d. w. z. naar plaatsen, waar de paarden gemakkelijker dan elders met hun pooten het mos onder de sneeuw kunnen loskrabben, weer anderen dragen hout aan. Weldra begint dit te knetteren en te branden, en de reizigers leggen zich op pelsdekens rondom het vuur, in afwachting van de thee en het avondeten. Hun kleeren zijn alle wit van den bevrozen dauw, hun halsbanden en maskers zijn stijf van het ijs, zij nemen ze af om ze te drogen. Nu ademen zij vrijer, maar hun adem stijgt als rijm omhoog; zij spreken, en de bewe-ging door 't geluid van hun stem te weeg gebracht is schier in de lucht zichtbaar. Niet zelden verheft zich des nachts een storm en doet de sneeuw hoog opstuiven en rondwarrelen, zoodat menschen en paarden er onder be-graven worden. Menigmaal moet men dagen achtereen in deze schuilplaats vertoeven en de vermoeide en hon-gerige paarden laten uitrusten.

Men zou niet verwachten, dat men zich hier in het hooge noorden op klassieken bodem bevond. Toch is dit zoo. De toendra houdt in haar schoot de geschiedenis eener lang ondergegane wereld uit het zoogenaamde anti-diluviaansche tijdvak verborgen. Uit de diepten van den uit aarde en ijs bestaanden grond graaft men, behalve steenkool, beenderen, ja gansche lichamen van voorwereldlijke dieren, mammoeth's, op. Het ijs heeft deze dieren in hun oorspronkelijken staat bewaard, niet alleen de tanden en het gobeente, maar ook het vleesch

met huid en haar, zoodat men sommige bloot liggende deelen niet heeft kunnen vrijwaren tegen de beten der siberische honden, die er als een welkome buit met graagte op aanvielen. Toen de natuurkundige Adam tijdens zijn verblijf te Irkóet'sk daarvan hoorde, ondernam hij de bezwaarlijke reis naar de vindplaats, doch ontdekte tot zijn leedwezen, dat zoowel de Jakoeten als hun honden zoo veel van het vleesch gebruikt hadden, dat zelfs het geraamte niet geheel ongeschonden naar het natuurkundig kabinet te Petersburg overgebracht kon worden. Doch de russische régeering liet het daar niet bij. Op eene door de Petersburgsche akademie uitgeloofde belooning werd in 't jaar 1865 weder een voorwereldlijk dier ontdekt. Onmiddellijk werd de geleerde Schmidt van Dorpat met de taak belast, zijne onderzoekingen op de aangewezen plaats in te stellen, en hoewel deze niet tot het gewenschte gevolg leidden, kwam men toch tot de zekerheid, dat de toendra een groote menigte van deze en soortgelijke voorwereldlijke dieren (olifanten, neushorens enz.) bedekt hield. Jaarlijks worden uit de steile, hard bevroren en afbrokkelende oevers der rivieren de overblijfselen dezer dieren: beenderen, maaltanden ter grootte van kleine populieren, enz. in menigte voor den dag gebracht, die door de inwoners verzameld worden. Hoe noordelijker men komt, des te rijker is de vondst. In de IJszee zelfs zijn zij in zoo groote menigte voorhanden, dat zij de dáar aanwezige eilanden van hoog oplopende stranden voorzien. Nordenskiöld bevond op zijn tocht met de »Vega», dat ze tot heden toe nergens in zoo grooten overvloed gevonden worden als op de Nieuw-Siberische eilanden. Op een terrein van een werst oppervlakte had reeds vroeger Hedenström tien tanden uit den grond zien steken, en op één enkele zandbank aan de westzijde van het Ljachoff-eiland hadden, toen deze reiziger de plaats bezocht, de inzamelaars van ivoor tachtig jaren lang hun beste

vondsten van tanden gedaan. Behalve mammoethstanden, zegt Nordenskiöld, treft men op de Nieuw-Siberische eilanden een niet onaanzienlijke menigte deelen van geraamten ook van andere diersoorten aan, die nog weinig bekend zijn.

Behalve deze beenderen-eilanden zijn de houten bergen niet minder merkwaardig. Op cene uitgestrektheid van vele mijlen lengte en van een halve of heele mijl breedte van de kust landwaarts in ziet men heuvelrcien, die uit voorwereldlijke boomen bestaan en door leem, zand en kalk, dat alles versteend is, aan elkander verbonden. De zandsteenlagen en de boomen liggen tot aan den top des bergs op elkander, eerst een steenlaag, dan een rei boomen en zoo vervolgens. Aan het beneden deel van den berg liggen de boomen horizontaal, aan het hooger gelegen deel staan zij rechtop.

HET NOORDERLICHT.

Onder de weinige genietingen, die den reiziger in het hooge noorden schadeloos stellen voor de ontberingen en gevaren, waaraan hij dáar voortdurend bloot staat, is er geene zoo heerlijk en onvergetelijk als het zien van het noorderlicht, dat de lange poolnachten nu en dan verheldert en het geheele blauwe gewelf des hemels met ongekenden glans vervult. In een reisverhaal lezen wij daarvan het volgende.

In het laatst van februari, toen wij nog samen te Anadyrski woonden, had een van de fraaiste noorderlichten plaats, die in de laatste vijftig jaren waargenomen zijn.

Het verspreidde zulk een ongewonen glans, dat zelfs de inboorlingen er van getroffen waren. Wij hadden een donkeren en kouden nacht, in de lucht was in de eerste avonduren geen enkel voortteeken te bespeuren van de prachtige verlichting die aanstaande was. In 't noorden bewoog zich nu en dan een onzeker licht en op het donkere struikgewas aan den oever der rivier lag een schemerglans, zooals de opkomende maan verspreidt. Dit kwam intusschen zeer dikwijls voor en wekte dus verder de aandacht niet. Later in den avond, toen wij te bed wilden gaan, ging Dodd eenige oogenblikken naar buiten om naar de honden te zien. Maar pas was hij uitgegaan, of hij kwam opgewonden terug en riep ons toe: »Bennon, Robinson, komt spoedig er uit!» Zonder eerst naar mijn pels te grijpen, liep ik met Robinson, Harder en Smith naar buiten. Dáar gekomen aanschouwden wij een heerlijk schouwspel van de levendigste kleuren en 't schitterendste licht. Alles om en boven ons scheen in vuur te staan. Een breede brug van schitterende prismatische kleuren was van het oosten naar het westen over den hemel gespannen. Zij geleeke op een reusachtigen regenboog met een langen kraag van karmozijn roode en gele stralen, die van boven uitschoten en tot aan het zenith opstegen. Na verloop van twee, drie sekonden vertoonden zich op verschillende punten van den noordelijken horizon breede lichtbundels, evenwijdig met den boog, en breidden zich met een snelle en majestueuze beweging over den geheelen hemel uit. 't Was of men in een stortvloed van fosforisch licht zag, dat zich ergens in een grenzelozen oceaán van het wereldruim uitstortte. Ieder deel van den ontzachelijken boog was in een trillende beweging en verwisselde telkens van kleur. Op eens begon de regenboog met al zijne trillende stralen zich naar het zenith te verheffen. Oogenblikkelijk vormde zich vlak onder den eersten een tweede even schitterend, en een andere bundel van dicht opeengedrongen lange, dunne en ge-

kleurde lansen schoot naar de noordster heen. Elk oogeblik werd dit verschijnsel indrukwekkender. De lichtbundels wentelden zich over den ganschen hemel met snelheid om als de spaken van een vuurrad, de lichtende stralen ijlden met een sidderende beweging van de einden van den boog naar zijn middelpunt, de zoogenaamde kroon, nu en dan verreezen uit het noorden hooggroode vuurgolven die den hemel met kleuren overgoten en op het sneeuwkleed der aarde een rossigen gloed verspreidden. De woorden van den profeet: »de hemel zal in bloed veranderd worden" zweefden op mijne lippen, toen de roode kleur plotseling verdween en een levendig oranje geel als een bliksemstraal met een alles overtreffenden glans zich vertoonde en zich zelfs over den zuidelijken horizon uitbreidde, alsof het gansche luchtruim vuur gevat had. Een oogeblik hield ik den adem in om naar den donderslag, dien ik na dit lichten met zekerheid verwachtte, te luisteren; maar geen geluid deed zich hooren, niets brak de plechtige stilte van den nacht af dan alleen het haastig prevelen van gebeden door eenige inboorlingen, die achter mij stonden en voor de zichtbare majesteit Gods nederknielden. Ik kon mij niet voorstellen, dat het grootsche tooneel, 't welk zich voor mijne oogen uitspreidde, nog toenemen kon. Het snel zich afwisselend hoogrood, blauw, groen en geel werden door de blanke sneeuw zoo duidelijk teruggekaatst, dat het land nu eens in bloed gedoopt scheen, en weer een bleek en spookachtig groen vertoonde, waarin de overheerlijke glans der hoogroode en gele bogen zich spiegelden. En nog was dit het einde niet. Toen wij onzen blik naar boven wendden en de snelle eb en vloed van deze groote, veelkleurige hemelgolven beschouwden, braken op eens de beide bogen in duizend evenwijdig loopende loodrechte stralen, die allen met de zeven kleuren van het prisma prijkten in geregelde opeenvolging van onder tot boven. Nu bewogen zich de beide gekleurde en stralende bruggen van den eenen naar

den anderen horizon. De ontelbare stralen geraakten daarop in zulk een snelle, dansende beweging over de gansche lengte van den boog, waarbij zij van plaats schenen te verwisselen, dat het oog dit niet meer volgen kon. Nooit had ik zulk een noorderlicht voor mogelijk gehouden, en ik schaam mij niet te bekennen, dat het mij schrik aanjoeg. Van den horizon tot aan het zenith was de lucht éene golvende zee van vuur en kleuren: purper, scharlaken, groen en kleuren, waarvoor de taal geen woorden heeft. Zulk een verschijnsel houdt men niet voor bestabaar, zoolang men het niet zelf ziet. Maar heeft men ze gezien deze »teekenen en wonderen" van den hemel, dan kan men zich gemakkelijk voorstellen, dat zij voor velen eens waren de voortekenen van den ondergang der wereld. De rijkste kleuren bedekten den hemel en verdwenen op eens als het in de verte flikkeren des zomers. Schitterende, groene lichtbundels schoten snel en zonder eenig geluid naar het zenith, duizende veelkleurige stralen verdrongen elkander in de beide prachtige bogen, en groote lichtgolven kwamen uit het wereldruim aanrollen en werden in lange lijnen gebroken in den dunnen lichtstroom onzer donkere aarde. Toen de beide bogen zich oplostten in stralen, die er de bestanddeelen van waren, bereikte het noorderlicht zijn grootste pracht, en van dit oogenblik verbleekte de kroon, de lichtboog verdween, de stralen werden korter, zeldzamer en verloren hun kleuren. Weldra zagen wij aan den geheelen hemel niets als breede, bleeke, bijna aschgrauwe, onregelmatig verstrooide, onbewegelijke plekken, die langzamerhand in flauwe, dunne wolkjes veranderden, totdat ten laatste de donkere nacht het geheele wonderbare schouwspel verslond en de dikke duisternis van den noordschen winter weder heerschte over de eenzame, woeste vlakten.

DE BEWONERS VAN SIBERIË.

Siberië schijnt in overoude tijden, toen er een zachter klimaat heerschte, bevolkter geweest te zijn dan tegenwoordig. Men maakt dit op uit de talloze grafheuvels, ruïnen en overblijfsels van oude steden en vestingen, waarmee het land als overdekt is. Ook meent men, dat het toen levend menschengeslacht, door de tegenwoordige bevolking met den naam van Tschudi (Skythen?) aangeduid, op een vrij hooge trap van beschaving stonden, daar men in de bergwerken van Siberië sporen van bergbouw gevonden heeft die van eenigzins gevorderde kunst getuigen.

De tegenwoordige bevolking van Sibirie — het nieuw veroverde Amoer-gebied niet mee gerekend — bestaat uit een zeer gemengd ras van menschen. Men onderscheidt hen in inboorlingen en kolonisten. Laatstgenoemden, het talrijkst in West-Siberië en aan de groote handelswegen van Tobolsk en Irkóetsk en in de bergsteden gevestigd, bestaan uit Russen, die het land koloniseeren, meerendeels naneven van ballingen uit vroegeren tijd. De inboorlingen, die vooral de noordelijke en noordoostelijke deelen van Siberië bewonen en óf tot het finnisch-tschudische óf tot het mongoolsche ras behooren, zijn bijna allen nomaden. Hunne kudden en trekdieren, waarmee zij hun leven doorbrengen, wijzen aan, in welk klimaat deze verschillende volkstammen zich ophouden. In de zuidwestelijke steppen treft men het kameel aan, in de middelste deelen des lands vindt men het paard, het muilnier en den os, in het noorden spant men het rendier óf den hond voor de slede. Tusschen den mid-

denloop van de Ob en de Jenisei wonen de turksch-tartaarsche Barabinzische Nomaden. De Samoieden en Ostiaken houden zich aan den benedenloop van de Ob en Jenisei op: verder oostelijk leven de Jakoeten, ten zuiden van dezen de Tongoezen en de Korjaten, en naar het verste oosten tot aan de Beringstraat de Joe-kagiren en de Tsjoektsjen. Van enkele dezer volkstammen gaan wij hun leven en bedrijf in eenige bijzonderheden hier meedeelen.

1. De Samoieden. 1)

De Samoieden zijn een ruw en onwetend volk, een natuurlijk gevolg van hun afgezonderd leven, waardoor zij bijna nooit in aanraking komen met de beschaafde volken. Hun woonplaatsen zijn de ontoegankelijke toendra's en wouden van Noord-Europa en van West-Siberië. Zij trekken met hun rendieren door de boomlooze woestijnen van de oostkust der Witte zee tot aan de oevers der Chatanga, of jagen in de onmetelijke wouden tusschen de Ob en de Jenisei. De Samoieden zijn veel meer dan de hun verwante Lappen aan een troosteloos bijgeloof, het zoogenaamde sjamanisme overgegeven. Zij schenken hunnen priesters, die als tovenaars (tadiben) en als wonderdokters dienst doen, een blind geloof. De tovenaars, die met de luchtgeesten (»tadebsios») verkeerden, kleeden zich, als hun hulp ingeroepen wordt, op potsierlijke wijze. Het lichaam bedekken zij met een zeemleeren hemd met rood linnen rand, ook de naden zijn met rood

1) Uitvoerige meedeelingen over de zeden der Samoieden vindt de belangstellende lezer in »Eigex Haard', jaarg. 1881.

linnen belegd en de schouders met roode epauletten versierd. Over de oogen en over het geheele gelaat hebben zij een doek hangen, want niet met het lichamelijk, maar met het geestelijk oog dringt de tadibe in de geheimen der geestenwereld. Zijn hoofd blijft onbedekt, maar de sluier wordt door banden vastgehouden, die over het hoofd loopen. Op zijne borst draagt hij een ijzeren plaat. Een groote trom met stalen ringen, tinnen plaatjes en beren- of vossestaarten behangen houdt hij in de eene hand, terwijl hij met de andere er geweldig op los slaat om de geesten wakker te schudden en hunne opmerkzaamheid te wekken, als hij bidt en door zijn gebed, soms met bedreigingen vergezeld, hen tot verhooring tracht te dwingen. De beelden, die de Samoeden zich van hun goden vormen en waarvan in de laatste jaren op het Waigats-eiland vele gevonden zijn, bestaan uit wanstaltige steenen blokken, die niet altijd duidelijk een menschelijke gedaante voorstellen en waarvan het hoofd gewoonlijk spits toeloopt. Hun afgestorvenen houden zij in eere door hun offers te brengen, die bestaan in de gewone levensbenoedigheden, welke zij voor hen in òf naast het graf neerleggen. Verder staat bij hen nog de eed hoog aangeschreven.

Wild en somber als de natuur, waarin hij leeft, is het uiterlijk van den Samojeed; hij is klein van gestalte, heeft breede wangen, dikke lippen, kleine oogen, een laag voorhoofd, platten neus, zwart en borstelig haar, een donkere gelaatskleur en een dunnen baard. Van zijn rendierhuid, waarin hij moeielijk zich beweegt, verwacht hij slechts beschutting tegen koude en regen, om den snit bekommert hij zich niet, en slechts enkele aristokraten, die er ook onder Samoeden gevonden worden, dragen een met linnen overtrokken en versierden pels. Het schoone geslacht, zoolang het zich nog niet onder het huwelijksjuk gebogen heeft, verstaat niettemin de kunst zich een weinig optesieren. De ongehuwde meisjes kleeden zich met een eng sluitend jakje, dat van onderen wijd

uitloopt en met hondevel versierd is. Zij dragen bonte kousen van rendierhuid. De dubbele door linten saamgebonden en met klatergoud gesmukte haarvlechten reiken soms tot aan de hielen. Denkt men zich hierbij een klein rond gelaat, volle rozenroode wangen, een bleek voorhoofd, zwarte lokken, kleine levendige oogen, en men heeft een opgesierde samojeedsche schoonheid, waarvoor menig vurig aanbieder volgaarne een geheele kudde rendieren betaalt. Bij de Samojuden toch is de vader der bruid er op bedacht ruime geschenken van den bruidegom te ontvangen als schadevergoeding voor de diensten, die hij in 't vervolg zal moeten missen. Op de bruiloft geven al de feestgenooten zich aan onmatigheid over. — Hunne jurten óf tenten, uit boomschors vervaardigd in den vorm van een kegel, zijn met huiden bedekt en hebben van boven een opening voor den rook. Des zomers wonen zij aan de oevers der rivieren en voorzien in hun onderhoud door de vischvangst. De rendierteelt en de jacht maken een anderen tak van bestaan voor hen uit. Ook het vleesch van honden, katten, eekhorens en hermelijnen wordt door hen niet versmaad, ja het aas van het wild, dat zij op de jacht vinden, wordt door hen gegeten. 't Liefst eten zij het rendiervleesch rauw, en cene lekkernij voor hen is het bloed warm te drinken.

Deze kenteekenen wijzen ontegenzeggelijk op een wilde natuur. Toch zijn de Samojuden geen wilden in die mate, als men daaruit zou opmaken. Integendeel, goed-aardigheid, melancholie en flegma zijn de grondtrekken van hun karakter. De Samojeed, het is waar, heeft geen begrip van recht en onrecht, van goed en kwaad, maar ook is hij bereid zijn laatste bete met zijne vrienden te deelen, en zijne hulpvaardigheid bestaat o. a. ook hierin, dat hij zijne arme bloedverwanten in zijne woning opneemt en verpleegt. Wreedheid, wraak- en moordlust die het karakter van zoo menig volk der heete luchtstreken bevleken, zijn hem vreemd. In voortdurenden strijd

met een lastig klimaat, een offer der onwetendheid en armoede moet hij zich wel vele ons bekende genietingen ontzeggen; maar in zijn voordeel is 't, dat hij de meeste dingen van het leven met volkomen onverschilligheid opneemt. Evenals in de wereld buiten hem is het ook in zijne ziel nacht. Als echte ijs- en sneeuwmenschen brengen de Samoieden 't grootste deel van hun leven in werkelooze rust door, en verlaten zonder weemoed, zonder aandoening een leven, dat zoo weinig aantrekkelijks voor hen bezat, hun vele ontberingen, weinig genot en vreugde opleverde. Zij zijn wantrouwend en terughoudend als alle volkstammen, die van overmachtige naburen veel te lijden hebben. Aan hun oude gewoonten hardnekkig vasthoudende verzetten zij zich tegen alle nieuwigheden, waardoor hun lot verbeterd kon worden, en alleen door den nood gedreven komen zij soms tot betere gedachten.

2. De Ostiaken van Obdorsk.

Evenals de Samoieden zijn ook de Ostiaken in vele geslachten en stammen verdeeld. Zij hebben groote verwantschap met de Finnen en Magyaren, en weten tegenover den bekeeringsijver der russische priesters hun patriarchale leefwijze en hun voorvaderlijk geloof te handhaven. De meesten hunner zijn visschers en wonen aan de Ob; de anderen, rendierjagers, houden een druk verkeer met de Samoieden. Met hun rendieren, die in hun dikken pels en in het warme jaargetijde een koelere lucht behoeven en de muggesteken vreezen, trekken zij noordwaarts of houden zich in de woudstreken met de vossen-

jacht bezig, waar zij in den winter tegen de stormen bescherming zoeken.

In 't laatst van December komen al deze nomadische stammen op de markt te Obdorsk bijeen. Dan ontwaakt deze kleine stad tot een nieuw leven. Dagelijks stroomen nieuwe scharen dezer in dikke pelzen gekleede zonen en dochteren der toendra de plaats binnen, drentelen door de straten en zien met verwonderden blik op naar de huizen, in hun oogen een wonder van sierlijkheid en luxe. Men kan niet aan hen zien dat zij iets te verkoopen hebben, want zij brengen hun waren niet op de markt, daartoe zijn zij te bedeesd door een zeer verklaarbare vrees voor de russische kooplieden; maar dezen, die wel weten dat zij onder hun wijde pelzen de kostbare zwarte en blauwe vossenhuiden verborgen houden, troonen hen mee naar deze of gene bevriende woning en sluiten hier in alle stilte met hen den koop zeer in hun voordeel, maar ten nadeele van den verkooper. Doch de inboorling is niet geheel vrij in zijne handelingen. Van de vele duizende Ostiaken, die jaarlijks op de markt te Obdorsk komen, is er ternauwernood één, die bij de Russische kooplieden niet in 't krijt staat. Wilden zij nu aan anderen hun waren verkoopen, dan zou de Rus spoedig de hand op hun eigendommen leggen. Nog erger is het met de visscherlieden gesteld. Van den steur en den zalm, dien zij zelf gevangen hebben, durven zij geen gebruik maken, deze moeten handelsartikelen blijven; slechts de mindere soort visch eten zij, en dan meestal rauw, terstond na de vangst. Hoe overvloedig ook de vischvangst moge zijn, zij blijven toch in armoede en, helaas, ook in onreinheid, dronkenschap en zedelijke verdorvenheid verzonken. De listige Russische kolonisten hebben hen geheel en al in hun macht weten te krijgen, daar zij hun de noodzakelijkste levensbehoeften op krediet verschaffen en zoo hun schuldenlast ieder jaar hooger opvoeren, terwijl bij de schuldenaars de lust tot werken er niet op verbetert.

Voor een zekere hoeveelheid roggemeel verbinden zich de Ostiaken, den russischen kooplieden het volgende jaar visch te leveren. Den geheelen zomer varen deze russische spekulanten uit Obdorsk, Baresow en Tobolsk in hun booten op de Ob rond, eigenen zich de vangst der Ostiaken toe en zouten zelf de geroofde steuren en zalmen in, die zij vervolgens in hunne magazijnen bewaren. Als de herfst daar is, keeren zij, na hun meel met groot voordeel verkocht te hebben, rijk met visch beladen huiswaarts. Anderen oefenen zelf de vischvangst uit en met beter gevolg dan de Ostiaken, daar zij over betere gereedschappen en meer dienstpersioneel te beschikken hebben. Wel is den Ostiaken van regeeringswege al het land aan de beneden Ob-en-Irtysj toegewezen, maar de Russen weten hun de beste plaatsen af te pachten; hier, als overal, trekt de onwetendheid aan het korste eind. Nadat de Russen de Ob verlaten hebben, zetten de Ostiaken hun zomervisshvangst weer voort.

Nog voordat de koude de overhand verkregen heeft, begint de weersgesteldheid verschikkelijk voor hen te worden. De regen stort in stroomen neer, de winden der IJszee huilen met de wolven om het hardst, nachtelijke nevels omhullen het luchtruim. Dan komen de nachten, waarvan de Siberische wilden verhalen, waarin zelfs de afgestorvenen in hun graven geen rust vinden, en de geesten der Sjamanen om de woningen der menschen rondwaren zoekende hen te verderven. De Ostiaken moeten nu hun luchtige zomerverblijven verlaten, zij trekken zich naar de bosschen terug, waarheen ook de jacht hen lokt. Maar ook in den winter hebben zij voedsel noodig, en van sabeldieren en eekhorens kunnen zij toch geen maaltijd bereiden. Daarom kiezen zij zich gewoonlijk een hooger gelegen en tegen overstroming gevrijwaard oord in de nabijheid eener kleine rivier, waar zij zich van onder het ijs een sober voedsel buit maken.

In den laatsten tijd zijn de landen, door de Samoje-

den en Ostiaken bewoond, nader onderzocht door den bekenden russischen reiziger Alexander-Sibiria-koff, mede in 't belang van zijn groote handelsoondernemingen, laatstelijk nog, bij gelegenheid dat hij op zijn stoomschip «Oskar Dickson» schipbreuk leed in den winter van 1880-81.

3. De Jakoeten.

Op een naakte, boomlooze vlakte, waar slechts de afwezigheid van de sneeuw den korten zomer van tien weken aankondigt, liggen aan den linkeroever van de Lena 500 houten, door heiningen omgeven, zeer onaanzienlijke huizen en hutten, waaronder vijf kerken, één klooster en één van steen opgetrokken verkoophuis. Dat is de stad Jakóetsk! Zij is het middelpunt van den handel van Siberië en het hoofddepôt van de russisch-amerikaansche handelsvereniging. Van verre en van nabij worden hierheen in menigte allerlei soorten van pelswaren vervoerd, walrus- mammoethstanden enz. enz. Dan brengen kooplieden uit het zuiden alles mee wat voor het levensonderhoud noodig is, want dit arme gewest brengt zelf weinig of niets voort. De tijd van koopen en verkoopen is de maand Augustus.

De 4000 inwoners staan op een zeer lage trap van beschaving. Hun gelaatsvorm verraadt de tartaarsche afkomst. Zij zijn eigenlijk een herdersvolk, hun rijkdom bestaat in paarden en in hoornvee; maar door den overvloed van pelsdieren in hunne onmetelijke bosschen worden zij

ook jagers en beoefenen als zoodanig de jacht met onvermoeiden ijver. Aan allerlei ontberingen gewend, schijnen zij ongevoelig te wezen tegen koude en kunnen zelfs een geruimen tijd honger verdragen. Hun voedsel bestaat uit verzuurde koe- en paardemelk en uit gekookt paarde- en rundvleesch; brood kennen zij niet. Hun grootste lekkernij is vet, dat zij, rauw of gesmolten, in groote hoeveelheden verteren kunnen. Over 't algemeen zijn zij minder op smakelijk dan op veel voedsel gesteld. Vandaar dat zij zelfs den binnensten bast van den lorke- en den pijnboom fijn malen, dit met den visch koken, met meel en melk, maar vooral met vet tot een soort van brei maken, en dit vreemdsoortig mengsel in groote portie's naar binnen slaan. Hartstochtelijk zijn de mannen en de vrouwen beiden verslaafd aan de tabak, waar van zij den rook inslikken en zich daardoor bedwelmen. Zij bezitten allen een zomer- en een winterverblijf. De Jakoeten zijn kristenen, d. w. z. zij zijn allen gedoopt, de tien geboden een deel van het nieuwe testament en de voornaamste kerkgebeden zijn in hun taal overgezet, maar overigens hebben zij zeer weinig begrip van de grondstellingen van den kristelijken godsdienst.

De jurten der Jakoeten zijn gemakkelijk ingericht, met een sneeuwkleed bedekt en verwarmd. De licht- en lucht-gaten zijn bedekt met ijsbrokken, die de plaats van vensterruiten innemen en een vreemdsoortig licht door het vertrek verspreiden; doch ook koeblazen, geolied papier en marienglas worden voor hetzelfde doel gebezigd. Aan drie zijden van het vertrek zijn kamertjes gebouwd, die tot slaappleatsen dienen; in 't midden is de haardsteê, waarop nacht en dag het vuur onderhouden wordt. Zelfs een staatsiekamer, gewoonlijk tegenover den ingang gelegen, wordt voor aanzienlijke bezoekers of gasten in gereedheid gehouden.

Dit getuigt zoowel van de kunstvaardigheid van den inboorling — de Jakoeten toonen een bizonderen aanleg

voor allerlei mechanischen arbeid — als voor zijne gastvrijheid. Deze laatste wordt bijzonder geroemd. Toen een paar jaren geleden de expeditie, die uitgezonden was om naar de bemanning van het op de noordkust van Siberië tusschen de ijsbergen verpletterde schip »de Jeannette» onderzoek te doen, in het gebied van de rivier de Lena kwam, werden de vermoeide reizigers op de liefderijkste wijze door de daar wonende Jakoeten ontvangen en voortgeholpen. Zij roemden hen als een minzaam en voorkomend volk, dat aan alle zijden van de wereld afgesloten, met de beschaving nog niet in aanraking gekomen, maar daardoor ook niet bedorven is. Als een staaltje hunner gastvrijheid deelden later de europeesche reizigers het volgende mee.

»Met een uitgelezen kudde rendieren kwamen de Jakoeten ons te gemoet, zoodra zij hoorden van den moeilijken en gevaarvollen toestand, waarin wij ons bevonden. Zonder zich een oogenblik te bedenken staken zij ons de reddende hand toe. In een tijd, die voor hen zeer kostbaar is, omdat zij dien besteden voor het inzamelen van hun wintervoorraad, brachten zij aanstonds een groote menigte menschen en rendieren op de been en trokken met ons mee naar al de plaatsen waar wij voor het doel onzer expeditie, het opsporen van de ongelukkige bemanning der »Jeannette,» zijn moesten. Zij vervulden al onze wenschen, en toen wij eindelijk, nadat zij ons en de onzen en al onze bagage duizend wersten ver begeleid hadden, vroegen wat wij schuldig waren, wilden zij van geen betaling weten, en namen slechts met de grootste dankbaarheid een onbeduidend geschenk van ons aan, waarvan het kostbaarst artikel uit eenige ponden buskruit bestond. Ja, overal waar wij kwamen ontvingen zij ons met de grootste gastvrijheid en onthaalden ons op het beste wat zij hadden: bevroren rendiermelk, de beste visschen en de lekkerste stukken van pas geschoten rendieren.»

Zoover strekt echter niet de gastvrijheid der zuidelijk wonende stammen der Jakoeten en Tongoezen.

4. De Tongoezen.

De Tongoezen zijn een nomadische volkstam van chineesche afkomst, die voornamelijk van de jacht leven en de onafzienbare en eenzame oorden van Siberië doortrekken. Door hun moed en krijgslust nemen zij onder de zwervende volkstammen van Siberië een voorname plaats in. Zij stammen van een chineesche legerafdeeling af, welke de keizer van China tegen de Russen uitzond om dezen uit Siberië te verdrijven. De aanvoerder van dit legertje zag echter de onuitvoerbaarheid dezer onderneming in en, om zijn hoofd niet te verliezen, als hij onverrichterzake te Peking terugkeerde, besloot hij tot de Russen over te loopen en een vazal van Peter den groote te worden. Deze wees hun woonplaatsen in Siberië aan, en weldra voegden zich hunne vrouwen en kinderen bij hen. Uit deze kleine horde, destijds 500 man sterk, is de volkstam voortgekomen, welke tegenwoordig 30,000 zielen telt en door een hoofdman en vijf russische ambtenaren geregeerd wordt.

De Tongoezen beminnen het zwervend leven hartsochtelijk; slechts de uiterste nood kan er hen toe brengen, het vrije leven in de bosschen vaarwel te zeggen. Met uitzondering van hen, die in de omgeving van Nertschinsk wonen, houden zij noch paarden noch runderen noch honden. Zij leven uitsluitend van de vangst van pelsdieren, en in de lange winters moeten zij dikwijls, om aan den kost te komen, bij hunne russische naburen gaan bedelen. Zij zijn uiterst zorgeloos, overigens onderscheiden zij zich door hun vroolijkheid en vlugheid, door hun opgewekte stemming en beminnelijke scherts gunstig van de andere siberische volkstammen en worden daarom ook »de Franschen van de toendra en van het

pijnboomenwoud" genoemd. Mindere aanbeveling verdient hun karakter, zij zijn vol listen en streken. Zij zwerven in familiën en kleine stammen verdeeld, bijna door geheel Siberië rond, maar houden zich het liefst op aan de grenzen van het chineesche rijk.

De Tongoezen wonen in tenten, die evenals de jurtten der Kirgizen ingericht zijn. Het geraamte van zulke tenten bestaat uit houten stangen, die in den grond of in de hard geworden sneeuw vastgezet worden, van boven naar elkander toegebogen zijn en bedekt met rendierhuiden. Eene opening vormt de deur, men ligt de overhangende rendierhuid op, en zoo treedt men binnen. Vóór dezen ingang der tent steekt het blanke zwaard van den huisvader in den grond. In de tent brandt dag en nacht het vuur op een haardsteê uit ruwe veldsteenen samengesteld, de rook vindt overal uitgang. Om fraaie meubels breken zij zich het hoofd niet. Rendierhuiden vervangen tapijten, stoelen, tafels en ook de kleeding. Gewoonlijk maken zij zich daarvan zakken, die ter halve hoogte van het lichaam reiken en waarin zij kruipen, als zij zich te slapen leggen. Zij vervaardigen zelf hun kleeding. Dank hun vindingrijken aart bestaat deze niet uit rendierpelzen, die men slechts om het lijf heeft te slaan; neen, zij verstaan de kunst er een eenigzins sierlijken vorm aan te geven. Mannen en vrouwen dragen rokken met glazen parels, linten en paardcharcn overmatig versierd en zóo nauw om het middel sluitende, dat zij ter nauwernood dicht geknoopt kunnen worden; want de tongoezische mode brengt meê, dat de borst open staat om de met parels voorziene borstbedekking te kunnen laten zien. Zij tatoeëeren zich het gelaat. Op het hoofd dragen zij een kleine tartaarsche muts blinkende van de vele parelen, waarmee zij bezet zijn. De broeken, ook al uit rendierleder vervaardigd, reiken tot onder de knieën en worden bij de mannen in de laarzen gestoken, maar bij de vrouwen loopen ze uit in een soort slopkousen

of schoenen, beide rijkelijk versierd. Over den schouder draagt de Tongoezer een bandelier met paarden bezet, waaraan van voren een tasch voor messen en vuurgereedschap, van achteren een pijlkoker hangt. Maar als hij het woud doortrekt of in de moerassige streken het wild najaagt, dan legt hij natuurlijk veel van zijne sieraden af; in plaats van zijne met parels gestikte schoenen trekt hij waterdichte laarzen aan, die in warm vischvet gedrenkt zijn.

Zijne toebereidselen voor de jacht zijn zeer eenvoudig. Een bijl om hout te hakken, een ketel, een lederen zak met eenig gedroogd vleesch, een hond, een boog waarvan hij zich bij voorkur bedient, maar ook een kort jachtgeweer waarmee hij zeer goed kan omgaan, en bovenal een paar sneeuwschoenen en sneewbrillen: dat is alles wat hij noodig heeft. Met behulp van deze sneeuwschoenen, die in den vorm van een schuitje vervaardigd zijn en van voren spits toelopen, vliegt hij pijlsnel over de verblindend sneeuw witte vlakke; zijne oogen zijn beschermd door een sierlijk uit paardenhaar gevlochten net tegen de verderfelijke terugkaatsing van het licht.

De Tongoezen bezitten een menigte van tamme rendieren, die hun in den winter voedsel verschaffen; maar de armen dooden deze dieren slechts in dringenden nood. Zelden houden zij zich op éene plaats langer dan één dag op, bloot uit zucht naar verandering. Zij denken niet aan den dag van morgen. Is de voorraad op, dan gaat de man op de jacht, wijst met zijn vinger de richting aan, in welke hij gaan zal (want hij spreekt weinig), hierin den franschman niet gelijk, en geeft aan zijne vrouw door een ander teeken te kennen, waar zij hem vinden kan. Zoodra hij zich verwijderd heeft, breekt zij de jurte op, laadt al het goed op rendieren en begeeft zich naar de plaats, welke haar man haar aangewezen heeft. Dáar gekomen slaat zij de tent weer op en zorgt voor het noodige om haar wederhelft behoorlijk te ontvangen. Is hij

op de jacht gelukkig geweest, dan brengt hij een stuk vleesch mee voor het avondeten en geeft zijne vrouw alweer door een teeken te verstaan, waar hij het overschot neergelegd heeft, dat zij den volgenden dag halen moet. Zoolang deze voorraad strekt, doet hij niets dan rooken, eten en slapen. Heeft hij op de jacht geen buit gemaakt, dan komt hij te huis zonder een woord te spreken, zet zich bij het vuur neer, steekt zijn pijp aan, snoert zijn gordel vast en legt zich te slapen. De vrouw en kinderen volgen zijn voorbeeld. Zij meenen dat zij, door den gordel onder de maagstreek sterker toe te halen, het gevoel van honger onderdrukken. Het eerste dier, dat zij op de jacht vellen, geven zij aan den eersten den besten, dien zij op weg ontmoeten, ten geschenke; want aan dezen schrijven zij het geluk toe, dat zij op de jacht gehad hebben. Voor 't overige zijn zij, wat spijs en drank betreft, niet kieskeurig, zij eten alles wat hun voorkomt; hun lievelingsgerecht is de onverteerde inhoud van de maag van het rendier, dien zij met wilde bessen vermengd op boomschors in de zon te drogen leggen.

Slechts zeer weinige Tongoezen hebben het kristendom aangenomen, bij de meesten staan nog de Sjamanen in hoog aanzien. Zij begraven hunne dooden niet, maar hangen ze sierlijk uitgedoscht in groote kisten aan twee boomen op; al het jachtgereedschap van den overledene wordt mee in de kist gedaan. Plechtigheden hebben er niet bij plaats, tenzij toevallig een Sjamaan zich in de buurt bevindt; dan wordt een rendier geslacht, dat allen zich goed laten smaken.

5. De bewoners aan de Noordelijke IJszee in Oost-Siberië.

Het zijn voornamelijk de Jakoegiren en nog eenige andere volkstammen, te zamen het getal van drieduizend man niet overschijgende, die het land van Kolyma, een der koudste gewesten van Siberië, bewonen.

Bij Niezjne-Kolymsk beviest de rivier de Kolyma, die eerst op 61° N. B. ontspringt, reeds in de eerste dagen van September, aan hare uitwatering in de IJszee zelfs in Augustus. Ofschoon de zon er gedurende 52 dagen (van 15 Mei tot 6 Juli) niet ondergaat, schijnen hare stralen alle warmtekracht verloren te hebben. Toch groeit er in dezen zomertijd nog eenig gras, zelfs vertoonen zich eenige bloempjes. Maar over de toendra verspreiden zich dan tevens geheele zwermen van lastige muggen, die echter toch dit voordeel hebben, dat zij den bewoners gansche troepen rendieren aanvoeren, die dan in menigte geschoten worden. Daarna komt echter de negen maanden lange winter, waarin de koude, zooals in Januari, tot 43° Celsius onder nul klimt. Dan wordt de ademhaling zwaar, het rendier staat onbewegelijk als levenloos in het dichtste van het woud, en zelfs de sneeuw wasemt uit, waarover bestendig een zware novel hangt. Het is te begrijpen, dat het plantenrijk hier schaars vertegenwoordigd is. Dit is echter niet het geval met het viervoetig gedierte en het gevogelte. Men vindt hier, zooals reeds gezegd is, het rendier, voorts den eland, den zwarten beer, den wolf, den vos, den sabel en andere pelsdieren; voorts groote vluchten van zwanen, ganzen en eenden, ook arenden, uilen en meeuwen, witte patrijzen, snippen en kraaien; ja, in het voorjaar hoort men nu en dan den vroolijken vink slaan en in den herft het piepen van de kleine mees.

Wat of toch de menschen bewogen kan hebben om vruchtbare gewesten voor dit onherbergzaam oord te verlaten? Vroeger moet het land meer bevolkt zijn geweest, in een lang vervlogen tijd, toen het klimaat milder was dan tegenwoordig. Altans eene volkssage vermeldt, dat aan de oevers der K o l y m a meer vuurhaarden der O m o k i waren dan sterren aan den helderen hemel.

De Russen, die hier wonen, zijn meestal afstammelingen van verbannen, en ofschoon zij zich ten deele met de inboorlingen vermengd en veel van hen overgenomen hebben, zijn zij toch grooter en sterker gebouwd en kenbaar aan hun wittere huidskleur en aan hun blonde haren. Ook hebben de russische vrouwen en meisjes geregelder gelaatstrekken, leiden een meer huiselijk leven en zijn vatbaarder voor teedere indrukken. Zij houden veel van gezang en hebben de gewoonte voor de vuist verzen te maken en voortedragen. Met gezang, dans en spel korten zij de lange winternachten, terwijl de inboorlingen deze vroolijke stemming slechts bij feestelijke gelegenheden openbaren. Maar de woningen der Russen verschillen niet van die der overige bevolking. De hutten zijn gewoonlijk van twaalf tot achttien voet in 't vierkant en negen voet hoog, de muren zijn vervaardigd van drijfhout, dat de zee en de rivieren hier in 't voorjaar aanvoeren, met mos en leem gevoegd en door een hoogen aarden wal beschut. Ook het vlakke dak is met aarde bedekt. Twee kleine vensters, des zomers van een vischblaas, des winters van een zesduim dikken ijsplaat voorzien, laten slechts weinig licht door. In een hoek van het vertrek staat de vuurhaard, een gat daarboven in het dak doet dienst als schoorsteen, langs de wanden staan breede, met rendierhuiden bedekte banken; lage schuttingen scheiden de slaapsteden van elkander af. Aan de hut zijn verbonden een voorhuis, een spijskamer, een hondestal en toestellen voor het drogen van den visch.

Tegen half Mei verlaten schier alle bewoners

Niezjne-Kolymsk en zoeken bij de rivier geschikte plaatsen voor de vischvangst, waar zij dan hun ligte zomerhutten opslaan. In 't voorjaar, als de wintervoorraad verbruikt is, de visschen zich voor de koude in de diepten der rivieren en meeren teruggetrokken hebben en de verhongerde honden voor de jacht ongeschikt zijn, vertoont zich de honger in zijn verschrikkelijkste gedaante. Bleek en zwak als spoken komen de Joekagiren hulp vragen bij de russische volkplanters — schoon dezen zelf zoo arm zijn, dat zij zich moeten voeden met de overblijfselen van hetgeen voor de honden bestemd was — en werpen zich gretig op het afval van geslachte of gestorven rendieren, de beenderen en de vellen. Doch als de nood op het hoogst is, is de redding nabij. Plotseling vertoonen zich de lenteboden in den vorm van groote vluchten trekvogels. Oud en jong komen dan met geweren en bogen om ze te schieten en zich, zij het ook slechts karig voedsel, te verschaffen. Maar als een verstandige arts wil de natuur de uitgehongerden langzamerhand aan het gebruik van spijzen gewennen. Eerst in Juni gaan de rivieren open, maar — een nieuw ongemak! — de vreeselijke ijsmassa's hoopen zich op vele plaatsen op en veroorzaken geweldige overstromingen, die plotseling den omtrek in eene zee veranderen, waarboven de daken der huizen als eilandjes uitsteken. De visschen trekken in den zomer stroomafwaarts en, zoodra het water valt, begint de groote visscherij. Een deel van de vangst wordt gerookt, het meeste echter in de sneeuw voor den winter bewaard. Een ander voedsel levert het vleesch der rendieren, die men gedurende hun zomertocht aan de Aninj of aan de meren der toendra opzoekt, door de honden in het water jaagt en dáar de zwemmende dieren met een soort van speer doodt. De vrouwen zitten intusschen ook niet stil, maar zoeken boschbessen. Dit inzamelen van boschbessen is voor haar een soort van feest, gelijk elders de wijnoogst, en zij brengen dien tijd vroolijk door

met gezang, dans en spel. — In September begint de haringvangst, die in gunstige jaren in zoo groote menigte stroomopwaarts gaan, dat men vaak met één enkelen trek drieduizend stuks tegelijk ophaalt. Zij redden de inboorlingen, als er anders niets gevangen wordt, van den hongerdood.

Voor de bewoners van het hooge noorden is van alle inheemsche dieren de hond het onmisbaarst. Hij is voor hen, wat voor de zwervende volkstammen het rendier is. De hond, die hier gevonden wordt, heeft veel overeenkomst met den wolf, hij heeft een langen, spits toeloopenden snuit, puntige, recht opstaande ooren en een langen ruigen staart, glad of kroes, zwart, soms witachtig, ook ligt bruin of gevlekt haar. Zijn geblaf gelijkt het huilen van den wolf. In den zomer graven zij zich gaten in den grond of leggen zich in 't water om de muggen af te weren, in den winter krabben zij zich openingen in de sneeuw. Het africhten van speurhonden vereischt een bizondere zorg. Gewoonlijk is het koppel honden, meestal twaalf in getal, niet te houden, maar vliegt, wanneer het wild ruikt, dit onstuimig achterna. Doch een goede speurhond weet met verstand en list de andere honden van de vervolging van het wild aftebrengen. Hij is ook dikwijls, op de reizen over de onmetelijke toendra in donkeren nacht en sneeuwstorm, de redder zijns meesters. Als het dier slechts eenmaal met hem op een plek geweest is en in een hut overnacht heeft, dan weet hij later zonder zich te vergissen diezelfde plaats terug te vinden, waar de hut diep onder de sneeuw begraven ligt; met vriendelijk kwispelstaarten beduidt hij zijn meester, dat hij hier slechts behoeft te graven om het begeerde nachtkwartier te vinden. Des zomers worden de honden voor de lijn gebonden om de booten tegen den stroom in te trekken. Komen zij op plaatsen aan den oever, waar hindernissen op den weg liggen, zoodat zij niet verder kunnen gaan, dan nemen zij het touw in den bek, zwemmen naar den overkant en zetten hun arbeid ongehinderd voort.

Vergezellen wij nu ook onze poolbewoners na afloop van den zomer naar hun donkere winterwoningen. Nadat zij haar eerst hersteld en de voegen en gaten zorgvuldig dicht gestopt hebben, vereenigt de lange winternacht de leden van het gezin om den warmen haard bij het schijnsel van een of meer traanlampen. Een zwak licht valt door de dikke ijsplaten der vensters in het nachtelijk vertrek, en uit de lage schoorsteenen stijgen de roodgekleurde rookwolken omhoog. Om deze woningen liggen de honden op of in de sneeuw en doen van tijd tot tijd de lucht weergalmen van hun akelig en doordringend gehuil. De mannelijke huisgenooten houden zich onledig met het breiden van netten uit paardehaar of met het vervaardigen van jachtwapens, terwijl de vrouwen de diervellen bereiden en daarvan kleedingstukken naaien, waarbij zij de pezen der rendieren als garen gebruiken, of zij bereiden het eenvoudige maal, dat hoofdzakelijk uit gekookte of in traan gebakken visch en rendiervleesch bestaat, waarbij als toespijs komt wat men een vischkoek kan noemen. Den reizenden vreemdeling wordt het beste voorgezet. Als tafellaken dient een vischnet, twee- of driedubbel saamgevouwen, en daarop worden de lekkerste spijsen geplaatst. Alleen den gast wordt ook zout aangeboden, de inboorlingen zelven gebruiken dit nooit bij het bereiden der spijsen, ja zij hebben er een afkeer van. De meer vermogenden bereiden uit het hier zeer dure roggemeel een warmen drank door het te roosteren, met boter en vischtraan te vermengen en met kokend water te verdunnen.

Publieke vermakelijkheden zijn hier natuurlijk onbekend, maar toch worden het kers- en paaschfeest en vooral de masslänira d. i. de week vóór de groote vasten met allerlei uitspanningen gevierd. Dan heerscht ook bij deze arme menschen een opgewekt leven. Op de hooge feestdagen begeven zich de bewoners van Niezjne-Kolymsk recht sierlijk gekleed, onder klokke-

gelui, naar de kerk, daarna bezoekt de priester met het kruis in de hand de hutten ieder afzonderlijk en deelt er onder het besprengen van wijwater den zegen uit. Des namiddags komen de bureu op het avondkransje bijeen, dáar brengt men den tijd met gesprekken en spelen, met gezang en dans genoegelijk door. Thee is daarbij de voornaamste drank, die in ongelooflijke hoeveelheid, natuurlijk zonder melk en ook zonder suiker, genuttigd wordt. Niet zelden ook wordt daarbij brandewijn overmatig gedronken. Op zulk eene wijze, eentonig als de steppe die zij bewonen, slepen deze menschen hun leven voort. 't Is wezenlijk een zegen voor hen, dat zij geen begrip hebben van fijnere levensgenietingen; want zij zouden er toch niet aan voldoen kunnen. En zoo zijn zij, als zij maar in hun noodzakelijkste levensbehoefsten kunnen voorzien, toch nog tevredene en in zekere mate recht gelukkige menschen.

6. De Tsjoektsjen.

Van Kolyma tot de Beringstraat op de oostelijkste spits van Aziatisch Rusland, het naast aan Amerika gelegen liggen de mosvlakten en woudstreken, door de Tsjoektsjen bewoond ten getale van 40,000 zielen, over 160 dorpen verdeeld, waarbij nog niet gerekend zijn de 10,000 herders, die vijf tot zes millioen rendieren weiden, waarvoor nochtans mos in de groote vlakte genoeg te vinden is. De Tsjoektsjen behooren tot het koperkleurig ras en zijn alzoo verwant aan de Indianen aan de Plata- en Redrivier in 't westen van Arkansas. Reeds in de 17de eeuw dreven zij belangrijken handel tusschen Amerika en China. In den beginne slechts

jagers, krijgslieden, zeeroovers en kooplieden, hebben zij zich later in de bovenvermelde mosvlakten ook op het herdersleven toegelegd en daardoor zachtere zeden aangenomen. Lang duurde het, voordat zij van de vrede-lievende gezindheid der Russen overtuigd waren en met dezen handel dreven. Eerst daarna werden zij met het gebruik van de tabak en van het ijzer bekend. Hun handel is nog geheel ruilhandel. Hun walrustanden, pelswerk, huiden, robben- en walvischtraan, lood en edelgesteenten ruilen zij in voor tabak, glaswaren, ijzer, werktuigen, wollen stoffen, boomwol, spiegels, thee, suiker en geestrijke dranken.

Een levendig tooneel van dezen handel biedt ons de marktplaats in het vlek Ostrownoje aan, 250 wersten van Niozjne-Kolymsk gelegen, waarheen de Tsjoektsjen na een lange omzwerving van vijf tot zes maanden eenmaal des jaars heentrekken om handel te drijven. Mijne lezers gelieven zich voor te stellen: een menigte mannen, gewapend met spies, boog en pijlen ordentelijk in een halven kring gelegerd voor de russische vesting (ostrog), bestaande uit eenige hutten, door een lang rasterwerk omgeven. Tegenover hen nemen de russische kooplieden en gasten hun plaats in. Van de vesting waait een vlag ten teeken, dat de markt geopend is, gewoonlijk den 11 den februari. Maar nog mag de handel niet beginnen. Eerst moet het sein gegeven worden van de russische overheid, het luiden der klok. Geen wonder, dat allen met ongeduld daarop wachten! Eindelijk wordt dit sein gegeven. Maar nauwelijks zijn de eerste tonen vernomen, of aan den overkant, waar de Russen staan, schijnen allen als door een elektrieken schok getroffen te zijn; oud en jong, mannen en vrouwen, allen vallen in dollen vaart op de reien Tsjoektsjen aan. De levendigsten en ijverigsten zijn de Russen, met de eene hand slepen zij een zak tabak voort, in de andere houden zij een ketel, en aan den gordel en over de

schouders bijlen, messen tabakspijpen, glasparels en dergelijke. Zoo rennen zij als wandelende winkels van de eene slede naar de andere en prijzen in een koeterwaalsch van russisch, tsjoektjisch en jakoetisch met luide stemmen hun waren aan. Het alarm, het dringen en stooten gaat alle beschrijving te boven. Menigeen wordt in de hooge sneeuw geworpen; vijftig, honderd mededingers loopen over hem heen; hij verliest zijn muts en handschoenen, misschien ook wel een paar tanden; doch dat komt er niet op aan. Hij staat weer op, loopt zoo hard hij kan door, al vriest het nog zoo fel met bloot hoofd en bloote handen, om door verdubbelde werkzaamheid het verzuimde in te halen.

Bij deze bedrijvigheid der Russen steken de in 't oog loopende ernst en de onverstoorbare kalmte der Tsjoktsjen zeer af. Onbewegelijk staan dezen naast hun sleden en beantwoorden echt lakoniek de redenrijkheid der russische kooplieden. Zijn zij het met dezen over den koop eens geworden, dan geven zij met schijnbare onverschilligheid de waren over in ruil van hetgeen hun daarvoor aangeboden wordt. Opmerkelijk is het dat zij zonder een weegschaal te gebruiken de zakken op hun handen wegen en tamelijk nauwkeurig weten te zeggen, of zij het opgegeven gewicht hebben. Na drie dagen is de geheele handel afgeloopen en keert ieder naar zijn land terug.

Vele Tsjoktsjen zijn kristenen; maar hun kristendom bestaat hoofdzakelijk hierin, dat zij gedoopt zijn, waartoe zij zich door geschenken hebben laten overhalen. Dat het hun om deze voornamelijk te doen is, blijkt uit het volgende geval.

Een jong man bewilligde er in kristen te worden, waarvoor hem eenige ponden tabak toegezegd waren. De nieuw bekeerde stond rustig voor de talrijke vergadering in de kapel, waar de doop zou plaats hebben, en liet den priester en de doopgetuigen de daarbij behoo-

rende plechtigheden verrichten. Toen hij echter in de doopvont zou stappen, om volgens het gebruik der russische kerk driemaal ondergedompeld te worden, weigerde hij eerst. Maar op aansporen van den tolk gaf hij toe en sprong moedig in het koude water. Hij was er echter ook even spoedig weer uit en riep nu van koude bibberende: »geef hier de tabak!» Niets kon hem bewegen de plechtigheid ten einde toe bij te wonen en nog eens in het doopwater te gaan; tandeklapperend liep hij rond en schreeuwde aanhoudend: »'t is nu al lang genoeg, ik wil niet meer, geef mij mijne tabak!» Toen men hem die niet gaf, liet hij de geheele vergadering in den steek en spoedde zich om zich te verwarmen naar zijne tent. Wij zien hieruit, hoe het met het kristendom der Tsjoektsjen gelegen is. De gedoopten onder hen hebben tot heden van het kristendom niets overgenomen als eenige uitwendige gebruiken, voorzoover ze hun niet lastig zijn. Toch is nog de veelwijverij bij hen in gebruik. Ook hebben zij de onmenschelijke gewoonte behouden, hunne gebrekkige kinderen en de ouden van dagen, die de bezwaren van het nomadenleven niet verdragen kunnen, omtebrengen.

7. De Kamtsjadalen.

De Kamtsjadalen behooren tot het kleine mongoolsche ras, hebben een roodachtig gele kleur, zwart haar, weinig baard, een breed en vlak gelaat en een ingedrukten neus. Zachtzinnig van karakter, zijn zij tevens gast-

vrij en zoo weinig sluw, dat een ander hen zeer ligt bedriegen kan, als hij gebruik weet te maken van hun drinklust. Zij leven in groote vriendschap en helpen elkander gaarne. Behalve het drinken is hun hoogste zaligheid: het niets-doen. Zij zijn zoo zorgeloos, dat zij in den zomer vergeten voorraad voor den winter op te doen, zoodat zij dikwijls in den grootsten nood verkeeren. Een voorname trek van hen is hun vraatzucht. Als zij een visch gevangen hebben, scheuren zij er de kieuwen af en zuigen ze uit, of zij snijden eenige stukken af en verslinden deze, geheel rauw of bevroren, met graagte; daarna eten zij hem geheel op en laten de gratten aan de honden over. Hun grootste lekkernij is een soort van zalm, dien zij in kuilen begraven en verrotten laten. — In hun dansen bootsen zij de beren na, zij stellen voor hun plompen gang, òf de jongen met hunne moeder, òf de verliefde spelen van den beer met de berin, òf den angst en de onrust van een beer, die gejaagd wordt.

Om beren, rendieren, wilde rammen, roode, zwarte en witte vossen, zeeotters, bevers en sabels te jagen, bedienen zij zich van geweer, speer en mes. Zoodra de sabel in het gebergte weinig voedsel meer vindt, begeeft hij zich naar de vlakke. Dáar jaagt hij op de talrijke veldmuizen òf zoekt naar rozebottels en sorbcbessen en verschuilt zich in de stammen van oude berken. Daar men het spoor van het dier in de sneeuw gemakkelijk volgen kan, is de vangst niet moeielijk. Een wel atgerichte hond en een bijl om den boom te vellen, als de sabel zich door rooken niet laat verdrijven, is alles wat men voor deze jacht noodig heeft. Men schiet ze niet graag, slechts in geval van nood, omdat de pels daardoor aan waarde verliest. Daarom gebruikt men ook wel vallen, die zoo vernuftig ingericht zijn, dat alleen de kop van het dier ingedrukt wordt. Ook op de berenjacht maakt men van vallen gebruik.

In den zomer is de vischvangst overvloedig. De siberische wateren zijn zoo rijk aan visch, dat het water van kleine rivieren vaak onbruikbaar gemaakt wordt van de vele doode visschen, die er in rondrijven, en men elders de kleine zalmen bij dozijnen met de handen grijpen kan. De grooteren worden met de speer gevangen.

Vroeger leefden de Kamtsjadalen allen in onderaardsche hutten of kuilen in den grond van drie meter diepte en twaalf meter lengte, waarin twintig personen van beiderlei kunne en van allerlei leeftijden door elkander lagen te eten, te drinken en te slapen in een benauwde atmosfeer, die des nachts nog verhoogd werd, doordien men de eenige opening die er was toesloot, om de warmte binnen te houden. Tegenwoordig verdwijnen deze woningen meer en meer, de russische regeering heeft ze afgeschaft om de reinheid te bevorderen. Thans bouwen zich de inboorlingen betere woningen en wel tweederlei: zomerwoningen op palen met een uit mos of gras vervaardigd dak, de ruimte onder de palen gebruiken zij voor berg- en droogplaats van de visch; en winterwoningen, die naar het model van de russische boerenhofsteden ingericht zijn. Eerstgenoemden liggen zeer schilderachtig tusschen de boomen aan den oever van een vischrijke rivier, de laatsten staan op grooten afstand vandaar verwijderd in het dichte woud.

EEN SLEDEVAART IN KAMTSJATKA.

In de maand December blijft het in Kamtsjatka des morgens tot half tien donker. Is de zon opgegaan,

dan duurt het wel tot den middag, voor men de voerlui bijeen heeft en de honden ingespannen zijn. Ons klein gezelschap van tien personen zag er met zijne lichtkleurig geborduurde pelzen, roode sjerpen en met geel bont gevoerde mutsen vreemd en pittoresk uit. Acht zwaar beladen sleden stonden op een rei voor de deur, en zeker wel honderd honden trokken als dollen aan hun tuig en hieven van ongeduld een oorverscheurend gehuil aan, toen wij buiten kwamen. Wij zetten ons in de sleden en wij vlogen over den weg, zoodat de opstuivende sneeuw wolken ons in 't aangezicht woeien.

Het was, zooals ik zeide, middag; maar de zon, die nu haar toppunt bereikt had, zweefde als een roode vuurbal vrij laag boven den zuidelijken horizon, en een eigenaardig schemerlicht bescheen het wit gekleurde landschap. Ik kon de gedachte niet onderdrukken, dat het de morgenschemering was en dat de heldere dag nog aanbreeken moest. Nu en dan vloog een witte patrijs op, snorde ons voorbij met zijn scherp: »kwèk kwèk kwèk," vloog oen vijftig schreden voor ons uit, zette zich op de sneeuw en was toen op eens verdwenen. Eenige eksters hokten fatsig en onbewegelijk bijeen in het dichte woud van pijnboomen, waardoor wij reden. Zij zaten met gedoken kop en schenen verdoofd te zijn van de kou.

Den nacht brachten wij in een klein blokhuis door en waren blij, dat wij ons aan een flink vuur konden verwarmen, dat in het midden van het vertrek op een leemen haard brandde. Voor ons allen was geen plaats; maar ons volkje legde buiten's huis een groot vuur aan, zij hingen den theeketel daarover, aten gedroogde visschen, zongen russische liederen en waren daarbij zoo opgewekt en vroolijk, dat wij haast in de verzoeking kwamen afstand te doen van de weelde een dak boven ons hoofd te hebben en aan de vroolijkheid daarbuiten deel te nemen. Onze thermomter wees 35° Celsius onder nul aan, en voor onze lichamen was de nachtlucht ons

wel wat te koud, die echter op onze kozakken een opwekkenden invloed scheen uitte oefenen.

Nadat wij ons ontbijt, bestaande in zwart brood, gedroogde visch en thee, genuttigd hadden, zetten wij onze reis voort en kwamen op een groote besneeuwde steppe, een ware woestijn. Naar alle kanten heen tot aan den verren horizon was alles vlak, en nergens verhief zich een boom of struik boven de sneeuw. Nergens zagen wij een bewijs van dierlijk of plantenleven; koud, wit en zwijgend lag de ontzachelijke vlakte, een dicht gevroren zee gelijk, voor ons. Zelfs toen de zon opging, scheen zij het landschap noch warmte noch leven aan te brengen. Zij doopte slechts de blauwe sidderende stralen van het noorderlicht en het blanke schemerlicht der maan en sterren in haar rooden matten glans, verwe de sneeuw met een zeer zachten tint en gaf ons het schouwspel van eene fata morgana in het noordwesten. Als door een tooverstaf aangeraakt veranderde de sneeuwsteppe op eens in een blauwe zee van een tropisch gewest, aan welker ver verwijderde kusten de muren, koepels en slanke minarets van een groote oostersche stad zich verhieven. Massa's weelderig lofwerk schenen boven het water te hangen en zich daarin af te spiegelen, terwijl de witte muren de eerste stralen der zon opvingen. De illusie van een zomer in den winter was volkomen. Instinctmatig zag ik om mij heen, om aan de naastbij gelegen voorwerpen de proef te nemen, of ik niet droomde. Toen ik mijne oogen weer naar deze luchtverheveling ophief, was het tableau reeds veranderd; voor de oostersche stad waren twee reusachtige pilaren in de plaats gekomen, die hun kapiteelen langzamerhand tot een kleinen boog vereenigden. Doch niet slechts op grooten afstand vertoonde zich het luchtverschijnsel. Eene kraai, die wellicht niet meer dan tweehonderd passen van ons af op de sneeuw stond, nam zulk een vreemde gedaante aan, dat zij niet te herkennen was, en toen ik eens op eenigen

afstand achter de slee liep, scheen het mij toe, alsof een acht tot tien voet lange rei van hondensleden zich boven den grond in de lucht voortbewogen. De sleden waren omgekeerd en de honden draafden met hun pooten in het ledige luchtruim; maar de omtrekken waren zoo duidelijk als van werkelijke honden en sleden. Deze vreemde vertooning duurde slechts éene minuut, maar daarop volgden andere even vreemde, zoodat wij ten laatste onze eigen oogen niet meer vertrouwden en slechts aan het bestaan van die dingen geloofden, die wij met onze handen tasten konden.

De buitengewone koude veroorzaakte, dat op elk voorwerp, waarover wij onzen adem lieten gaan, ijs ontstond. Onze baarden stonden stijf van het ijs, om onze oogleden vormden zich franjes van rijm, en onze honden, die in dichte nevelwolken gehuld waren, zagen er uit als witte poolwolven. Wij konden slechts daardoor onze voeten tegen bevriezen vrijwaren, dat wij bestendig naast onze sleden liepen.

Eindelijk zagen wij tot onze vreugde weer boomen, die zich aan den oostelijken horizon vertoonden. Wij bevonden ons nog midden in de steppe, maar aan eene der kleine rivieren, die langs het boschland stroomt. Het was ons te moede als zeevaarders, die op een eiland landen. Onze kozakken gingen terstond aan het werk om ons een echt Siberisch leger te spreiden. Drie sleden werden zoo geplaatst, dat zij drie zijden van een vierhoek innamen, en daartegenaan werd een muur van sneeuw gemaakt. Uit het binnenste van den vierhoek werd de sneeuw uitgeschept en de grond met takken van elzen- en wilgenhout een duim dik belegd. Daarover werden wollige berenhuiden gedaan, die een zacht en warm tapijt vormden. Aan den open kant van den vierhoek werd een groot vuur brandende gehouden van drijfhout van pijnboomen, dat op zekere plaatsen van de steppenrivier altijd gevonden wordt. Op een kleine tafel, door een

omgekeerde kist gevormd, stond weldra een ketel met dampende thee en een schotel met gedroogde visch. Met de voeten naar het vuur gekeerd en met den rug leunende tegen eene barrikade van sleden lagen wij op ons heerlijk vloerkleed, dronken, aten en keuvelden. Voor wij slapen gingen, wierpen wij zooveel hout op het vuur, dat de vlammen tien voet hoog naar boven stegen; toen staken wij onze voeten in onze nachtzak van berenvel en vielen weldra in slaap.

Op deze wijze liep onze sledevaart af bij een dorp, dat wij bereikten, door Korjaken bewoond, het doel van onze reis. Wij lieten onze baggage door den ruimen schoorsteen eener groote jurte naar beneden zakken, klommen daarna zelve er in af en durfden ons nu eerst rust gunnen.

IRKOETSK.

Reeds vroeger weerspraken wij de ongunstige meening, die men eertijds omtrent Siberië koesterde. Dit land is geen eenzaam ballingsoord, slechts goed voor publieke misdadigers. Al bevat deze russische kolonie uitgestrekte gewesten, die zoo goed als onbevolkt zijn, men vindt er daarentegen ook plaatsen, waar handel en industrie op grooten voet gedreven worden. 't Is waar, dat de groote afstanden, die hier de steden van elkander scheiden, de belanghebbenden dwingen tot het doen van verre reizen. Maar daaraan is de bewoner van Siberië eenmaal gewoon, hij ontziet zich niet veertig dagen en nachten achtereen

in een slede door te brengen en de respektabele reis te maken van den oostelijksten uithoek van Siberië tot Moskou. Er zijn militaire inspektours b. v., die om hun ambtsplichten waar te nemen jaarlijks een afstand hebben afgelegd van tienduizend mijlen. Maar juist deze omstandigheid vereischt een werkzaam en bedrijvig leven, waaraan het eenzame en vervelende bestaan, dat men zich van Siberië voorstelt, vreemd is. Het zijn inzonderheid de steden, waar zich in de laatste jaren een groote bedrijvigheid heeft ontwikkeld, en die als de brandpunten van het gezellig verkeer kunnen worden aangemerkt. Menigeen, die zich daar een vermogen verworven heeft, dat hem in staat zou stellen te Petersburg of te Moskou op grooten voet te leven, geeft de voorkeur aan dit koude gewest, waar hem te midden eener beschaafde omgeving alle genoegens van het leven ruimschoots verstrekt worden.

Onder al de steden munt in dit opzicht uit Irkoetsk, de hoofdstad van Oostelijk Siberië. Deze stad is gebouwd aan de samenvloeiing van drie rivieren; de Angara, de Irkoet en de Küda. Zij ligt niet, als bijna al hare zusters, op eene hoogte, maar te midden van bergen, die haar van alle zijden omringen, en slechts op één punt, aan den kant van de Angara-vallei, doorsneden worden. Irkoetsk wordt bewoond door de vertegenwoordigers van verschillende menschenrassen, die niet slechts hun type, maar ook hun levenswijs en kleederdracht bewaard hebben. Dit geeft aan de druk bezochte straten een levendig aanzien. Men ontmoet er ieder oogenblik Boeriaten, Tongoezen, Samoeden, men ziet er verder Chinezen, Mongolen, Mandsjoe's en Kirgizen, die van den gouverneur van Omsk verlof gekregen hebben hun land voor een tijd te verlaten. Doch om deze vreemde elementen is het ons nu niet te doen. Wij wenschen onze lezers in te leiden binnen den kring der Russen die hier wonen en der verbannen Polen.

De russische maatschappij bestaat, behalve uit de ambtenaren en de geestelijkheid, uit eene klasse van menschen, die hier te huis behoort en den rijkdom aanbrengt, namelijk: de goudzoekers. Deze goudzoekers maken niet allen fortuin. Velen ruïneeren zich, omdat zij over een te klein kapitaal te beschikken hebben en in het begin niet voorspoedig zijn geweest. Anderen echter hebben zich een énorm vermogen verworven. De vruchtbaarste mijn van geheel Siberië levert jaarlijks de aanzienlijke som op van veertien millioen gulden. Zij behoort aan de heeren Bazanof, Nemptchinof en Trapeznikof. Ongelukkig brengt velen de schielijk verkregen rijkdom het hoofd op hol.

De weelde gaat niet zelden met de grofste uitpattingen gepaard, die in Europa als dolzinnig uitgekreten zouden worden, maar die in Siberië volstrekt geen opzien baren en tot de dagelijksche dingen schijnen te behooren. Van den heer Trapeznikof wordt verhaald, dat hij over den weg, die te modderig was om er door te komen, tapijten liet leggen, om toch zijn toertje, dat hij niet wilde opgeven, te kunnen volbrengen, zoodat het rijtuig en de paarden zóo zindelijk terug kwamen, alsof zij niet uit het koets-huis en den stal geweest waren.

Dit voorbeeld van overdreven weelde wordt ongelukkig door de werklieden in hun mate nagevolgd, en zeer dikwijls gebeurt het, dat deze menschen, als zij in den herfst bij hunne vrouwen, die niets hebben te eten, terugkomen, geen kopeken meer over hebben van de vrij aanzienlijke som, die zij gedurende den zomer met het werken in de mijnen verdiend hebben. Het goud is te Irkoetsk zóo overvloedig en heeft daarom zóo geringe waarde, dat menig werkman met roebels den arbeid wil betaald hebben, die bij ons voor evenveel stuivers verricht wordt. Doch in weerwil van de overdreven prijzen, die voor de geringste voorwerpen betaald worden, ja misschien wel daardoor, ontzien zich de rijke heeren niet om verbazend groote

huizen te bouwen, ze als paleizen interichten, hun vertrekken te voorzien van oranjeboomen, van bananen en van alle soorten van tropische gewassen, die zij met groote kosten laten komen. Zij houden er van alles op zijn europeesch interichten, men vindt er meubels naar de nieuwste modellen, een pianino van Erard òf van de beste fabriek van Petersburg. Zij geven diné's van honderd couverts, waar men sterlet (kleine steur) eet, die levend uit de Wolga is aangevoerd en waar de beste fransche wijnen geschonken worden. Zij kleeden zich in pelzen van het sabeldier, van bevers, van blauwe vossen òf, wat nog kostbaarder is, van het fijnste bont, dat men van de pooten der laatstgenoemde dieren verkrijgt, waartoe voor één enkelen pels vier tot vijfhonderd van deze zeldzame dieren noodig zijn. Maar de gouddorst dezer mannen heeft dit voor de zedelijkheid schadelijke gevolg, dat de vrouwen aan zichzelf overgelaten zijn. Deze blijven te Irkóetsk alleen achter, als hare mannen des zomers in de mijnen werkzaam zijn. Ook des winters, in plaats van het gezelschap der dames te zoeken, zijn de heeren na afloop der gewone bezigheden gewoonlijk te vinden bij het kaarten dubbelspel, met grove weddingschappen gepaard.

Gunstig onderscheiden zich de poolsche bannelingen. Zij maken het verstandige deel der bevolking uit, zij zijn het meest onwikkeld en geletterd publiek. Een fransch reiziger, die op zijne reis van Parijs naar Peking zes maanden te Irkóetsk doorbracht en in de hoogste gezelschappen verkeerde, spreekt met grooten lof over hen. Zijn getuigenis — hoewel van een franschman en dus wellicht een weinig door voorliefde beheerscht -- mag hier toch worden gehoord, daar de feiten, door hem aangevoerd, zijne meening schijnen te bevestigen. Het is buitendien ligt te begrijpen, dat de Polen, die geen staatsambtenaren zijn en in hun eigen onderhoud moeten voorzien, als zij hun door eigen vlijt en schranderheid verkregen vermogen tot eenige weelde weten op te voeren, niet van

geestesgaven ontbloot kunnen zijn. Zij vinden hun bestaan als geneesheeren, leeraars, muziekmeesters of toneelspelers. Zelfs zij, die in Polen tot de aristokraten gerekend werden, achten zich niet te hoog zich aan den handel te wijden. Hun magazijnen zijn opgevuld met allerlei voorwerpen, die zij uit Moskou of Petersburg aangevoerd hebben en van hier verweg verzenden en met groote winst verkoopen. Eén hunner, die den titel van graaf voert en wellicht daarom niet als de anderen wil doen, is zelfs afgedwaald tot den rang van huurkoetsier.

Een ander, de heer Schlenker, is handelaar in linnen, laken, in één woord, in alles wat men in een bazaar vinden kan. Des avonds echter is hij volkomen gentleman, geeft soirée's, waar zich de russische aristocratie gaarne laat zien. Hij staat op goeden voet met den militairen gouverneur, die hem dikwijls uitnodigt op zijne jachtpartijen. Ook onze franschman werd door hem op de uitnemendste wijze ontvangen.

Met dat al zijn en blijven deze bannelingen, ook zij die zich overigens vrij in het land mogen bewegen, gevangen, en alle pogingen door hen aangewend om te ontvluchten worden onmogelijk gemaakt, daar de eenige wegen om te reizen de groote straatwegen zijn, die door militaire posten streng bewaakt worden. Dwaalt men daarvan af in de onbewoonde bosschen en over ongebaande wegen, dan is men genoodzaakt na eenige dagen terug te keeren, wil men niet van honger en gebrek omkomen of door het wild gedierte verscheurd worden. Aan de chineesche grenzen stoot men het hoofd tegen hooge en kale rotsgebergten. Op den grooten heerweg durft natuurlijk de vluchteling zich niet vertoonen zonder pas. Menige balling heeft dan ook wel beproefd te ontvluchten; maar na eenige dagen in de bosschen rondgezworven, veel lijden, ontbering en angsten doorgestaan te hebben, ter nauwernood aan den dood ontsnapt, was hij gedwongen de terugreis te aanvaarden en zich vrijwillig bij de overheid aan

te melden. Veelal echter, wanneer zij overigens verdienstelijke en oppassende lieden zijn, straft het gouvernement de teruggekeerde vluchtelingen niet, 't zij uit zekere vrijgevigheid, 't zij door de overweging, dat het ontvluchten voor goed onmogelijk gemaakt en dus straf overbodig is.

EEN GEVAARLIJKE TOCHT OP HET BAIKAL-MEER.

In het dagboek van den franschen toerist, van wien wij in ons vorig hoofdstuk melding maakten, wordt ons een tocht over het merkwaardige Baikalmeeer op de de navolgende aanschouwelijke wijze meegedeeld.

Ik verliet Irkoetsk den 20 sten Maart des namiddags te één uur en nam met mijnen bediende Pablo plaats in een open slede, zoodat ik een vrij gezicht had op de ons omringende natuur. Het land, dat wij doortrokken, was schilderachtig schoon. Bergen, die steeds grooter werden, hoe verder wij voortreisden, verhieven zich aan beide zijden van den weg. De donkere schaduw, die de pijnboomen er op wierpen, verwekte een vreemden aanblik. Bij 't aanbreken van den tweeden dag kregen wij de Baikal in 't gezicht, De winden, die in deze streken hevig en aanhoudend zijn, beletten de sneeuw te blijven liggen op de blauw gekleurde ijsvelden. Het eerste, dat wij in de laagte aan onzen voet zagen, was eené baai tusschen twee bergketenen ingesloten; maar verderop werd het meer al breeder en breeder, zoodat wij een ijsveld, dat niet af te zien was, rechts en links en vóór ons uit hadden.

»Eindelijk! het meer Baikal!» riep ik verrukt uit. —

»Mijnheer!» — sprak Pablo, van zijne zitplaats opspringende, in zijn bijgeloovige vrees — »heeft men het u dan niet gezegd? Gij moet het eene zee noemen; want anders wordt zij boos op ons en brengt ons nadeel aan.»

Wij kwamen nu aan den oever van het meer bij het gebergte, dat tegenover het Zuiden ligt. De sneeuw, die den vorigen dag gesmolten was, was nu onder invloed van de koude in een dikke ijskorst veranderd. De slede vloog met verbazende snelheid voort, en wij verkeerden voortdurend in gevaar, daar wij langs een afgrond reden, welke wij nu en dan zoo nabij kwamen, dat de voeten van den voerman boven de onpeilbare diepte hingen. Maar een krachtig aangebrachte zweeps slag deed dan de slede telkens ter zijde uitwijken, waardoor wij de vrees van nederstorten te boven kwamen. De voerman, die altezeer geloofde aan het noodlot en bijgevolg zorgeloos was, had verzuimd zijne paarden op scherp te zetten vóór zijn aankomst aan de Baikal; een der balken van de sleden gleed over den rand van den hoogen weg, de rest moest nu wel volgen, en Pablo en ik stortten met onze kleeden en bagage alles door elkander bijna loodrecht in een vijf tot zes voet diepen sloot. De schrik voor de Siberische zee was Pablo duidelijk op het gelaat te lezen. Kort daarna kwamen wij aan een halt, waar wij van paarden moesten verwisselen. De postmeester raadde mij aan, de reis niet over het land te vervolgen. »Niet alleen zeide hij, is deze weg langer, maar zij is ook gevaarlijk, gij hebt het zelf gezien, terwijl het ijs van de Baikal zeer dik is en geen enkele gevaarlijke plaats heeft.» Ik liet mij overreden, en wij reden nu verder over het ijs.

Pablo schrikte geweldig, telkens als ik over het »meer» Baikal sprak, en trachtte dan het gevaar te bezweren door mij te verbeteren en te zeggen: »de zee, de zee, de zee!» Rechts en links verhieven zich de bergketenen, waarvan ik in den beginne gesproken heb, en vóór ons

breidde zich een ijsveld uit, zoo groot, dat wij het einde er niet van zien konden. Ik werd niet moede dit schouwspel te bewonderen, zooals wellicht geen tweede op aarde gevonden wordt. Nergens in Siberië had ik den winter zoó in zijn volle kracht en in al zijn luister gezien als hier, terwijl het licht zijn warme stralen op ons wierp. Des avonds, als de zon de toppen der bergen verwe in een rooskleurigen gloed, vertoonde de baai van de Baikal in de schaduw gelegen een donker blauwe kleur, gelijk de wateren der Middellandsche zee, en zonder de slede en zonder haar dreunend geluid over het ijs had ik mij zeer goed te Nice óf aan de Algerische kust kunnen denken.

Wij waren nu aan den oostelijken uithoek van het meer gekomen en gingen eenige oogenblikken op het land om te eten en van paarden te verwisselen. Toen wij weer op het meer kwamen, was het negen uur in den avond. Onze voerman, in plaats van zijn weg langs het land te nemen óf naar den oostkant te sturen, liep het noorden in, d. i. midden over het meer. Daar ik menigmaal op de rivieren de voerlieden niet den gewonen weg had zien nemen, om een vastgevroren boomstam óf minder veilige plaatsen te vermijden, verzette ik mij daar eerst niet tegen; alleen zag ik van tijd tot tijd om naar het land, dat wij achter ons lieten. Helaas! het verwijderde zich al verder en verder naar den horizon, en eindelijk verdween het geheel en al uit ons gezicht. De Baikal had nu het voorkomen van eene »zee», wij zagen nergens geen land meer.

Ik beken gaarne, dat ik op dit oogenblik angstig begon te worden. Ik beefde bij 't gezicht van deze ontzachelijke natuur, een gevoel van eerbied doordrong mij voor deze Siberische »zee», welke ik van het strand af zoo onvoorzichtig een »meer» genoemd had. Ik had mij gedurende mijn gansche reis zoo weinig over de koetsier te beklagen gehad, dat het niet in mij opkwam te denken,

dat mijn voerman dronken was en dat hij ons van den rechten weg afgebracht had.

Langzamerhand begon het ijsveld hooger te worden. Wij bemerkten hier en daar eenige op elkaar gestapelde ijsbrokken, die, naarmate wij vooruit kwamen, grooter en talrijker werden; eindelijk kwamen wij bij ijsbergen nog hooger dan die van de Angara. Nu begon ik werkelijk ongerust te worden. Ik deed verscheidene vragen aan den voerman; maar zijne antwoorden verstond ik niet, zelfs met behulp van Pablo. De arme jongen beefde over al zijne leden en was als vernietigd door de vrees. Op eens had ik den gelukkigen inval te vragen, aan welken kant wij het land moesten zoeken te berciken. De voerman wees naar het westen. Ik begreep nu, in welken toestand wij verkeerden en ik besloot op deze plaats den dag aftewachten. De man weigerde eerst en lachte om mijne vrees. Ik was verplicht hem met mijn revolver te bedreigen, en hem te dwingen niet verder tegaan.

't Was nu ongeveer één uur in den nacht. Van alle kanten verhieven zich dreigende ijsbergen. De schotsen, waaruit zij samengesteld waren, hadden een dikte van een voet. Ik begreep dus, dat ook het ijs onder onze voeten slechts die dikte had. — Tusschen het leven en den dood, tusschen de lucht en den afgrond van het meer alzoo slechts één voet! Wij waren niet alleen ver van de menschen, maar ook ver van het land dat zij bewonen. Wie wist waar wij waren? Wie dacht aan ons in dit uur? Wie zou mijn laatsten angstkreet hebben gehoord, als het ijs, bezwijkende onder ons gewicht, ons voor immer verzwolg? — De wind, die door de vallcien van deze onbewogene zee blies, en het krakend geluid van het ijs, niet ongelijk aan kanonschoten in de verte, braken de stilte van den nacht af. Nooit als nu heb ik zoo volkomen de menschelijke zwakheid gevoeld. De natuur toonde mij dezen nacht hare meerderheid tegenover een ieder, die zich tegen hare macht zou willen verzetten.

Toen het dag werd, konden wij nog meer het gevaar van onzen toestand opmerken; tallooze scheuren vertoonden zich aan de oppervlakte van het ijs. Hier en daar bewezen de plassen water, dat het meer niet overal sterk bevroren was. Ik begreep nu, waarom het russische gouvernement dit jaar de verantwoordelijkheid voor de reizigers niet op zich had willen nemen. Ik achtte mij verloren.

Werktuigelijk beval ik den voerman zich te richten naar het oosten, waar de zon opkwam. Wij zetten ons in beweging. Van deze reis hing alles af. Met de uiterste voorzichtigheid zetten wij haar voort. Om een scheur te vermijden maakten wij lange omwegen. Onze koetsier, nu ontнуuchterd en zijne fout willende herstellen, waagde meer dan eens zijn leven, door vooruit te gaan en heel alleen de dikte van het ijs te onderzoeken. Meermalen ontmoetten wij een lange geul, die ons den doortocht versperde. Wij keerden dan een weinig op onze schreden terug om vervolgens, door gebaren en schreeuwen de paarden aanzettende, bleek van schrik over dezen gapenden mond van onzen vijand heen te springen.

Tegen acht uur in den morgen begonnen wij land te bespeuren. Naarmate wij vooruit kwamen, begon zich het ijs meer te sluiten en dikker te worden. Bij elke schrede voorwaarts zagen wij de kansen van ons behoud toenemen. Eindelijk was alle gevaar geweken. Vreemd! maar ik betreurde het, dat wij de Baikal reeds gingen verlaten. Ik smaakte een groote vreugde, dat ik mij nog bevond op het ijs, waar ik uren achtereen in doodsangst verkeerd had, ieder oogenblik meenende er onder verzwolgen te zullen worden. Eindelijk, te tien uur in den morgen, stapte ik aan wal, het dorp Slernaïa in, na twee en twintig uren op het Baikalmeeer te hebben doorgebracht, met een angstgevoel, als ik op geen mijner reizen ooit gehad heb.

DICKSONHAVEN.

Den 5den Juli van het jaar 1882 zeilde het stoomschip de »Varna" onder kommando van den heer Dr. Snellen, chef der expeditie, en den luitenant ter zee, den heer Lamie, uit de haven van IJmuiden om naar Dicksonhaven te stevenen, een eiland even buiten de monding van de Siberische rivier de Jenisei gelegen. In den beginne was men voorspoedig, zoodat het schoonst vooruitzicht den moed der reizigers verhoogde. De reis ging over Bergen (in Noorwegen), Drontheim, waar men het poolhuis — een houten gebouw, waarin men op Dicksonhaven zou overwinteren — innam en zich van verdere benoedigheden voorzag, voorts over Hammerfest, vandaar voorbij de Noord-Kyn onmiddellijk in de richting naar het Vaigatz-(Waigatz)-eiland. Hier echter begonnen de teleurstellingen. De zee was met drijfijis bezet, zoover het oog in oostelijke richting reikte, zoodat men gedwongen was een anderen weg te kiezen om tot in de Karazee door te dringen en het doel der reis, den mond van de Jenisei, te bereiken. Om namelijk in de Karazee, die toegang verleent tot de Siberische wateren, te komen, kan men vierderlei wegen gaan. De bezwaarlijkste weg is benoorden Nova Zembla (Novaja Zemla = »Nieuwland"), omdat deze eerst in het begin van September vrij van ijs is. Daarna volgt de Matosjkin Sjar (d. i. straat van Matosjkin), die tusschen 73° en 74° N. B. Novaja Zemla in twee deelen splitst. De beide kortste wegen zijn: de Jugor Sjar (Jugorstraat,) waaraan de naam van ons vorstelijk geslacht Nassau verbonden is, door onze poolreizigers der 16de eeuw daaraan gegeven, tusschen het Vaigatz-eiland en het vaste land, en eindelijk de Karische poort tusschen Novaja Zemla en Vaigatz-eiland. Daar echter de beide laatste ingangen door het ijs volko-

men afgesloten waren, volgden onze reizigers den ijsrand noordwaarts, om te trachten wat hoogerop water te vinden. Doch toen zij bewesten straat Kara kwamen, ontmoetten zij weder drijfjjs en wel over een zoo groote uitgestrektheid, dat het tot aan den vasten wal doorliep en zich om de zuid aansloot tegen het ijs, dat men het eerst had aangelopen. Van een Noordsch schip, dat zij aan den ijsrand ontmoetten, werd hun bericht, dat het ijs een paar mijlen verder naar de Karastraat toe ondoordringbaar was. Men was nu wel gedwongen naar Matosjkin Sjar te stoomen om aldaar zijn geluk te beproeven. Door de Kostin Sjar, eene straat die het eiland Mesjdu-sjarkii van het zuid-westelijk deel van Novaja Zemla scheidt, en waar zij een open vaarwater vonden, kwamen zij na een voorspoedige reis van twee dagen, den 4den Augustus, bij Matosjkin Sjar. Hier hadden onze reizigers een belangrijke ontmoeting. Zij troffen er landgenooten aan en waren tevens getuigen van de redding van eenige noordpoolvaarders, die hun schip verloren en in het hooge noorden overwinterd hadden. De »Willem Barents», kommandant Hoffman, lag dáar. Deze had het geluk door een toeval de redder te zijn van Leigh Smith en zijne tochtgenooten, de bemanning der «Eira», het schip, dat in het vorige jaar uit Petershead (in Engeland) uitgevaren was en, na Franz-Jozef-eiland bezocht en andere onderzoekingstochten gemaakt te hebben, in het ijs bekneld en stuk geslagen was, zoodat de bemanning zich met de booten en de noodigste levensmiddelen op het ijs had moeten redden en na vele wederwaardigheden met open water tot de kust van Novaja Zemla doorgedrongen was. Dáar had de «Hope», kommandant Allan Young, uitgezonden om hen te zoeken, hen van wege den mist niet gezien, ofschoon zij dicht in de buurt van de plek lag, waar een deel der bemanning van de «Eira» aan land gegaan was. Maar op de »Willem Barents», die juist van kaap Matosjkin uit-

gevaren was om langs de noordspits van Novaja Zemla een doortocht naar de Kara-zee te zoeken, hoorde de heer Hoffmann in de verte schieten. Eerst dacht hij, dat het Russen waren, die in de baai lagen en op rendieren jacht maakten. Doch toen hij door de verrekijker het vaste land opnam, zag hij een aantal menschen op het strand. Hij zeilde er heen en wierp het anker uit, toen een boot op hem afkwam, waarop hij den naam »Eira" las. Een blijd »hoezee" verwelkomde de schipbreukelingen, die overgelukkig waren, dat zij eindelijk hun redder gevonden hadden. Zij werden onmiddelijk aan boord van de »Willem Barents" ontangen, van spijs en drank voorzien en later naar de »Hope" overgebracht, waarmee zij behouden naar hun vaderland terugkeerden. Zoo bleek ook hier weer, dat er bij een ongeluk een geluk komt. Want waren de »Willem Barents" en de »Hope" niet door den ongunstigen ijstoestand bij de kust van Novaja Zemla opgehouden, de booten der »Eira" hadden nog lang kunnen rondzwerven, voor zij een schip ontdekt hadden. Nu echter hadden ook Dr. Snellen en de zijnen het voorrecht, Leigh Smith met zijne redding geluk te wenschen.

Na deze ontmoeting zetten onze reizigers hun ondernemingstocht voort. Terwijl de »Varna" bleef liggen om kolen van de »Hope" intemen, begaven de heeren Snellen en Lamie met de »Louise", kapitein Burmeister — het schip dat hen steeds vergezelde, daar het dezelfde bestemming had — zich in de straat om den ijstoestand te onderzoeken; maar ook dáar vonden zij alles met ijs bezet. Zoo moest men het dan bij de Karische poort en de Jugor Sjar nog eens beproeven. Zeer afwisselend was het weder, dat zij op deze terugreis hadden, geheel overeenkomstig de poolstreken. Maar de grootste vijand, tegen wien zij te strijden hadden, wast de mist, waardoor de »Varna" en de Louise" elkander slechts op het geluid der stoomfluit konden volgen. De mist ging zelfs met he-

vig onweder gepaard, hetgeen in de poolstreken zeldzaam voorkomt. Alle pogingen om door een der zeeëngten in de Kara-zee te komen werden op nieuw verijdeld. Wel drong men in een der straten door, maar verder op stuitte men op een ijsveld, dat den toegang tot de Kara-zee geheel afsloot. Men hoopte op oostenwind, die gewoonlijk het ijs zuidwaarts doet afdrijven en de zee vrijmaakt; maar deze hoop werd verijdeld. Behalve de »Varna» en de »Louise» lagen nog twee andere vaartuigen: het deensche schip de »Dymphna» kommandant luitenant Hovgaard, en de »Nordenskiöld», handelsvaartuig van den ondernemenden Rus Sibiriakoff, onder kommando van den vermaarden poolvaarder en ijsloods Johannesen, die den wereldberoemden tocht met de »Vega» onder Nordenskiöld meegemaakt had, aan de beide ingangen op open water te wachten. Dit duurde tot het einde der maand September, zoodat zij vooralsnog het doel hunner reis moesten opgeven, en op een der naburige kusten van Novaja Zemla óf Vaigatz-eiland hun winterkwartieren betrokken.

De lezer vraagt wellicht: waartoe deze reis, die met zoovele bezwaren gepaard ging en ten laatste nog met mislukken eindigde? Wij zullen trachten zoo duidelijk mogelijk deze vraag te beantwoorden.

Eeuwenlang hebben ondernemende mannen van allerlei natiën de poolstreken bereisd en de zeeën, die zich ten noorden van de drie werelddeelen Europa, Azië en Amerika uitstrekken, in alle richtingen doorkruist. Wij behoeven slechts de namen van Franklin, Parry, Ross, Kane, Schwatka, Weyprecht en de reeds meermalen vermelde Nordenskiöld te noemen, om ons eene reeks van schitterende daden voor den geest terug te roepen. Sedert de voor ons vaderland zoo roemrijke dagen van Willem Barents en Heemskerk is het doel dezer tochten geweest, vreemde landen te ontdekken, al hooger en hooger in het noorden, zoo mogelijk, tot de pool zelve door te dringen en een noordelijken

doortocht naar het rijke oosten op te sporen. Gedreven door de zucht de walvischvangst te bevorderen, kolonie's te stichten, landen te veroveren en vooral om voor den wereldhandel nieuwe banen te openen, waagde men zich op de onzekere wateren en trotseerde men moedig de gevaren van door koude en gebrek om te komen. Met eerbied gedenken wij de helden, die op dit veld van eer hun leven gelaten en door hun ondernemingstochten de nakomelingschap oneindig veel nut aangebracht hebben.

Doch op al deze tochten heeft men deze éene onder-
vinding opgedaan, dat onbekendheid met de natuurwetten, die in de poolgewesten heerschen, van het mislukken dier ondernemingen meestal de oorzaak was, en dat trots alle aangewende pogingen de IJskoning van het noorden in een geheimzinnigen sluier gehuld bleef. »De genius van het noorden — zóo zeide daarom Dr. Winkler — zit nog altijd op zijn door onklimbare ijsmuren omringden troon op de noordpool der aarde en lacht over de pogingen van den mensch om tot het binnenste van zijn geheimzinnig rijk door te dringen. Te vergeefs hebben de moedigste zeelieden herhaaldelijk die muren bestormd, te vergeefs is alles geweest wat volharding en scheepvaartkunde hebben in 't werk gesteld om de geheimen, die dáar verborgen zijn, te leeren kennen. Hier bouwde hij nieuwe, kristallen reuzenmuren, dáar zond hij hun legioenen drijvende ijsblokken te gemoet; nu eens hulde hij hen in nevel en mist, dan weder joeg hij hen met stormen en orkanen voor zich uit; geen van allen is de gelukkige Columbus of Vasco de Gama geweest, die het doel zijner wenschen bereikte.»

Daar echter de mensch geen rust vindt bij deze belijdenis van zijne onkunde en zijn onvermogen, neemt hij al de hem beschikbare middelen der wetenschap te baat om wat hem nu nog een geheim is te ontsluiëren en in het volle daglicht te plaatsen. Doch hij weet bij onder-
vinding, dat samenwerking met en van anderen daartoe

volstrekt noodig is. Ook hier geldt het: eendracht maakt macht om den grooten vijand, het onbekende, onder zijne voeten te leggen. Om meer echter dan de kennis der pool is het hier te doen. Men wil onze gansche planeet leeren kennen en de wetten, die haar beheerschen. Door onderzoek is men reeds nu tot de ontdekking gekomen, dat van vele verschijnselen, die in den dampkring voorkomen of op de gesteldheid van het land en het water onzer aarde invloed uitoefenen, de oorzaken in de poolgewesten te vinden zijn. Vandaar dat in de laatste jaren uit allerlei havens van Europa en Amerika schepen in menigte zijn uitgezonden onder bekwame mannen, om de geheimen der natuur van het hooge noorden op allerlei wijze te bespieden, door diepzeepeilingen de stroomen, de dichtheid en den warmtegraad van het water, alsmede de zoo rijke fauna en flora der noordelijke IJzeën te leeren kennen, door sterrekundige, weerkundige en magnetische waarnemingen (waarmee de kennis van het noorderlicht in verband staat) de wetten te ontdekken, die voor handel en scheepvaart op alle deelen onzer aarde van 't grootste belang zijn, waarbij echter het verder doordringen in de nog niet genoeg bekende gewesten niet vergeten werd. Wij noemen hier slechts — om bij ons vaderland te blijven — de herhaalde reizen door de »Willem Barents" gedaan, onder leiding eerst van onzen te vroeg gestorven Koolemans Beijnen, later onder de Bruijne, van Broekhuizen en Hoffman, mannen die door hun volhardenden moed den naam van ons voorgeslacht in eere toonen te houden.

Maar al deze afzonderlijke pogingen van ijverige en nauwgezette mannen uit allerlei natiën hebben daarom niet tot het gewenschte doel geleid, omdat hun waarnemingen niet gelijktijdig gedaan en van wege hun korte en door de ijstoestanden vaak bemoeielijkte reizen niet lang genoeg achtereen voortgezet werden.

Daarom is men op voorstel van den nu, helaas, reeds

gestorven Weyprecht, den ontdekker van Franz-Jozef-eiland, er toe gekomen, om in het poolbekken, d. z. de gewesten rondom de pool gelegen, op verschillende punten stations op te richten, waar gelijktijdig en naar een vast stelsel wetenschappelijke waarnemingen een geheel jaar door òf langer zullen gedaan worden. Dit plan nu is reeds tot uitvoering gekomen. Gesteund door de regeeringen en door partikulieren hebben onderscheidene staten de navolgende stations voor natuurkundige waarnemingen opgericht:

Oostenrijk op het eiland Jan-Maijen, Zweden aan de Mosselbaai op Spitsbergen, Noorwegen te Bossekop in Finmarken, Rusland aan de Lenamonding in Siberië en te Karmekuli op de zuidwestkust van Novaja Zemla, Noord-Amerika aan de Lady Franklin-baai en te Point-Barrow, Denemarken te Godhaab op Groenland, Engeland te Fort Rae aan het Groote Slavenmeer, Finland te Sodankylä, Frankrijk aan de Oranjebaai op Vuurland òf te St. Mauritius-fjörd op het Eremiten-eiland en Nederland te Dicksonhaven.

Tevens zullen deze vaste stations gebruikt kunnen worden om van daaruit nieuwe onderzoekingstochten te land en te water te ondernemen.

Hiermee hebben wij dan de vraag omtrent het doel der reis naar Dicksonhaven genoegzaam toegelicht. Juist het jaar 1882 was gekozen, omdat in dit jaar gewichtige verschijnselen van het poollicht en van het aardmagnetisme, die met de vlekken op de zon in verband staan, verwacht werden. Te meer was het daarom te betreuren, dat nu in dit jaar zulk een buitengewone ijsgordel den toegang tot de Karazee belette, al is het, dat de ondernemers op andere landingspunten hun waarnemingen konden ten uitvoer brengen.

Maar het jaar 1882 staat ook als een buitengewoon ijsjaar in de jaarboeken der geschiedenis aangeteekend. In de

laatste zeven jaren was de Karazee in den zomer nog altijd vrij van ijs geweest, zoodat men uit dezen buitengewonen toestand geen algemeenen regel kan trekken. Slechts door onbekendheid met den werkelijken toestand heeft men de Kara den »ijskelder" van het noorden genoemd. De beroemde poolvaarder Nordenskiöld, die in deze wel een bevoegd beoordeelaar mag genoemd worden, deelt ons uit zijn veeljarige ondervinding mee, dat van 1875 tot en met 1881 elk jaar vaartuigen van de Atlantische Oceaen naar de Ob en Jenisei zijn gegaan, zonder dat zij in de Karazee door het ijs belemmerd werden, ja deze zee meestal vrij van drijfijis aantreffen. Verscheidene van deze reizen had hij zelf meegemaakt. In 1875 ontdekte hij in de buitenste monding golf der Jenisei het eiland, waaraan hij den naam Dicksonhaven gaf. In 1878 kwam hij daar wederom aan met de »Vega", waarmede hij den doortocht zocht en vond door de Noordelijke IJszee naar de Beringstraat en geheel Azië en Europa omzeilde, zoodat zijn naam wereldkundig is geworden. De »Fraser" en de »Express," die toen met hem de reis tot aan de Jenisei maakten, keerden van daar en brachten de eerste lading koren van Siberië naar Europa. Dat sommige reizen mislukken en sommige schepen vergaan, schrijft Nordenskiöld toe aan de onzeewaardigheid der schepen of aan de onbekwaamheid der zeelieden die ze besturen. Zoo zijn er schepen de Karazee opgevaren, die niet vooruit komen konden, des winters ingevroren en vergaan zijn; maar het waren vaartuigen te Jeniseisk gebouwd en slechts voor de riviervaart geschikt. Wij Nederlanders kennen een dergelijke geschiedenis uit het geen den »Adder" is wervaren. En de onbekwaamheid der zeelieden? Zeker vaartuig was, zooals men in Siberië oordeelde, met de zes uitstekendste matrozen van Obdorsk bemand. Toch strandde het in de monding der rivier de Ob. Later bleek, dat slechts één der »uitstekende" matrozen wist, hoe een zee er uitziet. Hij was namelijk in den Griekschen Ar-

chipel opgevoed en als jongen in Siberië gekomen. Het is immers duidelijk, voegt Nordenskiöld hieraan toe, dat men niet verwachten kan, dat zoodanig uitgeruste schepen den Oceaan kunnen bevaren. Nochtans doet hij de bewoners der Siberische rivieren recht wedervaren. »Zij zijn krachtig en moedig en, wanneer zij slecht een paar maal den Oceaan zullen bevaren hebben, dan zullen zij er ook toe komen zich er uit vrije beweging doorteslaan. Zij zijn zeer handig met de bijl, en wanneer zij slechts onderricht ontvangen van een goeden scheepsbouwmeester, dan zullen zij zelf vaartuigen leeren bouwen, geschikt om naar Europa gezonden te worden.»

»Zoover mij bekend is — dus verklaart hij — heeft op al de reizen door de Karazee naar de Ob of Jenisei geen vaartuig, dat deugdelijk uitgerust was en door een geoevend IJzeevaarder gevoerd werd, ten gevolge der ijstoestanden schipbreuk geleden. Maar wanneer men een zee-man, ook al was hij goed bekend met de vaart langs de Hollandsche kusten, zou willen overhalen de Schelde optevaren, als men alle bakens had weggenomen, zou hij dit zeer zeker weigeren, omdat dit het beste middel zou zijn om zijn schip te gronde te richten, en dáar heeft men dan nog wel kaarten om op aftegaan. Maar in het vaarwater, waarvan hier sprake is, is over deze geheele uitgestrektheid geen baken opgericht, en toch is de kust van zoodanigen aart, dat zelfs hij, die zooals bij zeelui meestal het geval is, met goede oogen en een goeden blik op kustlijnen uitgerust is, zich dikwijls vergist in de plaats, waar hij zich bevindt. De eene kustlijn gelijkt zeer de andere. Kaarten zijn hier uiterst onvolledig en zeekaarten worden geheel gemist. Geen spoor van havenwerken worden gevonden en nog veel minder een telegraaf, die de bij Jugor Sjar op veranderde ijstoestanden wachtende schepen kon inlichten en den ijstoestand langs de kust van Jalmal bekend maken.»

Maar als al deze verbeteringen, die onmisbaar zijn voor

een veilige zeevaart, eens zullen zijn tot stand gebracht, dan zal de verbinding met de Ob en de Jenisei verwezenlijkt worden, en dit zal voor den handel op Siberië de grootste voordeelen afwerpen.

Nordenskiöld heeft zijne vroeger uitgesproken meening omtrent een éénjarige reis naar de Lena, bij gelegenheid van zijn tocht met de »Vega" opgedaan, gewijzigd, en verklaart nu, dat eene reis, in drie jaren gedaan — van eene der europeesche havens naar de Ob of Jenisei, van hier naar de Lena verder oostwaarts naar de Behringstraat — van groote beteekenis kan worden voor den handel. Hoe dit zij, zooveel is zeker, dat de opening van de vaart op de Siberische IJszee door Nordenskiöld en anderen eens van groot gewicht kan worden voor den wereldhandel en nieuwe bronnen zal openen van geluk en welvaart voor millioenen menschen. Om dit te begrijpen, bedenke men dat de verkeerwegen in Siberië de groote rivieren zijn, die allen naar 't noorden vloeien en in den nieuw ontdekten waterweg der Siberische IJszee uitloopen, dat het stroomgebied der drie groote rivieren een ontzettend groote oppervlakte beslaat, waarvan de meeste bebouwbare grond beneden den poolcirkel en beneden den boomgrens ligt. Een gunstige omstandigheid daarbij is, dat de Siberische rivieren voor 't grootste deel reeds bevaarbaar zijn en door kanalisatie nog gemakkelijker kunnen gemaakt worden, zoodat van de monden der rivieren de waren van en naar Siberië zeer geschikt door booten kunnen vervoerd worden.

Dicksonhaven bovenal is een geschikt punt. Het is de beste haven aan de geheele noordkust van Azië, aan alle zijden door rotseilanden omgeven en daardoor volkomen beschut; de ankergrond is goede leembodem. De haven kan zoowel van de noord- als van de zuidzijde binnenge-loopen worden. Toch moet men bij het binnenzeilen voorzichtig wezen, daar hier en dáar nog wel een rots of klip kan gelegen zijn. Het water wisselt waarschijnlijk met het

jaargetijde en met eb en vloed sterk in zoutgehalte af, maar is nooit zelfs niet aan de oppervlakte volkomen zuiver. Het kan dus slechts in den uitersten nood tot het koken der spijzen gebruikt worden. Intusschen leveren twee beken, die zich van het vasteland, de een ten noorden, de ander ten zuiden van de haven, ontlasten, een rijken voorraad goed water. Bovendien is water te krijgen van eenige der sneeuwbedden, die in den herfst op verschillende plaatsen der strandhellingen in de haven te vinden zijn. Om deze gunstige ligging van Dicksonhaven houdt Nordenskiöld het er voor, dat aldaar eens groote magazijnen gevestigd zullen zijn en dat de westkust der Jenisei meer bevolkt zal worden van de monding af tot aan Goltchicha, evenals vóór anderhalve eeuw, uit welken tijd de ruïnen der met turf bedekte, van verscheidene kleine vertrekken, badkamers, stoombaden, traanmagazijnen en spekschuren voorziene huizen (simoviën) overgebleven zijn.

Dit in aanmerking genomen, mogen wij ons verblijden, dat Nederland juist Dicksonhaven tot station uitgekozen heeft, niet slechts omdat zij een geschikt punt is voor de internationale waarnemingen, maar ook omdat zij een gewichtige handelsplaats belooft te worden. 't Is echter te hopen, dat het moedig voorbeeld van dr. Snellen en de zijnen zal nagevolgd worden, en dat onder onze kooplieden een krachtig ondernemende geest zich zal laten gelden, opdat niet vreemde handelaars, Engelschen, Amerikanen, Russen en Noorlui alleen met de winst gaan strijken. ¹⁾

(1 Het plan der internationale waarnemingen is duidelijk en bevattelijk uiteengezet door Prof. Buijs Ballot in de »Eigen Haard'' van 't jaar 1880 bladz. 28^e v., 303 v. en 322. v.

REIS NAAR DE NOORDPOOL MET DEN
LUCHTBALLON.

Kapitein Tyson van de »Polaris» is met een nieuw voorstel voor den dag gekomen: de Noordpool te bereiken per luchtschip, en hij meent werkelijk, dat dit uitvoerbaar is en men op deze wijze sneller tot zijn doel zal komen dan per stoomschip of slede. Dertig jaar achtereen heeft hij op de gebruikelijke wijze de poolgewesten doorreisid, veertien malen aldaar overwinterd, en de slotsom zijner ervaringen is, dat het onmogelijk is om met een schip de pool te bereiken en behouden terug te keeren. Ook de hoop om van Franz-Jozef-eiland uit per slede het gewenschte doel te bereiken acht hij al zeer gering, omdat naar alle waarschijnlijkheid ook dat land, evenzeer als Wrangel-land, een eiland is. Wat men tot heden van de poolgewesten weet maakt alles wat men zich van een landweg voorstelt tot ijdelheid. En nu de zeeweg? Is het niet opmerkelijk, vraagt hij, dat men zelfs met de verbeterde scheepvaart van den modernen tijd nog niet veel verder gekomen is dan vóór ruim twee en een halve eeuw? Hudson drong reeds in het jaar 1607 tot den 82sten breedtegraad door, en het hoogste door kapitein Nares in 1875 bereikte punt is 83° 20' 26". Er blijft dus niets over, dus redeneert hij, dan het met den luchtballon te beproeven.

Evenwel acht hij de gevaren aan zulk eene reis verbonden niet gering; maar hij meent ze te kunnen voorkomen door de volgende middelen. Elke ballon moet een boot meenemen, die 25 vt. lang en 4½ vt. breed is, geheel ingericht als de walvischbooten, waarvan het geraamte bestaat uit walvischbeenderen en het bekleedsel uit de huid van den zeehond, met zenuwdraden in plaats van

met garen daaraan vast genaaid. Zulk een boot moet zes tot acht personen en levensmiddelen voor even vele maanden kunnen bevatten en behoeft met roer en zeilen te samen niet meer dan 300 pond te wegen. Al staat de zee nog zoo hol, zal zulk een boot, door een bekwame hand bestuurd, het zeer goed uithouden. Behalve deze boot moet iedere ballon meevoeren een sterke, maar ligte slee van 30 pond. Voorts zullen de ballonreizigers zich moeten voorzien van weerkundige en andere instrumenten, evengoed als de poolreizigers over land of water; want het zal den poolreiziger in die hoogere luchtlagen wel niet ontbreken aan de gelegenheden de prachtigste waarnemingen te doen. Ten slotte acht kapitein Tyson als voorwaarde voor het wêslagen der onderneming volstrekt noodzakelijk, dat gelijktijdig uit verschillende punten zulke vaarten ondernomen worden. Als zoodanige punten wijst hij voor Engeland aan Spitsbergen, voor Duitschland Franz Jozef-eiland, voor Rusland een van de Nieuw-Siberische eilanden en voor de Vereenigde Staten kaap Union op 82° noorderbreedte en 60° westerlengte. Als den besten tijd voor de afreis noemt hij het begin van Mei, wanneer de zuidelijke winden waaien. Hij stelt zich voor, dat men van de dichtst nabij zijnde punten, kaap Union en het Franz Jozef-eiland op 480 geografische mijlen afstands, de pool in den tijd van 24 uren zal kunnen bereiken. Vergeleken met de reizen per schip en slede, waarmee men gewoonlijk het eerste jaar een zekeren breedtegraad bereikt om eerst den volgende zomer de pool op te sporen, zal zulk eene luchtreis slecht een uitstapje mogen heeten, gesteld dat men het geluk heeft om met den poolstroom naar 't zuiden terug te keeren. Wordt men echter genoodzaakt in het poolbekken te overwinteren, welnu, men heeft dan slechts een sterk ijsveld uit te zoeken, daarop eenige sneeuwhutten te bouwen, men zal er ijsberen en zehonden schieten zooveel men verkiest, voordat de donkere winternacht

invall. De poolstroom, die daarna in zuidelijke richting loopt, zal de reizigers reeds in 't vroege voorjaar behouden 't huis brengen.

REIS DOOR DE NOORDELIJKE IJSZEE.

De lezer zal zich, meenen wij, wel tweemaal bedenken, eer hij zich bij Tyson voor de door hem aangeboden luchtreis als passagier aanmeldt. Wij noodigen hem daarom uit met ons den gebruikelijken weg te gaan.

Heeft hij den moed om hooger dan het hoogst bereikte punt doortedringen en nieuwe landen te ontdekken, hij wachte dan slechts, tot de Dymphna, die nu ¹⁾ nog voor de Karische poort ligt, loskomt; hij kan dan met kapitein Hovgaard den hoogst belangrijken tocht meemaken ter opsporing van het door dezen veronderstelde land, ten westen van het Franz-Jozef-eiland gelegen en waarschijnlijk een voortzetting daarvan, zich uitstreckende westwaarts tot benoorden de West-Siberische eilanden, — een land dat het geschikst te bereiken zal zijn van kaap Tsjeljoeskin uit, het noordelijkste punt van het vastland van Azië. Doch de toekomst, misschien niet ver meer verwijderd, zal ook deze nieuwe ontdekking nog aan het licht moeten brengen.

In plaats van onze lezers met dergelijke nieuwere en nieuwste ontdekkingen optehouden, waarvan de meedeeling slechts een dorre opsomming van feiten zou zijn, gaan wij liever volgens onze gewoonte in den vorm van een

1) Dit werd geschreven in December 1882.

verhaal — en wel een verhaal dat niets dan feiten behelst — een beeld schetsen van de verschrikkingen, die de Noordelijke IJszee oplevert. Wij noodigen hen daarom uit hun aandacht te willen verleen en aan het onderstaand verhaal.

LOTGEVALLEN VAN DE BEMANNING DER JEANNETTE.

De »Jeannette,” vroeger de »Pandora” geheeten, door aankoop het bezit geworden van den heer Bennett, eigenaar van de »New York Herald”, die het schip naar zijne zuster benoemde, voer den 8 sten Juli 1879 uit de haven van San Francisco. De equipage bestond uit 33 man onder kommando van luitenant George W. Le Long. Het doel der reis was tweeledig. Vooreerst moest onderzoek worden gedaan naar de »Vega”, waarmee Nordenskiöld uitgevaren was om een doortocht door de N. IJszee naar het Oosten te zoeken, en van wiens behouden aankomst in eene van de chineesche havens men toen nog niet wist. Dit doel werd spoedig bereikt. Toen het schip, na de Behringstraat gepasseerd te zijn, de Koljoetsjin-baai aandeed, won de bemanning omtrent het lot van de »Vega” de meest geruststellende berichten in. Daarna werd koers naar het Noorden genomen om zich van de andere niet minder gewichtige taak te kwijten: het onderzoeken van onbekende gewesten. Ook dit wetenschappelijk onderzoek werd voorspoedig ten einde gebracht door het ontdekken van nieuwe eilanden ten noordoosten van de Nieuw-Siberische eilanden, waaraan de namen van Jeanette,- Henrietta- en Bennett-eiland gegeven

werden, hoewel de Jeannette reeds eenigen tijd te voren bij het Herald-eiland niet ver van het Wrangel-eiland in het pakijs zoodanig werd vastgezet, dat het nimmer daaruit losraakte. Dit geschiedde den 6den September 1879, dus reeds twee maanden nadat het schip uitgezeild was.

De verdere lotgevallen vóór en na het vergaan der »Jeannette» en het verlaten van het schip door de bemanning, dat eerst 21 maanden later plaats had, ons door een der reisgenooten, luitenant Dannenhower, beschreven, gaan wij onzen lezers in 't kort meedeelen.

Gedurende de eerste maanden onzer gevangenschap — zoo verhaalt Dannenhower — werden wij door zware stormen overvallen; den 10den November begon de lange winternacht, die tot 25 Januari 1880 aanhield. Een groot voorrecht was, dat de manschap gezond bleef en gedurende al den tijd, dat wij in het ijs opgesloten waren, niet aangetast werd door de bij alle poolreizigers zoozeer gevreesde scheurbuik. Maar wij hadden ook alle noodige maatregelen genomen. Voorcerst werd op het gebruik van spijs en drank toegezien. Alkoholische dranken werden slechts bij groote uitzonderingen gebruikt, zuiver gedistilleerd water was onze dagelijksche drank. Het eten bestond uit ingelegde groenten, pekervleesch, spek, boonen en tweemaal in de week beren- en zeehondenvleesch. Voorts nam ieder zooveel beweging als hij kon. Van de jacht werd ijverig gebruik gemaakt. Ongelukkig was het wild niet overvloedig, gedurende al dien tijd werden maar 30 beren, 6 walrussen en 250 zeehonden gedood. Om neerslachtigheid te voorkomen, die door den langen duur der insluiting zoo ligt van de bemanning zich meester maakte, werden geregelde werkzaamheden opgelegd, die door uitspanningen van allerlei aart afgewisseld werden om den geest in een opgewekte stemming te houden. Dit nam echter niet weg, dat menigeen de schrik om het hart sloeg, als het schip door het geweldig dringen en persen

van het ijs dreunde en kraakte, òf nu en dan opgeligt werd en tusschen de opgestapelde ijsschotsen dreigde plat gedrukt te worden, zoodat de schepelingen meer dan eens, ieder met zijn pakje onder den arm, gereed stonden om het schip te verlaten. Maar overigens hield de bemanning zich voortreffelijk en bewaarde tot het laatste oogenblik haar gewone vastberadenheid. En dit zegt iets bij de felle koude, die zij te verduren had. De grootste koude was gewoonlijk in Februari 50° Celsius onder nul (met 40° bevroest gewoonlijk het kwikzilver), bij 4° boven nul noemde men het warm, de hoogste warmtegraad gedurende de beide zomers was slechts 7° boven nul. Reeds in den eersten winter bekwam het schip door de geweldige persing van het ijs niet alleen tegen den voorsteven, maar ook tegen de beide zijden een lek, zoodat alle mannen aan de pompen moesten gezet worden, en sommigen tot aan hun knieën in het water staande bij een koude van 40° Celsius onder nul, dit moeielijk werk nacht en dag moesten verrichten. Doch dit alles was slechts een voorbode van het lijden, dat hun stond te wachten.

De Julimaand van 1880 bracht eenige verademing. Men kon toen op de jacht gaan, niet alleen om zich van spijsze, maar ook van zeehondenvellen tot kleeding te voorzien. Intusschen bleef men niet op dezelfde breedte liggen. Het schip dreef met het pakijs in een cirkel rond, later met minder òf meerder snelheid westwaarts naar de monden van de Lena-rivier, hoewel op zóo eerbiedigen afstand dat langen tijd geen land te zien was. Menigmaal beklom de ijsloods het kraaiennest om verkenningen te doen. Het »kraaiennest» is een tonvormige houten stelling, die in den voortop aangebracht, bestemd is om hem die de wacht heeft voor de guurheid van 't weer te beschutten. Het rust op de bramzaling en is met ijzeren banden achter tegen de steng bevestigd, het is voorzien van een draaibare kap, waar een ruime opening ingelaten is om er door te kunnen kijken. Een touwladder geleidt achter de steng van het

ezelshoofd naar de bramzaling, zoodat men hiermee door een luik, dat in den bodem naar binnen openslaat, in het kraaiennest kan komen. Het is ruim 1½ meter hoog en levert gewoonlijk voor twee man plaats op. 1)

De »Jeannette» bleef echter ook gedurende de beide zomers in het ijs, als tusschen ijzeren banden besloten. In de maand September van het jaar 1880 lag het in een bed van acht voet dikte; groote massa's ijs hadden zich onder de kiel opgestapeld, zoodat de boeg opgeheven werd en het vaartuig naar stuurboord overhelde, tengevolge waarvan het zóo vast zat, dat, als de smid in zijn werkplaats op het aanbeeld sloeg, de ribben en dwarshouten trilden. Hoewel vol moed, ging men toch den tweeden winternacht niet zonder bekommering in. Maar wat hielp het klagen bij het zich machteloos gevoelen in de armen van den IJskoning! Onze stoere zeelieden waren er de mannen niet naar om de handen in den schoot te leggen. Men wapende zichzelf en het schip zoo goed mogelijk tegen de dreigende elementen. Een wal van sneeuw werd om de «Jeannette» opgeworpen, het winterhuis voor de manschap in geredheid gebracht. Sparen en bezuinigen werd nu het wachtwoord. Om kolen uittewinnen werd het vuur in de kombuis slechts van 7 tot 3 uur 's namiddags brandende gehouden, hoewel in de maanden November en December een felle koude heerschte. In 't voorjaar van 1881 werd het weder veel beter.

Een blijde tijding verwekte den 16den Mei het bericht uit het kraaiennest, dat er land in 't zicht was. Een oogenblik zelfs werd het schip vrij van ijs, dit was den 10den Juni kort vóór de gewichtige katastrofe. Het ijs brak met een vrecslijken knal, het schip zette zich in een snelle beweging alsof het van stapel liep, in het volgend oogenblik gleed het rustig op de blauwe watervlakte. Zoo was dan de «Jeannette» uit hare gevangenis verlost, zij dreef vrij op het water, maar kon natuurlijk niet verder komen;

1) Volgens de beschrijving van Koolemans Beynen.

omdat zij van alle zijden zóo nabij door de uitgestrekte ijsvelden omsloten was, dat er slechts geringe speelruimte overbleef. Den volgenden dag bleek het, dat de vijand zich slechts teruggetrokken had om met verdubbelde kracht terugtekeeren en het schip den genadeslag te geven.

Het was een heldere en schoone dag, een ligt windje woei uit het noordoosten en op sommige plaatsen was de zon nevelachtig evenals in de passaatstreek op den Stillen Oceaan. Een groot gezelschap was uitgetrokken ter jacht. Ik stond — zegt Dannenhower — op het achterdek. Het ijs aan bakboordzijde, dat tot nog toe twintig ellen van ons afgelegen had, naderde nu. Toen de kapitein boven kwam en het gevaar bespeurde, gaf hij aanstonds aan de jagers het sein om terug te keeren, zoodat zij nog juist bij tijds aan boord konden komen. Het schip werd kort daarop zoo geweldig geperst, dat het ijs door de borstwering heendrong. Wij wisten nu, dat een van tweeën moest gebeuren, óf dat ons vaartuig opgeligt en op het ijs zou geworpen worden en zoo den druk ontkomen, óf dat de ijsschotsen het zouden verpletteren. Spoedig bleek het, dat wij in 't laatste geval verkeerden, en dat er geen ontkomen meer was. Nu was het lot van de »Jeanette» beslist. Onmiddelijk werd het bevel gegeven, een grooten voorraad van levensmiddelen en kleederen op het ijs te brengen en drie sloepen uitterusten. Kort daarop, toen het water van alle zijden binnen drong, moest men het opgeven, en verlieten allen zoo spoedig zij konden het schip. Ieder pakte zijn bundeltje en ging. Wij verlieten den kapitein en verwijderden ons van hem; want wij wisten, dat hij in deze laatste oogenblikken van scheiding 't liefst alleen met het schip was; daarna verliet ook deze als de laatste het reddeloos vaartuig. Toch zonk het niet op eens. Eerst den volgenden morgen in de vroege — dit was den 13 den Juni van 't jaar 1881 — toen allen reeds eenigen tijd op het ijs gelegerd waren, kondigde een hevige gekraak het beslissend oogenblik aan.

Eerst sloot zich het ijs vast om het schip, doch week daarna achteruit als om het wrak de gelegenheid tot zinken te geven. Maar als wilde het den doodstrijd niet opgeven, klampte het zich met zijne stengen, die dwars over de scheur lagen, aan het ijs vast. Toen deze echter braken en met de touwen en zeilen meegesleept werden verdween het voor altijd in den 38 vadem diepen afgrond; slechts een kajuitstoel en eenige stukken hout, die op het water dreven, wezen de plaats aan waar de »Jeannette» gezonken was. Dit was alles wat ons restte van onze oude en getrouwe vriendin, die zoovele maanden achtereen de kracht der vernielende elementen weerstaan had.

Nu kwam het er op aan het vaste land, de *Lenadelta*, op te zoeken. Drie dagen gingen voorbij met de toebereidselen voor deze reis. De booten en sleden werden in goede orde gebracht en geladen met de levensmiddelen en andere benodigdheden, die men nog uit het schip had kunnen redden, en helaas! ook met de zieken. Nooit is wellicht een tweede tocht als deze ondernomen. Voor zich had men ettelijk mijlen ver een onmetelijke, hobbelige en overal met scheuren doorploegde ijsvlakte. De zieken, door tinvergiftiging ziek geworden, konden geen handen aan het werk slaan en moesten door de anderen vervoerd worden, dat voor dezen, die toch reeds zooveel te trekken en te slepen hadden, een zware last was. Dit was een groot bezwaar. Natuurlijk had men alles, wat maar eenigzins als overbodig beschouwd werd, achter gelaten. Toen alles in gereedheid gebracht was, gaf de kapitein bevel tot den aftocht. De ijsloods *Dunbar* wees den weg. Hij ging telkens een eind vooruit en plantte op een in 't oog vallend punt een zwarte vlag, waarop de anderen konden afgaan. Dezen brachten dan daarheen de met honden gespannen sleden en de eerste boot om vervolgens, op hun schreden teruggekeerd, de tweede boot en daarna op dezelfde wijs ook de derde te halen.

Dat dit veel oponthoud gaf, is ligt te begrijpen, vooral als men bedenkt, dat de mannen vaak tot aan hun knieën in de sneeuw zakten, dat zij gedurig om verder te kunnen gaan over breede spleten springen of met hun zwaar geladen schuiten en booten verscheidene tot bergen opgestapelde ijsklompen beklimmen moesten. En alsof dit nog niet genoeg was, kwam een nieuw bezwaar, waarop men in 't begin niet gerekend had, den voortgang vertragen. Toen zij namelijk, na de eerste boot overgebracht te hebben, terug wilden keeren om de beide andere te halen, had het ijs intusschen zulke veranderingen ondergaan, dat de weg naar het punt van uitgang niet meer begaanbaar was. Het ijs was voortdurend in beweging en verwisselde elk oogenblik van plaats. Eens geraakten onze reizigers daardoor zoover uiteen verspreid, dat zij elkander uit heil oog verloren, en eerst nadat zij den nacht (want zij reisden bij nacht, omdat de blinkende sneeuw óen hunner blind gemaakt had) met vreeselijk ingespannen arbeid, tengevolge waarvan sommige op nieuw krank werden, doorgebracht hadden, vonden zij elkander langs verschillende omwegen weder, maar waren daardoor slechts weinig gevorderd. Waren de met water gevulde spleten te wijd om de booten er met een ruk over heen te krijgen, dan moesten deze met de sleden eerst op een ijsschotst geplaatst en zoo overgebracht worden, dat natuurlijk ook met veel tijdverlies gepaard ging. Hier en daar was het ijs zoo ruw en scherp, dat eenige sleden braken, die zij dan eerst herstellen moesten, voor zij verder konden gaan. Toen de koude eenigzins afnam, begon de sneeuw te smelten. Dit verlichtte wel het gaan; maar nu moest men door het sneeuwwater waden, waardoor sommigen wonden aan hun beenen bekwamen. Onder al deze wederwaardigheden behielden zij echter den moed, zonder welken zij zeker van koude en uitputting bezweken zouden zijn.

Verscheidene weken werd de reis op deze wijze voort-

gezet. Maar in de maand Augustus (1881), toen men het Bennett-eiland ontdekt en daar een paar dagen rusttijd gehouden had om zich voor de verdere reis te sterken, vonden de reizigers open water, zoodat men de booten kon gebruiken. Het reisgezelschap werd nu over de drie booten verdeeld, onder het kommando van kapitein le Long, ingenieur Melville en luitenant Chipp. Op het water kwam men zeer zeker vooruit. Toch waren hieraan weer nieuwe gevaren verbonden. De stormwinden joegen de booten met zulk een geweldige vaart voort, dat de grootste behendigheid vereischt werd om niet tusschen het drijfijz gekneld of tegen de ijsbergen te pletter geslagen te worden. De hooge golven sloegen over de ranke vaartuigen heen en vulden ze met water, zoodat zij slechts door bestendig te hozen of, als dit niet genoeg hielp, door de schuiten snel op een ijsschots te trekken, het gevaar van te verdrinken voorkwamen. Daar echter de booten niet even snel voeren en men door de vereenigde krachten van wind en stroom niet altijd bij machte was dezelfde koers te houden, geraakten zij meer dan eens ver uit elkanders gezicht. Verscheiden malen gelukte het hun echter elkander weder te vinden. Tenlaatste evenwel bleek dit onmogelijk te zijn, voor altijd werden zij uit elkander gedreven. Van nu aan was het lot der drie reisgezelschappen verschillend.

Wij vervolgen nu eerst het verhaal der eene sloep onder bevel van den ingenieur Melville, aan wien luitenant Dannenhower, die door eene op de reis opgedane oogziekte schier geheel blind geworden was, het kommando moest afstaan. Dagen achtereen bracht de manschap in de boot door, zoodat bij de meesten uit gebrek aan beweging de beenen begonnen te zwellen, 't geen veel pijn veroorzaakte en hun den slaap uit de oogen dreef. Een groote moeielijkheid bestond hierin, te weten, welke richting men moest nemen. Men kende wel de eilanden, die men aandeed, men wist ook dat men in een

bepaalde richting voortgaande op zeker punt de monden van de Lena moest vinden. Maar waar het rechte punt te zoeken? Het kustland van Siberië is tamelijk gelijkvormig. Bovendien doorstromen dit gedeelte van Siberië een tal van grootere en kleinere rivieren, die op eenigen afstand van de Lena, evenzeer als deze reuzenstroom, hun uitwatering in de Noordelijke IJsee hebben; maar deze zijn een weinig stroomopwaarts onbevaarbaar en voeren den reiziger in een labijrinth van moerassen en slijkbedden, waaruit hij niet dan met moeite geraken kan. Uit deze onzekerheid werden zij echter gered door de scherpzinnige opmerking van een der schepelingen. Toen zij namelijk eenigen tijd oost-zuidoost aangehouden hadden, kwamen zij op eene ondiepe plaats, waar slechts 10 voet water onder de kiel stond, en ontdekten tot hun groote blijdschap een lagen oever, die zich van 't noorden tot het zuiden uitstreckte, een bewijs, dat zij nu landwaarts ingevaren waren. Na dertig minuten voortgevaren te zijn, zagen zij aan beide zijden lage moerassige plaatsen, waar het vaarwater slechts vijf vademmen breed, de eene oever echter van de andere vier tot vijf mijlen verwijderd was. Zij meenden nu in een van die slijkerige riviertjes, waarvan wij zooveel spraken, gekomen te zijn, en reeds zouden zij de kiel gewend hebben om de zeekust weer op te zoeken, toen Bartlett — dus heette de redder van de equipage dezer boot — aanmerkte, dat de stroom, die aan den mond breeder was dan zelfs de Mississippi, niets anders kon zijn dan een der kustarmen van de Lena. Dit moest spoedig blijken, zoodra zij dertig mijlen verder bij een eiland kwamen. En dit geschiedde. Na den geheelen dag gezild en geroeid te hebben, kwamen zij 's avonds aan eene plaats, waar zij sporen van menschen vonden, een verlaten zomerhut van een Tongoezer, die zij terstond betrokken en vuur maakten om zich te verwarmen en een weinig te bekomen van de vermoeienissen, daar zij 108 uren achtereen zittende in de boot doorgebracht

hadden zonder zich éen enkelen keer te kunnen vertreden. Na een alles behalve verkwikkenden nacht, daar de meesten door pijnen gekweld waren, zetten zij de vaart tegen stroom voort. Eenigen werden uitgezonden om de landstreek te onderzoeken. De bodem verhief zich hier reeds tien voet boven den waterspiegel, en daar zij in de verte nog hooger land waarnamen, zonden zij iemand hunner vooruit om te onderzoeken, of daar ook geschikt vaarwater was. De anderen ontdekten intusschen een tweede hut en vonden een menigte voetsporen van rendieren. De bode bracht goede tijding. Op de door hem aangewezen plaats vonden zij werkelijk een ruim open water. Zij zetten dus de reis moedig voort en, toen het avond geworden was, kwamen zij op eene plaats, die zestig voet boven het watervlak uitstak. Hier sloegen zij hun tenten op voor den nacht, en den volgenden morgen gingen zij op nieuw het land onderzoeken. Zij ontdekten twee rivieren uit het noordwesten en een breeden stroom uit het zuiden vloeiende. Hierdoor gerustgesteld omtrent de richting door hen genomen, voeren zij dezen stroom op, maar met de uiterste voorzichtigheid en niet zonder bezwaren van wege den wind en de ondiepe plaatsen. Meer en meer vertoonden zich de teekenen van een bewoond land. In de heuvels aan den oever zagen zij zeven rendieren; doch zij lieten zich daardoor niet ophouden. Hier vonden zij een geschikte plaats om te landen. Twee goed onderhouden hutten, waarin zij de overblijfselen van menschelijk voedsel vonden, gingen zij dáar betrekken. Het was op een zondag, den 18den September van het jaar 1881. Dáar brachten zij, na hun doornatte kleeren gedroogd te hebben, den dag in een opgeruimde stemming door, gelukkig door het besef, dat nu het uur hunner verlossing spoedig slaan zou. Verheugd richtten zij een vlag op en legden een geschrift neer, bevattende een kort verhaal van hun voorspoedige aankomst aldaar.

Wij komen nu aan het einde van Dannenhowers

verhaal, dat wij onzen lezers met zijne eigen woorden gaan meedeelen.

»Maandag 18 September, 's morgens te acht uur, werd de reis tegen stroom voortgezet. Ik stond aan het roer, Bartlett aan den boeg, de manschap was verdeeld in twee wachten ieder van vier man, die elkander bij de riemen om de twee uren afloston. Melville voerde het kommando. Onder begunstiging van een zachten wind en door roeien kwamen wij goed vooruit en konden hopen, nog voor den avond eene op de kaart aangegevene kolonie te bereiken. Maar spoedig waren wij genoodzaakt, van wege de zandbanken en de moerassige ondiepten, van den westelijken oever aftehouden, waar de kolonie moest liggen, en te elf uur in den voormiddag waren wij er reeds een mijl van verwijderd. Toen wij in de verte een landtong zagen, besloten wij daarheen te varen, wat ons na twee uren van zwaren, ingespannen arbeid ook gelukte. Nauwelijks waren wij aan wal gestapt en had de kok het vuur in gereedheid gebracht om voor ons eten te koken, toen wij tot onze groote verrassing drie inboorlingen in hun kanoe's den landtong zagen omvaren. Oogenblikkelijk snelden wij naar onze boot terug om hen te gemoet te varen. Zij schenen echter schuw te zijn en weken uit naar het zuiden, zoodat wij hard moesten roeien om hen in te halen. Eénigen onzer hielden hun stukken pemmikaan ¹⁾ voor. Dit hielp. Eén der inboorlingen, een schoone jongeling van 18 jaren, kwam naderbij en nam het geschenk aan, hij riep ook de anderen, en nu gingen die drie mannen met ons mee naar de plaats waar wij het eerst aan land gestapt waren. Spoedig was nu ook de thee gereed. Eén der inboorlingen gaf ons een gans en een visch; dat was alles wat hij bij zich had. Hun booten zagen er goed uit en waren van het noodige vischtuijg voorzien. Een hunner droeg een grauwkleurigen

1) Vleesch zonder beenderen bij zeer lage temperatuur gedroogd, daarna fijn gestooten en met vet samengesmolten, vervolgens in groote, hermetisch gesloten bussen bewaard.

rok met een fluweelen kraag, en toen ik met een vragenden blik met mijn vinger daarop wees, zei de bezitter: »Boeloen», zoodat ik daaruit opmaakte, dat hij dien daar gekocht had. Wij waren bij thee en gans zeer vergenoegd; want wij wisten nu dat wij gered waren. De inboorlingen toonden ons hun jacht en vischgereedschappen, terwijl wij hen in verrukking brachten door ons kompas, horloge en geweer. Nu het eten maakten zij het teeken des kruises, schudden ons de handen en zeiden: »Pashee bah.» Zij lieten ons ook hun kruisen zien na ze gekust te hebben, en ik van mijn kant was blij, dat ik een soort van amulet bij mij droeg, dat een vriend van mij, een kathoeliek, door den priesterlijken zegen had laten wijden en mij voor mijn vertrek meegegeven om mij tegen gevaren te behoeden. Hoewel ik zelf geen geloof sloeg aan de wonderwerking van het amulet, kon ik het toch den inboorlingen toonen als het eenig voor hen verstaanbare teeken, dat wij ook kristenen waren. Zij kusten het hartstochteliik. 't Is mij onmogelijk te beschrijven, wat wij toen gevoelden. Zij waren na meer dan twee jaren de eerste menschen die wij ontmoetten, en nimmer ben ik onzen zendelingen zoo dankbaar geweest als op dezen dag, waarop wij ons onder kristenen bevonden."

Intusschen moest de reis van wege het late jaargetijde met spoed worden voortgezet, en den 25sten September bereikten onze reizigers de kolonie Boekoff. Dáar echter vertoonden zich reeds de voorboden van den winter, de rivier begon dicht te vriezen. De inboorlingen raadden hun aan de reis niet voort te zetten, maar liever veertien dagen te wachten, als wanneer het ijs sterk genoeg zou zijn om per slede dieper zuidwaarts door te dringen. Maar het ongeduld liet hen niet met rust. Zij beproefden de boot door het jongijs vooruit te krijgen, doch moesten het opgeven — verzwakt als zij bovendien waren door koude en ontbering, zoodat slechts twee van hen zich op de been konden houden — en naar Boekoff

terugkeeren. Hier vonden zij echter gastvrije opname van de inboorlingen, die hen voedden met 't geen zij zelf aten: visch en bedorven wilde ganzen. Den 8sten October kwamen zij in aanraking met een verbannen Rus, met name Guymayeff. Deze gaf hun zout en zoo-veel voedsel als hij van zijn schralen voorraad missen kon; ook beloofde hij voor hen naar Boeloen te zullen gaan en den kommandant dezer plaats van hun tegenwoordigheid te berichten, die hun dan voedsel en vervoermiddelen zou zenden. Hij vertrok den 15den October en hoopte over vijf dagen terug te wezen. Doch hij kwam eerst den 29sten van die maand, evenwel met het verblijdend bericht, dat de kommandant over een paar dagen bij hen zou zijn met rendieren en sleden om hen naar Boeloen over te brengen. Teven deelde hij hun mee, dat hij twee matrozen van de sloep van le Long ontmoet had, die hun hulp inriepen voor den kapitein en de overige manschappen. Op deze tijding besloot Melville de komst van den kommandant niet aftewachten; maar aan Dannenhower het bevel achterlatende met de anderen hem na te reizen, zoodra het transport van den kommandant aangekomen zou zijn, spoedde hij zich naar Boeloen, waar hij den 2den November aankwam en de matrozen van le Long's boot in een uitgeputten toestand aantrof. Eén van hen behield hij bij zich om, nog bijgestaan door een derde persoon van zijn eigen bootsvolk, zonder uitstel de reis naar het noorden op nieuw te aanvaarden ten einde, ware het mogelijk, de manschappen der beide andere booten optesporen. Zijne overige reisgezellen echter, die, evenals hij, behouden te Boeloen aangekomen waren, zetten, nadat zij eenigzins hersteld waren, in twee partijen de reis voort, eerst naar Jakóetsk, vervolgens naar Irkóetsk, van waar zij in 't begin van 't jaar 1882 behouden in Europa aankwamen.

Wat was er intusschen van de bemanning der beide andere booten geworden?

Zie hier wat de onderzoekingen van Melville en het door hem gevonden dagboek van le Long daarvan aan 't licht gebracht hebben. Van één der booten, waarover luitenant Chipp het bevel voerde, is nooit weer iets vernomen; hoogst waarschijnlijk zijn die daarin waren den hongerdood gestorven, daar zij van het begin schaars van leeftocht voorzien waren.

Maar de lotgevallen van le Long en zijne elf reisgenooten leveren de stof voor een lange lijdensgeschiedenis.

Nadat de storm van den 12 September 1881 de drie booten, waarover de bemanning der »Jeannette» verdeeld was, uit elkander gedreven had, trachtte men de Lena-delta te bereiken. Na vier dagen gelukte het le Long voet aan wal te zetten. Doch welke richting nu genomen? Le Long kende de kaart van het land, hij wist dat de westelijke oever der Lena bereikbaar was, en dat hij daarheen den tocht voortzettende na eenige dagreizen woningen van menschen moest vinden. Den 1sten October was hij met de zijnen zoover gevorderd, dat zij bij een zomerhut, Usterda genaamd, naar den westeroever overstaken. Dit ging echter met vele bezwaren gepaard, daar reeds toen de meesten krank waren en om hun gevrozen voeten niet gaan konden. Eén hunner zelfs, den matroos Erickson, waren de teenen door den dokter afgezet.

Doch om den verderen loop der gebeurtenissen levendig te schetsen, kunnen wij niet beter doen dan onzen lezers de hartroerende taal van le Long zelf te doen hooren. Hier volgen daarom eenige bladzijden uit het Dagboek van den rampzalig gesneuvelden held. Het zijn met eenige verandering de eigen woorden van le Long.

Het dagboek.

Maandag 3 October, 113de dag (na 't vergaan der »Jeannette.»)

Het was zóo ontzettend koud, dat ik aan alle man thee uitdeelde; daarna werkten wij ons langzaam vooruit tot 's morgens 5 uur. Toen aten wij ons laatste stuk vleesch en dronken thee. In 't vervolg zal ons ontbijt bestaan uit $\frac{3}{14}$ pond pemmikaan en een half verhongerden hond. Moge God ons te hulp komen! Hoe ver wij nog moeten gaan om menschen aantetreffen en een onderdak te vinden, weet hij alleen. Ons behoud ligt in ingespannen arbeid. Wij hebben het spoor van een mensch gezien, die naar het zuiden ging, en wij volgden het, tot het zich in de rivier verloor. Toen moesten wij terugkeeren. Daar ik naar het oosten was afgedwaald, moest ik mij haasten om tegen het middaguur terug te zijn. (Des middags ons laatste $\frac{3}{14}$ pond pemmikaan.) — Twintig minuten vóór twee weer op marsch en tot twintig minuten na twee doorgewandeld. Alexis meende een hut ontdekt te hebben. Toen wij daarbij kwamen, bleek het een aardhoop te zijn. Groote teleurstelling! Voor ons avondeten hadden wij nog den hond. Ik beval hem te dooden en liet hem door Iverson toebereiden. Spoedig stond er een warm maal te dampen, en allen aten er gretig van; doch de dokter en ik konden onzen afkeer niet overwinnen. — Wij drie doornatte mannen (zij waren even te voren door het ijs gezakt) stonden te dampen voor het vuur. Collins ¹⁾ en Göry hadden wat alcohol gebruikt; maar ik kon het niet naar binnen krijgen. Bij felle koude en ruwen noordwesten wind, waartegen wij ons niet konden beschermen, zagen wij een vreeselijk treurigen nacht te gemoet. Erickson verviel spoedig in een toestand van dilirium, en zijne woorden vormden met onze eenzame omgeving een afschuwelijk concert. Wij konden noch warm

1) Mr. Collins was de correspondent van de *New-York-Herald*.

noch droog worden. Ieder onzer scheen ten doode toe vermoeid en ik vreesde, dat een van ons in dezen nacht bezwijken zou. Hoe koud het was kon ik niet bepalen, daar mijn laatste thermometer bij mijn val door het ijs gebroken was; maar ik denk, dat het onder nul (Fahrenheit) was.

Een wacht werd uitgezet om het vuur te onderhouden. Wij stonden er om heen tegen elkander gelcund, en brachten zoo den derden slapeloozen nacht door. Als Alexis niet zijn zeehondenvel om mij heen geslagen en zich niet tegen mij aangedrongen had om mij door zijn lichaam te verwarmen, ik geloof zeker, dat ik doodgevroren zou zijn; zoo trilde en beefde ik van de kou. Het pijnlijk gekerm en de onsamenhangende woorden van Erickson weerklonken door de lucht. Zulk een lijdensnacht hoop ik nimmermeer te beleven.

Dingsdag 4 October. Bij het aanbreken van den dag gaan wij ons vertreden en wat rond te loopen. De kok maakt de thee gereed. De dokter vindt den toestand van Erickson veel erger.

Woensdag 5 October. De kok begint 's morgens 7 u. 30 min. met de bereiding van de thee uit bladen, die gister reeds eenmaal gebruikt zijn. Alexis ging om 9 uur op de jacht, te 12 u. kwam hij terug, hij had niets gezien. Hij was over de rivier geweest; maar, daar hij het tegen den storm niet langer had kunnen uithouden, moest hij terugkomen. Ik ben van meening, dat wij ons op de oostzijde van het Titary-eiland bevinden, omstreeks 25 mijlen van Kumak-Surka verwijderd, dat ik voor een kolonie houd. Dat is onze laatste hoop.

Donderdag 6 October. Te 7 u. 30 min. riep ik alleman bijeen. Wij gebruikten een kop thee, derde afgietsel, met een half ons alcohol er in. Ieder is zeer zwak. De storm bedaart eenigzins. Ik zal Rinderman en Noros uitzenden om door een geforceerden marsch Kumak-Surka te bereiken. Te 8 u. 45 min. stierf onze reisgenoot Erick-

son. Ik richtte eenige troostende en opwekkende woorden tot de manschap. Wij zijn niet in staat zonder spade in den bevroren grond een graf te graven. Wij naaiden hem daarom in een stuk zeildoek, bedekten hem met een vlag, en tien mannen, wien ik vooraf wat alcohol zal geven, zullen beproeven hem te doen zinken. Wij zijn allen zoo uitermate zwak, dat ik niet begrijp, hoe het mogelijk is onzen marsch voortzetten. Te 12 u. 40 min. las ik het gebed voor den doode, en wij droegen onzen makker naar de rivier. Een gat was in het ijs gehouwen, hierin lieten wij hem neerzinken, en drie schoten ter zijner eer weerklonken door de lucht. Een bordje met dit opschrift:

Totaandenken, aan H. H. Erickson, 6 Oct. 1881.

Vere. Staten. Stoomschip Jeannette
richtten wij bij zijn graf op.

Vrijdag 7 October. Het ontbijt bestaat uit ons laatste halve pond hondevleesch en thee. Het laatste lood thee is van morgen in den ketel gedaan, en wij zijn genoodzaakt een marsch van 25 mijlen aan te vangen. Maar ik vertrouw op God en geloof zeker, dat hij, die ons tot nu toe gevoed heeft, ons niet van gebrek zal laten omkomen. Op marsch te 8 u, 30 min. tot 4 u. 30 min. 's morgens. In dezen tijd hebben wij circa 3 mijlen afgelegd, ofschoon wij ons in een doolhof schenen te bewegen. Na halt gehouden te hebben marcheerden wij verder en bereikten, naar het scheen, weer de hoofdrivier. Bij eene poging om over de rivier te komen vielen vier man van ons door het ijs en, daar ik voor de kwade gevolgen vrees, liet ik terstond een vuur aanmaken om ons te drogen.

Zaterdag 8 October. Te 5 u. 30 min. riep ik alleman op. Ontbijt: één ons alcohol in een pint heet water. — Wij marcheerden tot elf uur. Toen één ons alcohol, Van 6 u. 30 min. tot 10 u. 30 min. ongeveer 5 mijlen. Kwamen bij de groote rivier te 11 u. 30 minuten. Weer voorwaarts. Sneeuwbanken. Komen bij een kleine rivier,

moeten omkeeren. Te 5 uur halt, wij zijn nog geen mijl vooruit gekomen.

Zondag 9 October. Ontbijt te 4 u. 30 min. één ons alcohol. Ik las een preek voor — zond Rinderman en Noros vooruit om hulp. Zij nemen met zich hun dekens, een geweer, 40 patronen en twee ons alcohol. Zij hebben van mij bevel den westelijken oever der rivier te volgen, tot zij woningen van menschen vinden. Te 7 uur vertrekken zij onder ons luid hoera! Ook wij gaan te 8 uur op marsch. — — Steken eene rivier over, maar vallen door het ijs. — — — Lee begint zwak te worden. Te één uur komen wij bij den rivieroever — houden halt tegen etenstijd: 1 ons alcohol. Alexis schiet drie patrijzen. Wij bereiden daarvan een soep. Wij volgen Rinderman's spoor, die reeds ver uit het gezicht is. — — —

Maandag 10 October. Ons laatste halve ons alcohol te 5 u. 30 min. voormiddags gebruikt. Te 6 u. 30 min. Alexis uitgezonden om op patrijzen te jagen. Wij eten reepen van de huid van een wild. Te 8 uur breken wij op. — — Te 11 u. zetten wij onzen marsch voort; zijn allen zeer vermoeid. Vuur aangemaakt; drank bereid van gebruikte theebladen uit een alkoholflesch. 's Namiddags verder. Sneeuwstorm. Zeer zwaar valt het gaan. Lee smeekt achtergelaten te worden. — — Wij volgen Rindermans spoor. Te 3 uur weer halt. Wij zijn dood af — kropen in een hol aan den oever. Hout gezameld, vuur aangemaakt. Alexis uit op wild. 's Avond niets te eten dan een lepel glycerine. Allen uitgeput, maar vol hoop en vertrouwen. God helpe ons!

Dingsdag 11 October. Zuidwestenstorm met sneeuw. Het is onmogelijk verder te komen. Geen wild. Een theelepelt glycerine in heet water maakt ons eenig voedsel uit. In den omtrek is geen hout meer.

Woensdag 12 October. Voor ons ontbijt: de laatste theelepelt glycerine met heet water. 's Middags eenige handen vol bijeen gezochte bladeren op water getrokken

en dit gedronken. Geen kracht genoeg om hout te zamelen. Zuidwesterstorm met sneeuw.

Donderdag 13 October. Geen bericht van Rinderman. Wij zijn in Gods hand en verloren, als hij ons geen hulp zendt. Wij zijn niet in staat tegen den wind vooruit te komen, en hier blijven is zooveel als den hongerdood te sterven. Lee wordt gemist. Ik zend eenigen uit om hem te zoeken. Hij had zich neergelegd om te sterven. Allen vereenigen zich in het gebed. 's Avonds een hevige storm. Vreeselijke nacht!

Vrijdag 14 October. Ontbijt: thee van bladeren. Middagmaal: een lepel zoete olie en thee van bladeren. Alexis schoot een patrijs. Soep. De Zuidwestewind houdt op.

Zaterdag 15 October. Ontbijt: thee van bladeren en twee oude laarzen. Besluiten met het opgaan van de zon voorttegaan. Alexis en Lee bezwijken. Bereiken eene hut, ontdekken in het schemerlicht rook in zuidwestelijke richting.

Zondag 16 October. — — — —

Maandag 17 October. Alexis ligt op sterven. De dokter doopte hem. Gebeden voor zieken gelezen. Verjaardag van Mr. Collins, hij is veertig jaren oud geworden. Met zonsondergang sterft Alexis. Allen zeer zwak tengevolge van ontberingen. Bedekten hem met een vlaggedoek en legden hem in de hut.

Dingsdag 18 October. Stil weer. Begroeven Alexis 's namiddags, legden hem op het ijs der rivier en bedekten hem met stukken ijs.

— — — —

— — — —

Vrijdag 21 October. Te middernacht vonden wij Knack dood tusschen den dokter en mij liggen. Lee stierf tegen den middag. Ik las de gebeden voor zieken, toen wij zijn dood zagen naderen.

Zaterdag 22 October. Te zwak om de lijken van

Knack en Lee naar het ijs te dragen. De dokter, Collins en ik droegen hem weg om een hoek buiten ons gezicht. Toen sloten zich mijne oogen.

Zondag 23 October. Ieder zeer zwak. Wij sliepen en rustten over dag, toch gelukte het ons vóór den donker eenig hout bijeen te zoeken voor het nachtvuur. Ik las een stuk van een preek.

— — — —
 — — — —
 — — — —

Donderdag 27 October. Iverson valt neer.

Vrijdag 28 October. Iverson stierf in den vroegen morgen.

Zaterdag 29 October. Dressler stierf in den nacht.

Zondag 30 October 140ste dag. Boyd en Görtz sterven des nachts. Mr. Collins ligt op sterven.

Later, eerst in het voorjaar van 1882, vonden Melville en Rinderman al deze lijken, ook van le Long en den dokter half onder de sneeuw begraven. Al de pogingen, door Melville van den eersten dag (zie bladz. 120) zijner eigen redding aangewend, alsmede de expeditie's op last der regeeringen van Rusland en van de Vereenigde Staten uitgezonden, konden den dood van al die moedige mannen niet voorkomen. De invallende winter maakte op eens aan het reizen en nasporen een einde. In November 1882 gelukte het de bemanning van »de Rodger," kapitein Berry, de lijken naar Irkoetsk over te brengen, van waar zij naar New York zullen getransporteerd worden.

NOVAJA ZEMLA (NOVA ZEMBLA).

Men kan schier geen plaats in de N. IJszee ontmoeten, waaraan niet voor ons, Nederlanders, een dierbare her-

innering verbonden is. De lezers behoeven slechts een kaart van de N. IJszee ter hand te nemen, of aanstonds zal hun blik vallen op de vele hollandsche namen, die daar te lezen staan en ons naar den tijd terugvoeren, waarin dit grootste van alle tot nog toe bekende eilanden van de N. IJszee door de oude Hollanders werd ontdekt; namen waaronder er zijn, die ons gansche geschiedenissen voor den geest terugroepen. Wie denkt hier niet aan het eiland Oranje, aan kaap Mauritius, aan kaap Nassau, aan den Hoek der begeerten, 't Vlissinger Hoort of aan de Barents Bocht, allen gelegen in den omtrek van het voor den Nederlander klassieke land, waar, nu bijna drie eeuwen geleden, Willem Barents en de zijnen den treurigen winternacht doorbrachten, door onzen dichter Tollens zoo schoon bezongen! Bij de herdenking van die oude geschiedenis klinkt het ons zoo vreemd in de ooren, dit land door de Russen »nieuw land», novaja zemla, te hooren noemen. Toch heeft deze naam ook voor ons, Nederlanders, beteekenis, in zoover de geschiedenis, welke men van dit land weet te verhalen, altijd jong, altijd »nieuw» is. M. a. w. nog altijd is dit eiland, als voor eeuwen, het minst herbergzame land van het hooge noorden, kouder zelfs dan het noordelijker gelegen Spitsbergen, met een zeer schralen plantengroei begiftigd en, hierin met Groenland te vergelijken, slechts aan de kusten schaars bewoond.

Het land is met rotsgebergten overdekt, die in 't midden gedeelte van het eiland in getal en grootte toenemen. Bij straat Matosjkin liggen zij zoo opeen gedrongen, dat men er, behalve den kustrand, geene vlakten, maar slechts bergen en dalen onderscheidt. De hoogste bergen verheffen zich tot 4000 voet. De indruk, dien zijn ruwe en steile wanden op den beschouwer te weeg brengen, wordt nog verhoogd door de verblindend witte sneeuw, welke hier den geheelen bergrug bedekt, daar als een breed lint van den top tot den voet er over heen ligt

en den leisteen donker doet uitkomen. Verder naar het noorden, waar de bergen kleiner worden en de dalen tot aan de kust zich uitstrekken, zijn deze onder gletschers begraven. De oostkust is vlakker. Oude sagen verhalen van zilvermijnen, die het land zoude bevatten, en, zoo als van zelf spreekt, nu werden vele gevaarlijke tochten naar dit land der belofte ondernomen om er schatten te vinden en op eens rijk te worden. Maar bij nader onderzoek bleek, dat de kalksteen en de gele mika, die hier en daar aangetroffen worden, aanleiding tot zulke geruchten gaven.

Met den plantengroei is het op Novaja Zemla treurig gesteld. Dit barre eiland onderscheidt zich door afwezigheid van wat wij planten noemen. Het eenige wat men daarvan vindt is patientiekruid, leverkruid en een schraal mos, dat tevens dient tot steun van een zeker struikgewas, 't welk niet dan met het mos verbonden en slechts in dezen vorm in de poollanden voorkomt, een zoo dwergachtige plant, dat zij ternauwernood boven het moskleed zich verheft. Het land zou een nog kaler voorkomen hebben, als hier niet nog andere planten in menigte gevonden werden, die geen aarde schijnen noodig te hebben, maar tusschen rotsspletten en in vochtige gaten van den steenachtigen bodem haar leven onderhouden. Sommige plaatsen evenwel, die naar de zuiderzon toegekeerd zijn, zijn met plantenaarde bedekt, die in het warmste seizoen met sierlijke bloempjes getooid zijn.

Niet slechts gebrek aan humus, maar aan warmte vooral is van dezen schralen plantengroei de oorzaak. De winter, die hier uiterst gestreng is, duurt vaak van October tot Maart, en er zijn plaatsen zelfs aan de kusten, waar het ook des zomers nu en dan vriest. Het zooeven genoemde struikgewas is het eenig geboomte dat hier gevonden wordt, zoo het dezen naam nog mag dragen; het groeit meer in dan boven den grond, maar daarin niet dieper dan eenige weinige centimeters. Welk een ver-

schil met de tropische gewesten, waar het geboomte zich in de hoogte verheft, waar de palmen juist aan den top hun schoonsten groen vertoonen, waar slingerplanten zonder tal tegen de stammen opklimmen en de aarde schijnen te kunnen ontbereren!

Wel mogen wij dus Novaja-Zemla een onherbergzaam land noemen. Voor een woonplaats van menschen is het niet geschikt. Ja zelfs is — wel te verstaan in het binnenland — de dierenwereld schraal vertegenwoordigd. Slechts nu en dan ziet men daar een dier zich bewegen, een lemming of aardmuis schiet voor den dag, maar verbergt zich even snel weer in de aarde om niet de prooi te worden van den ijsvos. Overigens heerscht er een stilte als van het graf. Toch ontdekt men er nu en dan de sporen van rendieren, wolven en ijsberen. Van de landvogels leven er de sneeuwuil, die zelfs den winter over blijft, de sneeuwmusch, de strandlooper en een soort van valk.

Gansch anders als in het binnenland is het aan de kusten gesteld. Daar heerscht leven en beweging. Een talrijke vogelschaar vervroolijkt hier de stille eenzaamheid. De duikers zitten op de bijna onmerkbaar vooruitstekende punten der steile rotswanden dicht bijeen geschaard. Als de menschen deze plaats naderen, dan treden zij voorwaarts, en hun sneeuw witte kleur maakt tegen den donkeren afgrond een vreemde uitwerking. Ook is er de groote grauwkleurige meeuw, door de oud-hollandsche walvischvangers »burgemeester" genoemd, — was het om de beste plaats die hij inneemt en omdat hij niemand nevens zich duldt? Met een bijzondere mate van vrijmoedigheid is hij begiftigd; want hij durft onder de handen der visschers hun prooi wegkapen. Wij zullen hem op Spitsbergen weder ontmoeten. Rijk zijn Novaja-Zemla's stranden aan velerlei soorten van zwemvogels. Maar waaraan dit eiland het bezoek van den vreemdeling het meest te danken heeft, het zijn de walrus, de witte wal-

visch of dolfijn, de zeehaas (rob), om zijn grootte, zijn vele vet en zijn dikken huid zeer geliefd. De walvisch komt hier minder voor.

Het is vooral om op deze dieren en op de vossen en rendieren jacht te maken, dat de Samoeden uit het gebied van Archangel en de toendra van Meseen jaarlijks naar Novaja-Zemla oversteken, waar zij vooral in den laatsten tijd goede zakeu maken. Dit heeft de russische regeering er toe gebracht om, hoewel het land tot heden toe beschouwd werd als ongeschikt voor een vast en duurzaam verblijf, een proef te nemen van kolonisatie. In het jaar 1882 heeft zij namelijk besloten, op Novaja Zemla een klooster op te richten, een vreemdelingenhuis en een hospitaal, zooals dit op de Ssolowezki-eilanden reeds lang het geval is. Aan de monniken wordt het recht verleend van jacht en visscherij. Daardoor zullen voorloopig alle andere kolonisatie-plannen, die hier trouwens om de onvruchtbaarheid van het land op geen groote schaal kunnen uitgevoerd worden, niet noodig zijn, daar de visschers en jagers, als zij des zomers naar Novaja-Zemla komen, in deze nieuwe kolonie een plaats zullen vinden, waar zij hun intrek kunnen nemen. Wie weet, of door de uitvoering van hun plan, in verband met den geprojecteerden nieuwen spoorweglijn van Archangel naar Petersburg, Novaja-Zemla niet een nieuwe en betere toekomst tegemoet gaat en dan ook inderdaad, wat het nu nog maar in naam is, een nieuw land zal zijn! ¹⁾

1) Volgens de jongste berichten echter schijnen de kolonisatieplannen weer opgegeven te zullen worden, daar de *Samoeden* er voor bedanken om er hun winterverblijf op te slaan.

REIS DOOR DE BARENTSZEE.

Tot voor weinige jaren achtte men de Barentssee ondoordringbaar. Wij daarentegen, gerustgesteld en aangemoedigd door de ondervinding, opgedaan door Weyrecht in 1871 met den sloep »Isbjörn» en door Koolemans Beynen in 1878 met de »Willcm Barents», aanvaardden onbevreesd de reis door dit gedeelte der N. IJsee, die ons van Novaja Zemla naar de groote eilandengroep: Spitsbergen zou brengen. Op voorbeeld der beide genoemde poolvaarders hadden wij, hoe vreemd dit onzen lezers moge voorkomen, geen groot stoombarkas, maar een betrekkelijk klein zeilschip, inhoudende tachtig ton, daarvoor uitgerust. Kleine schepen toch hebben dit voordeel, dat zij gemakkelijker hun weg door het ijs vinden. Zij kruisen goed, laten zich zonder groote inspanning door kleine openingen werken, zijn bij windstilte gemakkelijk te boogseeren, en kunnen alle bochten en inhammen der kust veilig binnenloopen. Laat hier de ondervinding spreken van iemand, die drie winters en vijf zomers in de ijszeeën doorgebracht heeft. Luitenant Payer getuigt, dat hij aan boord van den »Isbjörn» meer van de ijsvaart geleerd heeft dan op het stoomschip »Germania», waarmee hij twee zomers in het veel zwaardere Groenlandsche ijs gekruist had. De reden daarvan is eenvoudig deze, dat men met een zeilschip de vorming van het ijs, de voortdurende opbreking er van, de plotselinge en onverwachte veranderingen, den grooten invloed van stormen, stroomen en nevels, het groote gevaar van in het ijs bezet te geraken, in één woord, de geheele ijsvaart beter en spoediger leert kennen dan met een stoomschip. En om kennis van de IJsee was het ons juist te doen.

Doch wij hadden ons vooraf verzekerd, dat ons scheepje

naar den eisch gebouwd was. Een schip, dat de IJszee bebouwen moet, behoort zoo ingericht te zijn, dat de bestanddeelen zooveel mogelijk elkander wederkeerig en onderling steunen, zoodat, wanneer eenig deel van het schip zwaar in het ijs beknepen wordt, het geheele verband als éene massa aan die drukking weerstand biedt. Onder water moet het in den vorm van een wig toelopen, zoodat het bij ijspersing eerder uit het water geknepen dan door het ijs ingedrukt wordt. Van voren moet het scherp zijn, waardoor de ijsmassaas, in plaats van zich voor den boeg op te hoopen, er gemakkelijk en geleidelijk langs glijden. De zware, met ijzer beslagen steven moet zeer naar voren overhellen, opdat het vaartuig, zoodra het met eenige vaart tegen een uitgestrekt ijsveld mocht aanloopen, dadelijk uit het water op het ijs gesehoven worde.

Wij hadden bij de keuze van een schip dit alles in 't oog gehouden en ook overigens de noodige voorzorgen genomen, zoodat wij, tevens met de vereischte natuurkundige instrumenten toegerust — na het monument op kaap Nassau, door de Bruyne in den zomer van 1879 ter herinnering van de kloeke daden van Willem Barents dáar geplaatst, in oogenschouw genomen te hebben — de kust van Novaja Zemla verlieten en moedig in zee staken.

Onder mistig weder zetten wij koers naar het noorden. In den aanvang voeren wij onder begunstiging van een matige bries voort. Doch spoedig werd de zee onstuimiger, dichte wolken pakten aan het luchtruim samen en het duurde niet lang, of de storm brak los, die in korten tijd zoo in hevigheid toenam, dat onze kapitein gevaar liep met hut en al over boord geworpen te worden, zulke geweldige zeeën sloegen over ons schip. Gelukkig evenwel bedaarde de storm reeds den volgenden dag. Om echter de ijspersingen ten noorden van Novaja Zemla te ontwijken, hielden wij nu meer oostwaarts aan. Zonder ijs te ontmoeten werd de tocht voortgezet, totdat op

eenmaal de temperatuur van het water sterk daalde en dit de nabijheid van het ijs verried. Waren wij bij het begin van onzen tocht verheugd de zee vrij te hebben om te sneller te kunnen voortgaan, nu verblijdden wij ons niet minder over 't vooruitzicht, dat wij spoedig het ijs ontmoeten en de schoonheden van het Noorden aanschouwen en bewonderen zouden. Terwijl wij daarover nadachten, werden wij op eens verrast door een allertreffendst schouwspel, dat zich aan den noordelijken horizon vertoonde. Wij allen stormden naar dek om dit in oogenschouw te nemen. Want het was de zoogenaamde en zoo dikwijls geroemde en beschreven ijsblink, zooveel als een weerschijn van het ijs tegen den hemel. Een heldere streep van licht, aan de morgenschemering gelijk, doch zonder haar rooden gloed, verscheen in de lucht juist boven den horizon, en teekende daar een volkomene kaart af van het ijs, op 20 tot 30 mijl aan gindsche zijde der grens van onzen gezichtskring gelegen. Twee van onze reisgenooten, die meermalen in de poolzeeën gevaren hadden en met dit natuurverschijnsel bekend waren, verzekerden ons, dat dit licht ons den weg zou wijzen, waarheen wij nu verder onzen koers te nemen hadden. Ter nauwernood van onze eerste verwondering bekomen, hoorden wij hen verbaasd aan, toen zij als met den vinger op de hemelkaart de verschillende ijsvelden aanwezen. Ter plaatse, waar een dof gele kleur in het spiegelbeeld te zien was, mocht men gepakt en los drijfijs verwachten. De donkerblauwe en blauwachtig zwarte strepen daarentegen wezen de plaatsen aan, waar de zee geheel vrij van ijs was. Op deze aanwijzing gingen wij af en ontmoetten dan ook spoedig op 76° 30' N.B. en 42° O.L. het zoogenaamde doorwaadbaar drijfijs, waardoor wij met alle behendigheid den boeg sturen moesten, en waarbij wij de deugdelijkheid van ons scheepje leerden kennen, daar het zich met zijn scherpe steven door alle hinderissen heenwerkte. Opwekkend is zulk eene vaart. Van

uit het kraaiennest bestuurde onze ervarenste zeegast het gansche vaartuig. Hij, die met deze gewichtige taak is belast, is de spion, zooveel als het oog van 't schip, hij kijkt uit naar de openingen van het ijs, waardoor het schip kan varen, zijn wenk wordt opgevolgd door schipper en stuurman, ieder luistert naar zijn woord. Wij stonden allen op dek om, waar het noodig was, het schip verder vooruit te schuiven, of zijne flanken tegen den aanval van de zwaarste ijsblokken te beschermen, steeds onder het geroep der waarschuwende stem in de hoogte. De wind woei aanhoudend sterk; maar dit hinderde ons niet, de zee bleef rustig, omdat de voortrukkende massaas de vorming der golven tegengingen. Ons vaartuig wendde zich nu hier, dan daarheen. Soms vond het een eenigzins vrijen weg. Evenwel moest het zich menigen stoot laten welgevallen; maar zijn versterkte steven en boeg en zijn inwendige bekleeding trotseerde die aanvallen. Des stuurmans gansche opmerkzaamheid was echter op het roer gevestigd, nu eens aan lij, dan weer te loevert opgelegd, opdat het geen schade zou lijden. Voor de meesten onzer was het iets nieuws, als het vaartuig tegen een ijsblok stootte en zijne gebinten kraakten. Eén riep: »dat zal voortaan onze muziek zijn!» En indedaad wij gewenden ons daar spoedig aan. Inmiddels hadden wij de gelegenheid de schoonheden der ons omringende natuur in dit hooge noorden te bewonderen. Het ijs zelf maakte op ons een eigenaardigen, gansch nieuwen en vreemden indruk. Hoezeer ook vele reisbeschrijvers de grootte en de velerlei vormen der ijsblokken overdreven hebben, het schouwspel, dat het ijs opleverde, boeide ons toch zeer. Wij moenden een veld van drijvende eilanden vóór ons te hebben, in menigvuldig afwisselende vormen en kleuren. Nu eens was het een blok door een paar wanstallige pilaren gedragen, niet ongelijk aan een reusachtig monument, dan weer een vervaarlijk groote bokaal of een zeil van een schip. Nu eens zagen wij een

tafel of een paddenstoel met smaragdgroenen voet en een sierlijk gevormden sneeuwvitten hoed, terstond daarop een zwaan met een bevalligen hals en witte vleugels. Dikwijls was de oppervlakte van het ijsbrok recht en vlak, dikwijls echter ook de eene kant naar beneden gedrukt en de andere van boven gespleten. De vlakten wisselden tusschen de groene en de blauwe kleur, sneeuw bedekte de oppervlakte, soms ook een vuil en modderig grint der kusten, vanwaar de ijsblokken uitgegaan waren. Ook wanneer de zee kalm was, zooals nu en dan gebeurde, gleden deze verschijnselen met de stroomen ons voorbij. Nu eens lag het zeldzame beeld in de stralen der laag staande noorderzon voor ons, dan weer hier en daar in den nevel der poolzee gehuld. Wij wisten, dat, als de golven onvermoeid de kanten dier ijsblokken lekend een deel van het ijs wegspoelen, dan verwonderlijke formatie's ontstaan: boven het water overhangende massaas, doch onder de oppervlakte vooruitstekende spitsen en kanten, die den onvoorzichtigen schipper in 't geheim verderf bereiden.

Om echter het stroomijs te vermijden en vooral het nog hooger gelegen pak ijs (eng. «hummocks», duitsch «Schraubeneis»), waar de ijsblokken dicht op elkander gestapeld waren, te ontwijken, hielden wij niet langer noordwaarts koers, maar wendden den steven in zuidelijke richting. De wind was in ons voordeel. Wij dreven nu weer in open water onder begunstiging van het schoonste weder. Doch die weet hoe veranderlijk in de poolstreken de weersgesteldheid is, begrijpt ligt, dat de kans spoedig keeren zou. Dit was dan ook na eenige dagen het geval. De beide laatste dagen was de wind al flauwer en flauwer geworden. Ten laatste heerschte bijna een volkomen stilte om ons heen. Maar nu bleef ook de storm niet lang uit. Hij overviel ons uit het noordwesten met bulderend geweld, zoodat de hooge zecën met alle macht tegen ons vaarttuig kwamen aanrollen en het hevig teisterden. Daaren-

boven benam een dikke grauwe lucht, gepaard met hagel en sneeuw, ons 't uitzicht. Hoewel in onze oliepakken gehuld, gevoelden wij de snerpemde koude. Toch dacht niemand onze er over het dek te verlaten, verwachtende dat deze storm niet lang zoude aanhouden en door beter weder zou worden achtervolgd. In deze verwachting werden wij gelukkig niet telcургesteld. Reeds na verloop van eenige uren boorden de vriendelijke zonnestrallen door den dichten wolken sluier en verwarmden ons door hun gloed. Langzamerhand legde zich ook de storm. Onze aandacht bepaalde zich nu bij de bewoners der zee. Hadden wij reeds vroeger in het drijfijis het tooneel verlevendigd gezien door troepen zeehonden, die, dartelend in het koude nat, hun gladde koppen boven water vertoonden, hier viel ons oog op een tal van noordkapers, die zich rondom ons vertoonden en onder de kiel doken om zich aan de zijde van het schip weer te laten zien, zoodat wij niet konden nalaten naar de harpoenen te grijpen, die echter uit onze ongeoeffende handen geslingerd hoogenaamd geen schade aanrichtten. Ook het vogenlenheir trok onze aandacht, wij besloten tot afwisseling de vlet uitte zenden, en met onze jachtgeweren maakten wij van de zwermen loomen en rotjes, die over onze hoofden heentrokken, een goede vangst. Van de meeuwen (*procellaria glacialis*), door de oude Hollanders om hun dom uitzicht malle mukken, door de Noorweegsche noordpoolvaarders zee paarden genaamd, die op Novaja Zemla te huis behooren, vingen wij eenige door een lijn, waaraan een hoek met een stukje spek was bevestigd, achteruit in zee te werpen.

Intusschen lag ons vaartuig bijgedraaid voor zijn dreg, het sleepnet, waarmee wij een proef wilden doen de fauna en flora der zee te onderzoeken. Wij hadden het net eerst uitgeworpen, waren toen een eind weg voortgezeild zorgende niet te veel vaart te loopen, om de dreg behoorlijk gelegenheid te geven den bodem der zee te bereiken, waarna wij een zwaar ballastschuitje aan stropjes

langs het dreggetouw hadden afgelaten, dat, stuitende op een vooraf aangenaaiden knevel, het slepen langs den bodem der zee eenigzins verzekeren moest; daarna hadden wij de dreg eenigen tijd met geringe vaart nagesleept. Nu echter haalden wij de dreg door een stoommachine op, en kort daarop verscheen het boven water, beladen met klei, modder, steenen, schelpen en vreemdsoortige dieren, een rijken buit voor onzen zoöloog. Na de dregging volgde de looding om de temperatuur van het zee-water op verschillende diepten waartenemen. Hiernaar konden wij ook de verschillende stroomingen en de ligging van den ijsgrens bepalen, om onze reis naar Spitsbergen ongehinderd voortzetten. Wij hielden daarom zuidwaarts van het zware pakij, dat wij op $75^{\circ} 36'$ N. B. en 25° O. L. zagen liggen, aan, en zetten vervolgens west-zuidwestwaarts koers voorbij het rotsachtige Beeren-eiland. Gaarne hadden wij dit eiland bezocht; maar daar het geene havens bezit, is hier het landen zeer moeilijk en niet zonder gevaar. Wij zeilden het dus om, liepen voorbij de westkust en richtten ons van nu af naar het noorden. De malle mukken vertoonden zich hier zeldzamer, daarentegen kwamen de algen in menigte opzetten, zij vlogen ons schip te gemoet en doken onder de kiel om eenige oogenblikken later ter zijde van het schip weer voor den dag te komen. Voor 't eerst zagen wij nu ook walvischen. Wij hoorden ze blazen reeds op verren afstand, zij kwamen dicht in onze nabijheid en volgden bij drieën en vieren ons vaarwater. In hun schijnbare onbeweegelijkheid geleken zij op kolossale op het water drijvende balken. Later, in de warmere stroomen, zagen wij ze niet meer. Een opmerkelijke verandering namen wij hier waar in de kleur van het water. Tot nog toe was het blauw geweest, daar wij ons in den Golfstroom bevonden. Nu wij echter in den eigenlijken poolstroom of arktischen stroom kwamen, nam het water eene donkere, bijna zwarte kleur aan.

De golfstroom, een zachte van het zuiden komende zeestroom, vloeit uit de golf van Mexico voorbij Florida met een stroom, die 3000 vt. diep en 60 engelsche mijlen breed is, en met een snelheid van vier engelsche mijlen in zee; hij onderscheidt zich door zijn blauw water en zijn hoogere temperatuur van het groene en koude water, dat zijne oevers en zijne bedding vormt. Zoo loopt hij langs de kusten van Noord-Amerika en wendt zich vervolgens naar het Oosten om daar millioenen vierkante mijlen van den Atlantischen Oceaan tusschen IJslands en Noorwegens kusten, welke hij tot aan Vardö vervolgt, te bedekken. Zijne laatste sporen herkent men zelfs bij Novaja Zemla. De zeedieren, ja elke plant, elk wezen, dat een der door dezen stroom bespoeld land bewoont, gevoelen des winters den invloed van de warmte, door dezen stroom aangebracht. Hij is oorzaak dat Ierland nog groen is, dat in Engeland het vee graast in de weiden, als in Amerika op denzelfden breedtegraad de grond bevriest, dat op de gansche aarde geen land te vinden is, dat op denzelfden afstand van de linie zulk een zacht klimaat heeft als Noorwegen, waar de gerst op 70° N.B. rijp wordt, dat de zee ten westen van Spitsbergen, »de Walvischvangerbaai,» den geheelen zomer vrij van ijs is. Zelfs in de Hinloopen-straat tusschen Nieuw Friesland en Noord-Oostland, de noordelijkste deelen van Spitsbergen wordt de zachtere temperatuur van den golfstroom gevoeld. Voert hij naar de kusten van Noorwegen kokosnoten en andere vruchten uit het warme Amerika, op de noordelijkste strandvlakten van Spitsbergen worden tal van exemplaren eener soort peulvrucht gevonden, die in West-Indië groeien en ook door den golfstroom hierheen zijn gebracht. Wij zelf ervoeren na weinige dagen het aangename van dezen toestand.

Doch vooraf hadden wij eenige moeielijkheden te over-

winnen. Na een hevigen storm, waardoor ons schip zoodanig op ééne zijde gelegd werd, dat het scheen zich niet weer te zullen oprichten, troffen wij op 76° N.B. op nieuw drijfijis aan, ronde brokken met sneeuw bedekt, welke de matrozen »pasteien” noemden. Wij voeren eenige dagen tusschen deze ijspasteien door, terwijl scharen van rotjes om ons heen vlogen en tusschen het drijfijis in het water doken; maar noordelijker opende zich voor ons de vrije zee met hare donkere kleuren. Wij hadden buitengewoon schoon weer, ofschoon de thermometer niet boven het vriespunt stond en de wind evenals vroeger uit het Noorden woei. Te middernacht zagen wij voor de eerste maal de zon volkomen helder in het Noorden hare stralen werpen op de zee en het drijfijis. Reizigers mogen de pracht der middagzon, die zij van een berg waarnemen, nog zoo prijzen, nergens echter kan men hare schoonheid en ook haar nut zoozeer leeren kennen als in deze streken, waar zij, hoezeer ook in nevelen gehuld, niet meer ondergaat en de eenige gids is aan den hemel, die den reiziger door de poolzee leidt. Op 77° en 78° N.B. raakten wij weer op drijfijis, bestaande uit groote, twintig tot dertig vadem dikke brokken, vijf tot zesmaal zoo groot als ons schip. Er behoort veel zeemanskunst toe deze reuzengevaarten te ontwijken, die elkander soms zoo nabij liggen, dat er slechts een smal kanaal voor de schepen overblijft. Opgetogen over dit prachtig natuurtafereel brachten de meesten van ons den geheelen nacht op het dek door, verdiept in de beschouwing er van. Groote gevaren zijn dikwijls aan zulk eene vaart verbonden, of door dat het ijs zich onder water soms verder uitstrekt dan boven den waterspiegel, of omdat het kolossale bovenstuk rust op een voeting, die door het water ten deele verteerd, zijn last niet langer kan dragen, en het gevaarte met donderend gedruisch neerstort en alles wat in zijn bereik is verplettert. Menig schip is op deze wijs met man en muis vergaan, en duizenden hebben

door zulk een noodlottig toeval hun graf in de ijzige wateren gevonden. Ons echter diende het geluk. Van de harde winden hadden wij bovendien geen last; want de zee bleef kalm, al locide ook de wind om ons heen. Immers de onregelmatig verstrooide ijsmassaas verhinderen het water toctegeven aan den winddruk, waardoor het deinen en het vormen van golven tegengegaan worden.

Toen wij het drijfijis doorkruist hadden, verkondigde ons de verschijning van onderscheidene vogelzwermen, dat wij niet zoo heel ver meer van het land verwijderd konden zijn, en inderdaad tegen den middag kregen wij in het Oosten de kusten van Spitsbergen in het oog. Men ziet ze vaak op een afstand van 20 mijlen, een bewijs dat het land zeer hoog gelegen is. Zij vertoonden zich aan ons in een verwonderlijk licht als van volle maan, terwijl de lucht en het uitspansel een witachtige kleur hadden. Zoodra wij deze stille zee ingevaren waren, maakten de koude en de strengheid van het klimaat, welke wij op veel lager breedtegraad ontmoet hadden, plaats voor een zachtere lucht. Het werd soms zoo warm, dat de van de groote ijsbrokken afhangende kegels begonnen te smelten.

Des morgens zagen wij duidelijk Bellsund en Ijsfjord en vier uren later Prins Karel Voorland. Voor ons oog doemden de met sneeuw bedekte bergtoppen op, en met een prachtigen wind zeilden wij langs de uitgestrekte kust van dit eiland. De in zee loodrecht neerhangende gletschers met hun schoone groene kleur vertoonden zich aan ons oog. Een lage landrug verdeelt het eiland in twee groepen van ruwe, maar niet zeer hooge Alpen. Uit den wilden chaos van spitsen en kammen verheft zich hier en ginds een op zich zelf staande bergtop, en daaronder de geweldige »Zwarte Hoek,» wiens donkere rotsen scherp afsteken bij de hem van alle kanten omgevende blanke sneeuw, alsmede de prachtige, in den vorm van een zadel zich vertoonende 4500 vt.

hooge berg op het noordeinde van het eiland, van top tot teen in een sneeuwmantel gehuld. De wind werd in den namiddig doordringend koud, de temperatuur wisselde af tusschen — 3° en — 4° C., maar de zee was vrij van ijs met uitzondering van kleine stukken drijvend gletscherijs. Des avonds voeren wij voorbij de noordspits van Voorland. De lucht vertoonde die buitengewone helderheid en doorzichtigheid, welke deze streken eigen is. Toen wij de openingen der Kings- en Crossbaai voorbij voeren, vertoonden zich aan ons oog, in plaats van de wilde bergtoppen van het Voorland, de zoogenaamde Drie Kronen, die zich als drie piramiden ver in het oosten uit de mijlen breede gletscherbedden verheffen. Zij waren geheel met sneeuw bedekt, met uitzondering der bijna loodrechte hellingen, die als roode banden in het zonlicht schitterden te midden van de blinkende sneeuwvelden. Daarop volgde een strook grond 15 engelsche mijlen lang, die bijna geheel en al door één ontzachelijken gletscher ingenomen wordt, slechts hier en daar afgebroken door hooge rotsspitsen, waarom hij de Zeven Ijsbergen genoemd wordt. Zijne steile wanden loopen in zee uit, terwijl hij zich aan den anderen kant landwaarts in onafzienbaar ver uitstrekt.

Na twee dagen met een flauwe bries voortgevaren te zijn kwamen wij bij Magdalena-baai. Als men de kust van Spitsbergen nadert, meent men haar in drie of vier uren te zullen bereiken, terwijl men er in werkelijkheid nog wel zeven tot acht mijlen van verwijderd is. De reden van deze vergissing is gelegen in de buitengewone hoogte der sneeuw- en ijsbergen, die loodrecht uit de zee oprijzen. Vandaar ook hebben groote havens het voorkomen van kleine basin's, en de grootste schepen, die daarin liggen, schijnen wel kleine plezierbooten te zijn. Wat hier den reiziger het eerst opvalt, is de plechtige stilte die er heerst. Alles ademt vrede en rust. Slechts nu en dan wordt deze stilte afgebroken door den vleugel-

slag der opgeschrikte vogels of door het krakend geluid als van ver verwijderd onweder, veroorzaakt door het vallen van ijs- en rotsbrokken die van trap tot trap neervallen en in zee storten. De heldere blauwe hemel, hier en daar met blauwe wolkjes bezet, en de blauwe kleur der doorzichtige ijsvlakten verhoogden deze pracht. Wij hadden het schoonste zomerweer. Zelfs van uit de groote mast konden wij geen ijs in het noorden ontdekken, slechts een groote strook ijs westwaarts en oostwaarts, zoodat wij ons in een soort van kanaal bevonden, twee tot drie mijlen breed. Wij voeren nu onder begunstiging van een zuidelijke bries steeds noordwaarts en liepen weldra, dankbaar en verheugd over onze behouden overkomst, de haven van Smeerenburg binnen.

Smeerenburg, op het Amsterdam-eiland, de noordwestelijke hoek van Spitsbergen, gelegen, onze oude geheel vervallen traankokerij, door onze vaders opgericht, is reeds zoo dikwijls beschreven, dat wij onze lezers met het verhaal daarvan niet zullen ophouden. Na een goed eind de baai ingevaren te zijn, zetten wij aan het oosterstrand voet aan wal, waar wij een groot, breed dal vonden, rondom door sneeuwbergen omgeven. Waar de zon de sneeuw ontdooit had, kwamen de bruine en zwarte klippen te zien. Overal stroomden heldere beken en vormden prachtige watervallen. De bodem bestond uit een soort van klei, hier en daar met gras bedekt, waarop wij ons gemakkelijk voortbewogen. Wij moesten verscheiden kleine, twee tot drie voet breede, maar zeer diepe beken oversteken. Een menigte landvogels vlogen voor ons op, toen wij het oude zeemanskerkhof naderden, waar nog de grafkruisen met de jaartallen 1630, 1640 enz. van de hollandsche nederzetting te vinden zijn. Het deed ons hollandsch hart goed hier den wit marmeren grafsteen te zien, door de bemanning van de »Willem Barents» onder kommando van Koolemans Beynen in 1878 opgericht tot een herinnering dier moedige mannen

onzer natie, die in deze noordelijke gewesten het eerst overwinterd en daarmee het voorbeeld aan andere natie's, inzonderheid Engelschen en Denen, gegeven hebben.

NATUURSCHOONHEDEN VAN SPITSBERGEN.

Als men de eilandengroep, onder boven staanden naam bekend, nadert, ziet het verbaasde oog niets dan bergspitsen, waarom de hollandsche zeelieden Heemskerk, Barents en Rijp, allen in de zeevaartkundige school van den beroemden Plancius gevormd, die in 't jaar 1596 dit land ontdekten, het Spitsbergen noemden. Deze bergen zijn echter niet zeer hoog, zij verheffen zich van 500 tot 1200 meter; maar zij raken met hun voet zoo dicht aan den waterspiegel der zee, dat zij slechts een smalle strook overlaten, die het strand vormt, 't geen een eigenaardig gezicht oplevert. Slechts aan de beide uiteinden van het hoofd-eiland West-Spitsbergen, in 't zuiden en 't noorden, is de bodem meer effen, de dalen breeder, het land heeft daar het voorkomen van een hoogvlakte. De westkust van dit eiland bezit talrijke diepe inhammen òf fjörden. In al deze inhammen starren geweldige gletschers den reiziger aan. Eén van deze gletschers, in den inham Bellsund, is 18 kilometer lang en 6 kilometer breed. Al deze gletschers vertoonen onder aan hun uiteinde groote ijsmuren, die zich loodrecht boven het water van 30 tot 120 meter verheffen. Wij veronderstellen bij den lezer eenige bekendheid met de natuur der gletschers.

Gelijk de rivieren steeds hare wateren in zee gieten, dalen ook de ijsstroomen van het hooge noorden steeds verder en verder in de zee. De in zee opgeschoven gedeelten, die soortelijk veel ligter dan water zijn en voortdurend pogingen doen om naar boven te stijgen, breken van het bergijs af, verdwijnen onder water, komen echter weder te voorschijn, terwijl zij met verbazende snelheid om zichzelf draaien en na eenige slingeringen het evenwicht terug krijgen. Door dit kalveren der ijsvelden, zooals de Eskimo's het noemen, ontstaan de ijsbergen, die bij Spitsbergen en, in grooter afmeting, aan de kusten van Groenland gevonden worden. De beroemde reiziger Martins woonde eens bij ebbe zulk een afbrokkelen van den ondersten gletscherrand bij. Een gedreun als van den donder begeleide zijn val. Het woelend zeewater vormde een draaikolk en trad buiten zijne oevers, de inham werd overdekt met drijvende ijsmassaas, die, door de ebbe meegesleept, als vloten uit de baai in zee liepen òf op plaatsen, waar de zee niet diep is, naar 't strand dreven.

De ijsbergen bieden een tooneel aan van onbeschrijfelijke pracht, zoodat de aanschouwer niet moede wordt er op te staren en met oogen van verrukking in deze wonderwereld rondziet. De grotten en holen, op het watervlak door de golven gevormd, zijn met de schoonste hemelsblauwe tinten gekleurd, en als bij stormwind deze ijsbergen door de golven heen en weer geschommeld worden, dan wisselen die kleuren af van het zuiverste wit tot het donkerste azuurblauw. Zijn de ijsblokken vele in getal, dan hoort men een gekletter als van elektrischesche vonken, waarschijnlijk afkomstig van de luchtblaasjes die uit het ijs opstijgen, hoemeer het bij de aanraking van het water, dat hoogere temperatuur bezit, smelt. »Eens — zoo verhaalt Martins — toen ik van den gletscher van Bellsound de temperatuur van het water waargenomen had, stelde ik de matrozen, die

mij vergezelden, voor om met de boot in een der holen door te dringen. Ik deelde hun vooraf de gevaren mee, die ons te wachten stonden; maar zij namen allen eenstemmig mijn voorstel aan. Toen onze boot den ingang doorgevaren was, bevonden wij ons als in een geweldig grooten gothischen dom; lange ijszuilen, in den vorm van een kegel uitloopende, hingen van de gewelven af; de bochten op de zijden schenen zoovele kapellen te zijn die tot het schip der kerk behooren; breede sploten scheidten de wanden, en de pijlers daartusschen verhieven zich als bogen naar het gewelf in de hoogte; hemelsblauwe tinten kleurden het ijs en spiegelden zich in het water. Wij waren allen stil van verwondering, onder den indruk van deze prachtige natuur.

De reiziger, die in de Alpen met het bergijs kennis gemaakt heeft, wordt verrast door de groote rotsblokken, die hij daarop ziet; dezen zijn afkomstig van de naburige bergen en liggen op de ijsvelden in lange reien achter elkander, zij vormen de zoogenaamde randsteendijken (moraine's). Anderen nemen het middelste deel van het ijsveld in, zij heeten middensteendijken, die ontstaan uit het smelten der randsteendijken van twee aan elkander grenzende gletschers, die zich tot één enkelen vereenigd hebben. In zijn voorwaartsche beweging neemt de gletscher deze steenbrokken met zich voort, welke, aan het einde van den gletscher aangekomen, de een na den ander naar beneden vallen en daar een steenen wal, den zoogenaamden grondsteendijk, vormen.

Daar nu op Spitsbergen de lagere bergen zoo te zeggen onder de gletschers verborgen liggen en hun spitsen alleen boven de omringende ijsmassaas uitsteken, vallen betrekkelijk weinige rotsbrokken op het ijs. Toch komen zulke steendijken ook bij Spitsbergen voor, en men heeft hier dan dit verwonderlijk verschijnsel, dat de met zulke steenbrokken beladen drijvende ijsbergen of liever bergvloten, door Kane »bergrafts" ge-

noemd, tegen den golfstroom in drijven. Dit komt, dat de stroom de ijsbergen, waarop zij liggen, zoo diep in het water naar beneden drukt, dat hun onderste gedeelte door den Golfstroom, die naar het noorden gaat, heendringt en tot in den kouden van den pool komenden onderstroom reikt, die hen medeneemt naar het zuiden. Men ziet dan dikwijls deze drijvende ijsbergen een tegenovergestelde richting aannemen aan het andere drijfijis, het baai-ijs, dat minder diepgaande door den Golfstroom meegevoerd wordt. Zeevaarders maken van deze bergvloten wel gebruik om er hun schepen aan vast te meren en zich op sleeptouw te laten nemen. Aan de westkust van Groenland zullen wij deze bergen weer ontmoeten, waar zij veel meer voorkomen en, door den Golfstroom niet beroerd, veel grooter zijn dan bij Spitsbergen.

Tot de natuurschoonheden van Spitsbergen rekenen wij, al is dit dan niet in den gewonen zin, zijn gezond klimaat. Hoewel het er zoo koud is, dat het zelfs in de maand Juni nog vriest en de beide daarop volgende maanden koude nevels over het land strijken — eene koude die echter door den warmen Golfstroom aanmerkelijk getemperd wordt —, zijn hier ziekten onbekend, die overal elders gevonden worden. Nordenskiöld verhaalt, dat gedurende een tijdperk van 40 jaren geen enkele van de vele Noorweegsche zeevaarders, die het land jaarlijks bezochten, ten gevolge van ziekte gestorven is. En toch verwisselden zij de nu eens koude en dan weer ondragelijke heete kajuit met een verblijf in de open lucht vaak verscheidene dagen achtereen, zonder door een tent of overjas tegen de kou beschut te zijn. Erger nog. Dikwijls lieten zij na een ijskoud bad, door een val in het water opgedaan, de druipende kleeren aan hun lijf drogen, zonder er eenige nadeelige gevolgen van te onder vinden. De reden daarvan ligt in de buitengewone zuiverheid der lucht en in de volkomen afwezigheid van

smetstoffen. Zelfs de plotselinge afwisseling van temperatuur veroorzaakt hier geen koorts, zooals elders. In één woord, Spitsbergen zal nog eens het herstellingsoord worden, waar de zieken uit alle werelddeelen hun verzwakte gezondheid komen herstellen.

Doch stappen wij van dit onderwerp af, dat, hoe vreemd het schijne, wel der overweging waard wordt geacht door die reizigers, die het land meer dan eens bezocht en meer dan oppervlakkig hebben leeren kennen.

Een van de schoonste punten van Spitsbergen is Wijde baai, de sierlijkste van de inhammen óf fjörden, die men aan de noordkust van het groote eiland West-Spitsbergen aantreft. Niets zoo verrukkelijk als in een zomernacht te varen op de stille wateren dezer baai, die rondom door hooge bergen en blinkend witte ijsmassas ingesloten is. De zon staat hoog aan den hemel, hare verblindende stralen verbreiden een aangename warmte, en toch kan men aan alles zien, zonder dat men weet waardoor, dat het niet de dag is die ons omgeeft, maar de nacht. Stil en rustig is hier voortdurend de natuur, het gedruisch en de geluiden van den dag worden hier niet vernomen. Maar 't zij het zonlicht in weerwil van zijn glans meer beneveld is, 't zij de oorzaak in de gemoedstemming van den reiziger zelf ligt, hij kan het onuitsprekelijke gevoel van vrede en rust, dat de stille zomernacht met zich brengt, geen inbeelding noemen. Evenwel is zijn stemming niet zulk eene, die door niets zou worden verstoord. Nog lang, nadat hij zich met regelmatigen riemslag verwijderd heeft, hoort hij het bruischen van den schuimenden stroom, die zich over het rotsige strand bijna loodrecht in de zee stort; óf hij verneemt het snuiven van een walvisch, die op verren afstand zijn schuimend witten waterstraal naar boven blaast — ook deze bevindt zich evenals de reiziger in den kerker van ijs —; somwijlen verneemt hij de echo van den nederstortenden gletcher, die met donderend

geluid van den steilen rotswand aan de overzijde van de fjörd naar beneden rolt.

De oostzijde van Wijde baai is een gelijkmatig gevormd met sneeuw en ijs bedekt hoogland 1000 voet hoog en doorsneden door dalen, waaruit het binnenijs in breede ijsstroomen zich in zee stort, van welke »de drie ijsbergen» vooral behooren genoemd te worden, die men reeds op grooten afstand zien kan, en wier witte kleur bij de donkere rotswanden sterk afsteekt. De westzijde daarentegen, die uitloopt in een landtong, welke Wijde baai van Liefdebaai scheidt, vertoont een verwonderlijke vereeniging van op zichzelf staande prachtige bergspitsen terrasgewijze of ook in kringen nevens elkander gesteld: kegels met afgeronde spitsen of bergkammen met rechtlijnige omtrekken alsof zij door een liniaal getrokken waren, i. é. w. zij is oneindig rijk aan vormen, waarbij nog komt de bonte afwisseling van roode en groene zandsteen, die het oog van den aanschouwer zoo wonderlijk aandoet. Hier zijn ook de bergen veel hooger en stijgen tot 3000 voet.

Beide deze kusten ten oosten en ten westen zoo verschillend van karakter, vormen de lijsten van de prachtigste schilderij, den breedten helderen, door geen enkel eiland afgebroken waterspiegel der fjörd. Hier een zomerdag door te brengen — wanneer geen stormen de stille rust verstoren, wanneer de lucht zoo helder en doorzichtig is als men bij ons te land nimmer aanschouwt, wanneer men den blik naar bovenslaande ligte wolken over de bergspitsen ziet heentrekken, de geweldige berggevaarten ziet afgewisseld door in 't zonlicht glinsterende, naar de zee stroomende gletschers, wanneer de rustige rust van den waterspiegel slechts hier en daar afgebroken wordt door een drijvend ijsblok, dat zich met donderend geluid van een naastbij gelegen gletscher afgescheurd heeft en het oog boeit door zijn vreemde vormen en zijn afwisselend spel van kleuren — dat verschaft den aan-

dachtigen beschouwer niet dan het reinst genot. Deze oostzijde der Wijde-baai is bij de zeevaarders bekend als het beste jachtveld. In de min of meer groene dalen, vooral tusschen en in de nabijheid der »drie ijsbergen,» grazen tallooze rendierkudden, welke men in 't begin van den zomer, als zij door de jagers nog niet verontrust zijn, zeer gemakkelijk tot op een geweeschot naderen kan.

Gedurig wordt de reiziger hier en elders getroffen door de kleurenpracht, waarin de natuur van Spitsbergen prijkt. Daar, waar de dicht bijeen staande bergen uit roode zandsteen bestaan, werpt de zon een rooden gloed over het geheele landschap, even alsof men dit door een rood gekleurd glas beziet. Dit roode licht, door eenige groene strepen afgewisseld, onder een helder blauwen hemel, maakt een wonderlijk effect.

Spitsbergen is ook het land, waar de vreemdste luchtspiegelingen het oog van den reiziger treffen. Van zulk een fata morgana verhaalt Nordenskiöld, welke hij op een zijner tochten in het hooge noorden met zijn vriend Torrell bijwoonde. Zij bevonden zich op een der hoogste punten van het Noord-Oostland op nagenoeg 80° 30' N. B. — »Als ik — zoo verhaalt hij — van de oostelijkste spits van het eiland Castrèn (dicht bij de Noordkaap) mijn oog richtte naar kaap Platen, verbeeldde ik mij op deze bergspits eenige mannen te zien in witte hemdsmouwen en een zuidwester op het hoofd, die bezig waren met het oprichten van een steenhoop. De gelijkheid was zoo opvallend, en de gedaanten bewogen zich zoo natuurlijk, dat ik ze aanzag voor leden van de engelsche expeditie, (waarvan onze couranten melding gemaakt hadden) die uit het oosten hierheen doorgedrongen waren en nu, ter herinnering daaraan, deze steenpiramide oprichtten. Ik riep den harponier Hellstad bij mij te komen staan, en deze meende ook hetzelfde te zien als ik en zelfs in een der gedaanten een zeevaarder van Tromsö of Hammerfest te herkennen. Maar op eens werd onze illusie

verstoord door de opmerking, die wij maakten, dat de afstand tusschen beide punten te groot was dan dat de gedaanten, die zich op kaap Platen bewogen, menschen van de gewone grootte konden zijn, en spoedig loste zich ook alles in een fata morgana op. De luchtlaag, die de zeer gekloofde klippen aan de buitenste spits van kaap Platen omgaf, was gedurende den stillen en schoonen dag verwarmd en in een sidderende beweging gekomen. De ongelijke straalbreking daardoor ontstaan gaf aan de klippen een schijnbare beweging, en de illusie werd volkomen door den eigenaardigen vorm dezer rotsen. De buitenste spits vormde de steenpiramide, een achter deze vooruitstekende rotswand den zuidwester, eenige sneeuwvelden de witte hemdsmouwen.

Groote stroomen, rivieren en beken ontbreken op Spitsbergen om de eenvoudige reden, dat dezen niet kunnen gevormd worden, omdat de gletschers tot aan de zee zich uitstrekken. Toch wordt bij kaap Thordsen in de Ijsfjord op de westkust van West-Spitsbergen een waternival gevonden, die de aanzienlijke hoogte heeft van 700 voet, en welke men op verren afstand hoort bruischen en klateren.

Aan treffende vergezichten ontbreekt het op Spitsbergen ook niet. Begeeft men zich iets zuidelijker dan het zoo even aangewezen punt voorbij het oude hollandsche kerkhof met het opschrift: An 1766. Hier leyt begraven Elbert Symon van Marken out 22 jaar is gerust den 18. april op het schip de Zaayerdaar o'p Commandur Cornelis Moy, verder steeds zuidwaarts voorbij Myenbocht en Bellsound naar Horn Sund, het zuidelijkste gedeelte van Spitsbergen, en beklimt men daar de 4500 voet hooge Hornsund Tind, dan heeft men het prachtigste panorama over de fjorden en het hoogland. Of men bezoekt het oostelijk gedeelte van het groote eiland, waar men van den Edlundberg en den Wittenberg over zee en

land, over gletschers en fjörden mijlen ver het oog kan laten rusten.

HET DIERENRIJK OP SPITSBERGEN. ONTMOETING MET EEN BEER.

Behalve het rendier, de blauwe vos en de witte beer, die tot in het hoogste noorden doordringt, worden op Spitsbergen geene landdieren gevonden. Rijker — zooals gewoonlijk in de poolstreken — is de zee aan »wemelend gedierte.» Dáar leven de walvisch, de walrus, de rob, en de zeehond, de prooi der beren, in overgroot aantal.

Een eigenaardigheid van Spitsbergen is zijn buitengewone rijkdom aan vogels. Spitsbergen is het vaderland der patrijzen; al de anderen, meest allen zeevogels, zijn trekvogels. Het talrijkst zijn dezen vertegenwoordigd door de duikers of halfeenden (*Uria troile*), de witte meeuwen, de vetganzen, de duikeleenden en anderen. Niet allen leggen en broeden op alle kustplaatsen. De ganzen kiezen de stranden van het vastland uit op de kleine van vele waterkolken voorzien eilanden. Maar de meesten vluchten naar de ver over de zee uitstekende rotsen. Hun getal is zoo groot, dat deze rotsen bekend staan onder den naam van »vogelenbergen.» De hellingen der rotsen, die, als galerijen en loges in een schouwburg, bestaan uit boven en achter elkander gelegen lagen, zijn met de wijfjes bedekt, die over haar eieren heengebogen, met de koppen naar zee gericht zoo dicht aaneengedrongen zitten als de toeschouwers in het theater op den eersten dag der voorstelling van een geliefd tooneelstuk. Vóór de rotsen vliegen de mannetjes

in dichte wolken, nu eens zich in de hoogte heffend, dan weer neerdalend, het water scherend óf onderduikend om de korstdieren te vangen, die het hoofdvoedsel der broedende wijfjes uitmaken. Het geloei, het alarm en het geschreeuw dezer duizende en tienduizende vogels, zeer verschillend van grootte, vorm en kleur, gaat alle beschrijving te boven. De jager er door in de war gebracht, weet niet hoe hij op deze dichte zwermen 't geweer richten moct, hij is niet in staat den vogel waarop hij aanleggen wil te onderscheiden, veel minder te vervolgen. Hij moet er van afzien en schiet daarom op de dichte wolk in, zijn schot gaat af; maar nu wordt het oproer nog grooter. De zwermen vogels, die op de rotsen zaten óf op het water zwommen, vliegen nu ook op en vermengen zich onder de anderen; een eindeloos wandluidend geschreeuw doortrilt de lucht. In plaats van zich te verstrooien vliegen de vogels in dichter wolken nog doller rond. De zeemeeuwen, die tot nog toe onbeweeglijk op ter nauwernood boven het water uitstekende klippen zaten, fladderen vol gedruisch heen en weer. De zwaluwen omringen het hoofd van den jager en slagen hem met de vleugels in 't aangezicht. Al het gevogelte, dat zooeven op de rotsen vreedzaam bijeen zat, verheft zich, als wilde het den menschen verwijten, dat zij hier aan het einde der wereld komen, om het groote werk der natuur, het onderhouden en voortplanten der soort, te verstoren. Alleen de wijfjes, door hare moederliefde aan de plaats gebonden, vergenoegen zich hare stem te paren met de klaagtonen der vertoornde mannetjes; onbeweeglijk blijven zij op hare eieren zitten, tot zij door de hand des geweldenaars daarvan genomen worden, óf door het schot getroffen haar leven eindigen in het nest, dat de hoop en de vrecugde der familie verborgen hield.

In de nabijheid van den zoo even genoemden Horn Sund aan den zuidwestelijksten hock van Spitsbergen ligt een eilandengroep, welke van wege de menigte dons-

ganzen het donzeneiland genoemd wordt. Hooren wij wat eenige reizigers, die daar geweest zijn, er van zeggen.

«Wij wierpen het anker uit in de voortreffelijke haven, die hier is en die tegen de zee beschut wordt door een menigte scheren en door drie eilanden. Deze eilanden zijn alle laag en vlak en overdekt met een tal van ondiepe zoetwaterbeken, voortreffelijke broedplaatsen voor de donsganzen, te meer omdat het ijs hier vroeger ontdooit dan op de meeste andere eilanden van Spitsbergen.» De reizigers naar Spitsbergen landen hier gaarne in de maand Juni om eieren en dons intezamen. Die 't eerst komen zwelgen hier letterlijk eieren en vogels; men eet eieren, bakt er pannekoeken van, gebruikt den dooier in plaats van melk bij de koffie. Een met eieren gevuld vat staat altijd open op het scheepsdek voor ieders gebruik gereed. Een deel van deze eieren legt men in 't zout en verzendt men met het dons naar Noorwegen. De vangst is niet gering; maar het onverstandige vernielen der eieren en het uitroeien van 't gevogelte heeft haar zoo verminderd, dat zij op verre na niet te vergelijken is met 't geen zij vóór tien en twintig jaren was. Indien de jagers er toe te bewegen waren de vogels meer te ontzien en de eieren niet langer in te zamelen dan tot het einde van Juli óf alleen de versche eieren weg te nemen, het aantal vogels zou dan weer grooter worden. Maar daar is het verre af. Het is te vreezen, dat binnen korten tijd ook deze nuttige vogel, evenals de walvisch, de walrus en het rendier, niet meer tot de veel voorkomende dieren van Spitsbergen gerekend kan worden.

»Toen wij het anker uitgeworpen hadden — zoo gaan onze verhalers voort — gingen wij terstond aan wal. De broeitijd liep ten einde. Zelfs de weinige donsganzen, wier nesten aan de plundering ontkomen waren, hadden de eilanden reeds verlaten en zwommen met hare jongen langs de kusten. Maar op het land troffen wij groote zwermen zeezwaluwen aan, die onder wild geschreeuw

hare eieren of hare met ligt dons bedekte jongen trachten te verdedigen. Indien niet haar geschreeuw de plaats verried, zou men ze ten gevolge van haar geelgrauwe kleur moeielijk van de door het mos geel gevlekte rotsen kunnen onderscheiden."

»Op het vaste land zijn de berghellingen met ontzachelijke puinhoopen, die met frisch groen bedekt zijn, als bezaaid. Hier heerschte een opgewekt leven. Wij troffen hier namelijk groote zwermen van de kleinste soort zwemvogels aan. Een deel er van vloog in zoo dicht ingedrongen scharen rond, dat wij ze eerst voor wolken aanzagen. Anderen zaten in zulk een menigte tegen elkander aan op de steenbrokken, dat wij in één schot tien tot twintig doodden. Weer anderen kropen als ratten onder den grond in gaten en tusschen de steenen. Wij trachtten ze dáar te vangen, maar vonden niets. Juist wilden wij onverrichter zake weer heengaan, toen wij op eens onder ons een vreeselijk gekakel hoorden. Nu woelden wij nog dieper in de steenen en vingen een menigte levende vogels en eieren, die op het ijs tusschen de steenen lagen. Een vreemden indruk maakte het op ons, uit de diepte het geschreeuw der vogels te vernemen, toen wij vlak op den grond liggende dit geluid nabootsten. Daarop volgde een eindeloos gekakel, maar de vogels zagen wij niet.

De ijsbeer is in deze noordelijke gewesten alleenheerscher en koning. Zijne kracht en behendigheid hem in weerwil van zijn lomp uiterlijk eigen, zijn scherp gezicht, zijn reuk en de gemakelijkheid, waarmee hij over en onder het water zich voortbeweegt, maken hem tot den gevaarlijksten vijand der zeehonden en walrussen. Hij loert aan den rand der wakken op zijn buit, werpt zich met een geweldigen sprong, soms van 15 voet, van een ijsschots op zijn prooi, en is in staat een walrus voortteslepen en uit het water te trekken, ofschoon deze zwaarder is dan hijzelf. Men staat verstomd over zijn sterkte, als men

hem met een enkelen slag van zijn poot een walrus ziet dooden. Het lage voorhoofd, de naar achter staande ooren en de kleine oogen van den ijsbeer verraden een laag en valsch karakter, hij bezit niets van het verstandige gelaat van den bruinen beer. Bij zijn jacht op zeehonden is hij voorzichtig en listig. Soms verrast hij den bij het wak slapenden zeehond; hij zwemt namelijk onder het ijs tot aan het wak; de zeehond, verschrikt en geen uitweg ziende, springt in het water en komt terecht in den gapenden muil van den beer. Hij verstaat de kunst tegen den wind den zeehond te overvallen, door de voorpooten intetrekken en zich met de achterpooten vooruit te schuiven.

De zeehonden en walrussen houden zich in den zomer gaarne op het drijf- en pakijs op. Ook de ijsbeer huist hier, maakt groote reizen en komt met het ijs in den winter bij Bereneiland. Niet zelden zet hij zijne reis voort tot IJsland, in de laatste jaren werd hij zelfs bij Noorwegen gezien, waarbij hij vaak genoodzaakt is 24 uren achtereen onder water doortebrengeu; hij dringt noordwaarts door tot $82\frac{1}{2}^{\circ}$ N. B., waar hij door Parry is gezien. Ongeveer 8 tot 10 vt. lang en 4 tot 5 vt. hoog, ligt en lenig van gang, heeft hij een deftig voorkomen, als hij met langzame schreden tusschen en op de ijsschotsen zich voortbeweegt, òf als hij bovenop de spitsen der ijsbergen naar buit rondziet. Als iets buitengewoons zijne opmerkzaamheid opwekt, dan richt hij zich recht op en steekt zijn snuit in de hoogte.

Men treft den ijsbeer niet zelden ook op het land aan, in de dalen òf op de berghellingen, waar hij waarschijnlijk vossen, vogels en rendieren jaagt, eieren zoekt, òf bij gebrek daarvan zich met plantenvoedsel tevreden stelt. Hier vindt men in de sneeuw dikwijls de sporen zijner klauwen. De diepe en breede voegen der sneeuwhellingen echter, die naar de dalen loopen, zijn zijne glijbanen, waarover hij zeer behendig naar beneden weert neer te dalen.

Als de beer menschen ontmoet, toont hij volstrekt geen bogoerte hen aan te vallen; wel nadert hij hen, maar meer uit nieuwsgierigheid om hen te leeren kennen. Vallen zij hem aan, dan verweert hij zich, doch loopt meestal in galop weg. Daarop kan men echter geen staat maken, zooals het volgend geval, dat vóór eenige jaren plaats had, leert.

Een matroos op den walvischvaarder »Neptunus» van Hull zag in de verte op het ijs een grooten beer. Tegen den raad der bemanning begaf hij zich, slechts met een walvischlans gewapend, op het ijs. Na een vermoeienden tocht over doorweekt ijs en gescheurd pakijs kwam hij tot op eenige voeten afstand van den beer. Tot zijn groote verbazing maakte het dier front en scheen hem tot een tweegevecht uit te dagen. Nu begon hem de moed in de schoenen te zakken, daar het uitzicht en de onverwachte taktiek van zijn vijand hem verraste. Hij velt zijn lans en neemt een stand aan, passend zoowel voor den aanval als voor de verdediging. De beer verroert zich niet. Vruchteloos verzamelt onze held al zijn moed, vruchteloos schreeuwt hij met alle geweld, strekt zijn lans en doet alsof hij zal aanvallen. Zijn vijand, die òf dit niet begrijpt òf zijn gebrek aan moed veracht, blijft rustig staan. Reeds begint de matroos over al zijne leden te beven, de lans trilt in zijne hand, zijn tot nog toe vaste blik dwaalt verlegen rond; maar de vrees door zijne kameraden uitgelachen te worden maakt, dat hij ten minste niet het hazenpad kiest. De beer intusschen, zekerder van zijne zaak, doet eenige schreden voorwaarts. De vaste en zekere tred van het dier bluscht nu de laatste vonk van moed in het hart van den matroos. Hij vlucht. Nu wordt echter 't gevaar groot. De vlucht van den matroos verlevendigt den moed van den beer. Gewend om met zijne breede pooten op de weeke sneeuw vooruit te komen, heeft hij den vluchteling weldra ingehaald. Deze echter werpt de lans, zijn eenig wapen, maar die hem hinder-

lijk was, weg. Bij geluk wekt dit voorwerp de opmerkzaamheid van den beer, zoodat hij blijft stilstaan, het ding betast en er in bijt, maar daarna terstond zijn loop vervolgt. Weer is hij den matroos op de hielen. Deze echter de gunstige uitwerking van het wegwerpen der lans ziende, laat nu zijn eenen handschoen vallen. De list gelukt; maar de beer vervolgt hem na eenige oogenblikken op nieuw. Nu offert de matroos ook den anderen handschoen op, waardoor hij den beer weer eenige passen vooruit komt. Doch spoedig weer ingehaald, laat hij ook zijn hoed vallen, die den beer zoolang bezig houdt, tot hij zijne kameraden, die hem ter hulp snelden, bereikte, waarna het dier rechtsomkeer maakte en nu zelf in de vlucht zijn heil zocht.

Het navolgend verhaal geeft u een staaltje van zijn slimheid en overleg. Het geval deed zich voor onder de mannen der expeditie naar Spitsbergen, die met een wetenschappelijk doel onder leiding van Nordenskiöld in 1864 plaats had. Nordenskiöld had zich met eenige zijner manschappen voor eenigen tijd van de boot verwijderd om grondmetingen en geologische onderzoekingen te doen. »Toen wij bij de boot terug kwamen — zoo verhaalt hij — vonden wij alles in de grootste wanorde. Het was duidelijk dat een beer hier huiszoeking gedaan en zich daarbij nog schandelijker gedragen had dan de ouderwetsche controleurs. Met zijne pooten had hij de tent op twee plaatsen van boven tot beneden verscheurd. Twee wollen buizen en een slaapzak had hij als onbruikbaar slechts omgekeerd, daarentegen een gebraden zijstuk van een rendier meer eer bewezen, daar hij het tot op het been opgevreten had. En daar hij gemerkt had, dat het niet behoorlijk met vet gestoofd was, had hij tot toespijs een kuip met talg tot op de helft verteerd, dat wij, voor 't geval er gebrek aan brandstof mocht komen, meegenomen hadden. Een half rauw rendier, ter bescherming tegen hongerige vossen en meeuwen

in het bootszeil gewikkeld, was hem zeker al te alle-daagsch en eenvoudig voorgekomen, want hij had het niet aangeroerd, het zeil daarentegen was verscheurd. Eindelijk had hij nog een zak met scheepsbeschuit geopend en den inhoud op het strand uitgeschud. Maar het daardoor veroorzaakte gedruisch scheen, naar de sporen in het rond te oordeelen, den vierbeenigen fisikaal snel verjaagd te hebben.”

»Er verliep meer dan een uur met het in orde brengen van de tent en het opzoeken van de verstrooide voorwerpen. Intusschen hadden wij den beer, als hij weerom kwam, een behoorlijke straf toegedacht. Wij laadden daarom al onze geweren en legden, nadat wij ons avondeten gekookt hadden, eenige stukken rendiervleesch op de kolen, opdat de reuk hem verlokken zou. Daarop kropen wij allen in de tent om in het warme hulsel van den slaapzak rust en slaap te vinden. Maar nu ontstond de groote vraag, wie de wacht zou houden, in geval onze gast terug kwam. Het beklimmen van den berg, de jacht op de rendieren en de daarop gevolgde overvloedige maaltijd hadden ons zóo vermoeid, dat niemand onzer lust had om voor den dief op te blijven. Wij kropen dus allen in onze slaapzakken en vergaten in de armen van Morpheus zoowel rendieren als beren, storm en drijfjts.”

»Wij lagen nog een poos half wakend en pratend en waren op het punt om in te slapen, toen wij voor de boot een ligt gedruisch vernamen. Plotseling daarop hoorden wij een nog grooter alarm, zoodat wij nu het zeil der tent ophieven en naar buiten zagen. Een groote beer sprong, zoo snel hij kon, weg en was, nog voor wij hem een paar schoten konden nazenden, verdwenen. Toen wij buiten kwamen, zagen wij dat de beer niet slechts het op de kolen geroosterde vleesch verteerd had, maar ook het vleesch, dat wij voor ons ontbijt bestemd en op een schotel boven een aantal half met rendiersoep gevulde drinkbekers dicht bij de boot gelegd hadden. Zijne poging om bij de soep te komen was zeker mislukt, en dit had

ongetwijfeld het gedruisch veroorzaakt. Wij besloten nu minstens één uur te waken; maar daar de beer gedurende dezen tijd niet verscheen, sloepen wij weer in. Toen wij na een vasten slaap van tien uur ontwaakten, bevonden wij, dat onze boot met geen nieuw bezoek verceed was. Ook de tweede maal had de kieskeurige beer het rauwe rendiervleesch onaangerd gelaten, het ge-roosterde en gekookte daarentegen volkomen verteerd. Wij zagen elkander beschaamd aan, daar wij de huid, die wij voor onze schrijftafel bestemd hadden, verdeelden voor wij den beer hadden gevangen. Het dier was ons te slim geweest.

IJSLAND.

Van Spitsbergen varende langs den zoom van het Westijs komt men eindelijk onder den noordpoolcirkel in den Golfstroom en bereikt dan spoedig het groote eiland, waaraan wij om zijne merkwaardigheden een bezoek brengen.

IJsland is een land van sagen en wonderen. Het groote eiland is in geografischen en historischen zin als een Janus met twee aangezichten, waarvan het eene naar het oude Europa, het andere naar het nieuwe Amerika gekeerd is. Het schijnt als een dam van Europa, en meer bijzonder van Skandinaavië, als een der verst verwijderde buitenwerken van het westen en het noorden in de onstuimige zee neergeworpen te zijn. Daar blijven de ijsbergen van het noorden op hun wandeling naar het zuiden staan. Zelf ontsteekt dit vulka-

nisch eiland op eigen kosten vlammeende lichtvuren aan den buitensten rand van Europa en staat als een telegraaf bij nacht tusschen de oude en de nieuwe wereld. Zijn geïsoleerde ligging heeft het van den aanvang tot datgene bestemd, wat het lang geweest is en nog is: een tempel der sage, de schatkamer van het denken en leven der Noren.

Met uitzondering der kuststreken bestaat IJsland bijna geheel uit kale, met eeuwige sneeuw en ijs bedekte bergen, die voor een deel vulkanisch zijn, uit vulkanische zandvlakten en uit dalen, die slechts asch en lava, rotsbrokken en rolsteen bevatten. Wil men zich een goede voorstelling van het land vormen, dan moet men zich het eiland denken als een ongeveer 2000 vt. boven de zee zich verheffend plateau, dat naar den zeekant in loodrechte kustlanden eindigt. Door dit plateau loopt een trachiet-gordel in noord-oostelijke richting van de zuidkust naar de noord- en oostkust, waardoor het gansche eiland in een westelijk en oostelijk deel gesplitst wordt. Deze trachiet-gordel is de zetel der uitgebrande en der nog werkende vulkanen van het eiland, een voortzetting daarvan is het Jan-Mayen-eiland. Op zijne toppen draagt deze gordel de gletschers van IJsland, de zoogenaamde Jökuls, die reeds op een afstand van 20 tot 30 mijlen zich voor het oog van den zeevaarder als witte wolken voordoen en eerst langzamerhand, hoe meer men het land nadert, toonen wat zij zijn: donkere met verblindend witte sneeuwvlakten bedekte rotskusten. Behalve deze Jökuls vindt men hier rotsen van een geheel andere formatie, die zich loodrecht verheffen en er met hun hellingen van bazalt en regelmatige lijnen uitzien, alsof zij door menschenhanden gemaakt zijn. Dezen staan veel dichter bij de zee dan de Jökuls, verheffen zich soms tot 4000 voet en zien er uit als lavarotsen van kolossale grootte.

Van alle zijden is IJsland omringd door een breede

Lith. Emil K. Binger.

IJsland. Tocht naar de Geisers: het koken van eieren in de heete Springbronnen.

stormachtige zee, wier golven een geweldige branding bij de rotsachtige kusten teweeg brengen, namelijk aan de zuidkust van het land, waar dan ook over een uitgestrektheid van ruim veertig mijlen geen enkele inham of haven te vinden is. Aan de andere kusten daarentegen beschutten de vele bochten en voorgebergten het land tegen het geweld der zee. De anders ruwe luchtsgesteldheid wordt verzacht, doordat een arm van den Golfstroom langs het eiland loopt. Door het breken der zeegolven tegen de rotsige kusten ontstaan wat de inboorlingen rasten noemen, dat zijn sterke stroomen, die zich ver in zee uitstrekken, waarvan de voornaamste de Reykenäsrast is, aan de zuidwestkust. Deze rasten beschermen het land tegen het drijfijz, dat dikwijls door stroom en wind van de Groenlandsche ijsvelden door den poolstroom naar de kusten van IJsland gedreven wordt en de noordkust van het eiland bedekt, met dit gevolg dat er in het land een strenge koude heerscht, die des voorjaars den plantengroei tegenhoudt en misgewas veroorzaakt, en dat soms gedurende de zomermaanden een ijswal om het eiland opgeworpen wordt, die alle gemeenschap met de buitenwereld afsnijdt en de bewoners met hongersnood bedreigt, zooals het in den zomer van het jaar 1882 het geval is geweest. Zoowel de golfstroom als de arktische of poolstroom voeren het uit Amerika komende drijf hout hierheen, dat voor dit aan boomen zoo arme eiland een ware zegen is.

Gedurende den zomer smelten groote massa's gletscherijs en geven het land overvloed van water. Ontelbare bronnen en bergstroomen borrelen overal op, en de prachtigste watervallen verrukken het oog. De groote bergstroomen worden dikwijls door daarin stortende ijsmassaas in hun loop tegengehouden, met donderend geluid breken zij zich op nieuw baan en werpen ijsbrokken, als huizen zoo groot, voor zich uit.

De grootste contrasten biedt IJsland's natuur aan,

als nergens ter wereld. Hier aanschouwt men bergen van eeuwig ijs, die elke gedachte van warmte uitsluiten; daarnaast vertoont het vulkanische vuur zijn verschrikkelijke uitwerking. Nauw heeft men het gebied der ijsbergen verlaten, of men ziet onder in het dal reeds van verre den warmen heeten damp dier talrijke bronnen, die met elkander wedijveren, en waarvan er een in het Reykholtts-dal midden uit den ijskoude bergstroom in de hoogte opborrelt. Behalve zwavel- zijn het kiezelbronnen, eenig in haar soort in Europa. Men stelle zich zulk eene natuur voor: gletschers, die van daag vreeselijke sneeuwlavinen veroorzaken en morgen vuur spuwen — heete springbronnen, die met deze volkomen in verbinding staan en dampend, bruischend, met een geweldig geraas hoog in de lucht zich verheffen om het volgend oogenblik niets meer van zich te laten blijken — zwavelbronnen, die het gas vrij laten, vergezeld van een gedreun, een stooten en een gefluit als bij het openen van de klep van een stoommachine — daarbij herhaalde aardbevingen en onweders, niet, gelijk elders, in den zomer, maar bij het strengste winterweder — voorts het knetterend en vlammend noorderlicht, regenbogen waarvan er verscheidene boven elkander staan, als ook de bijzonnen, soms bij acht- en tientallen tegelijk te zien — eindelijk de zoogenaamde ijsblink, een dwalend vuur op de kusten en op de zee, alsmede ontelbare dwaallichten boven de moerassen en de fata morgana; en men zal toestemmen dat IJsland een tooverachtig land is, rijk aan de verschrikkelijkste natuurtafereelen.

Toch ontbreekt het dit land niet aan afwisseling, daar het een tal van kleine meren bevat, de zoogenaamde vischmeren, en eenige dusgenaamde strandmeren, die door zandbanken van de zee gescheiden zijn en hun water deels van de zee, deels van de rivieren hebben en in de zee uitstroomen. Tusschen rots en stroom en lava worden behalve de talrijke kleine stukken bouwgronden

grootere grasrijke vlakten gevonden, terwijl bergen en dalen hier en daar met de vriendelijkste bloemtapijten prijken. Daarentegen ontbreekt het IJsland geheel aan boomen en bosschen.

Doch laat ons de vuur, water en zwavel uitbraken-vulkanen van IJsland iets nader in oogenschouw nemen. Ongelukkig is de reis daarheen niet gemakkelijk. Wagens kent men in IJsland niet, ook zouden zij ons niet baten, daar de wegen er niet geschikt voor zijn. Men reist er te voet of te paard. Maar de kleine ijslandsche paardjes zijn zeer voorzichtig en houden vol. In den regel reist men met een gids of in gezelschap. Men gaat over bergen en door dalen steeds voorwaarts door diepe zandwegen en moerassen, waarin de paarden vaak tot hun knieën inzakken, zoodat de ruiter verplicht is zijne beenen op te trekken en in deze onaangename houding de reis uren lang voort te zetten; hij mag nog van geluk spreken als hij niet genoodzaakt wordt van het paard te stijgen om het dier zijn last te verligten. Heeft men behoefte om eens uit te rusten, dan neemt men zijn intrek bij een der dáar wonende lieden. De menschen ontvangen u op de vriendschappelijkste wijze en bieden u eten en drinken aan en een slaapgelegenheid, zoo goed als het gaat. Hebben zij geene plaats in hun eigen woning, dan wordt voor u een leger opgemaakt in de kerk, als deze in de nabijheid is. Ontmoet men onderweg geene woningen, dan rust men uit onder den vrijen hemel of in hutten ten gerieve van de reizigers gebouwd. Intusschen laat men de paarden aan hun lot over. Opdat zij echter niet zullen verdwalen, bindt men den kop van het eene aan den staart van het andere vast. Moet men over stroomen of meren, dan gaat men in een boot, waarvoor de veerlieden zorgen, ontzadelt en ontlast de paarden, brengt de goederen over in de boot en vaart zoo over, als de stroom van het water niet te sterk is, terwijl men de paarden aan een lijn achteraan laat zwemmen. Is de stroom te

sterk, dan laat men de paarden door het water vooruitgaan. Is het water smal, dan laat men zich door het paard overbrengen. Op deze wijze reist men op IJsland, altijd in den zadel, dames zoowel als heeren.

Nadat wij op onze flinke hitten door een der zuidwestelijke, met lavarotsen en vulkanisch zand bedekte landstreken tot aan het breede vruchtbare Langardal óf »dal der warme bronnen» gereisd hebben, komen wij op een zeer belangrijk punt van IJsland. De grens van het bovengenoemde land ligt juist aan den noordkant van het dal, waarlangs groote rotsen zich uitstrekken. Het dal zelf strekt zich zuidwaarts wel twintig mijlen tot aan de Atlantische zee uit en wordt in het oosten en zuidoosten door den beroemden Hekla en andere gletscherbergen begrensd. Door dit dal stroomen de groote rivieren van IJsland: de Hvita óf »Witte rivier,» de Bruara en andere. Een weliswaar laag, maar weelderig boschje en twee groote binnenmeren versieren het dal. Uit de groene weiden, ja uit die meren verheffen zich witte rook-en dampzuilen, een bewijs dat zich daar de heete bronnen bevinden, van welke de Reijkjahver de voornaamste is. Ongeveer twee mijlen van hier borrelt de wereldberoemde groote Geijser, welke men nadert op een fraaie groene weide, ten noorden door rotsen omringd. In de nabijheid van de Geijser — want hier zijn meer heete springbronnen — verheft zich een kleine op zichzelf staande rotswand, de Langafjäll óf »heete waterrots.» Aan den oostelijken voet dezer rots bevinden zich de groote en de kleine Geijser (geijsa beteekent: geweldig in de hoogte springen.) Verscheidene beken, die van deze en van de groote en de kleine Strokr naar beneden vlieten, verlevendigen het landschap. Hier bevinden zich ongeveer dertig groote en kleine bronnen op geringen afstand van elkaar, zoodat de bodem is als een zeef. De afstand tusschen de groote Geijser en de groote Strokr is nagenoeg 500 voet. De meeste dezer bronnen bevatten kokend water. Het

terras dezer bronnen, geheel uit keisteenen bestaande, verstoort den plantengroei van dit oord, slechts in de nabijheid van de groote Geijser bevindt zich een grasbodem, waar de reizigers hun tenten opslaan; voor 't overrige bestaat de grond uit roodgeel zand, vermengd met geelgrauwe keisteenen.

De groote Geijser is gelegen op een zes voet hoogen, cirkelvormigen heuvel, dien zij zichzelve gevormd heeft van de door haar uitgeworpen keisteenen. De oppervlakte van dezen heuvel is daardoor ruw en overal met gaten, niet ongelijk aan de schors van een ouden eik, of liever aan de buitenzijde van een oesterschaal. Op den top van dezen heuvel is een verdieping in den bodem, in den vorm van een schaal, zestig voet in doorsnede en vier voet diep. In het midden daarvan ziet men een koker óf, om met de IJslanders te spreken, eene pijp, door welke de schaal óf bassin met het inwendige der aarde in verbinding staat. Deze pijp heeft een wijdte van negen en een diepte van zeventig voet. Toen wij erbij kwamen, was deze bassin tot aan den rand toe met kristalhelder, zeegroen water gevuld, dat evenwel niet kookte, een temperatuur van 82° C. bezat, een teeken dat de Geijser in rust was. Wij moesten dus blijven en wachten tot zij zich in beweging zou zetten; want de uitbarstingen hebben op zeer onregelde tijden plaats, nu eens verscheiden keeren op één dag, doch ook wel slechts eenmaal in twee óf drie dagen. Daar wij wisten dat de Geijser haar uitbraken door 't afvuren van signaalschoten aankondigt, namen wij den tijd waar de omstreken te bezichtigen. Tegen den middag vernamen wij de eerste signaalschoten vergezeld van een onderaardsch donderen. De uitbarstingen twaalfmaal herhaald volgden elkander snel op en klonken als het artillerievuur op een afstand van anderhalf uur. Wij spoedden ons erheen en zagen het water in heftige beweging. Snel verhief het zich in den vorm van een zuil zes tot acht voet boven de pijp. Doch eensklaps zonk het weer, zoodat

het bekken, dat eerst tot den rand toe gevuld was, geheel leeg liep. Tegen vier uur echter hoorden wij nogmaals schieten en nu heviger dan de eerste maal. Spoedig stonden wij weer bij den rand van het bekken. De uitbarstingen hielden wel twee minuten aan, het water hevig bewogen golfde in het bekken, dwarrelde daarin rond en vulde de schaal tot overloopens toe. In het midden vertoonden zich geweldige dampblazen en, als in fijnen, schitterend witten stofregen opgelost, schoot nu een waterstraal, die ons bijna op den grond wierp en zich in den vorm van een tien voet dikken zuil 75 voet hoog verhief, onder een donderend geraas te voorschijn, alsof duizend stoommachines gelijktijdig hun damp door een kom met kokend water uitstroomen lieten. Een ontzettend groote dampmassa begeleidde deze uitbarsting, die daardoor echter niet geheel aan het gezicht onttrokken werd. Wij stonden geen veertig voet er van verwijderd volkomen veilig. Na verloop van acht minuten werd de waterzuil al kleiner en kleiner, en drie minuten later was al het water in de pijp weggevloeid, zoodat niet alleen het bekken, maar ook de pijp tot op tien voet ledig stond. De beweging van het water had nu waarschijnlijk opgehouden, maar daarna steeg het langzaam. Na twee uren was het bekken weer tot aan den rand met water gevuld. De natuurkundigen verklaren dit verschijnsel op de navolgende wijze. Het water, dat reeds heet uit een groote diepte opstijgt, wordt in de pijp nog hooger verhit en wel tot dampvormigen toestand door een warmtebron die zich in de pijp bevindt. Die heete damp veroorzaakt de donderslagen, welke vóór het opspuiten gehoord worden, en tevens het opspuiten zelf. Het in de lucht opgeworpen water geeft daar zijn warmte af, en valt koud neer naar beneden in de pijp. Daardoor verkoelt het water dat zich daar bevindt, en er is dan telkens maar een nieuwe verhitting noodig om een nieuw opspringen te veroorzaken.

Na de Geijser is ook de Strokr (van strokr = »iets

dat woelt", vandaar »boterkarn") een bezoek overwaard. Zij onderscheidt zich in menig opzicht van de groote Geijser. Zij heeft geen bassin, haar water staat 9 tot 14 voet beneden den mond der pijp; maar het kookt en bruischt er voortdurend. Zoover wij met het dieplood konden meten, was de pijp 42 voet lang. Ook hier gaan de uitbarstingen vergezeld van een machtig onderaardsch gedreun, als van verwijderd kanongebulder, en een fluiten en steunen boven den grond, zoodat de bodem ver in het rond beeft. Daarop volgen de prachtige waterzuilen van kokend water, die, hoewel niet zoo hoog en zwaar als van de groote Geijser, in den fijnsten stuifregen zich oplossen. Van acht tot tien minuten houden deze uitbarstingen aan. Het merkwaardige van de Strokr is echter, dat men haar ten allen tijde, als zij in rust is, tot een uitbarsting kan noodzaken door de pijp met steenen en zoden te verstoppen. Na ongeveer tien minuten hebben de in de diepte terug gehouden gassen zulk een spanning aangenomen, dat zij den geheelen inhoud der pijp, steenen, aarde en water, als eene fontein van slijk in de lucht spuiten.

Wij wilden daarvan eens de proef nemen. Wij lieten onzen gids een hoeveelheid graszoden met de spade afsteken en naar den rand der berg brengen. Daarop wierpen wij ze alle tegelijk in den koker. Het opborrelen van het water hield in eens op en wij keken een tijd lang zeer nieuwsgierig naar beneden; doch alles bleef rustig. Wij verwijderden ons eenige schreden in de meening dat dit middel om een uitbraak te veroorzaaken wel niet onfeilbaar zou zijn, toen zich plotseling een vreeselijk geknal liet hooren en een vuile waterzuil zich omhoog verhief. Tevens zagen wij groote stukken modder hoog in de lucht vliegen. Nadat het water tot onder de oppervlakte der aarde gezonken was, kwam het herhaalde malen terug en spoot nu niet alleen hoog op, maar ook wijd om zich heen, zoodat de grond tot op dertig voet bevochtigd werd.

Ik nam eenige van de uitgeworpen graszoden op en bevond, dat zij letterlijk gekookt waren.

Men verhaalt, dat dertig jaren geleden een paard in een van de slijkbronnen nabij de Geysers viel en nimmer weer te voorschijn kwam, en dat een os in een der geysers neergestort en er als gekookt vleesch uitgeworpen werd.

De bronnen van de Geysers liggen op een hoogte van 330 voet boven den zeespiegel en daaronder zijn een menigte van kleine water- en slijkbronnen. De menschen die in de nabijheid van deze bronnen wonen gebruiken het water om er mee te wasschen òf, als het water niet al te zwavelachtig is, er hun vleesch, eieren en dergelijke in te koken.

Van de Geysers uit kan men reeds den Hekla zien, twee dagreizen daarvan verwijderd, den grootsten der vulkanische bergen van IJsland, die met zijn hoogste spits 5000 voet boven den zeespiegel ten hemel zich verheft. De weg daarheen loopt door een groot grasrijk dal, dat wel de vruchtbaarste streek van IJsland is, door tal van rivieren doorsneden en door met eeuwige sneeuw gekroonde Jökulgebergten omgeven. Door de rivieren Abrandsá en Thjorsá komt men over versteende lavastroomen en heerlijk groene weiden in een bergkloof, waar ontelbare kleine waterstroomen bruischend neerstorten op een cirkelronde weide, van alle kanten door bergen omgeven. Hooge, steile heuvels van roode lava hangen over den weg òf liever het pad heen, en na nog een half uur te paard voortgereden te hebben, bevindt men zich vlak tegenover den Hekla; doch nu moet men den weg te voet vervolgen. Welk een heerlijk landschap ontvouwt zich hier voor onze oogen! Ter eener zijde de prachtige groene dalen met IJslands grootste rivieren, die gevoed worden door het gletscherwater van den Hekla en der andere groote Jökulgebergten, dertig mijlen lang, drieduizend voet hoog; aan de andere zijde de lavaheuvels,

schitterend van de verschillendste kleuren, rood, bruin of zwart, naar den ouderdom der lava, ver in het noorden de met sneeuw bedekte Jökuls, in het zuiden de Atlantische zee, acht mijlen van den Hekla verwijderd. De Hekla zelf is meer een bergrug dan een berg, die geen bepaalden krater heeft, maar nu hier dan daar zijn lava uitwerpt en daardoor gedurig van vorm verandert.

Doch laat ons, om dit merkwaardig natuurverschijnsel van naderbij te leeren kennen, den berg bestijgen aan de hand van onzen gids, den Amerikaan Pliny Miles, die den Hekla beklommen en goed gezien heeft.

»Onze weg — zoo verhaalt hij — voerde eerst door een dal, waar wij aan onze linkerhand een lavastroom hadden, die, hoewel hij dagteekende van de groote uitbarsting van 't jaar 1845, nog niet geheel koud was en damp deed opstijgen; ter rechterzijde en vóór ons uit lag een heuvel van vulkanisch zand, waarin onze voeten bij elke schrode diep inzonken. Na een half uur kwamen wij aan de steile helling van den berg, waar het beklimmen moeilijker werd. Gelukkig hadden wind en weder het vulkanische zand hier hard gemaakt, zoodat de weg beter werd. Onder in den bodem lagen de lavabrokken en slakken overal verstrooid. Wij bevonden ons nu twee tot drieduizend voet boven den zeespiegel, en nog was de berg hier met ligt gras bedekt. Na een klim van twee uren bereikten wij den top eener hoogte, van waar ik hoopte de hoogste spits van den Hekla te zullen zien; maar wij waren er nog te ver af, en andere bergtoppen benamen ons het vergezicht. Toch hadden wij hier een schoon uitzicht op bergen, de rivieren in het rond en de verre zee. Eindelijk werd de berghelling minder steil. Ter hoogte van 4000 voet bereikten wij de sneeuwvelden. De sneeuw heeft hier op vele plaatsen een zwarte kleur, zoozeer is zij met zand en asch vermengd. Nadat wij hierop eenigen tijd voortgegaan waren, omringden ons van alle kanten zware wolken en moesten wij in dikken

mist voorwaarts trekken. Nu werd ook op eens de berg-helling steiler en wij kwamen slechts met moeite vooruit. De grond en de lava waren van een roode kleur. Ras bleek het ons dat wij de plaatsen van het vuur naderden; want wij roken den zwavel. Het weer helderde op, en plotseling zagen wij in een diepen krater. Welk een vreeselijke afgrond! Niets dan vuur en zwavel en rook! Boven dezen krater lagen nog drie dergelijken naar den bergtop toe.

Van nu af was onze reis met groot gevaar verbonden. Wij moesten deze vier kraters voorbij. Aan de eene zijde hadden wij de kraters, aan de andere zijde de steile berg-helling met een duizend voet diepen afgrond daarnaast. Tusschen deze twee liepen wij op een zandweg, die niet breeder was dan een gewoon voetpad. Wat het gevaar vermeerderde was, dat wij door wolken omgeven werden, dat van de eene zijde de koude wind en van den anderen kant de zwaveldamp uit de kraters ons in 't aangezicht joegen. Zonder mijn langen staf zou ik er niet gekomen zijn. Want wij kwamen er, wij bereikten het doel onzer reis: den hoogsten bergtop van den Hekla, een half uur nadat wij de vier kraters achter ons hadden liggen. Toen wij om ons heen zagen, bespeurden wij dat de kruin van den berg geen eigenlijke spits is, maar breed en bijna geheel vlak. Op verscheidene plaatsen lag de sneeuw opgestapeld. Van een krater bespeurden wij nog niets; maar wij begrepen toch, dat wij ons in de nabijheid van vulkanisch vuur bevonden. Overal drong de rook uit lavahoopen en de grond onder onze voeten was warm. De lucht klaarde op, de dampkring was volkomen zuiver, een prachtig panorama breidde zich voor ons uit, toen wij op een hoogte aan de oostzijde van waar wij eerst stonden ons geplaatst hadden.

Grootscher natuurtafereel heb ik nooit gezien. IJsland lag onder mij en om mij heen als een landkaart. Vijftuizend voet stonden wij boven het watervlak der zee.

In 't westen en noordwesten lagen, door bergen omringd en door heuvels afgewisseld, uitgestrekte groene velden. Rivieren, wier blanke wateren in het zonlicht schitterden, doorsneden de dalen en vlakten als lange zilveren linten. In 't verre noorden en noordwesten zagen wij sneeuwbergen liggen, niet in den vorm van bergtoppen, maar van glanzend witte en in de zon schitterende vlakten. In een dal, dat ongeveer vier mijlen ten noordwesten van ons lag, bevond zich een schoone groep van meren, waarin zich de groene weiden aan hun oevers weerspiegelden, zoodat het water een donker grauwe kleur vertoonde. Hier en daar verspreidden zich de ijslandsche wouden vóór ons uit als donker groen struikgewas. Daarnevens de velden met de ijslandsche flora, klein en teer, maar van levendige kleuren: de witte anemoon, de indigoblauwe gentiaan en meerdere. In de groene weiden de gele ranonkel, de witte klaver en het bij onze huismoeders zoozeer bekende en geroemde ijslandsche mos, namelijk als geneesmiddel; maar de IJslanders vermalen het tot meel en bakken er brood van, evenals zij dit doen met de wilde haver en met verschillende soorten van zee-gras, daaronder het rozezee-gras, als vergoeding voor granen, die op IJsland niet willen gedijen, naar het schijnt, en dus niet geteeld worden. Eenige heuvels en oude lavadistrikten zagen wij met heidekruid bedekt, die nu juist in vollen bloei stond en den omtrek met een purperen kleed bedekte. Niets is zoo algemeen verspreid op IJsland als dit heidekruid. Voor de toekomst van dit land is het van 't hoogste gewicht; want het is de eerste plant, die op de lava wortel vat, en het draagt daarom veel er toe bij om de woeste gronden weer bewoonbaar te maken. De oppervlakte van den Hekla zelf en de grond daarom heen tot op eenigen afstand van zijn voet was éene zwarte lavamassa. In het zuidoosten lag een donkere wolk, die het uitzicht bedekte; maar aan den anderen kant was de heuvel rein en het panorama door

niets verstoord. In het zuiden, ver buiten in de zee, omtrent tien mijlen van ons verwijderd, verhieven zich de Westmans-eilanden loodrecht 2000 vt. uit de zee op; helder staken hun omtrekken, hun klippen van bazalt, bij het water af.

Tot nog toe hadden wij op den top van den berg geen krater gezien. Maar als ik een honderd schreden verder een kleine hoogte bereikte, gaapte mij het monster met zijn verschrikkelijken muil aan. Dit was de hoofdkrater, grooter dan al de zoeven genoemde vier te samen, lang, doch niet zeer breed. Een der wouden was steil, en uit zijne spleten drong rook. Op vele plaatsen lag sneeuw. Onmiddellijk besloot ik in den krater te dalen. Wij begaven ons daartoe naar de oostzijde, waar de toegang het gemakkelijkst was, gingen op een sneeuwbedding zitten en lieten ons zoo naar den bodem van den krater glijden. Daarop doorwandelden wij dezen verwonderlijken afgrond naar alle zijden, nu eens hielden wij onze handen in den warmen damp, dan weer liepen wij tegen rotsen op en stonden onder gewelven van sneeuw. De grond onder onze voeten bestond hoofdzakelijk uit natte aarde, de wanden van den krater uit lava en op vele plaatsen uit slakken. Midden in den krater lag een rots van bazalt, rond als een kanonskogel en 25 voet in doorsnede, maar op verscheidene plaatsen van diepe spleten voorzien, waaruit voortdurend rook en heete damp stegen. Tien voet van daar verhief zich een steile sneeuwmuur. Onder aan dezen muur had de heete damp, die uit het daarachter verborgen lava ontsnapte, de sneeuw doen smelten en daardoor een sierlijken, 10 voet hoogen berg gevormd. Wij traden dit gewelf binnen, en vonden er een waterbekken, gevuld met het helderste water, dat uit de sneeuw daarin stroomde.

Toen wij onze nieuwsgierigheid bevredigd hadden, trachtten wij aan de noordzijde van de dampende rots een uitweg te vinden; en ofschoon deze weg zoo geweldig steil

was, dat ik vreesde naar beneden te zullen tuimelen, kwamen wij toch aan de noordzijde van den berg uit den krater, waar wij zagen in een afschuwelijke diepte. Een klein groen meer lag ongeveer twee mijlen van ons verwijderd en zag er, van deze hoogte af gezien, als een waterdruppel uit. Wij liepen den geheelen krater om, kwamen aan een diepen spleet in de lava, waarover wij springen moesten, en keerden daarop over een breed sneeuwveld naar de plaats terug, vanwaar wij den krater ingegaan waren. Het afdalen van den berg ging driemaal zoo snel als het beklimmen. Het smalle pad tusschen de kraters en de noordzijde des bergs vonden wij veel minder gevaarlijk dan de eerste maal, daar de lucht helderder was en de wind was gaan liggen. Onder aan het zandige gedeelte der bergheiling, waarover wij snel vooruit gekomen waren, vonden wij onze paarden terug. Wij leidden ze van het plateau de steile hoogte af, en reden daarop snel met ze voort, zoodat wij nog even vóór zonsondergang in de boerenhofstede aankwamen, vanwaar wij 's morgens uitgetogen waren, na alzoo de gevaren dezer reis doorgestaan en het genot daaraan verbonden gesmaakt te hebben.

Na deze schets van de natuur van IJsland volge hier een korte fysiognomie van het volk. Gelijk het land is, zegt men, zijn zijne bewoners. De IJslander heeft een vulkanische natuur, daar bij vergelijkend onderzoek gebleken is, dat zijn bloedwarmte gemiddeld 37, 27° C. is, terwijl die van al de andere bewoners van onzen aarbol onder alle luchtstreken tusschen 35° en 37° C. bedraagt. Op het temperament schijnt dit echter van weinig invloed te zijn. De IJslanders zijn volstrekt niet sanguinisch van aart. Zij zijn geen moedige zeelui, vreezen voor gevaren en laten zich geduldig jaar op jaar de kostbare kabeljauw, waarvan de zee nabij de kust rijkelijk voorzien is, door de fransche visschers voor de neus wegkapen. Hadden de IJslanders in het ongelukkige jaar 1882 in het vroege voor-

jaar, zooals de fransche zeelui gewoon zijn te doen, hun booten in zee gezonden, dan hadden zij in weerwil van den strengen en aanhoudenden winter geen honger behoeven te lijden. Het flegma van den IJslander blijkt ook nog uit een paar andere eigenaardigheden. Het land heeft overvloed van water, koud en warm, overvloedige gelegenheid bestaat er dus zich te reinigen. Maar hoewel hun voorvaderen de reinheid zeer betrachtten en daarvoor in hun woningen afzonderlijk badkamers bouwden, hebben de tegenwoordige IJslanders alleen den naam *badstofa* behouden, dien zij aan hun woonvertrek geven, maar zijn overigens alles behalve zindelijk, en de zeep wordt door hen zeer weinig gebruikt. Ook in een ander opzicht betoonen zij zich ondankbaar jegens de natuur die hen omringt en waarin zij dagelijks leven. Hoewel zij allen zonder onderscheid minnaars zijn van lezen en onderzoek, en de bewoners van het vasteland van Europa in ontwikkeling eer overtreffen dan dat zij bij hen ten achter staan, zoodat allen, niet één uitgezonderd, lezen en schrijven — eene kunst, welke zij niet in de scholen, maar van hun ouders in de lange winteravonden geleerd hebben — is juist de natuurkunde de eenige wetenschap, die zij verwaarloozen, terwijl men denken zou, dat juist de groote en buitengewone verschijnselen van IJslands natuur hun belanstelling 't meest moesten wekken. Daarentegen leggen zij zich meer toe op de geschiedenis van het voorgeslacht, welks roemrijke daden in tal van saga's beschreven of bezongen zijn, welke zij allen kennen, en die voor hen de band is van een krachtige en misschien te bekrompene nationaliteit. Evenwel is hierin in den laatsten tijd eenige verbetering te bespeuren. Terwijl de IJslander tot nog toe gewoonlijk nooit vreemde landen bezocht, gaan tegenwoordig de zonen der aanzienlijkste familiën uit de twee eerste steden van het eiland, Reijkjavik en Akureijre, naar Kopenhagen om er hun opleiding te ontvangen, van-

waar zij de Europeesche beschaving naar hun woonstede overbrengen.

De IJslander is overigens van een robust gestel, welgebouwd, schoon de beenen in evenredigheid met het bovenlijf een weinig te kort zijn. Scheef gebouwde menschen vindt men zeer weinig onder hen. Donker is zijn haar, doch blauw zijn zijne oogen. De mannen zijn in den regel niet schoon, maar hun gelaat teekent karakter en geest. De vrouwen zien er meestal lief uit en hebben een schoone gelaatskleur, hoewel — zooals wij zagen — de reinheid niet door haar bevorderd wordt; haar nationale klederdracht, die haar schoone gestalte goed doet uitkomen, en haar rijke en prachtvolle haarbosch, die haar schoonheid verhoogt in weerwil van het vreemdsoortige hoofddeksel (kufa), dragen daartoe niet weinig bij. Hartstochtelijk is de IJslander niet minder dan de bewoner der zuidelijk gelegen landen, zelfs zijn zijne hartstochten sterker en hebben een dieperen grond. Hoewel de aloude fostbrodirskap (vriendschap op leven en dood tusschen twee mannen) en de bloedwraak niet meer bestaan, bezitten zij toch nog een warm gevoel voor vriendschap, maar voeden ook haat en wraakzucht, welke zij niet spoedig laten varen. De bewoners van IJsland munten uit door een buitengewone gastvrijheid. Is al de gewoonte vervallen den vreemdeling bij zijn vertrek geschenken op de reis mee te geven, men kan er zeker van zijn een gastvrije ontvangst bij hen te vinden, ook zonder dat men hun aanbevolen is; de gastheer zadelt zelf het paard van den vreemdeling en doet hem een heel eind ver uitgeleide. Dit komt den reiziger goed te pas, omdat behalve te Reijkjavik op IJsland geen hôtels bestaan. Weezen en arme kinderen worden door de welgestelde boeren liefderijk in het gezin opgenomen en met de eigen kinderen gelijk gesteld. Ook jegens elkander zijn de IJslanders zeer vriendelijk en beleefd. Niet ligt schenken zij aan anderen hun vertrouwen; maar is dit eenmaal geschied, dan is hun

toewijding ook volkomen. Als vertrouwde vrienden en vriendinnen elkander op den weg of in huis ontmoeten, dan omarmen en kussen zij elkander op de hartelijkste wijze tot twee en driemaal toe.

De IJslander leeft zeer eenvoudig; in woning, meubels, kleederen en voedsel is overdaad hem onbekend. De bevolking, 70,000 zielen groot, bestaat hoofdzakelijk van de schapenteelt, de vischvangst en de jacht op eiders, vooral om het dons, dat zij deels van den vlakken grond, deels op levensgevaar af van hooge, voorover hangende rotsen uit de nesten halen moeten. In hun woningen leven de IJslanders zeer gezellig. De gelegenheden om zich buiten 's huis te verstrooien zijn zeer weinige; daarom zoeken zij het zich in den familiekring zoo aangenaam mogelijk te maken. In de lange winteravonden leest een lid der familie voor uit een boek of een courant, terwijl de anderen spinnen, weven, breien, knopen of eenig kleedingstuk en huisraad vervaardigen. Den vreemdeling kan zulk een vreedzaam samenzijn niet dan ten goede komen. 't Is waar, zijn gastheer is na de eerste begroeting niet zeer spraakzaam, hoort hem liever uit en doet hem vele vragen naar het land, van waar hij komt, en naar zijn reisavonturen; maar dit doet hij slechts om zijn weetlust te voldoen. Is deze bevredigd, dan is hij ook evenzeer bereid de vragen van den vreemdeling te beantwoorden, hem van zijn eigen land te verhalen, en intusschen discht hij hem rijkelijk op van wat hij bezit tot versterking van den inwendigen mensch. Mocht iemand mijner lezers na deze aanbeveling belust worden een reisje door Ultima Thule (de oude benaming van dit land) te maken, hij zal in dit land van ijs aantreffen mannen en vrouwen met warme harten en heldere hoofden.

En hiermee nemen wij afscheid van het werelddeel dat wij bewonen, en spoeden ons naar Amerika, 't eerst naar het slechts vijftig mijlen ten westen van IJsland gelegen Groenland.

REIS NAAR GROENLAND.

Eene reis naar Groenland is alles behalve een spelevaart. Er behoort moed toe om onbevreesd de gevaren in het aangezicht te zien, die den reiziger naar dat »land der buitenste duisternis" wachten. Ook zonder de gewetenswroeging van den Noorman Erik, den ontdekker van Groenland, die naar men zegt, om een door hem beganen manslag, in 't jaar 982 over zee hierheen vluchtte, zou ons de angst om het hart slaan, als wij getuigen moesten zijn van de prachtige, maar tevens verschrikkelijke natuurtafereelen, die hier de zee te aanschouwen geeft. De oostkust van Groenland, aan welker zijde IJsland ligt, is het minst bezochte deel. En daarvoor bestaat een alles afdoende reden, daar zij meer dan de westkust voortdurend met een ringmuur van schier ondoordringbaar ijs bezet is. Maar ook wanneer men van Reykjavik uit zuidwestwaarts aanhoudende, kaap Farewell of Statenhoek om en Davisstraat in gevaren is om zoo naar Godthaab (Goede Hoop) te stevenen, moeten nog vele moeielijkheden overwonnen worden, vóór men veilig voet aan wal zetten kan. Nergens toch, als aan de westzijde van Groenland, vertoont zich de wintervorst zoo in al zijne verschrikkelijkheid. Hier zijn de grootste ijsbergen, die, als de stormen ze tegen elkander stooten en doen kraken, de lucht vervullen met donderend geluid. De reiziger, die, natuurschoonheden mint, verlustigt zich als hij ziet, hoe na het tegen elkander aanbouwen en op elkander stapelen van deze geduchte ijsmassaas allerlei fantastische gedaanten voor den dag komen; hij meent in een tooverwereld te verkeerren varende tusschen zwemmende leeuwen, tijgers, draken en sfinxen, gevormd door

de van den wind voortgestuwde ijsbergen. Hij is verrukt als hij deze witte en grijze gedaanten ziet, maar vooral wanneer het zonlicht er op valt en zij als juweelen schitteren met de prachtigste kleuren. Opgetogen staat hij als hij, wat ook wel gebeurt, duizenden van deze ijsbergen tot een enkel blok vereenigd ziet, waarop het licht in ontelbare tinten en flikkeringen breekt. Maar wee hem! als deze ontzettende ijsbergen zijn schip van alle kanten omringen en insluiten, en dan de wind en de stroom ze heen en weer drijven. Zij breken en vernielen elkander en inmiddels wordt het vaartuig weggevaagd als een notedop. Na eenige minuten is er niets meer van het geheele schip te zien, de sneeuwstorm gaat over zijn graf heen om nieuwen buit te zoeken. Scoresby verhaalt, dat hij eens op deze wijze een schip tusschen twee ijsmuren zag verbrijzelen, in een oogwenk was het vernield. Slechts de top van den grooten mast stak boven het drijvende graf uit als een grafteeken. Een ander schip werd van voren opgeheven als een paard, dat steigert. Twee schoone driemasters werden voor zijne oogen geheel doormidden gesneden door een scherpe ijsschots van meer dan 30 meter lengte. Alleen als het schip zoo diep in het Oostijs is opgesloten, dat het geweld der golven door de daarbuiten liggende ijsmassaas gebroken wordt, is het mogelijk 'tgevaar van verbrijzeld te worden te ontgaan. Het schip wordt in zulk een geval aan een groot ijsblok vastgemeerd en deelt daarmee hetzelfde lot. Er vormt zich door een onvoorziene oorzaak een opening, en het schip komt vrij. Soms ook treft men een ijsschots aan, welke een goede haven vormt; dan is het schip gewoonlijk gered. Bij de kust is het dikwijls open water in het voorjaar, hetgeen veroorzaakt wordt door den krans van eilanden, die voor de westkust liggen, het aandrijvend ijs breken en van het land afhouden. Voor de bewoners van Groenland is dit een groot voordeel. Want daar het nu de tijd is van de robben zeehondevangst, zijn zij nu in de gelegenheid hun

booten uit te zenden. Maar de reiziger, die van zee uit het land wil bereiken, wordt juist door deze westwaarts drijvende ijsschotsen daarvan teruggehouden. Wat nu te doen? Hij moet trachten noordwaarts om het ijs heen te varen, waarin hij kan slagen, omdat de stroom uit de Baffingsbaai de groote ijsmassa zuidwaarts voor zich heendrijft. Met eenig beleid, doch slechts door een groenlandschen loods bestuurd, voer dan eindelijk ons scheepjen de haven van Godthaab binnen, en zetten onze reizigers voet aan wal begeerig het land en het volk te leeren kennen.

DE NATUUR VAN GROENLAND.

Toen Erik het land bezocht, vond hij er groote grasrijke weiden en noemde het daarom Groenland. In die dagen moge het met recht zoo geheeten hebben, de natuur aldaar milder zijn geweest dan in later tijd, thans is die naam een bespotting voor een land, dat woest, onvruchtbaar en daardoor zoo weinig bevolkt is, dat gemiddeld slechts drie menschen wonen op twee vierkante mijlen. Aan de kusten door steile rotsen en klippen met eeuwige sneeuw omzoomd, is het land inwendig, naar het schijnt, geheel onbereikbaar. De beste voorstelling, welke men zich van het land maakt, is deze, dat het eenmaal geheel onder water geloopt is, dat dit water daarop is blijven staan en door de lagere temperatuur in eeuwig durende gletschers is veranderd. Van de grootte

dezer gletschers kan men zich ter nauwernood een begrip maken. Hoe noordelijker men komt, deste reusachtiger zijn zij van afmeting. De grootste is de zoogenaamde Humboldt-gletscher tusschen 79° en 80° N. B., 60 geografische mijlen lang en 12 geografische mijlen breed, terwijl de eindmuur 100 meter hoog is. Naar deze berekening moeten sommige bergen, waarvan zij afschuiven, een kolossus ijs dragen van 2—3000 voet. Nog nooit heeft iemand, zoover bekend is, deze bergen beklommen dan slechts aan de buitenzijde. Alleen de kusten van Groenland worden bewoond. Tot nog toe meende men, dat zich alleen aan de westkust kolonie's uit Noorwegen en IJsland gevestigd hebben. Maar sedert dat de missionaris Brodbeck in Aug. 1881 in de nabijheid van kaap Farewell en hoogerop ruïnen van Noormannen gevonden heeft, blijkt dit een dwaling te zijn.

(Misschien zullen de onderzoekingen, welke de onvermoeide Nordenskiöld op de oostkust en in het binnenland nu wil in 't werkstellen, nieuw licht hierover verspreiden.) Tusschen de bergwanden aan de kusten vertoonen zich hier en daar vlakten, die met een schraal gras bedekt zijn. Planten en dieren worden er nog minder gevonden dan op IJsland. Toch zijn sommige dalen in den zomer met zulk een plantengroei bedekt en geeft aan het landschap zulk een vriendelijk aanzien, dat de Europeaan ligt vergeten zou waar hij zich bevindt, zoo niet de dreigende ijsmassaas op de bergtoppen hem daaraan herinnerden. Vele mossoorten groeien hier, ook het voor den Groenlander zoo weldadige lepelblad, dat als geneesmiddel tegen scheurbuik bekend staat en door den inlander als salade of in den vorm van groentesoep gebruikt wordt. De koude heerscht in dit land met onbepaalde macht. Vooral in het noorden is zij des winters zoo hevig, dat steenen springen, het ijs zich samentrekt en het door de scheuren vrij geworden water, plotseling aan de koudere lucht blootgesteld, dampst alsof het kookt. Het vleesch kan

men ternauwernood met den bijl stuk hakken, en zelfs als het gekookt is, is het van binnen nog stijf bevroren. Komt daarbij nog een snijdende wind, dan is zelfs de pels een onvoldoende bedekking.

Dat een bergland als Groenland ook zijne metalen heeft is gemakkelijk nategaan. Onder de mineralen zijn het opmerkelykst: het kryoliet of ijssteen, een weeke witte of donkergrauwe steensoort, waaruit soda, aluminium en een soort van leem, dienstig voor de ververijën, getrokken worden, — asbest of steenvlas, dat er uitziet als vermolmd hout en uit fijne draden bestaat, die door ze te kloppen en week te maken uit elkander gaan, gedroogd worden zij tot garen gesponnen en tot stoffen geweven, welke de eigenschap hebben dat zij onverbrandbaar zijn. De Groenlanders gebruiken het asbest alleen als lampekatoen. Eindelijk nog vindt men in Groenland een soort van weeksteen zachter dan hout, dat men met een mes snijden kan, en waaruit de inboorlingen hun lampen en kookgereedschappen vervaardigen.

ONDER DE ESKIMO'S.

Eskimo's, d. z. »rauwvleescheters" is een scheldnaam, dien een der vroegere vijandelijke stammen hun naburen in Groenland gaven; de Groenlanders zelve echter noemen zich Innuït. d. i. »mannen."

De Eskimo's of Groenlanders hebben een klein, vet maar krachtig en welgevormd lichaam dat hen in staat stelt de grootste inspanningen te verdragen, welke hunne

leefwijze meebrengt. Evenals bij de zeehonden de vetlaag de plaats van het wollig haar inneemt, zoo beschut ook het vette lichaam den Groenlander tegen de koude. Zijn voorkomen kenmerkt zich door een groot hoofd, een eenigzins plat gelaat, scheef liggende, maar tevens schoone oogen, witte tanden en zwart borstelig haar. De mannen laten dit los over hun gelaat hangen, maar de vrouwen binden het op het hoofd tot een kluwen. Heur huid is eer licht dan donker van kleur, maar ziet er vuil uit, daar zij zich nimmer wasschen, en geeft een vetlucht van zich af, onverdragelijk voor den Europeaan. In 't Zuiden van het land worden slankere gestalten gevonden met vriendelijke aangezichten en sprekende oogen. De Groenlander is traag van aart en onverschillig voor 't geen om hem heen gebeurt, doch overigens goed geluimd en van een vroolijken inborst. Hij stelt alleen belang in wat volstrekt noodig is en het oogenblik oplevert. Den besten tijd voor de zeehondenjacht, het voorjaar, laat hij voorbij gaan om zich te verlustigen in de jacht op rendieren, die hij meer voor zijn genoeg doodt dan om er wintervoorraad van op te doen. Met het grootste genoeg slaapt hij, na gegeten en gedronken te hebben, een ganschen nacht en dag door. Overigens zijn zij een goedaardig slag van menschen, die hun wapens nimmer gebruiken om menschen te dooden, maar alleen dieren, zoodat oorlog onder hen niet voorkomt. Zij kunnen het niet aanzien, dat Europeanen hun onderhorigen slecht bejegenen of — zooals zij het noemen — «als honden behandelen», waarom zij zich ver boven de blanken verheven gevoelen. Willen zij dezen een beleefdheid zeggen, dan spreken zij: »gij zijt als wij», of: »gij begint een Innuït te worden.» Misdaden komen in den regel onder hen niet voor. Heeft iemand zich aan een ander vergrepen, dan wordt hij beladen met den spot der menigte; bij trommelslag en gezang wordt over hem het vonnis uitgesproken. Hieruit kan men zien, dat de

Eskimo's een satyrieken aart bezitten en, als zij willen, een scherpe tong. Zij koesteren groote liefde voor de hunnen, maar zijn zeer ongevoelig voor het leed van hen, die hun niet verwant zijn. Gastvrij zijn zij in de hoogste mate; als gasten zich aanmelden, dan loopen zij uit naar het strand, geleiden hen naar hun woning, bieden hun de beste plaatsen en de smakelijkste spijzen aan en, is de woning te klein om allen te bevatten, dan verlaten eenige leden van het huisgezin hun eigen dak en zoeken nachtkwartier bij de bureu. Zij zijn onvermoeid en volstrekt niet teergevoelig; het kan hun weinig schelen of zij, onvoorspoedig op de jacht, genoodzaakt zijn twee dagen achtereen te hongeren, later halen zij hun schade weer in; operaties aan eenig lichaamsdeel voeren zij zelf uit. — Bij gebrek aan levensmiddelen gebeurde het eens, dat een oud man zich liet dood hongeren om anderen het weinige voedsel dat er was niet te onthouden. — Een ander, die zijn dood voelde naderen, liet zich in een dierenhuid naaien en beval, dat men hem in zee zou werpen, en niemand durfde dit bevel ongehoorzaam zijn. — Hun zwervende leefwijze ontwikkelt bij hen het vrijheidsgevoel tot een bespottelijk hoogen graad. Als een vader tot zijn kind zegt: »doe dat,» maar het kind antwoordt daarop: »ik wil niet,» dan is de zaak afgedaan, de ouders zullen hun kinderen nimmer tot iets dwingen. Ook slaan zij hun kinderen nooit. Daarentegen laat zich de moeder door het jeugdige kind, dat zij bij den arbeid op den rug draagt, goedmoedig krabben en bijten. Voor deze soort van liefde worden de ouders, als zij op hoogen leeftijd gekomen zijn, rijkelijk beloond: de kinderen laten 't hun nooit aan het noodige ontbreken. De barbaarsche gewoonte, bij andere onbeschaafde volksstammen in zwang, ouden en gebrekkigen te verwaarloozen of zelfs te dooden, komt bij hen niet voor. Onder de Groenlanders heerscht de stiptste eerlijkheid, zij sluiten kasten, kisten, noch deuren.

Reeds spraken wij van den vroolijken aard van den Eskimo. Des morgens, als het inspannend en het gevaarlijk werk op zee hem wacht en hij niet weet, of hij van de jacht levend terug komen zal, is hij ernstig en in zich zelf gekeerd. Hij begeeft zich dan naar een berg om te zien, of het weer geschikt is, en staat dan eenige oogenblikken achtereen in nadenken verzonken. Maar 's avonds is hij een geheel ander mensch. Vroeger was de trommeldans zeer bij hen geliefd. Zij die daaraan deelnemen gaan in een kring om den trommelslager staan, die zingende allerlei bespottelijke grimassen maakt om de lachlust en vroolijkheid bij de dansers op te wekken en een komplimentje uit te lokken over zijn prachtige zangkunst. Is de zanger vermoeid, dan vervangt een ander hem. Deze zangers kleeden zich in een witten rok, trekken groote handschoenen aan en bedekken hun hoofd met een breeden band, waaraan van voren een snavel of staart van een vogel is vastgehecht; bij de ooren steken een paar veren opzij uit. — Bij het balspel deelen zich de spelers in twee partijen en trachten den bal te vangen, onderwijl de hindernissen wegnemende, die hun in den weg gelegd worden. — Een zeer primitieve wijze om hun sterkte met elkander te meten bestaat hierin, dat de een zoolang met zijne vuisten op den rug van den ander hamert, tot dat een van beiden het van vermoeidheid opgeeft. Het meest geliefd is bij de Eskimo's de rondedans, arfenik pingasut, de zoogenaamde »achttoer." Deze dans wordt uitgevoerd met hoog opgeheven knieën, naar binnen-gekeerde voeten, een zakdoek in de linkerhand, met neerhangend, een weinig ter zijde gebogen hoofd, het vuur der hartstocht in de zwarte of bruine oogen en een woest stampen op den grond onder zeer levendige muziek. Het Groenlandsche meisje leeft om zoo te zeggen in een eeuwig durende arfenik-pingasut. Als zij 's morgens opstaat, neuriet zij de melodie; als zij op den weg gaat, geven hare voetjes (de Eskimo's hebben kleine voeten)

de wijs van den pingasut aan; als zij met eene vriendin arm in arm voor de hut staat, trippelen beide de pingasut, en den tijd berekenen zij naar de laatst gehouden arfenik-pingasut. Zeer zeker kent men op Groenland ook de polka, mazurka, wals en andere Europeesche dansen, welke de manschappen van de schepen der walvischvangens en van andere schepen hen geleerd hebben — want de Eskimo's houden van al wat dansen is, — maar altijd vinden zij hun nationalen dans den mooisten.

Slaan wij nu nog een blik op de kleeding en de woningen der Eskimo's, daarna op hun vaartuigen en jacht gereedschappen, hun sledevaarten, om ten laatste ons bezoek bij dit eigenaardige volk te besluiten met een kijkje te nemen van hun jachten ter zee op en in het ijs, het eigelijk element, waarin zij leven.

De kleederdracht der Eskimo's is geheel ingericht naar het klimaat dat zij bewonen. Het algemeen karakter der kleeding is bij beide seksen hetzelfde, zoodat het op een kleinen afstand niet gemakkelijk is, de mannen van de vrouwen te onderscheiden. Het onder- en bovengewaad, beiden uit rendiervellen gemaakt, verschillen slechts in zoover, dat bij het eerste het ruige gedeelte naar het lichaam is toegekeerd. Het bovengewaad lijkt veel op een gekleeden rok met breede panden, die van achteren tot op het midden van de kuit afhangen en van voren even onder het midden zijn weggesneden. Van boven is een met een wolfsvel versierde kap bevestigd, die tot hoofddekseel dient. De broeken en laarzen zijn mede uit rendierhuiden vervaardigd. De broek reikt tot onder de knie en steekt in de laarzen, waaraan zij door riemen vast gemaakt is. In de laarzen wordt stroo gelegd, dat telkens vernieuwd wordt om ze warm te houden. Ook de handen zijn dubbel gekleed. De walguti, een buidel om pijp, tabak en vuursteen in te bewaren die aan den gordel hangt, voltooit het kostuum. Gaat de Eskimo naar zee met de kajak, dan trekt hij in plaats van zijn bovengewaad een soortgelijk

kleedingstuk aan, dat, zooals hij het noemt, uit water-vel bestaat, eene huid waarvan de haren afgeschraapt zijn, en deze pels wordt aan den rand van den kajak vastgesnoerd, zoodat geen water in de boot noch aan zijn kleeren komen kan. De vrouwen, die, zooals wij zelden, nagenoeg op dezelfde wijze gekleed gaan, maar het haar opgebonden hebben, versieren haren chignon met banden, bij de maagden rood, bij de getrouwde vrouwen blauw, bij de weduwen wit of zwart, bij de ongehuwde vrouwen die kinderen hebben groen van kleur. Voorts dragen de vrouwen paarden en koralen in de ooren, ook tatouëeren zij zich. De kinderen, welke zij in de kap dragen, blijven naakt tot aan hun derde jaar en dragen dan een kleeding als de volwassenen, doch alles uit één stuk.

Even doelmatig voor de koude luchtgesteldheid als hun kleeding vervaardigen de Eskimo's hun woningen. Huizen als de onze, die door vuur verwarmd worden, zouden hun niet passen; want de daarvoor benoodigde brandstoffen, turf, steenkolen en hout, hebben ze niet. Het weinige drijfhout, dat zij zich weten te verschaffen, hebben zij noodig voor hun booten en gereedschappen. De Eskimo's van Groenland hebben zomer en winterwoningen. Laatstgenoemden vervaardigen zij niet, als de Oost-Eskimo's, uit ijsblokken, de zogenaamde igloos of sneeuwhuizen, maar van aarde en steen. Zij bouwen ze bij voorkeur op hooge plaatsen om het sneeuwwater deste gemakkelijker te laten afloopen. De buitenste wand is een steenen muur één meter dik en drie meter hoog, in een vierkant gebouwd, met aarde en zoden te samen gevoegd. Over deze muur ligt in de lengte een balk, van binnen door posten ondersteund. Over deze balken liggen dwarsbalken, waarvan de tusschenruimte met hout en heidekruid aangevuld is. Over de onderste laag ligt een tweede van zoden, en daarover oude huiden, die niet meer tot bekleeding der booten dienen kunnen. De huizen zijn gewoonlijk zes meter breed, doch de lengte is veel

grooter, daar verscheidene huisgezinnen samenwonen; de afdeelingen zijn door huiden gescheiden. De daken vormen boven het midden een groote vierkante opening, met een stuk walvischblaas bedekt, om het licht door te laten, en sterk genoeg om een heftigen sneeuwval te weerstaan. De ingang is in den grond en bestaat uit een dertig tot veertig voet langen gang. Aan beide einden is een kleine ruimte aangebracht, waarvan de eene door een opening naar de woning, de andere naar buiten leidt. De laatste dient om er de sneeuw van de kleeding afteschudden, voordat men de warme hut binnen treedt. De beide ingangen zijn zorgvuldig met rendierhuiden afgesloten om de koude te weren. De zijwanden zijn tot aan den ingang van slaapsteden voorzien, bestaande uit naakte plaatsen, soms met huiden bekleed. In iedere afdeeling van het huis bevindt zich een uitgeholde steen met olie, d. w. z. met zeehondevet gevuld en met mos; dit is de lamp, die voortdurend brandt en zoowel warmte als licht verspreidt. Deze warmte is voldoende voor het gebouw; grootere hitte, door een brandend vuur aangebracht, zou maken, dat het dak ging dooien en vochtigheid veroorzaken. Boven de lampen hangen steenen ketels om er de spijzen in te koken, en boven deze ketels is een raam van latwerk aangebracht om de kleren en laarzen te drogen. Deze woningen nu worden van binnen net en rein gehouden, de luchtverversching komt door den langen gang, die overdag open gehouden wordt. Alleen des nachts, wanneer de uitgang tegen de kou toegesloten wordt, kan men zich voorstellen, wat het voor een Europeaan moet zijn, om te vertoeven in een verblijf, waar de uitwaseming van vele menschen en van gekookte spijzen niet geheel heeft kunnen ontsnappen. De vreemdeling zal er echter altijd een vriendelijke opname mogen verwachten.

Dewijl de bewoners van Groenland hoofdzakelijk leven van 't geen de zee opbrengt, leggen zij zich vooral er op toe, de booten, die zij daarvoor gebruiken, zoo doel-

matig mogelijk interichten. Er zijn twee soorten van booten bij hen in gebruik: de kajak of mannenboot en de oemiac of boot voor vrouwen. De kajak, 12 tot 14 voet lang en slechts anderhalf voet breed, is van zeer ligt hout en balein vervaardigd en weegt niet meer dan 15 kilo. Zij eindigt van voren en van achter in een scherpe opgewipte punt en is bedekt met een waterdichte huid, in het midden waarvan een gat is gemaakt, groot genoeg om er een man doortelaten. Zoo zit de roeier, nadat hij het vel strak naar zich toegehaald heeft, volkomen droog en beveiligd tegen het sneeuwwater. In zijn ligt vaartuig vliegt hij als een zeevogel eer over dan door het water, en bij de strengste koude is hij warm door zijn eigene uitwaseming. Zelfs als de boot omstort, is één slag met de pagaai voldoende om hem aanstonds weer in evenwicht te brengen. Die echter zijne pagaai verliest, is onherroepelijk verloren. De vrouwenbooten zijn tweemaal zoolang als de mannenbooten en twee- tot driemaal zoo breed, zeer elastiek, maar platboomig en daarom slechts bij stille zee te gebruiken. Zij worden door vier of vijf vrouwen geroeid.

Van de jachtgereedschappen der Eskimo's zijn die, welke zij bij de jacht op zeedieren gebruiken, de gewichtigste. Wij noemen hier in de eerste plaats de harpoen, die uit een drie ellen lange schacht bestaat, aan welker eene einde een ijzeren punt is bevestigd, die van wecrhaken voorzien is, zoodat zij gemakkelijk in het vleesch indringt, maar moeielijk er uit te krijgen is. Door een vijftien tot twintig ellen langen riem, die op de voorplecht van de kajak opgerold ligt, is deze punt met een blaas of met een met lucht gevulde lederen zak verbonden, die achter in de boot ligt. Om met zekerheid de harpoen te werpen steekt zij in een andere schacht, welke de jager in de hand behoudt. Op 't zelfde oogenblik, dat de punt in 't lichaam van het dier dringt, gaat deze schacht los en valt in 't water waar zij liggen blijft, tot de jager

tijd vindt haar optenemen. Als de harpoen niet zoo was ingericht, zou zij door de geweldige beweging van het dier, 't zij walvisch of zeehond, breken en slechts eenmaal kunnen dienst doen, het geen voor den Eskimo, die geen overvloed van hout bezit, een groot verlies zou wezen. Behalve de harpoen bezit elk wel uitgeruste jager nog twee speren, een grootere en een kleinere, en cindelijk de zoogenaamde werppijl, die bij de vogeljacht op zee gebruikt wordt. Dit wapen hantceeren de Groenlanders met zulk een ongeloofelijke vlugheid, dat zelfs een vogel in de vlucht er door getroffen wordt.

Voor hun sleden spannen de Eskimo's een aantal honden, die allen naast elkander loopen, aan riemen, vier tot vijf el van de sleden af. Op een effen sneeuwveld of op het ijs kunnen acht honden met een tamelijk zwaar beladene slee vier mijlen in een uur afleggen, dat gelijk staat met de snelheid van een stoomboot; maar in den regel zijn er zoovele oneffenheden op den weg, dat de snelheid niet meer dan twee mijlen in het uur bedraagt. De honden worden zonder teugel, slechts met behulp van een zweep met korte schachten een zeer lang snoer bestuurd; somwijlen worden zij door een opwekkend woord aangespoord, en daarom behoort er veel oefening en nauwkeurige bekendheid met de honden toe om de noodige handigheid in het varen met de hondesleden te verkrijgen. Zoodra de honden voorgespannen zijn, leggen zij zich in een groep neer met de koppen dicht bij elkander. Maar nauwelijks heeft de Groenlander zijne slee beklommen en het teeken tot afrijden met de zweep gegeven, of zij springen dadelijk op en loopen in snelle vaart met de slee voort. In het begin gaat het nog vrij onordelijk toe, een paar honden bijvoorbeeld bijten elkander, zoodat een hunner in de riemen verward raakt, omver valt en een eind ver op den rug voortgesleept wordt, deze en gene is balsturig en wil niet meer trekken. Nu echter toont de zoogenaamde »baas" zijne bekwaamheid, De Es-

kimo raakt hem slechts even met de zweep aan, en dadelijk weet nu de baashond dat er ergens in het span onordelijkheid plaats heett; oogenblikkelijk heeft hij den schuldige ontdekt, bijt den zondaar in den nek en schudt hem terdege heen en weer, wat zijne uitwerking niet mist.— 'tIs verwonderlijk met welk een snelheid de geoeffende koetsier over de gevaarlijkste plaatsen heenglijdt. Nauwelijks wordt de vaart door een scheur in het ijs tegengehouden, of in een ommezien is hij van de slee afgestapt, grijpt naar de tien stangen die achter aan de slee bevestigd zijn, laat de honden aantrekken en over de scheur heen springen, terwijl hij met een krachtigen stoot de slede er over heen schuift en daarna zelf er over springt. Is het ijs zoo dun, dat het onder de zwaar bevrachte slede buigt, dan zwaait hij de zweep over de koppen der honden, die terstond daarop zoover uit elkander gaan als de riemen toelaten, en nu is het gevaar van door het ijs te zakken verminderd, daar de last over een grootere oppervlakte verdeeld is. Moet de slede van een steile hoogte naar beneden glijden, zoodat de gewone vaart de verderfelijste gevolgen na zich zou kunnen slepen, dan worden de honden of met de voorpooten aan de slee gebonden of achter de slee gebracht; in beide gevallen weten de schrandere dieren zich zoo te houden, dat het langzaam en zeker bergafwaarts gaat.

Vergezellen wij nu nog den Eskimo op zijn eigenlijk element, de zee, en zien wij hoe hij daar zijn buit weet te ontrooven. Het geldt hier in de eerste plaats de zeehondenjacht. Heeft de jager een zeehond ontdekt, dan is 't allereerst zijn toeleg het dier zoo dicht mogelijk te naderen, hij doet dit met een omweg tegen den wind in, opdat het dier met zijn scherpen reuk de komst van zijn vijand niet ontdekke; hij buigt zich zoo diep in de kajak, dat hij zelf met de boot achter de golven verborgen blijft. Bevindt hij zich eindelijk op een afstand van vijftien of twintig el van den zeehond, dan neemt hij zijn

pagaai in de linkerhand, grijpt met de rechter de harpoen en slingert haar naar het dier. Treft hij, dan gaat de schacht der harpoen op de gewone wijze los, terwijl het gewonde dier onderdompelt, en nu komt het er op aan, dat de gereedschappen in de kajak allen in orde zijn. Terwijl de zeehond met de harpoenpunt in zijn lichaam onderduikt, wordt de riem ontrold, de blaas wordt naar den kant, waar de zeehond onder water gedoken is, uitgeworpen, en nu ziet men de blaas op het water op en neer dansen, terwijl het dier te vergeefs beproeft haar mee onder 't water te trekken. Hierdoor wordt het den jager mogelijk het gewonde dier te vervolgen; de blaas geeft hem de richting aan en dient tevens om het dier af te wachten. Maar het kan niet lang onder water blijven en moet spoedig naar boven komen om adem te scheppen; deze gelegenheid neemt de jager te baat om hem met lanssteken te ontvangen en hem eindelijk den genadeslag te geven. Is dit gebeurd, dan stopt hij de wond schielijk toe om het kostbare bloed niet te laten wegvloeien, hij bindt nog twee blazen aan het doode lichaam en begeeft zich naar huis met zijne buit, welke aan de kust in ontvangst genomen wordt door de vrouwen, die zich met de verdere zorg er van belasten. In den winter vooral is zulk eene jacht gevaarlijk. Door de hevige branding bij de kust is de zee in den regel een eind ver van het land met ijs bezet, terwijl er een breede geul van open water, hoewel ook met stukken ijs aangevuld, die door de golven heen en weer gedreven worden, tusschen het land en het vaste ijs staan blijft. Om nu naar de opene zee te komen draagt de jager zijn kajak omgekeerd op zijn hoofd, springt er mee van de eene schol ijs op de andere, tot hij het vaste ijs bereikt, waarover hij zich weder naar de opene zee begeeft. Als hij dan 's avonds terugkeert, gebeurt het niet zelden dat de hevige kou intusschen die geul met een dunne ijslaag bedekt heeft, zoodat hij er niet over en door kan. De

zeehondenjacht wordt nog op andere wijze uitgevoerd; doch dit alles te verhalen zou ons te ver voeren. Wij besluiten dus ons verhaal en daarmee ons geheele bezoek onder de Eskimo's met een korte beschrijving van de jacht op den walvisch.

Aan de kusten van Groenland en in de Baffinsbaai worden schier alle soorten van walvissen gevonden. Voor de Groenlanders zijn de voornaamste twee soorten: de witvisch, een dolfin van twaalf tot zeventien voet lang, en de vinwalvisch of keporkak. Zoodra een keporkak in 't zicht komt, gaan eenige mannen in een vrouwenboot (anders schamen zij zich daarvoor, maar bij deze gelegenheid niet); twee van hen zijn met harpoenen en spiesen gewapend en nemen plaats voor in de boot, terwijl de anderen roeien. Als het vaartuig den walvisch nadert, haalt men de riemen in en vaart zachtjes voort. Plotseling worden de lanssen en spiesen met zulk een kracht in het dier gestooten, dat de ligte boot achteruit gaat; tegelijker tijd roeien de roeiers achteruit, opdat zij niet getroffen worden van de slagen, die het gewonde dier met zijn staart uitdeelt. De walvisch zijne wonden voelende snelt haastig naar de diepte. Oppassen is nu de boodschap. Want door die snelle beweging zou het even snel aflopende touw, waarvan het eene eind aan den harpoen bevestigd is, in brand geraken, indien het niet bestendig nat gehouden werd; en ontmoette het touw een hindernis in 't afrollen, dan zou de boot omkantelen en de manschap in zee vergaan. Gaat echter alles goed, dan vaart de boot snel over het watervlak voort, tot dat het dier, door bloedverlies afgemat, weer naar boven komt om adem te scheppen. Dit oogenblik nemen de harpoeniers waar om het dier nog meer wonden toe te brengen. Weer duikt de walvisch onder, en weer vangt de dolle vaart aan. Maar spoedig is het reusachtige dier geheel uitgeput, zijne vaart wordt zwakker en langzamer, hij komt schielijk boven, tot dat hij sterft, waarna het

met den buik naar boven gekeerd, na korten tijd op de oppervlakte der zee te voorschijn komt.

Deze jacht wordt met de grootste opmerkzaamheid van de kust nageoogd. Nauw is de keporkak dood, of de plaats weergalmt van het geroep: »keporkak! keporkak!» Jong en oud, mannen en vrouwen stroomen naar de kust, de kajuken steken van wal om behulpzaam te zijn bij het op het land brengen van den walvisch. Als dit gedaan is, trekken de mannen hun springpelzen, d. z. waterdichte vellen, aan, die het geheele lichaam tot aan het gezicht bedekken, springen in 't water en beginnen met hun messen het dier te bewerken, waarvan niet alleen naar de wijze der Europeanen het spek, maar ook het vleesch afgesneden wordt. Een walvisch is altijd de gemeenschappelijke buit, slechts eenige bepaalde stukken komen den jager toe; maar verder kan ieder naar 't hem lust zich een deel er van toeëigenen. Nadat de stukken afgesneden zijn, dragen de vrouwen ze naar de hutten, werpen ze daarnaast, waar ze blijven liggen tot het vleesch in een staat van verrotting overgegaan is; eerst dan eten de Groenlanders het als eene lekkernij. Behalve het vleesch nuttigen zij ook de huid.

DE SQUATTERS OF VRIJBOEREN IN LABRADOR.

Een zeevaart van Juliaanskaap, de zuidelijkste spits van Groenland, naar Labrador duurt niet lang. Na een vrij voorspoedige reis liepen wij een fraaien zeeham in en wierpen daar het anker uit. Den volgenden morgen, toen ik op vogels jacht maakte, vielen mijne oogen toevallig op de vooruitstekende spits van een klein eiland, dat van het vastland door een zeer smal kanaal gescheiden was. Toen ik daarheen mijn verrekijsker gericht had,

zag ik een man op de knieën liggen, die onder het vouwen der handen zijne oogen naar den hemel richtte. Vóór hem stond een klein monument uit ruwe steenen opgetrokken, en daarop stond een houten kruis. De man bad. Nieuwsgierig te weten wat hem naar deze wildernis gedreven had, stapte ik in mijne boot, roeide naar het eiland en beklom de rots. Toen de man zijn gebed geëindigd had, groette hij mij in gebroken fransch, en op mijne vraag waarom hij deze eenzame plaats voor zijn gebed uitgekozen had, antwoordde hij: »De zee geeft mij des voorjaars en in den zomer mijn voedsel; als de winter komt, dan wend ik mij biddende naar de bergen, want dezen geven mij het wild, met welks vleesch ik mij voed en waarvan de pels mij verwarmt.»

Ik volgde nu den man naar zijne hut, die, klein en laag, van steen en klei gebouwd was, terwijl het dak met laag gras en mos was bedekt. Een verbazend groote hollandsche schoorsteen nam de helft van de geheele ruimte in; een kleine opening, met oude lompen behangen, vormde het venster. Op eene bank stond een kop, eene kruik en een ijzeren ketel. In een hoek van het vertrek zag ik een oud geweer staan en eenige lederen zakjes, die kruid, lood en steenen bevatten. Om ons heen sprongen acht eskimohonden, wier reuk met den rook en den stank van het vertrek vermengd mij tegenstonden.

De man echter was zeer vriendelijk en verwijderde zich haastig om voor mij eenige ververschingen te halen. Ook ik verliet de hut en verkwikte mij in de aanschouwing der schoone natuur, die mij omgaf en die in dezen zomertijd haar volle pracht vertoonde. De muskieten echter en andere insekten plaagden mij geweldig. Toen mijn gastheer terugkeerde, was hij treurig en terneergeslagen. Hij had, zeide hij, een vaatje rum in een boschje verborgen om het tegen de roofzuchtige handen van visschers en vogelvangens te vrijwaren, en nu was het hem ontstolen.

Een anderen landverhuizer, die ook naar Labrador gekomen was om zijn geluk met den vangst en de verkoop van pelsdieren te beproeven, was het beter gegaan. Wij vonden hem in een zeeham wonen, waarin verscheiden schepen voor anker lagen, en aan den oever waarvan eenige nette huizen gebouwd waren. In de courant had hij mijne aankomst gelezen, wachtte mij aan de aanlegplaats op en noodigde mij uit bij hem zijn intrek te nemen. In zijne net ingerichte woning werd ik op een voortreffelijk ontbijt onthaald, waarbij een dochtertje van den gastheer de honneurs waarnam. Hij liet mij zijne wel voorziene boekerij zien, voerde mij in zijn tuin en roemde zijn onafhankelijk bestaan, dat hij zich op deze verre kust verworven had. Hij verzekerde mij, dat hij zijn eenzaam leven zoo lief gekregen had, dat hij sedert de twintig jaren gedurende welke hij hier woonde nog nooit eenig berouw gevoeld had, de reis hierheen ondernomen te hebben. Zijn schoonvader woonde 70 mijlen verder zuidwaarts aan de kust en zijn zwager nog eens zoover; doch in den winter, als sneeuw en vorst den weg glad gemaakt hebben, worden de honden voor de slee gespannen, en dan was er voor hem geen afstand meer. Men legt dan bezoeken af, reikt zijn kaartje over en men gevoelt zich zoo nabij elkander als in de groote steden, ja wellicht nog iets meer; want dáar zijn soms bekenden slechts door een paar straten gescheiden, die toch in geen jaren elkander zien.

Wij brachten met ons schip dien zwager te Bras d'Or een bezoek. Deze bewoonde een huis, dat uit Quebeck was overgebracht, aan de straat Belle-Isle. Bij onze aankomst was hij met zijne vrouw juist op de wandeling; doch spoedig kwam hij te huis en voerde ons in zijne woning, die nog niet geheel afgebouwd was, en waarin een groote hollandsche schoorsteen het voornaamste sieraad was. Onze gastvrouw, die eens in de hoofdstad van Canada geweest was, gaf zich het air van eene artiste

en eene bewonderaarster der kunst. Zij toonde mij eenige erbarmelijk slecht geteekende staalgravures, die aan den muur hingen. »Dat zijn — zeide zij — italiaansche schilderstukken; want ik heb ze eens van een Italiaan gekocht, die er een zak vol van had. Het stuk heeft mij met de lijst één schilling gekost.” Ik wist niet wat ik de goede vrouw hierop zeggen zou. Maar ik vergat spoedig haar vreemdsoortigen kunstzin voor een schoonen karaktertrek, dien ik bij haar opmerkte. Te weten: een van hare kinderen had een vogel gevangen en plaagde het dier op de jammerlijkste wijze. Als zij dit zag, stond zij haastig op, nam het kind den ongelukkig gevangene uit de hand, kuste het dier en liet het vliegen.

Daarna werden wij onthaald op voortreffelijke melk, die ons in reine houten bakjes voorgezet werd. Voor ons was dit een koninklijk maal; want wij hadden in 't gansche land nog geene koe gezien, dus ook geen druppel melk over de lippen gehad. Onze gastvrouw was intuschen nog niet uitgepraat over de schoone kunsten, welke zij, zei ze, hartstochtelijk beminde. Zij bracht het gesprek op muziek en vroeg mij of ik ook een instrument bespeelde. Ik antwoordde bescheiden, dat ik er wel iets van verstond, maar nog geene vaardigheid genoeg bezat. Zij echter kon van zichzelf het tegendeel getuigen; jammer maar (verzekerde zij mij), dat haar instrument nu juist in Europa was om hersteld te worden. Doch het zou spoedig terugkomen, en dan zouden hare kinderen eenige voortreffelijke wijsjes leeren, want het instrument was zeer gemakkelijk te bespelen, ieder kon dit wel; zoo zelfs dat, indien de kinderen er moe van werden, de dienstboden hen konden vervangen. Verbaasd over de verwonderlijke muziekale vaardigheid van deze familie begeerde ik te weten, hoe het instrument heette. — »Mijne heeren” — was daarop het antwoord onzer gastvrouw — »het instrument is dik en een weinig lang, het staat op vier pooten als eene tafel; aan het einde is een

handvatsel bevestigd, dat men slechts langzaam of snel behoeft om te draaien om de kostelijkste muziek te hooren." Mijne reisgenooten konden haast het lachen niet bedwingen: maar een blik van mij herinnerde hun den plicht der beleefdheid. — »Mevrouw," zeide ik daarop, »het is waarschijnlijk een draaiorgel dat gij bespeelt." — »Een draaiorgel" — riep zij uit — »ja, ja, een draaiorgel, ik was waarlijk den naam vergeten."

De man dezer artistische dame had ons intusschen verlaten om zijn vee te verzorgen. Hij leefde met zijn zwager van de vangst van zeehonden, ging des zomers met zijne vrouw in het gebergte wandelen, jaagde in den winter op sneeuwhoenen en ander wild en bezat benevens een paard, het eenige dat er in deze gansche streek was, verscheidene koeien. Hij was een bij al de ingezetenen geacht man. Het eenige onaangename van onze ontmoeting was, dat in de nabijheid zijner woning 1500 geslachte zeekalveren opgestapeld lagen, die in dezen tijd — 't was in de maand Augustus — een onverdragelijken stank van zich gaven.

Labrador heeft in den jongsten tijd nieuwe beteekenis gekregen door zijne zalmvisscherij. Naar men zegt, krioelt het in de stroomen van Labrador en Hudson's Baai van den puiksten zalm. Hij heeft er om zoo te zeggen geen handelswaarde. Ook op andere plaatsen in dit land krijgt men zalm bijna om niet. De gaarden van Fort Rupert werden, niet heel lang geleden, met verschen zalm gemest, en thans nog venten de inlanders van Victoria zalm op straat tegen 20 cent per stuk. Het is dan ook begrijpelijk, dat de Hudson's Baai-maatschappij, die tot dusver uitsluitend handel in pelswaren dreef, bij de toenemende vermindering van pelsdieren, op het denkbeeld gekomen is om de proef te nemen, of de onmetelijke zalmvoorraad in de meren en rivieren der nieuwe wereld niet ten behoeve der oude dienstbaar kan worden gemaakt. Reeds hebben door haar

belangrijke verzendingen plaats naar onze europeesche havens. De Londensche correspondent van »de Nieuwe Rotterdamsche Courant» deelde daaromtrent in 't jaar 1882 de navolgende bijzonderheid mee. »Eenige maanden geleden» -- schrijft deze -- »kwam hier de eerste lading zalm van Labrador aan. Toen zij ter markt werd gebracht, vond zij grif koopers, deels omdat wij ons destijds buiten het zalmseizoen bevonden, deels omdat de prijzen belangrijk onder die bleven, welke gewoonlijk voor puiken Schotschen en Hollandschen verlangd worden. Daarbij kwam dat het nieuwe artikel, juist omdat het nieuw was, vele kostelooze reclames in de bladen verwierf. Ik ging op de vischmarkt ook een kijkje nemen. De zalm zag er uit als andere, enkel maar was hij in bevrozen toestand, en daarom hard als een steen. Voor de grap kocht ik een pond van den »verschen» Labradorzalm. Het maakte wel een eenigszins koddigen indruk den vischkooper aan den gang te zien gaan met een fiksche zaag, als ware hij een slager; het was ook vreemd een klomp visch te krijgen, zoo stijf en hard, dat het een geelachtig rotsblokje geleek, maar men moest zich wel over deze vooroordeelen heenzetten, wilde men den visch, die zoovele honderden mijlen gereisd had, proeven. Overeenkomstig het gegeven advies werd deze zalm niet aanstonds op de gewone manier te koken gezet, maar eerst geruimen tijd in lauw water gelogd om te ontdooien. Op tafel maakte hij voor het oog een even goed figuur als de puikste vaderlandsche zalm; maar de smaak viel tegen en verschilde nog al van den heerlijken europeeschen zalm. Dit neemt echter niet weg, dat dit nieuwe handelsprodukt grooten aftrek zal krijgen bij hen, die zich nu in staat zien gesteld, tegen matigen prijs iets te verkrijgen, dat den europeeschen zalm toch nabij komt en altijd verkieslijk is boven zalm in blik -- een heiligschennis even groot als ananas op water.»

DE KABELJAUWVISSCHERIJ OP NEW FOUNDLAND.

Het eiland New Foundland is aan de oost- en zuidzijde door banken omgeven, die zich 150 mijlen ver in zee uitstrekken en waarschijnlijk de overblijfsels zijn van een door eene aardbeving gezonken groot eiland. Op deze »Groote Bank,» die als een vlakke bergrug onder de zee doorloopt en hare oppervlakte hier en daar tot op 10 à 12 meter nadert, wordt de stokvischvangst — de belangrijkste visscherij der aarde! — op zoo groote schaal gedreven, dat de jaarlijksche opbrengst ruim een millioen centenaars bedraagt. Uit een natuurkundig oogpunt is deze bank merkwaardig als de voornamste smeltplaats der Groenlandsche gletscherbrokken. De visschers maken onderscheid tusschen den witten of groenen en den dorren stokvisch. De eerste vertoont zich dikwijls in zulk eene menigte, dat de schepen nauwelijks hunne vaart kunnen voortzetten.

Van hoeveel belang echter dit eiland voor visschers en kooplieden ook moge zijn, de omgeving is hier alles behalve opwekkend. Men neme slechts even de zoogenaamde dorpen, die hier zijn, in oogenschouw! Eenige lage, houten hutten, beklemd tusschen de rotsen en door een ruw pad met elkander verbonden; een kleine, eenvoudige kerk eveneens van hout, en een eenigszins hooger gebouw, dat met een klein huis versierd is, namelijk de roomsch-katholieke kapel — ziedaar het geheele dorp. Geene bloemen, geene tuinen, geene grasvelden, niets voor het oog!

Langs de kust tegen de rotsen zijn banken aangebracht van pijnboomenhout, de eene boven de andere, waarop de gezouten visch te drogen gelegd wordt. De stank, die hiervan uitgaat, is onverdragelijk en wordt zelfs op vrij grooten afstand van het strand waargenomen; want ook dáar wordt de lucht door de rottende visch vergiftigd.

Kinderen met ongewasschen gelaat loopen barrevoets op deze vuile klippen rond en zien den vreemdeling dom en verbaasd aan. Vóór de deur zitten vrouwen in lompen gehuld; maar slechts weinige houden zich met breien of naaien onledig, hoe noodig dit ook voor haar is. Zij babbelen over zehonden en stokvisch, van de vaart en den dans, en haar taal verraadt den ierschen oorsprong. Een alles behalve opwekkend tooneel! Niemand, die hier niet geweest is, kan er zich een juiste voorstelling van maken. De doodelijke stilte, die hier in de natuur heerscht, brengt het hare er toe bij, dat de menschen hier zoo somber en stilzwijgend zijn. Hoe dikwijls men ook op zijne wandeling door het struikgewas blijft stilstaan en zijne ooren spitst om het getjilp van een vogel of het gegons van een insekt te vernemen, 't is al te vergeefs. Hier heerscht de volstrekste eenzaamheid; de wandelaar is het eenig levende wezen, zoover het oog reikt.

Het was een warme en zonnige Julidag, toen ik voor de eerste maal een visschersdorp bezocht, dat op vier uur afstand van de ankerplaats van ons schip gelegen was. De straatweg, schier de eenige waarop zich het eiland beroemen kan, liep door een schilderachtig dal, welks randen met het donkergroene naaldhout van lage pijnboomen bekleed waren, waartusschen zich de witte bloesem van bessen- en kersenboomen of het jeugdige loof van berken liet zien. Hier en daar zag een vooruitstekende rots over de boomen heen. Op een andere plaats lagen de steenen opgestapeld alsof zij dáar door menschenhanden neergelegd waren, en in de spleten daarvan hadden struiken, mos en wilde bloemen hunne wortels geslagen en hingen als guirlandes om een reuzengraf. Toen wij het dool van onze wandeling naderden, verbreedde zich het dal doordat de eene reiheuvel naar rechts, de andere links voortliep naar de kust, die daar kalm en schoon voor ons uitgebreid lag. Een eiland, boven wier rotsige en steile randen groene heuvels hunne

toppen verhieven, waaraan een ligte nevel een buitengewone schoonheid verleende, strekte zich dwars over den kalmen zeespiegel uit, en in de verte zag men de blauwe heuvels van den tegenovergestelden oever van den zeeboezem. Ter zijde van dezen straatweg sprong van den berg een beekje naar beneden, stortte zich van rots op rots in verscheidene vallen neer en viel ten laatste over een grooten rotsbrok loodrecht in zee. Visschersbooten bewogen zich in den zeeboezem, en de kleine pakketboot scheen met hare slap hangende zeilen op een reiziger te wachten.

Wij brachten eenigen tijd door met het onderzoeken der ruwe paden, die des voorjaars door de bergbeken aan den kant van den heuvel gevormd waren. Hier en daar vonden wij graszoden, soms zelfs kleigrond, en terwijl wij hooger stegen, kregen wij landschappen te zien, die onze bewondering wekten. Eindelijk daalden wij naar het nietige dorpje af en bezochten de school. Tot mijne verwondering hoorde ik de welbekende woorden van den bijbel door den mond van in lompen gekleede kinderen in dit wilde oord stamelen. Wij verkregen voor deze arme kinderen vrijaf en begaven ons naar de kerk. Het was een laag houten gebouw met een kleinen toren, inwendig was zij hoogst eenvoudig en zelfs sober ingericht. De omliggende begraafplaats bevond zich aan de helling van een heuvel en had zulk een rotsachtigen bodem, dat men, als er een lijk begraven moest worden, de tot bedekking vereischte aarde van elders aanvoeren moest. Schraal gras groeide om de kleine graven, die door ruwe, onbeschrevene steenen aangeduid, onregelmatig verstrooid lagen.

Van het kerkhof begaven wij ons naar eene der hutten om het inwendige te leeren kennen. Wij troffen daar slechts éene persoon aan, een hoog bejaarden man, die zich aan het smeulend overblijfsel van een houtvuur warmde. De ruime schoorsteen was de eenige opening,

waardoor het licht binnendrong; maar den bewoner was dit onverschillig, daar hij sedert geruimen tijd blind was. Hij telde thans 96 jaren, had zijn engelsch vaderland op een leeftijd van 25 jaren verlaten om zijn geluk in New Foundland te beproeven en had 70 jaren in het dorp gewoond. De schoolmeester, die ons vergezelde, nam den ouden man de roode muts van het hoofd, waarvan de lange sneeuw witte haren over 's mans schouders hingen. De grijsaard had, zooals hij mij zeide, verscheidene kinderen, hij hoorde echter niets van hen, daar zij hem reeds vóór veertig jaren verlaten hadden. Nu trad eene oude vrouw, met hout beladen, de hut binnen. Zij boog zich, terwijl zij hare eene hand op de knie van den ouden man legde, over het vuur en wierp daar het meegebrachte hout op, zoodat de vlam weldra vroolijk omhoog steg. De schoolmeester vertelde ons, dat zij de vrouw van den ouden man was, omstreeks twintig jaren jonger dan hij. Het zonlicht kon bij gebrek aan vensters niet in de hut doordringen, armoede en zorgen waren hun dagelijks deel. Toch wekte het bij mij een gevoel van bevrediging, toen ik vernam, dat deze zwakke vrouw elken dag haar liefdewerk verrichte. 't Was dus niet al duisternis in deze hut; want vriendelijkheid en liefde woonden er in, en ik dankte den hemel, dat het zoo was.

Onze terugreis namen wij over het rotspad, dat niet zonder gevaar was. Wij namen een vluchtige schets van een der kleine inhammen, waaraan hier de zeeboezem zoo rijk is, en keerden in een droeve stemming terug naar het strand, waar ons schip voor anker lag.

CANADA.

Geheel Britsch-Amerika, zoo groot als Europa, is thans — met uitzondering van New Foundland, een gedeelte van Labrador, de kroonkolonie Stekin en de strafkolonie de Bermuda's — opgenomen in het bondgenootschap der dominion of Canada (= territorie of gebied van Canada). Nauwelijks zijn wij dit land binnen gestoomd of binnen gevaren (want beide kunnen wij doen), of wij zien al aanstonds de waarheid bevestigd, dat Amerika het land is van den vooruitgang.

De vruchtbare streken aan den grooten St. Laurens en de Canadasche meren worden van jaar tot jaar meer bebouwd en bevolkt. Het land heeft in den jongsten tijd een groote vlucht genomen door emigratie in massa en ten gevolge van verstandige maatregelen, welke de regering tijdens het bestuur van den markies van Lorne, onlangs door den markies van Lansdowne opgevolgd, genomen heeft. Doch niet alleen voor koloniseerenden, ook en vooral voor de handelswereld in 't algemeen is dit »land der goede hoop" een land van beteekenis geworden. Begiftigd is het met eene menigte, door de natuur gevormde verkeersbanen, welke door kunstwegen te water en te land nog voortdurend vermeerderd worden. Talrijke rivieren en meren doorstromen het, die zoodanig met elkaar verbonden zijn, dat, waar nog niet lang geleden niets dan een wldernis bestond, door ruwe en oorlogzuchtige Indiaansche stammen bewoond, nu een land gevonden wordt, dat over zijn gansche uitgestrektheid door handelsposten, die allen in geregeld verkeer met elkander staan, onder het bereik der europeesche beschaving gebracht is.

Geheel anders zag dit land en het volk er vroeger uit. De eerste kolonisten, die diep in het territorie van de

oude Hudsons-Baai-Compagnie doordrongen, waren Franschen, die door hunne zoogenaamde woudloopers (coureurs des bois) niet slechts een geregeld verkeer met de Indianen onderhielden, maar zich ook onder hen neerzetten en zich met hen vermaagschaptten. Verschillende fransche benamingen, door de Engelschen behouden, namen van bergen, rivieren, meren, jachtdieren, visschen en planten, namen van de voornaamste stamhoofden, de namen canots (booten der compagnie), maitre canots (grootere soort booten), pilotes (stuur-lui), voyageurs (de bemanning van een cano) herinneren nog aan dien tijd. Vroeger was het dal van Humboldt de verzamelplaats van de trappers (bevervangers), de voyageurs en de voerlieden der groote Amerikaansche gezelschappen, die er een deel van den winter doorbrachten. Later zijn deze onverschrokken kinderen der wildernis naar het noorden vertrokken, waar zij hunne tented opsloegen.

De voyageurs of reizigers vormden eens een soort van corps in Canada, gelijk de arrieros of voerlieden in Mexiko, en even als dezen gebruikte men hen op lange reizen, echter met nit onderscheid, dat de arrieros over land reisden met wagens, muilezels en paarden, de voyageurs over water met booten en cano's. De vaartuigen, waarvan men zich destijds bediende en welke men heden ten dage nog gebruikt, waren op de navolgende wijze samengesteld. De buitenwanden zijn vervaardigd van den dikken en taaien bast van den berk, de stukken zijn aan elkander genaaid door draden verkregen uit de wortels van den pijnboom, en de naden zijn met de hars daarvan overtrokken om ze dicht en glad te maken. De boord is van pijnboom- of cederhout, ongeveer drie duim breed, en aan den onderkant zijn de ribben ingevoegd, die van dunne stukken dennehout gemaakt zijn in den vorm van een halven cirkel; tusschen de ribben en de buitenwanden zijn latten getimmerd, die

het vaartuig stevigheid geven. Deze cano's zijn gewoonlijk 35 voet lang en in 't midden 5 voet breed: maar naar de beide uiteinden, welke een voet hooger zijn, loopen zij smal toe. Tusschen de drie- en vierhonderd pond zwaar, daarbij beladen met een gewicht van dertig tot veertig centenaars buiten de bemanning, gaan deze vaartuigen toch maar anderhalve voet diep.

In stil water worden deze booten, die zeer buigzaam zijn en daarom slechts door scherpe steenen, niet door ronde rotsen beschadigd kunnen worden, met buitengewone snelheid lang achtereen geroeid. Bewonderingswaardig is de kracht en de volharding, waarmee de voyageurs, die op de scheepvaart in de binnenwateren van dit land met de grootste bezwaren te kampen hadden, gewoonlijk in hunne booten dagreizen maakten van vijftig tot zestig engelsche mijlen. Over ondiepe plaatsen trokken of liever sleepten zij ze, terwijl zij tot hunne knieën in 't water liepen. Kwamen zij op plekken, waar de rivier over verspreide rotsen stroomt, dan trokken zij het sleep-touw over die rotsen en over boomstronken heen door moerassen en dicht begroeide plaatsen. Slechts daar, waar de bodem onbruikbaar was, legden zij knuppels, ook wel struiken van den oever onder de booten. Waar eindelijk de vaart onmogelijk werd en lading en vaartuig bij beurten overgedragen moesten worden, was men verplicht, als de weg slecht was, dezen drie- of viermalen te maken. Het vaartuig alleen vereischte de halve manschap. Van de lading had ieder man minstens 180 pond te dragen. Door kruisgewijze over het voorhoofd gelegde lederen riemen deden zij dit, zoodat zij de handen vrij hadden en zich zoo een weg konden banen tusschen de overhellende boomtakken en over de op den grond verspreide stammen. Gewoonlijk werd des morgens te één uur op het geroep van: lève, lève, lève opgebroken. In den loop van den dag werd voor de

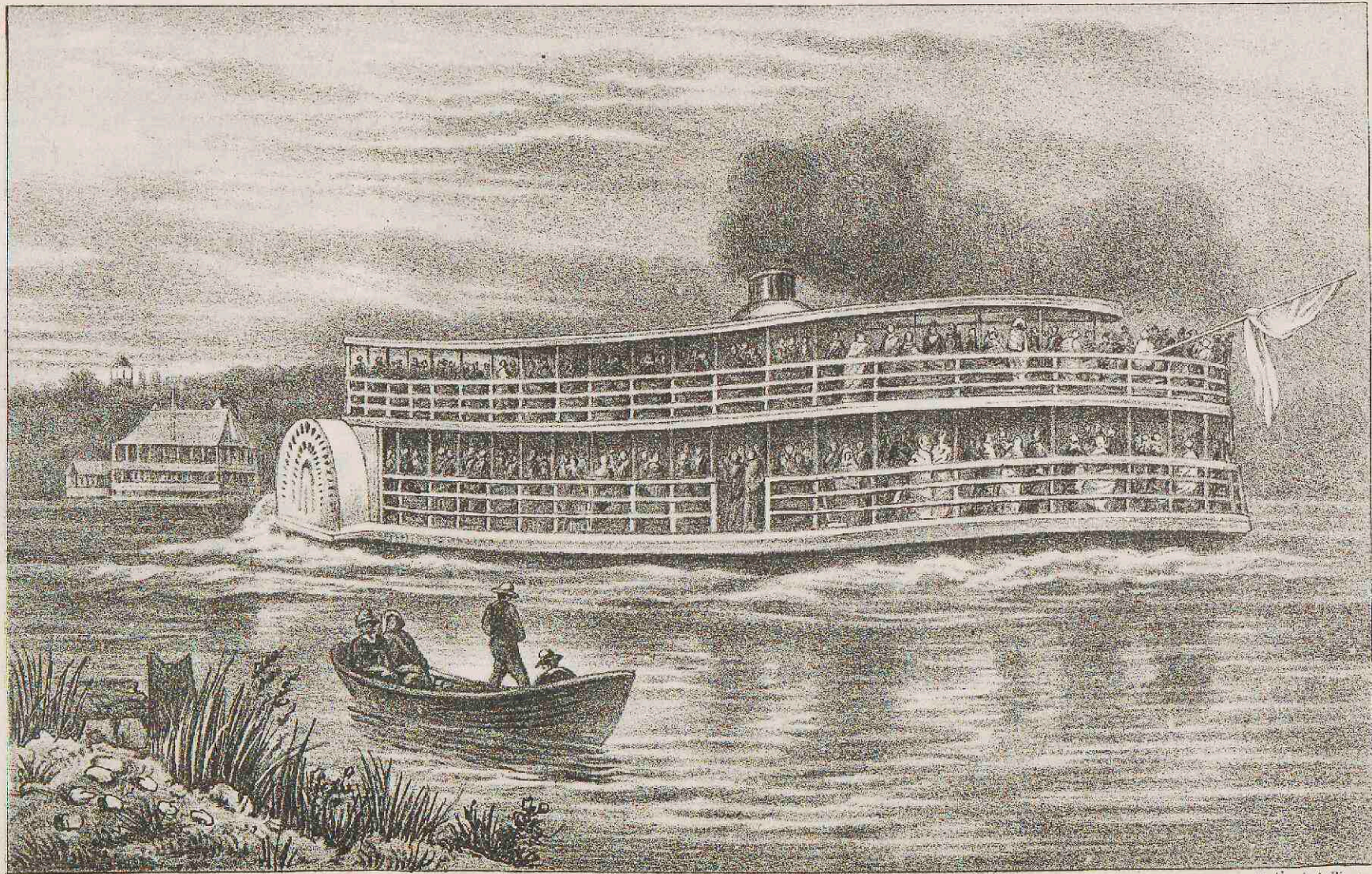
manschap meestal slechts tweemaal pauze gehouden, bij 't ontbijt en bij 't middagmaal, zoodat de dag in achttien werkuren en zes rusturen verdeeld was. Het voedsel bestond voornamelijk in pemmi'kaan van buffelvleesch.

De voyageurs werden door de eerste fransche kooplieden gebruikt op hunne verre handelstochten door de eindelooze labyrinthen van meren en rivieren. Evenals de woudloopers brachten zij de rusttijden van hunne gevaarlijke en langdurige tochten door met vrougdebedrijven en feesten, bij welke gelegenheden zij in weinige dagen de sommen verteerden, die zij in één of twee jaren vol van gevaren en ongehoorde moeielijkheden gewonnen hadden. Hunne kleeding was half europeesch, half die der wilden, maar volmaakt passend voor hunne leefwijze. Van franschen oorsprong waren zij vroolijk, altijd bereid om eene anekdote te vertellen, een liedje te zingen, of in het bosch des avonds in het kamp een dansje uit te voeren. Beschaafd en beleefd trachtten zij altijd hun reisgenooten van dienst te wezen, door hen op alle mogelijke wijzen te helpen en voor hen te zorgen. Bezwaarlijk zou men menschen kunnen vinden die, zooals zij, onderworpen aan hun hoofden, zulk een opgeruimd humeur bewaarden bij gemis van vele nooddriftigheden en zoo gehard waren tegen de grootste vermoeienissen. Bekwame schuitenvoerders roeiden zij met lust van 's morgens tot 's avonds zonder te klagen; de matrozen zongen een oude legende, de roeiers vielen met hunne stemmen bij elk refrein in: zóo brachten de voyageurs de lange dagen door. Des avonds landden zij aan den oever van een meer of eene rivier, staken de vuren aan in het bivouak, verhaalden ieder op zijne beurt hun avonturen en sliepen daarna in, zonder eenige vrees te koesteren voor de Indianen of de hen omringende wilde dieren.

Van dit natuurleven is echter thans weinig meer te

zien. De beschaving heeft ook in deze wildernis haar zegenenden invloed doen gelden. Een net van spoorwegen is over het land uitgespreid, dat met ieder jaar nog vergroot wordt. Vooral sedert de beroemde Victoria-brug over de Laurens-rivier bij de stad Montreal geslagen is, nemen de communicatiewegen met snelheid toe. Niet minder verbeteren zich jaar aan jaar de waterwegen. De reusachtige Laurens, die door de meren Ontario, Erie, St. Clair, Huron en het Bovenmeer gevoerd wordt, vormt de natuurlijke grens van het land aan de zijde der Vereenigde Staten, zoodat al die steden, die aan den oever van dezen waterweg gelegen zijn, in de voordeelen van dit handelsverkeer deelen. Vroeger beschouwde men zulk een groot en doorlopend kanaal voor schepen onuitvoerbaar. Nog in het jaar 1856 wekte het verschijnen van een schip, dat van Chicago en het meer Michigan afgevaren was, in Liverpool groote verbazing. Hoe is dit mogelijk! riep men uit. Men wist toch, dat de stroom van den Laurens doorbroken werd door den val der Niagara, die 70 meter boven den zeespiegel ligt, dat het Eriemeer en het meer Huron nog hooger liggen, het eerste 176, het andere 180 meter boven de oppervlakte der zee. Hoe kunnen bergen door schepen beklommen worden?

Maar de energie van den Amerikaan wist raad. Volhardende moed en klinkende offers hebben al deze hinderpalen door kanalen en sluizen, midden door harde rotsen borende, volkomen overwonnen, en hebben alle mogelijke zeil- en stoomschepen, die over den Grooten Oceaan hierheen komen varen, in staat gesteld om 2000 mijlen ver in het hart van Noord-Amerika door te dringen. Driehonderd mijlen van den mond van de Laurens landwaarts in bevindt zich de mond van de Saguenay, die 70 mijlen ver voor zeeschepen bevaarbaar is. Honderd tien mijlen verder ligt Quebec, de grootste zeehaven van Canada. Eerst 500 mijlen van Quebec verwijderd

Lith. Bowie & Binger.

Een plezierboot in Canada.

ligt de grens van ebbe en vloed. De naaste en tevens de grootste, nog steeds snel aangroeiende zeehandelstad, die voor den wereldhandel de meeste beteekenis heeft, is de op 590 mijlen afstands van den mond der rivier gelegene stad Montreal, waarheen over de groote rivieren Ottawa en Grandriver, die een grondvlak van 80.000 vierkante mijlen doorstroomen, de rijke houtvoorraad wordt aangevoerd, dien de uitgestrekte wouden van Canada opleveren. Bij Montreal beginnen de zeven kanalen van de Laurens, die aangelegd zijn om de plekken te vermijden, waar de rivier door en over verspreide rotsen schiet. Door middel van deze kanalen verkrijgt de Laurens een horizontale vlakte van 116 mijlen lengte, terwijl genoemde rotsachtige plaatsen in de rivier 70 meter hooger liggen. Ieder van deze kanalen is voorzien van sluizen, waardoor het voor de groote zeeschepen mogelijk is, tot het 766 mijlen van de zee kust verwijderde Ontariomeer te stijgen. Achter het Ontariomeer, dat bij 25 meter diepte een vlakte-inhoud van 6300 vierkante mijlen inneemt, begint het groote Welandkanaal, dat om den Niagaraval heenloopt en door 27 sluizen voert naar het 1041 mijlen van den mond verwijderde Ontariomeer. Van hier door de 1250 mijlen verwijderde Detroitrivier, het meer en de rivier St. Clair tot het 1355 mijlen van de zee kust verwijderde Huronmeer is de verheffing slechts gering. Het 645 mijlen verder liggende Bovenmeer wordt door de St. Maryrivier en een kanaal bereikt, dat tot de reusachtigste kunstwerken der aarde mag gerekend worden. Ten zuiden van het meer Huron ligt het meer Michigan, vanwaar spoorwegen naar de verwijderde oorden van de Mississippi, Ohio en Missouri voeren.

Zulk eene verbetering in de verkeerswegcn geeft recht tot de stoutste, ten deele reeds vervulde verwachtingen. Hierdoor is het mogelijk om Europa de rijkste schatten van Canada, zijne landprodukten, zijne mineraliën en

zijn timmerhout toe te voeren, die op alle toekomende werelddtentoonstellingen de bewondering der toeschouwers in geen geringe mate wekken zullen. Het vellen van het hout geschiedt meestal in den laten herfst en in den winter. Het hout vervoert men op sleden, die door ossen getrokken worden, over de sneeuw naar de rivieroever, en laat men in Mei op het water afdrijven. Millioenen boomstammen maken op deze wijze de reis naar de havensteden om daar verkocht te worden. De grond, die daardoor van bosch ontbloot wordt, wordt terstond in beslag genomen voor den akkerbouw, die, door nog meer arbeidskrachten gesteund, het voormaals woeste Canada in een paradijs zal herscheppen.

De vele, hier en daar waarlijk schoone en liefelijke wateren van Canada noodigen de bewoners nu en dan ook uit tot spelevaarten met plezierbooten. Geen wonder dan ook, dat in den laatsten tijd daarvan door het anders bedrijvige amerikaansche volk ruimschoots gebruik gemaakt wordt. Overeenkomstig den praktischen aard en den ondernemingsgeest van den Amerikaan zijn deze drijvende hôtels vaak van twee verdiepingen voorzien, zoodat zij een menigte menschen kunnen bergen 't is echter te betreuren, dat de winzucht van den Yankee soms zoo ver gaat, dat hij alles, zelfs het leven van onschuldige menschen op het spel zet door overlading van passagiers, waardoor ongelukken op de breede en diepe stroomen van Canada onvermijdelijk zijn.

Zulk een geval heeft zich voorgedaan op de Thamesrivier nabij London in de provincie Ontario. De plezierboot, de Victoria, waarvan wij in nevensgaande plaat eene afbeelding gegeven hebben, welke het vaartuig voorstelt even voordat de ontzettende ramp plaats had, was tegen eene bank aangevaren, maar er weer afgegleden en losgekomen omstreeks vier mijlen beneden de stad, beladen met 600 à 700 passagiers, — twee honderd meer dan de gestelde ruimte toeliet. Door den te grooten

bovenlast topzwaar geworden kantelde de boot naar stuurboord over, en toen de kapitein de passagiers toeriep, dat eenigen van hen zich naar bakboord moesten begeven, waardoor het vaartuig zich zou kunnen oprichten, volgden ongelukkig allen dit voorbeeld, zoodat de boot, en nu met zooveel grooter snelheid en kracht, onmiddelijk naar deze zijde oversloeg. Door de geweldige schommeling werd de machine van het dek geslingerd, zoodat zij half in 't water sleepte en het schip zelf, waarin nu het water met vollen gang binnenliep, onmiddelijk zonk. Als om de ramp nog grooter te maken, werd ook het bovendek of de bovenste verdieping weggeslagen en viel boven op de in 't water zwemmende schipbreukelingen. Ofschoon de boot slechts veertien voet van de bank verwijderd was, hadden er de verschrikkelijkste tooneelen plaats: mannen, vrouwen en kinderen worstelden met den dood en hieven een erbarmelijk geschreeuw aan, totdat de half gesmoorde stemmen dier ongelukkigen bewezen, dat zij hun einde nabij waren. Zij, die het ongeluk overleefd hebben, verhaalden dat de arme drenkelingen hen bij de beenen gegrepen en zich daaraan zoolang vastgeklemd hadden, tot zij van uitputting loslieten en toen aanstonds in de diepte verdwenen. Anderen, die op eene hunzelf onbekende wijze gered waren, waren niet in staat geweest het neerstortend bovendek te ontkomen. Een der geredden verzekerde, dat velen, zoo niet allen, het leven hadden kunnen behouden, indien niet het bovendek, dat door en door zwak en haveloos was, terstond bij de kanteling van het schip op hen was gevallen; daardoor waren zij op eens als begraven onder het wrak, en was er voor hen geen ontkomen meer. Het neerstorten van het onsterke bovendek ging zoo schielijk in zijn werk, als een kaartenhuis van spelende kinderen. De kapitein verklaarde later, dat hij het gevaar had zien aankomen en daarom alle pogingen had aangewend om het schip op een nabijzijnde zandbank te laten loopen. Meer dan 250

kwamen bij deze schipbreuk om, voor 't meerendeel bewoners van London, een bloeiende stad van 30.000 zielen, waarvan schier iedere familie door deze ramp in rouw gedompeld werd.

EEN DAG IN DE PRAIRIE.

Tot de eigenaardigheden van Amerika behoort, behalve zijne ligging onder alle luchtstreken, zijn rijkdom van rivieren en zijn weelderige plantengroei, ook de verbazende uitgestrektheid en het bijzonder karakter zijner laagvlakten. Deze laagvlakten gelijken noch op de gloeiende zandwoestijnen van Afrika noch op de bevrozen vlakten van noordelijk Azië. Integendeel, zij hebben overal een vruchtbaren grond, die zelfs dien der europeesche vlakten in groeikracht verre te boven gaat, en bij voldoende besproeiing met een dik grastapijt bedekt is. In één woord een amerikaansche prairie is: in de lente een bloemenzee, in den zomer een dicht woud van halmen.

De laagvlakte van Amerika strekt zich over het tweederde gedeelte van zijn gebied uit. Nog uitgestrekter dan die van Zuid-Amerika is de vlakte van Noord-Amerika. In het westen door het Rotsgebergte, in het oosten door het Alleghanygebergte begrensd, loopt zij naar het noorden door tot aan de N. IJszee, terwijl zij zuidwaarts zich uitstrekt tot aan de golf van Mexiko. De grensscheiding der noordelijke en zuidelijke hellingen van deze geduchte laagvlakte loopt nagenoeg langs de bronnen van de Missouri en de Mississippi en langs de meren van Canada. Door het zuidelijke hellend vlak stuwet de met stoomschepen rijk beladen Mississippi

zijne modderige wateren voort, talrijke nevenrivieren in zich opnemend, van welke sommige de Rijn in grootte overtreffen. Op haren weg door dichte wouden sleept haar onstuimig water ontelbare boomstammen met zich voort, welke men over eene uitgestrektheid van verscheidene honderden vierkante mijlen in haar deltaland en in de golf van Mexiko bijeengeschoven terugvindt. Van den rechteroever der Mississippi stijgt de bodem langzaam tegen den voet van het Rotsgebergte, waar de Missouri, de Arkansas en de Red River ontspringen, die als met uitgestrekte armen hare »Moeder» (de Mississippi) te gemoet snellen. Van den linkeroever uit verheft zich de bodem onder veelvuldige afwisseling van bergen en dalen naar de zijde van het Alleghanygebergte, waar de sierlijke Ohio ontspringt, die de rijkst gezegende landen doorstroomt en zes bevaarbare nevenrivieren in haar bed opneemt. Tusschen het Rotsgebergte en de Mississippi, hier en daar zelfs voorbij deze rivier, breiden zich de onafzienbare vlakten uit, die onder den naam van savannah's of prairiën, d. i. grassteppen bekend staan. Zoover het oog reikt ziet men er niet dan een eindelooze effene vlakte. Slechts waar een tweede, eenigszins hooger gelegene vlakte aan een lagere aansluit, hebben hare randen, uit de verte gezien, het voorkomen van bergketens.

Een reiziger, die de prairie bezocht heeft, hangt ons daarvan het volgende tafereel op.

Zacht opende ik de deur om ten derden male in de prairiën van Texas den morgen te begroeten. Nog sliep alles vast in het blokhuis van het heerenhof, dat, door twintig hutten van daglooners omringd, aan den rand van een boomengroep stond. De breede pompoenbladeren kronkelden zich tegen de van rijs gebouwde wanden der hutten, slingplanten met hare bonte bloemklokjes bedekten de daken als met een net, vertrouwelijk blikten de wijngaardranken door de geopende vensters

der slaapvertrekken, rijk bedekt met dauwdroppen, die als tranen in de oogen parelden. Nog eenige schreden — en vóór mij lag een onafzienbare oceaan van gras, die door den ligten adem der morgenkoelte bewogen werd en zijne groene golven in een onmetelijk verschiet met het blauw des hemels vermengde. Zonder de minste verheffing of daling lag daar de breede vlakte met de teederste en fijnste grashalmen bezaaid. Overal heerschte een plechtige stilte. Maar toen de zon uit de golven van deze groene zee met onbeschrijfelijke pracht verrees, schoten duizenden en tienduizenden, met de zuiverste dauw bevochtigde oogen hun vurige blikken naar den wolkeloozen, blauwen hemel.

Lang had ik daar reeds gestaan, tot er eindelijk leven kwam in het blokhuis. Toen ik terugkwam, stond mijn paard gezadeld, een tweede werd juist uit den stal geleid voor een der bedienden van het huis, die mij op mijne reis door de prairie vergezellen zou. Nadat mijn vriendelijke gastheer mij mijn ontbijt aangereikt en mij van vleesch en gesuikerd maïsbrood voorzien had, steeg ik te paard en nam ik het geweer benevens een kompas, zonder dit gaan zelfs de planters niet in de prairie. Want daar hier noch heuvels noch bergen zijn, heeft de reiziger geen enkel kenteeken waarnaar hij zich richten kan. Zóo uitgerust wenschten mij al de bewoners van het huis, die zich langzamerhand om mij heen verzameld hadden, een voorspoedige reis en gaven mij de hartelijkste groeten mee voor den vriend mijner jeugd, wien ik dezen dag nog hoopte te ontmoeten, en wiens woning, hoewel eene dagreis ver, toch de naastbijzijnde was in deze onbewoonde streek. Ernstig en in mijzelf gekeerd reed ik zwijgend in de golvende zee van gras, welke uren achtereen geen boom noch struik vertoonde, in 't voorjaar echter prijkt van ontelbare prairierozen en asters, zoo schoon en weelderig, als in geen tuin op de gansche wereld te vinden is. Hier staken eenige dorre boomstammen

boven de groene baren uit, evenals de onttakelde masten van een schip op de hooggaande zee; dáar liet een damhert zijn bruinen rug boven het gras uit zien en sprong, zoodra hij ons gewaar werd, als een dolfin, die zich boven het water verheft, in de bewegelijke golven om zich aan onze nabijheid te onttrekken. 't Was mij, die nog slechts eenige weken geleden uit Europa over den grooten oceaán hierheen gekomen was, alsof ik nog op de opene zee voer.

Een wonderbare boom, die eenzaam en verlaten in deze stille vlakte stond, wekte mij uit mijn droom en trok mijne opmerkzaamheid tot zich. Hij stond daar zoo sierlijk, zoo teeder met zijne fijne, opgerichte bladeren en stengels, en zag mij zoo weemoedig aan, alsof hij verwachtte, dat ik zijn lot daar zoo eenzaam te moeten staan zou beklagen. Maar nauwelijks was ik hem tot op vijf schreden genaderd, of ik zag hoe hij trilde en beefde en ineén kromp; de teedere blaadjes legden zich schuw en beschaamd op elkander, de dunne twijgen hingen plotseling, alsof zij weenden, naar omlaag. Deze zeldzame boom was een kruidje-roer-mij-niet. De stoot, door den stap van mijn paard veroorzaakt, was der plant door hare lange, horizontaal liggende wortels meegedeeld. Eerst toen ik een eind weegs voortgereden was, hief hij zich weer in de hoogte, doch trillend en bevend.

De zon stond nu op 't hoogst aan den hemel. Wij zagen aan den verren horizont eenige donkere massa's opdooien, waarin wij later boomgroepen herkenden, maar die zich nu voor onze oogen als eilanden voordeden. Zij gelijkten er volkomen op en heeten hier dan ook eilanden. Geheele groepen daarvan worden er in de prairie gevonden. Zij zijn echter zeer verschillend wat hun vorm en wat de sierlijkheid hunner takken betreft. Gaarne treedt de reiziger zulk een boomgroep binnen, zoolwel bij dag als bij nacht. Zij bieden den versmachten zwerveling donkere schaduw en helder water benevens

vruchten, en zij zijn voor menigeen, die verdwaald en den dood nabij was, een reddend eiland geworden. Bij het voortrijden rees telkens zulk een boomgroep als uit de aarde voor ons op en stond een oogenblik later vóór ons in al hare majesteit. Een overschoon eiland, dat geen struikgewas tot vloertapijt heeft, maar het heerlijkste, malste gras. Boomen van allerlei gedaanten en kleuren, die de heerlijkste geuren uitwasemen, staan hier gezellig naast elkaar en verheffen zich met in elkander gekronkelde takken hoog in de lucht. Wilde wijnranken en bignonia's slingeren zich aan den voet dezer boomen door elkaar, klimmen bij de takken op dertig meter hoog en wringen zich van den suiker-esdoorn naar den tulpenboom, en van den tulpenboom naar den groenen virginischen eik; terwijl zij tallooze grotten, gewelven en bloemenbruggen vormen en hunne loten over het gansche eiland heen zenden. Midden uit dit hout verheft de magnolia zijn onbewegelijken kegel en beheerscht met zijne breede, witte rozen het geheele woud; slechts de palmboom is zijn mededinger. — Verder wordt hier het tooneel verlevendigd door een menigte dieren van verschillende soort. Zwarte eekhorens spelen in het dichte loof, langstaartige lijsters zweven over het gras, groene papegaaien met gele koppen beklimmen onder luid geschreeuw de toppen der cypressen, kolibri's glinsteren op de jasmijn, en slangen, die sissend de vogels vervolgen, hangen aan de boomtoppen naar beneden en wiegelen zich als lianen heen en weer.

Nadat wij eenige uren in de schaduw van het eiland vertoefd hadden, werden de paarden, die in het gras liepen, op nieuw de teugels aangelegd, en nu ging het weer de graszee in, waar nog geen enkel spoor van menschelijke woning zich vertoonde. En toch heeft eene reis door deze zee een onweerstaanbare aantrekkingskracht. Het gevoel van vrijheid, dat hier als in de lucht zit en u tegenwaait, de prikkel van telkens door onverwachte ver-

schijningen verrast te worden, de prachtige eilanden met hunne honderdjarige boomen waaronder hij uitrust, de menschen die hij nu en dan ontmoet, gezond en krachtig als de hem omringende natuur — al deze vreemde en afwisselende voorvallen verschaffen hier den reiziger het hoogste genot. Een van die genoegens, die niet alle dagen voorkomen, overstelpte mij, toen wij weer eenige uren voortgereisd waren. Ik zag de heerlijkste stad met hare torens, koepels en zuilengangen, ik zag prachtige tuinen en heuvels schitterende in zilveren kleuren. 't Was of dat alles zweefde in de lucht, alsof ik mij op een betooverden grond bevond. Nauwelijks was de betoovering van deze luchtspiegeling voorbij, toen ik opnieuw in spanning gehouden werd door een nabij liggend eiland, dat door den ondergaanden zon in een ligten nevel als van blauwe zijde gehuld was. Als ik zoo met welgevallen dezen fijnen nevelsluier beschouwde, vloog op eens mijn paard met rassche schreden voort. Hinnekend ijde het dorstige beest met uitgerekten hals naar het eiland, een zeker teeken, dat het in zijn donkere schaduw water verborgen hield. En het had zich niet bedrogen. Vóór ons lag namelijk het eiland, dat mijn vriend bewoonde, een liefelijk beeld van europeesche cultuur. Midden in het groen onder de schaduw van heerlijke ooft- en gomboomen stroomde een rijke bron in een ruimen gemetselden regenbak. Een groot rad, door vier muilieren in beweging gebracht, vulde bij afwisseling een menigte van lederen emmers, die aan den buitensten raad van het rad vastgemaakt waren en in uitgeholde reusachtige boomstammen een zuiver helder water goten. Duizenden van huisdieren uit de weldoorvoedde kudden leschten hun dorst aan de houten troggen, zonder de rijke bron te doen opdrogen. Een ontzachelijk aantal paarden tuimelde in duizeling wekkende vaart met opgetrokken neusgaten en vliegende manen vroolijk hinnekend in het rond, al nader bij den begeerden drank. Maar met langzamen tred

kwamen de stieren brullend aangelopen. Alles drong hierheen om den dorst te lesschen. Schuw weken de schapen springend ter zijde, als de stieren en de paarden om den voorrang kampten.

Den volgenden dag zag ik bij mijn vriend een kleine soort paarden, mustang genaamd, die uit Spanje ingevoerd zijn en in kudden bij duizenden door de prairie zwerven. Men vangt ze met den lasso, d. i. een 6 tot 10 meter langen riem, bestaande uit repen huid van een rund ter breedte van een vinger gesneden en in elkander gedraaid, waarvan de jager het eene einde aan den zadelknop van zijn paard vastgebonden heeft, het ander met den strik in de hand houdt. Als hij een troep van deze dieren opgejaagd heeft, zoekt hij ze den wind af te snijden, d. w. z. tegen den wind in te drijven en zoo nabij mogelijk te komen. Is hem dit gelukt, dan werpt hij met onfeilbare hand het dier den strop over den kop en draait meteen zijn paard om. De heftige ruk, welken de in tegenovergestelde richting voortrennende ruiter doet, maakt het ademlooze paard zóo benauwd, dat het, op den rug geworpen, als een blok op den grond neervalt en onbewegelijk liggen blijft. Zijn leven lang houdt hij daarvan de geheugenis en den schrik voor den lasso, zoodat hij dezen ziende terstond opschrikt en over al zijn leden beeft.

Merkwaardig is de wijze waarop het paard zich temmen laat. Als men het terstond, nadat het gevallen is, gekneveld heeft, wordt hem een gebit ter zwaarte van een pond in den bek gelegd. Op het oogenblik, dat het de boeien afgenomen worden, springt een moedig ruiter op zijn rug zonder dek of zadel, maar met geduchte, 15 centimeter lange sporen aan de voeten. Nauwelijks voelt het paard voor 't eerst van zijn leven dezen last op zijn rug, of het tracht rechts en links den ruiter in zijne voeten te bijten. Gelukt dit niet, dan gaat het dier rechtop staan, laat zich onmiddelijk daarop op zijne voor-

pooten vallen en slaat met zijne achterpooten ver van zich af. Steeds wilder wordt zijn blik, al hooger begint het schuim op zijn bek te staan, steeds verschrikkelijker wordt het snuiven van zijn rood opgelopen neusgaten. Doch de ruiter zit vast als met het dier samen gegroeid, het schudden en springen, het dansen en slaan heeft het paard niets geholpen. Het trilt van woede over zijn gansche lichaam, terwijl bloedig schuim uit zijne neusgaten geperst wordt en zijne oogen vuur spatten. Nu zet hij het op een loopen en vliegt in galop de ruime vlakke in. Als dol springt het over breede kloven en rent in de boomgroepen zonder naar den teugel te luisteren. Maar hoe doller het dier wordt, des te rustiger en koelbloediger wordt de ruiter. Nu eens zich bukkend, dan weer zijwaarts zich buigend ontwijkt hij de neerhangende boomtakken; terwijl jaagt hij het dier schrik aan door zijne muts nu rechts dan links langs de oogen van het paard te zwaaien, om het een andere richting te geven aan zijn vliegende vaart, opdat het zich niet tegen een boomstam te pletter zal slaan. Nog is er echter geen houden aan, het zet zijn loop zoolang voort, tot het op het punt is van te bezwijken. Is het er niet in geslaagd den ruiter van zich te werpen, dan houdt het zich voor overwonnen. Het zoeven nog ontembare ros laat zich thans leiden, waarheen de ruiter het wil. In doller woede was het naar de vlakke gerend; met langzame schreden, gehoorzaam aan elke beweging van den teugel, keert het terug, Zijne wildheid is geheel en al beteugeld, maar niet zijne valsheid en boosheid.

EEN BRAND IN DE PRAIRIE.

Uit het reisverhaal daarover van een onbekende deelen wij onzen lezers het volgende mee.

Wij hadden op onze reis door Texas in eene der onmetelijke grassteppen ons nachtkwartier opgeslagen. Tegen den morgenstond waaide er een frissche koelte, een verwijderd dof geluid, als van een kudde wild vee dat komt aandraven, wekte onze opmerkzaamheid. Ook onze paarden kregen er de lucht van, dat er gevaar was. — Te paard! — riep ik — de prairie staat in brand, de buffels zijn ons op de hielen! — Allen stegen op, in eene minuut waren de paarden gezadeld en in galop reden wij naar de prairie. Al spoedig drong ons het brullend geluid der buffels in de ooren, afgewisseld door het angstgeschreeuw van verschillende dieren, terwijl achter ons de vlammen, sneller dan de wind, voortjoegen over de dorre grassteppe. Een zee van vuur kwam achter ons aanstroomen. Allerlei wild gedierte vloog in pijlsnelle vaart voorbij, herten snelden voort in gezelschap van wolven en panters, gansche kudden van elanden en antilopen renden als een droom langs ons heen, een enkel paard en een reusachtige buffel kwamen achteraan. De lucht werd steeds zwaarder, de hitte drukkender en het geraas al luider en luider. Steeds nader kwam ons met het geluid als van een woedenden rukwind een gansche troep van zware en logge dieren op de hielen. Buffels en wilde paarden, allen tot een ontzachelijken, zwarten hoop samen gedrongen, een mijlen lange en mijlen breede schare, elke hindernis onder den voet tredend, waren niet meer dan een halve mijl achter ons. Onze paarden voelden hunne krachten zinken en wij hielden ons voor verloren. Nog eenige weinige minuten, en wij zouden plat getreden zijn.

Doch in dit hachelijk oogenblik liet zich de vervaarlijke stem van den ervarendste en kloekmoedigste uit ons gezelschap hooren. — Van uwe paarden gestegen! riep hij. Trekt haastig uwe hemden uit en al uwe kleeren, die licht ontbranden! Geen oogenblik verloren! — Dit zeggende maakte hij vuur met zijn tonder en stak daarmee de kleeren, die wij uitgetrokken hadden, in brand. Schielijk trokken wij wat verdord gras uit den grond en wierpen dit op den brandenden hoop. Weldra steeg het vuur in lichtelaaie vlammen op en breidde zich over den uitgedroogden grond rondom ons uit. De angstig geworden dieren naderden ons en brulden van woede en schrik, toen zij ook vòr zich vuur zagen, zonder echter, zooals wij hoopten, voor ons uit den weg te gaan. Wij konden reeds hunne pooten, hunne horens en hun witten schuim onderscheiden. Al meer en meer rukte de dolle massa voort, aan ontkomen viel nu niet meer te denken. Zij keerden niet om en weken niet uit, maar kwamen ons steeds naderbij als boden des doods. Ik bedekte mijn aangezicht en wierp mij op den grond om mijn noodlot te ontvangen.

Doch hoor, wat is dat? Een knal! en daarna een gebrul als van duizenden buffels! Onze onvertsaagde reisgenoot had brandewijn in de vlam gegoten. Als met een bliksemslag sprong de lederen flesch uiteen, en de dieren sprongen verschrikt ter zijde om niet in aanraking te komen met de blauwe vuurzuil, die door den brandewijn veroorzaakt was. Voór en achter ons konden wij niets zien als de ruige haren der reusachtige dieren. Slechts een zeesmalle opening lieten zij voor ons over. In dezen gevaarvollen toestand bleven wij één uur lang, steeds in doodelijken angst, dat zij de opening weer sluiten zouden. Eindelijk werden de reien dunder, tot wij ons ten laatste nog slechts door eenige uitgeputte dieren zagen omgeven. Nu dreigde ons echter een tweede gevaar. Steeds wijder verbreidden zich achter ons de vlammen der brandende

prairie. Wij bestegen nu weer onze paarden en snelden de vluchtende buffels achterna. De morgenwind wakkerde de vlammen der vuurzee nog meer aan. Reeds was het vuur ons dicht op de hielen, toen wij bespeurden, dat de voor ons uit ijgende kudde aan een diep ravijn gekomen was, waarin zij zich bij duizenden nederstortten. In doodsangst spoorden wij onze paarden aan, de kloof zou onze redding of ons graf worden. Ook wij sprongen er in en kwamen schier bewusteloos in eene diepte van honderd voet neer. Maar als door een wonder werden wij gered, paard noch rijtuig hadden eenig 'etsel van beteekenis bekomen. Met moeite werkten wij ons naar boven uit de massa van gedooide dieren, waarop wij gesprongen waren. Eenige schreden verder kregen wij vrijen grond onder de voeten, waar wij door het water, dat door de kloof stroomde, tegen gevaar beschut waren. Een onweder bluschte den volgenden dag den fellen brand der steppe.

HET HONDENDORP.

De Comanchen noemen den zuidelijken arm van de Roode rivier: Kichièquihono, d. w. z. rivier van het dorp der prairiehonden. Dezen naam geven zij aan de kleine viervoetige dieren, die de aan genoemde rivier gelegene woeste streken in grooter aantal dan de andere Amerikaansche woestijnen bewonen. 't Is het grootste dorp der wereld, 34 kilometer lang en bijna evenzoo breed, zoodat het eene oppervlakte beslaat van 834 vier-

kante kilometer. In evenredigheid van deze reusachtige uitgestrektheid moet de bevolking zeer aanzienlijk zijn; want het dorp is zoo te zeggen huis aan huis bewoond. Geen menschelijk wezen leeft hier, de honden zijn er de eenige bewoners, die er een fameuse kolonie vormen. Voor het vestigen van deze kolonie hebben de prairiehonden een opene, eenigzins verhevene plaats uitgekozen, zoodat zij tegen overstromingen beschut zijn. Zij voeden zich met het korte gras, dat er groeit. Daar deze dieren geen water noodig hebben, kunnen zij leven in deze streken, waar vaak op 30 kilometer in den omtrek rivieren noch bronnen gevonden worden, en waar men geen drop-pel water vindt, al boort men tot 40 meter diepte in den grond. Dor en droog ziet het in den omtrek van zulk een hondendorp uit, nog verergerd doordat deze dieren al de gewassen, die er groeien, verslinden met uitzondering van eenige bloemsoorten.

De prairiehond gelijkt het meest op den eekhoorn. Met onzen hond heeft hij niets gemeen dan zijn geluid, dat het blaffen nabijkomt. Hij bouwt zijne woning door het graven van een kuil van drie meter diepte. De uitgegraven aarde hoopt hij boven zijn onderaardsch verblijf op in den vorm van een kegel. De daardoor ontstane gangen, 12 tot 15 centimeter diep, strekken ook tot verblijf van ratelslangen en van een kleine soort van nachtuilen, die zich er indringen tot nadeel van de eigenaars. In het zomerjaargetijde gaat de prairiehond een groot gedeelte van den dag op den top van zijne woning zitten en onderhoudt zich met zijne burenen op luidruchtige wijze. Als een ruiter of een gevaarlijk dier nadert, blaft de groep, die dit het eerst ontdekt, op een bijzondere wijze; de alarmkreet deelt zich terstond mee aan de bewoners, ieder steekt den kop in de hoogte, spitst angstig de ooren, daarop volgt een doordringend geblaf, al de dorpsbewoners zijn in heftige beweging, dan volgt een doodelijke stilte, en de gansche troep verdwijnt met bliksemsnelheid

in den grond. Wanneer de prairiehonden tegen het einde van October den winter voelen naderen, sluiten zij met stroo en bloemstengels alle uitgangen en slapen tot aan het voorjaar.

In de prairiën van Texas ontmoet de reiziger op zijne eenigzins lange tochten vele van deze republieken der prairiehonden.

DE BUFFELJACHT.

De buffeljacht wordt in de wildernissen van Noord-Amerika op groote schaal gedreven om de eenvoudige reden, dat de buffel bijna in alle behoeften der Indianen voorziet, zoowel wat voedsel als wat kleeding betreft. In vroeger tijd graasden ontzachelijk groote troepen van deze dieren rustig rond in bijna geheel noordelijk Amerika van 28 tot 50 graden noorderbreedte. Toen, evenals nu, verhuisden geheele kudden buffels van 't noorden naar 't zuiden en van 't oosten naar 't westen naar gelang van de jaargetijden, en hun eenige vijanden waren de Indianen, die, evenals heden, jacht op hen dreven om zich met hun huid te kleeden. Maar met de komst der Blanken zijn de buffels in getalsterkte aanmerkelijk afgenomen; want de Blanken richtten evenals de Indianen een verschrikkelijke slachting onder deze dieren aan, 't zij om hun huid, 't zij slechts om hunne tong, zoodat zij tegenwoordig geheel en al verdwenen zijn van den linkeroever der Mississippi. Ten westen van het Rotsgebergte en aan de oevers van de Columbia worden zij niet meer ge-

vonden, ter nauwernood ontmoet men er nog eenigen zuidwaarts naar de rivier Zoetwater. De Indianen, de trappers en de blanke jagers zijn daarvan de oorzaak.

De buffel of bison is het grootste herkauwende dier van N.-Amerika. Hij heeft een zeer donker bruine kleur en weegt dikwijls duizend kilo. Zijn zware tred doet den grond dreunen. Als eenige duizenden van deze dieren over de vlakke draven, dan is 't of de aarde beeft, en hun gebrul klinkt als het geruisch van de woeste baren der zee. De buffel heeft zeer dikke manen, die den kop en de schouders bedekken en bijna tot den grond reiken, voorts korte maar breede horens. Zijne oogen hebben een zeer bijzondere uitdrukking. Zijn vleesch is smakelijk, de Indianen zouten het in of drogen het om het te bewaren. Van den huid maken zij dekkleeden, mantels, tenten, cano's, zadels, toomen, riemen enz. De beenderen gebruiken zij om er houweelen, spaden en ander huisraad van te maken. Van de horens vervaardigen zij ornamenten en lepels. De hersenen dienen hun om er leder uit te looien. Het haar of de wol gebruiken zij als garen of als touw, Van de zenuwen maken zij de pezen van hunne bogen. Van de pooten maken zij een zeer sterke lijm. De staart levert hun een vliegennet, en de drek, dien zij met den naam van »koeienhout" bestempelen, verschaft hun overvloed van brandstof. Hieruit kan men afleiden, van hoe groot nut dit dier voor de Indianen is. Met allen ijver leggen dezen zich dan ook op de buffeljacht toe.

Deze jacht is evenwel niet zonder gevaren. Gewoonlijk tracht men het hoofd der kudde van de overigen te scheiden, die daardoor in verwarring geraken en naar alle kanten wegstuiven. Het vervaarlijk geschreeuw waarmee de Indian op zijn snelle ros zich op de kudde buffels werpt, het dichte woud van horens waarin hij plotseling verdwijnt, het donderend gebrul der zwarte levende massa, het stroomende bloed der verwonde dieren — dat alles heeft iets

ontzettends en doet het hart zelfs van den moedigste sneller kloppen. Niet zelden blijft de buffel overwinnaar en werpt met zijne horens ros en ruiter buiten de kampplaats.

Op verschillende wijze, waarbij list aan moed zich paart, worden de buffels gevangen of liever afgemaakt. Wanneer de jagers tot op twee kilometer de kudde genaderd zijn, verspreiden zij zich uit elkander met het doel om den vijand te omsingelen. De buffels trachten dan links en rechts te ontvluchten; maar overal verheft zich een muur van ruiters, die meer en meer naderen en vreeselijke krenten uitstooten om de minder beschroomde buffels te verschrikken. Naar mate de kring nauwer wordt, groepeeren de buffels zich als om moed te scheppen en elkander te sterken tot den strijd. Maar de jagers hebben ze reeds onder 't bereik hunner lansen, en weldra begint de slachting. Iedere ruiter kiest zijn slachtoffer en elke pijl of lansstoot doodt of verwondt op doodelijke wijze den buffel. Soms, wanneer een jager uit den zadel geligt wordt, springt hij op den rug van een buffel en vervolgt zoo zijn vernielingswerk. Soms ook gaat hij te voet daarmee voort, al ziet hij zich aangevallen door de woedende dieren. Iemand, die voor 't eerst dit schouwspel bijwoont, denkt dat de jagers het offer hunner onvoorzichtigheid zullen worden; maar zij zijn opgewassen tegen dezen strijd. Soms werpen zij een huid over de oogen van het dier, en terwijl de buffel tracht er zich van te ontdoen, stoot de Indiaan het de lans in zijn hart. De aanval heeft zoo snel plaats, dat in minder dan één of een half uur een troep van honderd stuks geveld ligt. De buffels, die door de vlucht de algemeene slachting ontkomen zijn, keeren 's avonds naar het slachtveld terug en stooten een klagend geloei uit. De jagers dit wetende houden zich op een afstand, springen dan op eens uit hun schuilhoek te voorschijn en dooden ook dezen. Als geen enkele levende buffel meer overgebleven is, gaan zij over tot de verdeling van den buit, d. w. z. zij zoeken ieder zijn slachtoffer

op, wat hun niet moeielijk valt, daar de pijlen in de lichamen der gedoode dieren gebleven zijn en iedere Indiaan een bijzonder teeken op zijn pijl heeft. Eenige wapendragers brengen nu de blijde tijding der overwinning aan de familiën der jagers over. Daarop komen ook de vrouwen opdagen om het in stukken gehouwen vleesch mee naar huis te voeren. — In den winter is deze jacht gemakkelijker en minder gevaarlijk. De Indianen kunnen zich dan niet van hun paarden bedienen, maar trekken sneeuwschoenen aan, waarop zij snel vooruit komen over de besneeuwde vlakte en de buffels, die door hunne zwaarte dikwijls tot hun buik in de sneeuw zakken en zich niet verweren kunnen, neervellen. De wol der buffels is in dit jaargetijde langer en zwaarder, zoodat de jacht dan tevens meer opbrengt.

Te betreuren is het, dat de Indianen hierin vaak met de grootste baldadigheid te werk gaan en de jacht als een nutteloos spel bedrijven. Reeds op de gewone jachten is het doelloos woeden en slachten der dieren bij hen de hoofdzaak. Gewoonlijk toch nemen zij slechts de tong, welke zij gerookt aan de Amerikanen verkoopen, den bult en nog eenige kleine stukken van den buit, te samen niet meer dan het twintigste deel van het dier, terwijl zij al het andere ten prooi van de wolven laten. Erger nog is 't, als zij de buffels bij duizenden vermoorden en vernielen zonder er eenig nut van te trekken, uit louter moordlust. Een reiziger deelt ons daarvan het volgende mee:

»Zooals bekend is, zijn de prairiën tusschen het Rotsgebergte ter eener en de oevers van de Missouri, de Arkansas en de Red River ter andere zijde doorsneden door diepe kloven of ravijnen. Plotseling bevonden wij ons aan den rand van zulk een afgrond, 250 meter diep en 100 tot 160 meter breed. In het donkere en enge dal aan onzen voet ontwaarde ons oog een groen plekje, waar een smal beekje schuimend en springend

zijn weg vervolgde, nu eens onder een vooruitstekende rots verdween en dan weer met frisch groen bekranst te voorschijn kwam. Vóór ons zagen wij groote steenmassa's en zuilen, op sommige plaatsen zelfs boogvormige gewelven, die, ongetwijfeld door het stroomend water ontstaan, nogtans zoo volkomen gevormd waren, als of zij door 's menschen kunstvaardige hand gebeiteld waren. Voor wij den afgrond bereikten, waren wij over verscheidene breede paden gekomen, die naar een gemeenschappelijk punt schenen te voeren. Ons vermoeden bleek waarheid te zijn; want een rit van een half uur bracht ons naar een breeden weg, die blijkbaar sedert vele jaren door millioenen Indianen, buffels en mustangs als brug over de klove gebruikt was. Hoe gevaarlijk deze weg naar de diepte ons ook voorkwam, wij wisten maar al te wel, dat er geen andere in de nabijheid was. Het muil-dier, dat den trein aanvoerde, werd nog eens aangezet; daarop volgden de meest vertrouwde paarden, terwijl de anderen de achterhoede uitmaakten. Toen wij het enge pad, dat naar den afgrond leidde, bereikt hadden, was er aan geen terugkeeren meer te denken. Terwijl wij voorttrokken, braken groote rotsbrokken onder onze voeten los en vielen met donderend geraas in de diepte. Wij bereikten echter zonder andere ongelukken dan het verlies van één paard, den bodem van het ravijn en bevonden ons nu in een romantisch dal met laag gras en eenige hier en daar verspreide katoenboomboschjes bedekt. De weg, die ons aan de tegenovergestelde zijde van het dal weer naar boven zou voeren, was moeielijk en niet zonder gevaren. Wij moesten onze geweren en ransels in de hand dragen om niet tegen vooruitstekende punten te stooten en in de diepte neer te storten. Na een klim van drie volle uren bereikten wij eindelijk de hoogte, en toen wij eenige schreden op de prairie gedaan hadden, was, als wij omzagen, zelfs niet het geringste spoor van den afgrond meer te zien.

»Deze en andere kloven nu worden door de Indianen gebruikt om hun onzinnig vernielingswerk te volvoeren. Ontmoeten zij hier een kudde buffels, dan kunnen zij de verleiding niet weerstaan haar op te jagen. Zij drijven de gansche kudde, hoe groot ook, onder wild geschreeuw naar de kloven, en nu stortten zich deze ongelukkige dieren, door den schrik dol gemaakt, bij duizenden in den afgrond, waar hunne lichamen van rots tot rots voortrolende, weldra eene groote massa vormen van zwarte, bloedige lijken, waaraan alleen deze moordlustige demonen welgevallen kunnen hebben.»

DE ROODHUIDEN.

Mijne lezers, die de Roodhuiden of N. Amerikaansche Indianen alleen kennen uit de opgeschroefde verhalen van Aimard, zullen reeds bij het hooren van dezen naam met afgrijzen vervuld worden, denkende aan de daden van wreedheid en bloeddorst, waarvan hun leven schijnt over te vloeien. Evenmin kan het goedaardige ras, waarvan de Internationale Tentoonstelling te Amsterdam van 't jaar 1883 ons eenige exemplaren aanbod, een juiste voorstelling geven van deze menschetype. Wij gaan daarom, deze twee uitersten van wreedheid en zachtzinnigheid vermijdende, van het leven en bedrijf dezer veel besprokene, maar weinig gekende volksstammen uit het verre westen naar de best vertrouwbare bescheiden eene schets leveren, die geheel aan den feitelijken toestand beantwoordt.

Een algemeene opmerking ga vooraf. Het is bekend, dat de Roodhuiden na hun aanraking met de »Bleek-Gezichten,” d. z. de blanke Amerikanen, die hen van de vetste wei- en bouwgronden beroofd en hun in ruil daarvan brandewijn en de pokken gebracht hebben, zoozeer gesmaldeeld zijn, dat hun getal nu nog slechts 300,000 bedraagt. Het meerendeel van hen bevolkt de uitgestrekte prairiën, ten zuiden begrensd door Texas, ten oosten door het dal van de Mississippi, ten noorden door de engelsche bezittingen en ten westen door den Stillen Oceaan. Dit zijn de echte Indianen, van welke meer dan de helft, ten getale van 149,000, rondzwerft tusschen 34° en 36° N. B., van Forth Smith tot aan den Stillen Oceaan.

In het westen van Arkansas, in het zoogenaamde territorie der Indianen hebben zich vele Roodhuiden als akkerbouwers neergezet. Anderen leven nog als jagers op de vlakten tusschen het Rotsgebergte en de Mississippi. Hier trekken zij de prairie door, hun hoofdbezigheid is de jacht of de oorlog. Zij hebben een krachtig, ineengedrongen lichaam, dat zij door zwemmen, loopen, springen en klimmen nog versterken. Zij onderscheiden zich van al de andere wilde volksstammen door scherpte der zintuigen. Hun gezicht b. v. stelt hen in staat, om met één oogopslag de sporen der dieren te ontdekken en de voetstappen van den vriend van die des vijands te onderscheiden. Dat zij voortreffelijke ruiters zijn hebben wij boven reeds gezien. Den vijand vallen zij alleen aan, als zij zich sterker wanen, en dan nog 't liefst bij nacht of in een hinderlaag.

Hun lang hoofdhaar smeren de Roodhuiden met vet in en versieren het met veeren en ander sieraad. Bij alle stammen is nog het tatoucëren in gebruik, bovendien beschilderen zij de huid met figuren en behangen haar met velerlei tooisel. Daarover dragen zij een herte- of schaapsvel, kunstig met glaspaarlen en hermelijn bezet. Voorts

bestaat hun kleeding uit een buffelhuid, die van den schouder onder den tegenovergestelden arm doorloopt, en waarop de roemrijke daden van den bezitter geteekend staan. Tegenwoordig bedekken zij ook hoofd en schouders met bonte dekens, welke zij van de Blanken koopen. Als zij ten oorlog gaan, trachten zij zich door 't beschilderen van de huid, door het lichaam op alle plaatsen te omhangen met de horens en de staarten der gedoode dieren, een afschrikkend voorkomen te geven.

Het leven der Indianen is niet zoo eentonig als men zich gewoonlijk voorstelt. De gelijkvormigheid komt niet altijd uit verveling voort, en een eenvoudig is niet noodzakelijk een lui leven. Niettegenstaande dat de Indiaan een zeker genot vindt in 't bewonderen der natuur, terwijl hij droomt en rookt voor de deur van zijn wigwam, verkiest hij toch het bedrijvige boven het bespiegelende leven. De jacht, de krijgstochten en de publieke vermakelikheden verstoren dikwijls de gewone kalmte van zijn bedrijvig, onrustig en ondernemend karakter. Wanneer hij in zijn dorp is, brengt hij den tijd in zorgeloze rust door met de vermaken, welke hij zich heeft weten te verschaffen. Hij houdt zich alleen bezig met zijne wapens en paarden en maakt zich gereed voor nieuwe jachten of gevechten. Wanneer hij weinig voorraad heeft en de spelen hem niet meer smaken, richt hij een kring van rookers op, zooals wij een theevisite houden. Daartoe zendt hij een boodschap aan zijne vrienden met de woorden: »Mijn vriend, kom met mij rooken, ik heb niets te eten, maar ik heb tabak, en wij kunnen zeer goed den avond daarmee doorbrengen.» — De vrouwen vereenigen zich aan den dagelijkschen arbeid en vermaken zich, evenals de mannen, hetzij met het spel, hetzij met levendige gesprekken, die zij voeren vóór de tent of op het dak van de hut. — Aan groepen op de daken hunner huizen of aan de oevers der rivieren gezeten staren de Indianen al rookende naar de vreemde wolken die boven hun hoofden drijven, naar

de sterren die schitteren aan het uitspansel en naar de ligte golfjes die de oppervlakte van het water rimpelen; of zij luisteren naar de vreemde geluiden, die door den wind voortgebracht, in de vlakke en in de bladeren der boomen de maagdelijke bosschen vervullen als met stemmen en zuchten. Zij bespreken het nieuws van den dag, de publieke en private zaken van den stam, de gebeurtenissen van de laatste jacht of den laatsten oorlog. Of wel, zij leenen in godsdienstige stemming een aandachtig oor aan de verhalen en legenden der overlevering.

Maar een indiesch dorp is dikwijls onderhevig aan voortdurende afwisseling; de stilte die er anders heerscht wordt dikwijls afgewisseld door de komst van afgevaardigden, die een vredesverdrag of een verbond komen vragen. Soms zijn het wachten die een vals alarm verspreiden, dan weer de plotselinge terugkomst van krijgshelden die de nabijheid van een talrijk vijandig leger of een behaalde overwinning aankondigen. In dit laatste geval heeft de intrede des overwinnaars plaats, nadat vooraf de toebereidselen gemaakt zijn voor algemeene gemakkelijkheden. Dan komen de overwinnaars in optocht op hunne paarden gezeten, prijkende met scalpen en zegeteekenen der verslagenen, het dorp binnen te midden der levendigste toejuichingen der menigte en der luide jammerklachten van betrekkingen en vrienden, die de hunnen in den slag verloren. Deze waarlijk treffende plechtigheden worden somtijds gevolgd door hartverscheurende tooneelen. Eens zag men bij een van die optochten van eene horde Arickaries, die van een gelukkigen tocht van de Dakota's terugkeerden, een jongen krijgsheld, die doodelijk gewond was en door twee opperhoofden op zijn paard ondersteund werd. Zijn helder en bijna vroolijk gelaat vertoonde geen lijden. Toen zijne moeder hem zag, nam zij hem in hare armen onder het schreien van vreugdetranen. Maar deze tranen maakten spoedig plaats voor de hevigste wanhoop; want nauwelijks

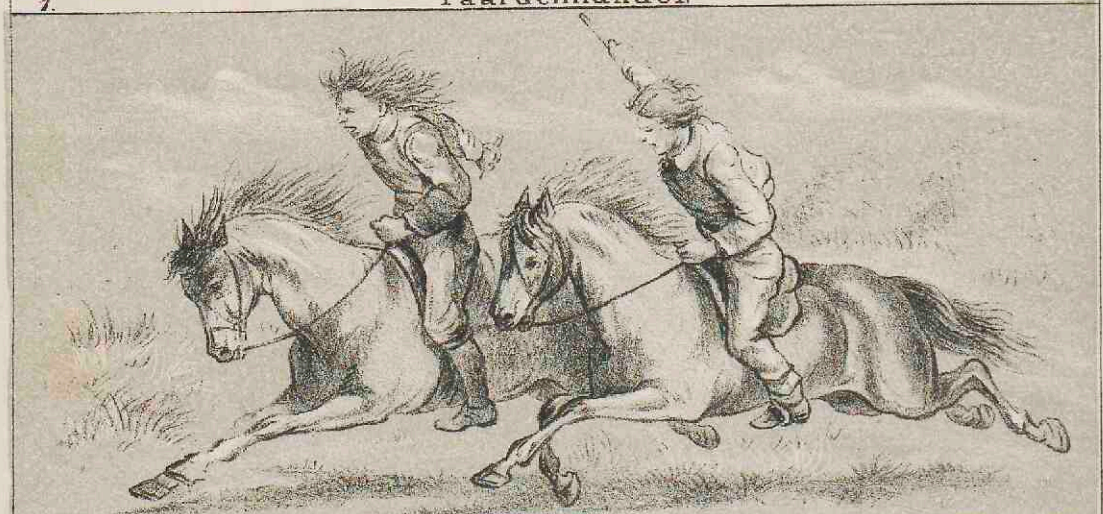
had zij haar zoon omhelsd, of deze blies aan hare borst den laatsten adem uit. Het was alsof hij het leven, dat hem wilde ontvlieden, had opgehouden om het geluk te hebben het te laten in de armen van haar, die het hem gegeven had.

De landbouw verkeert bij de Roodhuiden nog in den staat der kindsheid en is bij hen een zeer weinig ontwikkelde en geachte industrie, schoon zij landen bewonen van een buitengewone vruchtbaarheid. De veldarbeid strookt niet met hun wilde, vrije, onrustige en onafhankelijke natuur. De Roodhuiden van Nieuw-Mexiko verbouwen evenwel een aanzienlijke hoeveelheid maïs, groenten en vruchten. De schoonste landhoeven worden gevonden op de gronden der Chactas, Cherokees, Delawareen, Shawnees en van verscheidene andere stammen van het zuiden van Nieuw-Mexiko en van de oevers der Colorado. — De oogst van de wilde rijst is van zeer groot belang voor de stammen der noordelijke gewesten, die besproeid worden door een groot aantal rivieren en meren, waar de rijst van zelve groeit. De indiaansche vrouwen begeven zich, als de oogst daar is, bij drieën in eene cano: de eene roeit naar 't midden der rijstvelden, de andere buigt de aren naar de cano toe, en de derde slaat er de korrels met een stok uit. Als de cano met rijst gevuld is, vervoert men haar naar de hut, vervolgens keert men terug en doet hetzelfde telkens weer, totdat men voor een geheel jaar voorzien is. Op deze eenvoudige en snelle wijze loopt de oogst, die in de maand September plaats heeft, in twee of drie dagen af. — De Pimas, de Coco-Maricopas en de geheele familie der Youmas verbouwen ook katoen. Hunne velden, in vierkante vakken verdeeld, worden bevochtigd door de Gila door middel van kleine waterleidingen. — De werktuigen, welke de Roodhuiden voor den landbouw gebruiken, zijn gewoonlijk uit de beenderen der buffels vervaardigd. De landbouwende Indianen, die met de Blanken verkeerden, ge-

1.

Paardenhandel.

2.

Wedren met Indische ponnies.

3.

Bij den koopman.

Lith. Courc. H. Bruges.

Een grensstad in de Vereenigde Staten.

bruiken gaarne spaden en houweelen, welke de kooplieden hun verkoopen, of die zij met hen tegen bontwerk verruilen. In 't noorden, westen en zuiden zijn 't voornamelijk de vrouwen, de slaven of de negers die het land bewerken; de mannen zouden meenen aan hun waardigheid te kort te doen, als zij dit werk verrichtten. De stammen, die met dit barbaarsche vooroordeel niet behept zijn, zijn grootendeels reeds half beschaafden, of naburen van amerikaansche nederzettingen. — Niet ver van de landbouwende indiaansche dorpen worden altijd uitgestrekte weiden gevonden ten deele in gebruik van een zeker aantal stammen, die paarden, koeien, en schapen aankweeken, soms vrij groote kudden vooral in Nieuw Mexiko.

De koop en verkoop van de voorwerpen der eerste levensbehoefden of van die dingen, waarvan de opbrengst moet strekken om de familie te verrijken, behooren uitsluitend tot het gebied van den man. De suiker, de maïs, de buffeltongen, maar vooral het bontwerk zijn de voornaamste handelsartikelen der Indianen. Onder de bontwerken zijn die van de muskusrat, het ree, den bunzing, den buffel, den bever, den beer en den otter de overvloedigsten. In het algemeen is de handel geen zeer winstgevend bedrijf voor de meeste Wilden; maar hij stelt hen in de gelegenheid om zich eenige voorwerpen van privaat nut te verschaffen of wapenen en werktuigen, die zijzelf niet kunnen maken. De volkstammen, die in de groote prairiën van het Westen wonen, geven paarden aan de Blanken in ruil voor whisky, stoffen, paarlen, metalen en medailles; maar zelden nemen zij gemunt geld aan. De Indianen verkoopen aan hen de kostbare bontwerken bij 't gewicht en de gewone of gemeene naar hun hoedanigheid of grootte. De handel met de Indianen geschiedt door faktorijen of entrepots van het gouvernement en door gepatenteerde kooplieden. De meeste van deze officieele entrepots worden tamelijk slecht geadministreerd en, daar zij niet van al-

koholische dranken zijn voorzien, verkiezen de Indianen te gaan tot de kooplieden, die hun alles wat zij begeeren verkoopen. De Engelschen doen echter hun best de Amerikaansche kooplieden zwart te maken bij de inboorlingen, hun invloed doet zich levendig gevoelen op den handel aan de grenzen.

De agenten van het gouvernement der Vereenigde Staten bij de indiaansche stammen komen allen hierin overeen, dat zij zeggen, dat de kooplieden onzedelijk handelen en dat hun voorbeeld noodlottig werkt op het karakter der Indianen. De onvoldoende wetten tegen den invoer van de alkohol is oorzaak van de grootste ellende onder de Roodhuiden. Het krediet is mede een bron van oncerbare handelingen van weerszijde. De koopers op krediet betalen weinig; maar de verkoopers halen hun schade in door den prijs der koopwaren te verhoogen. 't Gevolg hiervan is vooreerst, dat er onrecht gepleegd wordt jegens de eerlijke koopers en voorts dat dezen in de verleiding gebracht worden de betalingen uitstellen of te staken. Maar dan gebruiken de verkoopers de alkoholische dranken om de Indianen eerst dronken te maken en hen daarna van hun bontwerk te berooven.

Vrienden van de Roodhuiden hebben zich tot het gouvernement van de Vereenigde Staten gewend met het verzoek, dat de regeering het monopolie zou nemen van den indiaanschen handel, waarvan 't gevolg wezen zou dat het kredietstelsel der Engelschen vernietigd werd. De Indianen zouden zich dan de koopwaren tweehonderd percent goedkoper kunnen verschaffen, en de invoer van den alkohol, zoo verderfelijk voor hen, zou niet meer plaats hebben. Dit verzoek werd, helaas, niet ingewilligd, het amerikaansche gouvernement verkoos den handel half en half vrij te houden.

Een ander nog geschikter stelsel zou wezen, den handel te laten in handen van eene of meer vereenigingen, waarvan de geëmployeerden zouden moeten zijn intelli-

gente, fatsoenlijke en bekwame mannen. De weldaden die de Compagnie en de Indianen daarvan zouden trekken, zouden belangrijk zijn: de beschaving, de zedelijkheid en de eendracht tusschen Roodhuiden en Blanken zouden er evenzeer door winnen. Het gouvernement zou zichzelf ontslaan van een zware taak, waarbij het noch stoffelijk voordeel heeft noch eer inlegt. Het zou zich met eenige duizenden dollars verrijken, die ten bate van de beschaving der wilden konden worden aangewend, 't zij door scholen opgericht voor kinderen 't zij door aankoop van landbouwwerktuigen, die aan de meest industriële stammen konden geschonken worden.

MINNESOTA.

Minnesota mag met recht een der korenschuren van het Westen genaamd worden. Het is een der vruchtbaarste staten van N.-Amerika, een land zeer aantrekkelijk voor landverhuizers. Het is bovendien een zeer poëtisch land, waar de groote Amerikaansche dichter Longfellow bij het zien van »het lachend water" (Minnehapa) de stof vond voor zijn gedicht »het lied van Hiawatha," waarin hij op aandoenlijke wijze het treurig lot bezingt van het weleer roemrijk heldengeslacht, nu helaas! door den vernietigingsoorlog geslonken tot een luttel overblijfsel. De oorspronkelijke bewoners, de Sioux-Indianen, evenmin ontbloot van dichterlijken aanleg, gaven hun land den naam van minni-sotah, om daarmee te kennen te geven, dat de rivier, die door het land stroomt, de kleur van den hemel heeft.

Minnesota bestaat voor één derde deel uit bosch- en voor twee derden uit prairieland, maar die zoo door elkander loopen, dat men bezwaarlijk een lijn van afscheiding tusschen deze twee soorten van gronden trekken kan. Dikwijls ontmoet men lange smalle stroken prairieland, die midden door het boschland loopen, daarentegen staan overal op de prairiën boomgroepen langs de oevers van kleine stroomen, boschaadjes die de omstreken der meeren versieren en het land een buitengewoon liefelijk aanzien geven. In vergelijking met de oevers van het Bovenmeer is het zuidelijk deel van Minnesota het Italië van deze koude streken. De oevers van de Minnesota of de St. Pierre, zooals de ontdekker Lesueur in 't jaar 1683 de rivier noemde, hebben een uitermate weelderigen plantengroei. Eene van de fraaiste partijen levert de Mississippi op van Saint Louis tot de watervallen van St. Anthony en het fort Snelling. De oevers verheffen zich hier en daar tot steile, vreemd gevormde heuvels, met allerlei struikgewas begroeid, nu en dan afgewisseld door acht tot tien meter hooge, door de natuur zeer kunstig gevormde rotsen, die zich uit de rivier verheffen, alsof zij kolossale tempels zijn, die half onder water staan. De aan de andere zijde der oevers en op de plateau's gelegen vlakten zijn bedekt met dik gras en met vette door boschaadjes versierde weiden. Als men met de stoomboot deze rivier bevaart, in welk seizoen van het jaar dit ook zij, ontmoet men telkens nieuwe tooneelen, vreemde, nimmer geziene tafereelen, geheel afwijkende van die in Europa het oog verrukken. De wallen, die het bed der rivier insluiten, zijn regelmatig bevloerd met weelderig en fluweelachtig gras; 't zijn niet de verhevene en ontzagwekkende tooneelen, welke de Alpen en Pyreneën aanbieden, het liefelijke spreekt er tot het hart.

Toen het fort Snelling nog het eenige punt was in deze streek waar zich de Blanken gevestigd hadden vóór

't jaar 1849, was daar jarenlang de plaats van samenkomst van de roomsche zendelingen, de vreemde geleerden en de avonturiers, die hier kwamen uitrusten voor hunne reizen naar de dorpen van Dakota. Deze streken zijn beroemd in de jaarboeken der wildernis. Zeer spoedig na de stichting van het fort in 1819 namen de Amerikanen maatregelen om het land in kultuur te brengen. In 1822 werden door hen molens gebouwd om het hout te zagen bij de watervallen van St. Anthony en in het dal van Chippawa, en in 1826 verhuisden vele Zwitserse familie's hierheen; zij vormden de kern der eerste volksplanters. In 1849 werd Minnesota een territorie van het gouvernement der Unie. Het telde toen slechts 4.940 inwoners, die de beperkte ruimte bewoonden aan de samenvloeiing van de Minnesota en de Mississippi. Gedurende de acht volgende jaren ontwikkelde het zich met zulk eene snelheid, dat het in 1858 kon opgenomen worden in den rei der staten van het Verbond, en, met publieke gronden verrijkt, door zijne natuurlijke bronnen gestetnd, tot eene bloei rees, waaraan de geldcrisis in 1857 noch de oorlog in 1861 kon schaden. In één jaar tijds was de kleine kolonie van 4,940 zielen met een derde vermeerderd, twee jaren na de opneming in de Unie telde zij reeds 172,000 zielen, en in de laatste jaren is de bevolking zelfs verdubbeld. Het cijfer, dat in 't jaar 1870 439,407 bedroeg, is in 1880 tot circa 800,000 geklommen, zoodat over tiën jaren de bevolking twee miljoen zielen kan tellen.

In weerwil van zijn noordelijke ligging en de verheffing van den bodem van 1000 tot 1600 voet boven de oppervlakte der zee is zijn klimaat buitengewoon gezond. Veelvuldige onweders zuiveren de lucht, frissche winden temperen de hitte van den zomer. Ofschoon het er zeer koud kan zijn, is deze koude bij de droge lucht, dit gedeelte van Amerika over 't algemeen eigen, verre van onaangenaam. Zelfs bij een koude van 20 graden onder nul

is de temperatuur bij stil weder hoogst aangenaam; niet zelden ziet men timmerlieden, bij zulk een koude in de open lucht een ganschen dag werken zonder dat zij daarvan cenig ongemak hebben. De meeste vóchtigheid komt voor in de maanden van groei, wanneer het gewas er de meeste behoefte aan heeft; in den herfst en wintertijd daarentegen is de lucht droog. De helderste en stilste dagen treft men, als het landwerk in vollen gang is, terwijl de regens des nachts vallen.

De eerste reizigers, die over Minnesota geschreven hebben, waren uitbundig in den lof over de gemakken, welke het land oplevert voor den handel. Hoewel midden in het vastland gelegen, bezit het twee groote stroomen, die het met de verwijderste punten op de kusten der beide oceanen verbinden. Prachtige bruggen, zooals die welke halfweg tusschen St Paul en Minneapolis 80 voet boven het watervlak zich verheft, verbinden de rivieroevers en verleenen aan de spoorwegen de gelegenheid om zich telkens met nieuwe wegen te vergrooten. Ieder jaar wordt het spoorwegnet uitgebreid, zoodat Minnesota nu reeds den kortsten weg heeft naar Azië en zijne waren op de gemakkelijkste en minst kostbare wijze naar de wereldmarkt in oost en west verzendt.

Weinige landen zijn zoo rijk begiftigd door de natuur met water en waterwerken als Minnesota. Tal van meren dienen tot vergaderbakken van het overvloedige water, dat van de nabij gelegen hoogere landen daarin neervalt, en leveren groote gemakken op voor het droogmaken der landerijen. De watervallen en cascade's verleenen een onschatbaren dienst als waterwerktuigen voor een menigte fabrieken. De watervallen van St. Croix en St. Anthony vertegenwoordigen een vermogen van 100,000 tot 125,000 paardekracht, terwijl ook die van Little Falls, Pokegama en Sauk Rapids de grootste machines in werking kunnen brengen. Iedere rivier en stroom heeft zijne watervallen of snelstromingen (rapids). Deze water-

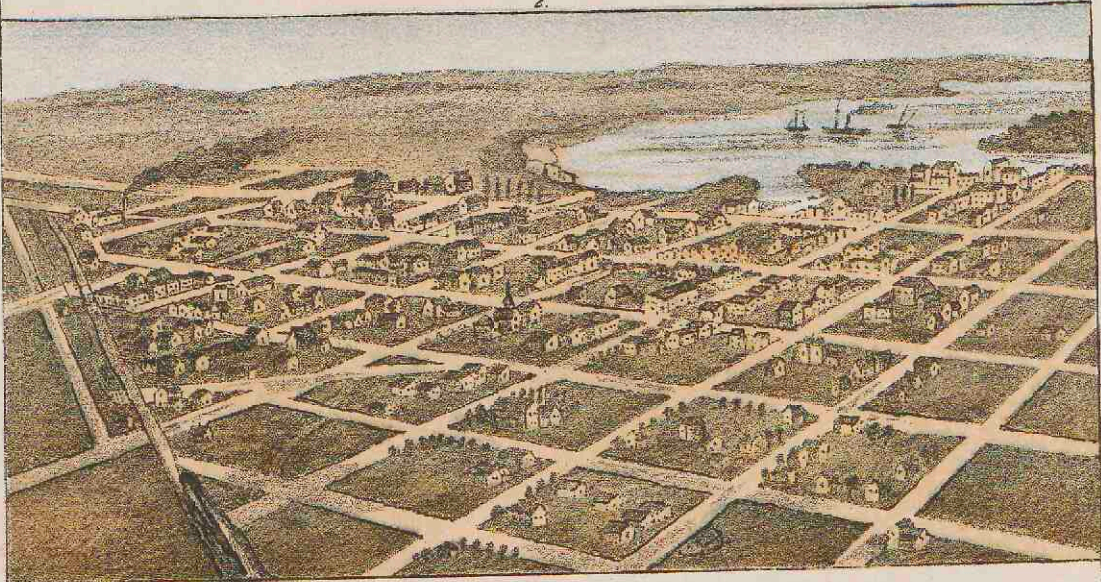
vallen stellen het land in staat om zijne rijke voortbrengselen voor de consumtie geschikt te maken, dezen behoeven niet vervoerd te worden naar ver verwijderde molens, zooals in andere landen, op de plaats zelve worden zij omgezet in meel, timmerhout en bruikbare metalen door middel der natuurkrachten, die hier ter beschikking van den mensch zijn gesteld. Hierdoor zal Minnesota eens een der grootste fabriekslanden der wereld worden. Het aantal meel- en houtzaagmolens gaat nu reeds dat in andere staten ver te boven. De twee grootste meelfabrieken te Minneapolis malen ieder 4000 vaten (= 8 miljoen pond) meel per dag. Door een nieuw ingevoerde methode (patent process), het malen van het meel door middel van ijzeren rollen, wordt dit resultaat verkregen. Nevens St. Louis vormt Minneapolis, in geheel Amerika, den hoofdzetel van de meelfabrikatie, die met den vooruitgang van de tarweteelt nog steeds toeneemt. Jaarlijks levert het uit al zijne fabrieken $1\frac{1}{2}$ miljoen vaten (van 2000 pond) aan Europa. Van de 229 houtzaagfabrieken leveren de drie voornaamsten jaarlijks 800 miljoen voet timmerhout, terwijl de 2500 ijzeren metaalgieterijen, die jaarlijks met ettelijke vermeerderd worden, allerlei groote en kleinere voorwerpen tot nut of tot sieraad vervaardigen.

De voornaamste en voordeeligste industrie in Minnesota is de landbouw. Hoewel Minnesota een betrekkelijk jeugdige staat is, worden er nu reeds 15,000 boerderijen (farms) gevonden, die circa 5 miljoen morgen bebouwd land bezitten. Sommige boerderijen zijn verbazend groot: een der «korenkoningen» bezit een tarweveld van 16000 hektaren, bewerkt door 75 stoomploegen, 24 maaimachines, 7 stoomdorschmachines, waarvan op nevensgaande plaat de modellen geteekend zijn, voorzien van de noodige graanmagazijnen. Behalve tarwe worden ook haver, maïs, gerst, rogge, groenten en aardappels verbouwd; doch van de tarwe wordt tot heden toe het

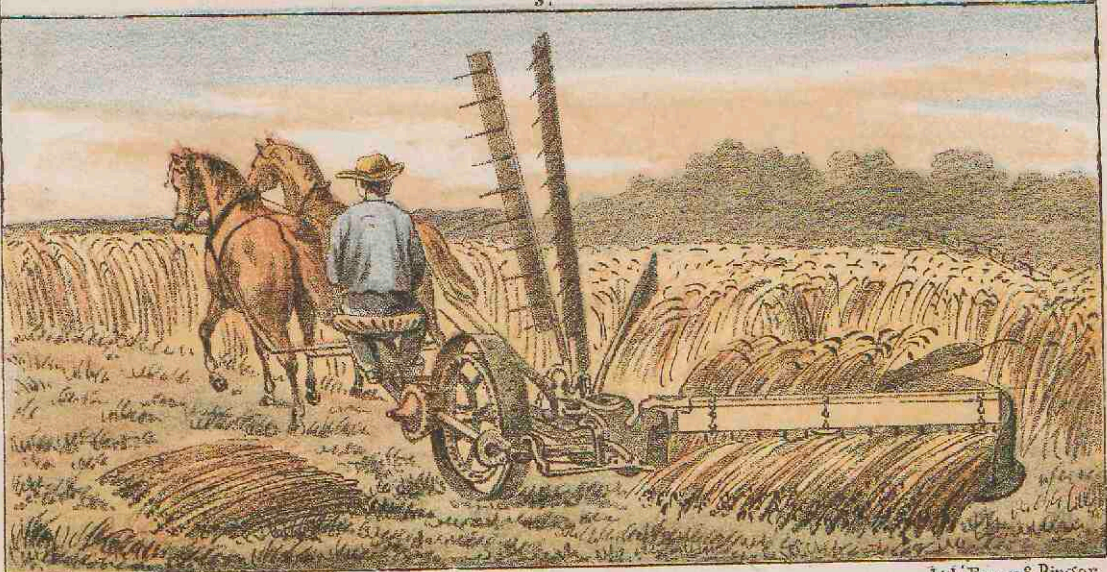
1.

2.

3.

Lith. Emric & Bingor.

MINNESOTA (Amerika).

meeste werk gemaakt, omdat de omzet in meel het grootst is. De beste soort is de zoogenaamde fife, die uit Canada ingevoerd is. Welk eene bron van welvaren daaruit voor den landbouwenden bewoner van Minnesota voortvloeit kan men nagaan, als men zich voorstelt, dat een landbouwer een redelijk bestaan heeft, als hij de tarwe voor f3,20 den hektoliter verkoopt. Aan transporten tot aan Liverpool komt daarbij f4,50, zoodat de tarwe in Engeland verkocht zou kunnen worden voor f7,70. In Mei 1880 bracht zij echter f10,50 op, zoodat de amerikaansche boer het dubbele kreeg van den voor hem vereischten prijs. De opbrengst per acre of 0,4 hectare kan geschat worden op 12 bushels (4,3 hektoliter), dikwijls echter bedraagt zij 20 bushels en meer.

Met deze ontzachelijk groote produkten zou men echter verlegen zijn, indien de noodige vervoermiddelen ontbraken. Doch dezen zijn in den laatsten tijd tot zulk eene volkomenheid gebracht, dat de voortbrengselen in groote massaas en in den kortst mogelijken tijd naar de europeesche havens vervoerd worden, zoodat men de kostelijke vrucht des lands niet meer, zooals men vroeger algemeen deed en nu ook nog wel op de plaats der voortbrenging geschiedt, als brandstof behoeft te gebruiken. De vracht van Chicago naar de atlantische havens was in 1879 12 cents voor de 45 kilogram. In de havensteden geschiedt het inladen door vaststaande en drijvende elevators, zoodat te New York op één dag 100,000 H. L. graan in zeven groote stoomschepen geladen kunnen worden. Als men weet dat in de Ver. Staten in 't jaar 1879-1880 honderd millioen hektoliter graan voor de som van 288 milioen dollars tegen vijf millioen hektoliter in 'tjaar 1849-1850 uitgevoerd werd, dan kan men eenig denkbeeld verkrijgen van de voortbrengende kracht van den amerikaanschen bodem en van den grooten voeruitgang, dien de handel in Amerika maakt. De Amerikaan weet partij te trekken van de vruchtbare natuur waarin hij leeft, hij

laat niets aan het toeval over. «Geluk, zegt hij, is bedrog, het overblijfsel van een oud bijgeloof, dat het heldere licht der rede en der ervaring reeds lang moest hebben weggevaagd.»¹⁾

Bij de jaarlijks toenemende bevolking en den vooruitgang in landbouw en fabriekwezen verwondert het den lezer gewis niet, dat in vroeger onbewoonde streken thans volkrijke dorpen en steden verrijzen. Evenals Chicago en de meeste groote en nieuwere plaatsen zijn ook in Minnesota, en dat wel in niet meer dan een twintigtal jaren, aanzienlijke steden voortgekomen uit een nietig begin. Gelijk Winnipeg in Manitoba (Engelsch Canada) van 1870-1882 van een onbeduidend plaatsje tot eene stad van vele duizende huizen geworden is, evenzo zijn in Minnesota een tal van bloeiende dorpen verzezen. De hiervoor staande plaat (bladz. 240) moge den lezer een denkbeeld geven van den aanleg van zulk een dorp, Saux in de countij Stearnes, aan de rivier gebouwd en met den spoorweg in verbinding gebracht.

Men beschuldigt den Ijankee niet ten onrechte, dat hij roekeloos met het vellen der bosschen omgaat. Sedert 1873 heeft echter het Congres door het schenken van land en het geven van premie's in geld pogingen aangewend om deze ramp tegen te gaan en het planten van boomen te bevorderen. Dit heeft echter niet zeer gebaat. Nog in 1879-1880, dus in één jaar tijds, is de voorraad hout, die in de staten Michigan, Wisconsin en Minnesota nog 82,000 millioen kubieke voet gronds besloeg, met $\frac{1}{10}$ gedeelte verminderd, zoodat wanneer aan deze vernielingszucht geen paal en perk gesteld wordt, deze drie staten na verloop van tien jaren hun hout van elders zullen moeten ontbieden. Het is dus noodig, dat het Congres strenge bepalingen make tegen het onverstandig uitroeien van bosschen.

1) Luck is a fraud. It is a survival of an old superstition of the world's childhood, which the calm light of reason and experience ought long ago to have dispersed.

Men kan tegenwoordig zeggen, dat de staat Minnesota, evenals Dakota, Iowa en andere staten, alles tot ontvangst der emigranten of landverhuizers in gereedheid heeft gebracht. In één woord: het is daar wel te zijn. Minnesota is thans geen wildernis meer, zooals het vóór een veertigtal jaren was, het is een beschaafde staat met een talrijke bevolking, steeds toenevende in werkkracht en bloei. In iedere stad en in elk dorp vindt men eene kerk, eene school, eene of meer leeszaalen, op vele plaatsen eene bibliotheek. Tal van boeken, couranten en brochures worden door duizende kantoren naar alle oorden des lands verzonden. De bewoners offeren ook aan de vriendschap: des winters hebben zij hunne gezellige bijeenkomsten, des zomers hunne wandeltoertjes en hunne pic-nic's. Maar vooral voor het onderwijs wordt veel gedaan. Het Congres ondersteunt het door een dotatie van 3 millioen acres Congresland, de regeering van Minnesota door jaarlijksche bijdragen van aanzienlijke sommen gelds. Daaruit worden thans onderhouden 4000 lagere scholen met ruim 200,000 leerlingen, 85 scholen voor meer uitgebreid onderwijs, éene universiteit (te Minneapolis), drie normaalscholen, één doofstommen-instituut, één verbeterhuis voor gevangenen, twee asyls, terwijl bovendien 300 sektescholen door tal van kinderen bezocht worden.

Voor landverhuizers bestaat in Minnesota goede gelegenheid om vooruitte komen, als zij zich toeleggen op den landbouw. De lage prijzen, waarvoor de staat en de spoorwegmaatschappijen hun land verkoopen, stellen den kolonist in staat om met betrekkelijk weinig geld eene boerderij te koopen en er van te leven. Weinige menschen zijn er die zich op deze wijze niet een bestaan verworven hebben. Ook timmerlieden, metselaars enz. kunnen er goed terecht. Een daglooner verdient er van $1\frac{1}{4}$ tot $1\frac{3}{4}$ dollars, d. i. f 2,50 tot f 3,50 daags. De heer H. H. Young, secretaris van het bureau van immigratie te St. Paul in

Minnesota, geeft voor allen, die er zich wenschen te vestigen, de noodige inlichtingen. Volgens zijne berekening kan een niet al te groot huisgezin er een bestaan vinden, als voor bouwgrond, materialen voor het bouwen eener woning en alle verdere benoodigdheden (behalve beddegoed) betaald wordt de matige som van 468 dollars of 936 gld. Hij raadt allen landverhuizers aan om plaatsbiljetten te nemen tot het station, dat het naast bij de kolonie, waar men zich vestigen wil, gelegen is.

Er zijn nog bebouwbare gronden in overvloed te verkrijgen in Minnesota, 25 millioen acres of 10 millioen hektaren. Dezen behooren deels aan de Unie, deels aan den staat Minnesota, deels aan spoorwegmaatschappijen en voor't overige aan partikulieren. Het Congresland is te koop voor 2,50 dollar de acre of 12 gld. 50 cts. de hektare, wanneer het land minder dan zes mijlen, en voor de helft van dezen prijs, als het meer dan zes mijlen van de spoorweg gelegen is. De overige bepalingen, door de Unie gemaakt, kunnen door den koper niet anders dan als zeer billijk aangemerkt worden. Elke man of vrouw 21 jaar oud, amerikaansch onderdaan of verklarende het te willen worden, behoeft slechts naar het daarvoor aangewezen landskantoor te gaan en heeft, nadat hij nauwkeurige opgave gedaan heeft van het township en de sectie (de Unie heeft al het beschikbare land in vierkanten van 36 vierk. engelsche mijlen, en deze weer in 36 kleine vierkanten of sectien, elk van 1 vierk. engelsche mijl of 640 acres vedeeld), waarin het door hem uitgekozen land gelegen is, het recht 160 acres land te nemen onder den titel van vooruitkoop en verkrijgt één jaar uitstel voor de betaling. Heeft hij na 't einde van dit jaar het bewijs overgelegd, dat hij het land één jaar bewoond en verbeterd heeft, dan is het land zijn eigendom na voldoening van de bij de wet bepaalde koopsom, dus 800 gulden voor 64 bunder land! Of hij kan deze 160 acres onder den titel van

homestead verkrijgen, d. w. z. de koopsom eerst na verloop van vijf jaren betalen onder dezelfde beperkende voorwaarden. Alleen heeft hij dan nog eenige weinige dollars meer voor onkosten bijtebetalen. In elk geval doet hij hier voordeelijker koop dan in den staat Dakota, waar volgens de nieuwste berichten eene som van duizend dollars en meer gevraagd wordt voor de zelfde hoeveelheid grond, terwijl die prijs nog steeds stijgende is van wege den grooten toevloed van landverhuizers.

Bij den koop der gronden, toebehoorende aan den staat Minnesota, gaat het eenigzins anders toe. De koper betaalt 15 procent van de koopsom met gereed geld en nog 7 p. c. intrest te rekenen van den dag van den koop. Na de eerste betaling kan de koper alles in eens betalen, maar hij kan ook een uitstel van 30 jaren verkrijgen op voorwaarde dat hij 7 p. c. rente vooruit betaalt telkens op den 1sten Juni of op een der zes volgende dagen.

Moge iedere toekomstige landverhuizer zich deze inlichtingen en raadgevingen ten nutte maken, opdat hij wel onderricht en goed gewapend het land der belofte betrede! Maar bovendien worde er spoedig te New York van wege onze Nederlandsche regeering een vertrouwd persoon aangesteld om de Nederlandsche emigranten te ontvangen! Alle andere natiën hebben maatschappijen tot bescherming en bijstand der landverhuizers, alleen ons volk niet. Dit mag niet lang zoo blijven. Nederland zal, naar wij hopen, spoedig toonen zijn belang en zijn plicht jegens zijne zonen te verstaan.

